

Stichting Faunabeheereenheid
(FBE) Overijssel
Postbus 645
7400 AP Deventer

0570-746017
info@fbeoverijssel.nl
www.fbeoverijssel.nl

Kvk. 5104 8329
IBAN NL45 RABO 0397 3411 21

Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024

Faunabeheerplan Overijssel 2019-2024

Versie definitief 20190226

Opdrachtgever

Stichting Faunabeheereenheid Overijssel
Postbus 11
7411 SC Deventer

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 33 15
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P9007
Datum: 20-12-2018
Projectleider: R. Pol
Opgesteld: R. Pol, M. Leenen
Gecontroleerd: M. Gelink

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
1.1 Omschrijving faunabeheerplan	1
1.2 Stichting Faunabeheereenheid Overijssel	1
1.3 Werkgebied	3
1.4 Ontheffingen en opdrachten	3
1.5 Leeswijzer	4
2 Organisatie van de uitvoering	5
2.1 Wet en regelgeving	5
2.2 Actoren	5
2.3 Rollen en verantwoordelijkheden	5
2.4 Wildbeheereenheden (WBE's)	7
2.5 Professionaliteit WBE's	7
2.6 Communicatie en samenwerking	8
2.7 Naleving	10
2.8 Monitoring	11
3 Korte omschrijving werkgebied FBE	13
3.1 Bewoningskernen	13
3.2 Infrastructuur	13
3.3 Grote natuurgebieden	14
3.4 Agrarisch grondgebruik	15
3.5 Natura 2000-gebieden	15
4 Beleid	17
4.1 Rijksbeleid	17
4.2 Provinciaal beleid	17
4.3 Uitbreiding op voorhand verleende ontheffing	19
4.4 Organisatie	20
4.5 Het begrip 'belangrijke schade'	21
4.6 Preventieve middelen	21
5 Doelstellingen	22
5.1 Algemeen	22
5.2 Duurzaam beheer	22
6 Beheer en schadebestrijding	24
6.1 Toelichting op de uitwerking van beheer en schadebestrijding per soort	24
6.2 Uitgangspunten voor het beheer en schadebestrijding hoofdlijnen	24
7 Watervogels	25
7.1 Brandgans	25
7.2 Grauwe gans	39
7.3 Kolgans	55
7.4 Kleine rietgans	69

7.5	Toendrarietgans.....	75
7.6	Rotgans	82
7.7	Smient.....	87
7.8	Knobbelzwaan.....	95
7.9	Meerkoet.....	104
8	Grofwild	111
8.1	Ree (<i>Capreolus capreolus</i> spp <i>capreolus</i>).....	111
8.2	Edelhert (<i>Cervus elaphus</i>)	123
8.3	Damhert (<i>Dama dama</i>)	126
8.4	Wild zwijn (<i>Sus scorfa</i>).....	130
9	Wildsoorten	143
9.1	Algemeen	143
9.2	Houtduif (<i>Columba palumbus</i>).....	145
9.3	Konijn (<i>Oryctolagus cuniculus</i>)	156
9.4	Haas (<i>lepus europaeus</i>)	164
9.5	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>).....	169
9.6	Fazant (<i>Phasianus colchicus</i>)	178
10	Landelijke vrijstelling.....	185
10.1	Inleiding landelijke vrijstelling.....	185
10.2	Zwarte kraai (<i>Corvus corone</i>)	187
10.3	Kauw (<i>Corvus monedula</i>)	196
10.4	Vos (<i>Vulpes vulpes</i>)	203
10.5	Grote Canadese gans (<i>Branta canadensis canadensis</i>)	218
11	Overige soorten.....	226
11.1	Roek (<i>Corvus frugilegus</i>)	226
11.2	Spreeuw (<i>Sturnus vulgaris</i>)	234
12	Exoten en verwilderde dieren.....	240
12.1	Algemeen	240
12.2	Nijlgans (<i>Alopochen aegypticus</i>).....	240
12.3	Indische gans (<i>Anser indicus</i>).....	250
12.4	Rosse stekelstaart (<i>Oxyura jamaicensis</i>)	253
12.5	Marterhond (<i>Nyctereutes procyonoides</i>).....	255
12.6	Verwilderde kat (<i>Felis sylvestris catus</i>).....	256
13	Overige soorten (schadehistorie).....	258
13.1	Das (<i>Meles meles</i>)	258
13.2	Kleine zwaan (<i>Cygnus bewickii</i>)	265
13.3	Kokmeeuw (<i>Croicocephalus ridibundus</i>).....	271
	Bijlagen	277

1. Inleiding

1.1 Omschrijving faunabeheerplan

In het faunabeheerplan Overijssel staat de uitvoering van het faunabeleid beschreven. De belangrijkste taak van de Faunabeheereenheid (FBE) is het beheer van populaties dieren en het voorkomen of beperken van schade die wilde dieren aanrichten aan onder andere de wettelijke belangen voor de volksgezondheid en openbare veiligheid, de vliegveiligheid, de landbouw en aan flora en fauna.

Alle in het wild levende diersoorten zijn beschermd volgens de Wet natuurbescherming. Enkele diersoorten veroorzaken schade, waarbij de ene diersoort meer schade aanricht dan de andere. Naast schade aan agrarische belangen (zoals vraat en vertrapping door ganzen), speelt ook het belang van openbare veiligheid (verkeersaanrijdingen en waterkeringen) en schade aan flora- en fauna (predatie van weidevogels of korhoenders, verrijking voedselarme habitats).

Om bovengenoemde schade te voorkomen en te bestrijden en soorten duurzaam te beheren zijn in de wet uitzonderingen gemaakt. Provincies zijn bevoegd gemaakt om in het kader van schadebestrijding en beheer vrijstellingen te geven van verboden, personen aan te wijzen om bepaalde diersoorten in hun aantal te beperken en om ontheffingen te verlenen en opdrachten te verstrekken om actief in te grijpen om een populatie te beperken.

Dit is mogelijk onder voorwaarde dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat en op de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan de huidige staat van instandhouding van de soort.

In het faunabeheerplan wordt aangegeven voor welke soorten duurzaam beheer en schadebestrijding nodig is en voor welke soorten schadepreventie noodzakelijk is. Ook staan hier de maatregelen in die uitgevoerd moeten worden. Daarnaast dient het faunabeheerplan als basis voor ontheffingsaanvragen en verstrekken van opdrachten en vergunningen.

Voorbeelden van maatregelen die in het faunabeheerplan worden genoemd zijn preventieve maatregelen zoals hekken of vlaggen plaatsen en verjaging door mens en hond en daarnaast is afschot van aantallen dieren een uiterst middel. Deze maatregelen zijn opgesteld op basis van jarenlange monitoring van schadeveroorzakende diersoorten en door de monitoring van het aantal schades per diersoort. In dit faunabeheerplan wordt per diersoort ingegaan op deze monitoringsgegevens.

1.2 Stichting Faunabeheereenheid Overijssel

Gedeputeerde Staten van Overijssel hebben bij besluit van 6 januari 2004, kenmerk LNL/2003/1566, de stichting Faunabeheereenheid Overijssel erkend als samenwerkingsverband van jachthouders voor het hele grondgebied van Overijssel. De taken en verantwoordelijkheden van de

faunabeheereenheid staan vermeld in het artikel 3.12 van de Wet natuurbescherming en Provinciale omgevingsverordening.

De Stichting Faunabeheereenheid Overijssel bestaat uit een bestuur met een afgevaardigde namens:

1. Particulier grondbezit:
 - Overijssels Particulier Grondbezit (OPG)
2. Land- en Tuinbouw Organisatie Noord (LTO Noord), in overleg met:
 - Nederlandse Vakverbond van Varkenshouders (NVV)
 - Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV)
3. Terrein beherende organisaties (TBO's):
 - Landschap Overijssel (LO)
 - Staatsbosbeheer Overijssel (SBB)
 - Vereniging Natuurmonumenten (NM)
4. Maatschappelijke organisaties:
 - Natuur en Milieu Overijssel (NMO)
5. Jachthouders met een jachtakte uit het werkgebied van de faunabeheereenheid Overijssel, de besturen van de WBE in de provincie Overijssel zelfstandig en afzonderlijk, in overleg met:
 - Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV)
 - Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJG)
 - Vereniging Het Reewild (VHR)

De voorzitter van het bestuur van de faunabeheereenheid is onafhankelijk en niet verbonden aan één van de voornoemde organisaties.

De faunabeheereenheid neemt een sleutelpositie in bij de voorbereiding en uitvoering van planmatig, duurzaam faunabeheer in de provincie Overijssel. Deze draagt hierdoor in hoge mate bij aan het behoud en de ontwikkeling van een gezonde en diverse faunastand. Daarbij draagt de faunabeheereenheid zorg voor een gedegen afweging van belangen van de participerende partijen in een gezamenlijk faunabeheerplan voor de toekomst.

De Overijsselse WBE's zijn daarnaast de spil in de feitelijke uitvoering van het plan waarbij duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, bestrijding van schadeveroorzakende dieren en jacht worden uitgevoerd in samenwerking met en ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders. Dit conform artikel 3.14 lid 1 van de Wet Natuurbescherming.

1.3 Werkgebied

Het werkgebied waarop dit plan betrekking heeft is de gehele provincie Overijssel. Het werkgebied van de faunabeheereenheid is gebied dekkend en onderverdeeld in WBE's, die uitvoering geven aan faunabeheer (zie bijlage 1).

In het werkgebied van de faunabeheereenheid bevindt zich grondgebied van een aantal organisaties die niet zijn aangesloten bij de faunabeheereenheid. In hoofdzaak zijn dit gebieden van provincie, waterschappen, gemeenten (woonkernen), Nederlandse Spoorwegen/ProRail, Domeinen/Rijkswaterstaat en nutsbedrijven. Deze organisaties vallen wel onder de werking en regelgeving van dit faunabeheerplan. De faunabeheereenheid maakt met deze organisaties afspraken voor uitvoering van het faunabeheer op WBE's-niveau. Dit wordt naast het faunabeheerplan in afspraken nader uitgewerkt.

Een uitzondering hierop is vliegveld Twente dat nog niet onder de werking van dit faunabeheerplan valt. De faunabeheereenheid zal met vliegveld Twente afstemming zoeken voor de uitvoering van het faunabeheer en staat voor om vliegveld Twente op te nemen als werkgebied van de WBE Lonneker Losser.

Binnen de begrenzing van de werkgebieden van de WBE's vallen ook de gemeenten. Hierdoor is het voor gemeentebesturen mogelijk de uitvoering van maatregelen voor schadebestrijding te doen uitvoeren door de WBE's waarbinnen de gemeente ressorteert.

Het faunabeheerplan geldt voor de periode 1 september 2019 tot en met 31 augustus 2024. Gezien de stand en het ontwikkelen van inzicht kan het gewenst zijn het plan tussentijds aan te passen.

1.4 Ontheffingen en opdrachten

Voordat een ontheffing of opdracht aan de faunabeheereenheid kan worden afgegeven ex artikel 3.17 en 3.18 van de Wet natuurbescherming, moet worden voldaan aan een aantal eisen die gesteld zijn in de Wet natuurbescherming. Een van de eisen is dat er een faunabeheerplan moet zijn. Dit is, zoals hieronder weergegeven, vastgelegd in artikel 3.12 lid 1 van de Wet natuurbescherming.

Artikel 3.12 van de Wet natuurbescherming geeft de volgende regels aan ten aanzien van het faunabeheerplan:

- Het faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de faunabeheereenheid werkzaam is. Ingeval een gezamenlijk faunabeheerplan is vastgesteld door faunabeheereenheden in verschillende provincies, geschiedt de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van de provincie waarin het leefgebied van de soort grotendeels is gelegen, in overeenstemming met gedeputeerde staten van de andere provincies waarin het leefgebied mede is gelegen. Een goedgekeurd faunabeheerplan wordt openbaar gemaakt door de betreffende faunabeheereenheid.

- Provinciale Staten stellen per verordening regels op waaraan de faunabeheereenheid en het faunabeheerplan moeten voldoen. De regels hebben betrekking op:
 - De omvang en begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid.
 - De aard, de omvang en de noodzaak van de te verrichten handelingen waarvoor een ontheffing wordt verleend of opdracht wordt verleend.
 - De wijze waarop en de periode waarin, die handelingen worden verricht.
 - De vertegenwoordiging van maatschappelijk organisaties in het bestuur van de faunabeheereenheid.

Daarnaast bevat de Provinciale omgevingsverordening regels ten aanzien van het faunabeheerplan.

De FBE kan bij de ontheffingsaanvraag verzoeken om nadere voorschriften verbonden aan de ontheffing. Tevens kan de FBE nadere voorschriften verbinden aan de machtiging tot het gebruik van de ontheffing. Bijvoorbeeld dat de FBE het gebruik van de ontheffing op zon- en feestdagen niet toe staat en/of het aantal jachtaktehouders wat gebruik mag maken van de ontheffing voor bepaalde soorten is beperkt in relatie tot de oppervlakte van het werkgebied van de WBE. Het laatste is met name van toepassing bij het gebruik van de ontheffing vos en knobbelzwaan.

De ontheffingen, aanwijzingen en opdrachten die verleend zijn, zijn of voor het werkgebied van de gehele provincie verleend of per individueel werkgebied van een WBE. Ook na een fusie van twee of meer WBE's blijft beheer en schadebestrijding nog steeds mogelijk, in het werkgebied van de WBE zoals die toegestaan was ten tijde van het genomen besluit.

1.5 Leeswijzer

In dit plan wordt het faunabeheer in het werkgebied van de faunabeheereenheid beschreven.

Ten grondslag aan dit faunabeheerplan liggen de volgende documenten:

- Wet natuurbescherming en bijbehorende Besluiten en Regelingen;
- Faunabeheerplan 2014-2019;
- Aanvullend Faunabeheerplan paragraaf wildsoorten (jacht);
- Aanvullend Faunabeheerplan paragraaf vrijgestelde soorten;
- Kader Faunabeheerplan 2019-2024;
- Evaluatie Faunabeheerplan Overijssel;
- POV.

De ervaringen met de uitvoering van het Faunabeheerplan 2014-2019 zijn meegenomen in het nieuwe faunabeheerplan. Deze zijn in de evaluatie beschreven en meegenomen in het kader Faunabeheerplan 2019-2024. In dit kader is de opbouw opgesteld en zijn de aandachtspunten beschreven.

2 Organisatie van de uitvoering

2.1 Wet en regelgeving

In de Wet natuurbescherming (art. 3.12 Wnb) en de provinciale omgevingsverordening Overijssel (hoofdstuk 7 POV) is vastgelegd waar het faunabeheerplan aan moet voldoen. Voor de uiteindelijke goedkeuring door GS van Overijssel dient het Faunabeheerplan te voldoen aan het Kader Faunabeheerplan 2019 – 2024.

2.2 Actoren

2.2.1 Provincie Overijssel

De provincie bepaalt het beleid binnen de landelijke kaders, gehoord alle belanghebbenden, waaronder de stakeholders (zie hieronder). Om te zorgen dat het beleid uitvoerbaar is, pleegt de provincie ook overleg met het bestuur van de Stichting Faunabeheereenheid Overijssel (FBE).

2.2.2 Stakeholders

Met stakeholders bedoelen we de organisaties van belanghebbenden bij populatiebeheer, schadebestrijding en jacht die oprichter zijn van de FBE, of later daarin zijn toetreden. Deze organisaties zijn enerzijds betrokken bij het bepalen van het beleid van de provincie en dragen anderzijds verantwoordelijkheid voor het functioneren van de FBE. Zij dragen in bepaalde combinaties een bestuurslid voor in de FBE.

2.2.3 Faunabeheereenheid (FBE)

De FBE is een samenwerkingsverband waarin jachthouders zijn vertegenwoordigd. Ook is een “maatschappelijke organisatie die het doel behartigt van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren” in de FBE vertegenwoordigd. De FBE voert, onder leiding van een onafhankelijke voorzitter, het vastgestelde provinciale faunabeleid uit. De manier waarop de FBE dat doet, legt het vast in het faunabeheerplan en legt daarover jaarlijks verantwoording af met behulp van het jaarverslag. Elk bestuurslid van de FBE dient het gezamenlijke belang van alle stakeholders, en niet het eigen belang van zijn of haar stakeholder (‘collegiaal bestuur’). Het faunabeheerplan bevat de gemeenschappelijke aanpak en overbrugt zoveel als mogelijk is de belangentegenstellingen over de uitvoering.

2.3 Rollen en verantwoordelijkheden

De afgelopen jaren zijn er door de provincie gesprekken gevoerd met de stakeholders van de FBE en de FBE over een meer professionele samenwerking. Het opgestelde kader faunabeheerplan 2019-2024 is één van de resultaten van de gesprekken. Afsgesproken is dat de resultaten ook worden verankerd in het faunabeheerplan. In deze paragraaf wordt ingegaan op de verhouding tussen provincie en stakeholders, de verhouding tussen stakeholders en de FBE en de verhouding tussen de provincie en de FBE.

2.3.1 Verhouding provincie - stakeholders

Aangesloten leden of organisaties van de stakeholders hebben belang bij het voorkomen, beperken of bestrijden van schade en het duurzaam beheren van populaties van in het wild levende dieren waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke kenmerken van het gebied. Hierbij kan er sprake zijn van tegengestelde belangen en uitgangspunten. Leden van aangesloten organisaties of stakeholders kunnen als professional maar ook als vrijwilliger betrokken zijn bij beheer, schadebestrijding en jacht. De stakeholders hebben dan ook een eigen belang bij de inhoud van het provinciale beleid. De provincie betreft ze dan ook bij het vaststellen daarvan. Hoewel de stakeholders ook belang hebben bij de uitvoering, heeft de provincie daarover geen overleg met de stakeholders, maar wel met de FBE. De provincie zal de stakeholders aanspreken op het functioneren van de FBE, waarvoor zij samen verantwoordelijkheid dragen.

2.3.2 Verhouding stakeholders – bestuursleden FBE

Zowel de stakeholders als de FBE hebben belang bij adequate uitvoering van het faunabeleid. Het beleid van de provincie gaat niet zover, dat de uitvoering daarvan is 'dichtgeregeld'. De stakeholders staan dicht bij de praktijk van de uitvoering en zijn toegerust om daaraan invulling te geven. Zij hebben daartoe een faunabeheereenheid opgericht, die in de wet is erkend. De uitvoering van het beleid heeft de provincie opgedragen aan de FBE. De grondgebruikers (inclusief TBO's) en de WBE's met hun leden zijn daarbij onmisbaar. De provincie heeft zich bereid verklaard de werkzaamheden van de FBE te subsidiëren.

De stakeholders doen een (meestal) bindende voordracht voor de bestuursleden van de FBE. Bestuursleden handelen in hun functie zonder last en ruggenspraak met de rechtsperso(n)en/organisatie(s) door welke zij zijn voorgedragen. De FBE is wettelijk verplicht een faunabeheerplan vast te stellen. Het is van belang dat het faunabeheerplan uitvoerbaar is met een zo breed mogelijk draagvlak.

2.3.3 Verhouding provincie – bestuur FBE

De provincie stelt het beleid vast, de FBE draagt zorg voor de uitvoering van het beleid. Deze relatie is in wet- en regelgeving vastgelegd. Om het opstellen en goedkeuren van het faunabeheerplan soepel te laten verlopen, heeft de provincie de criteria voor de goedkeuring vastgelegd in het kader faunabeheerplan 2019-2024. Daarin is veel geregeld, maar veel ook nog niet. Dat laatste is de vrije ruimte waarin de FBE zijn afwegingen en keuzes kan maken voor een adequate uitvoeringspraktijk. De provincie verwacht van de FBE professionaliteit. Dat betekent, dat de FBE staat voor de kwaliteit van zijn besluiten en werkzaamheden, alsmede de mate waarin het de stakeholders kan binden aan zijn besluiten (wat betreft de uitvoeringspraktijk). Punt van aandacht is in hoeverre de grondgebruikers zelfverantwoordelijkheid nemen voor het voorkómen, beperken, bestrijden en melden van schade. Als zij die taak uitbesteden zullen zij daarover afspraken moeten maken. Het is niet mogelijk om individuele grondgebruikers te binden aan het faunabeheerplan dan wel hen te verplichten het faunabeheerplan uit te voeren. Elke grondeigenaar/grondgebruiker bepaalt de feitelijke uitvoering zelf.

2.4 Wildbeheereenheden (WBE's)

WBE's zijn organisaties van vrijwilligers ('jagers'). De wet (art. 3.14 Wnb) verplicht jachthouders met een jachtakte zich te organiseren in een WBE. De wet geeft de WBE's vervolgens ook taken: a) uitvoeren van het faunabeheerplan en b) bevorderen dat een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, bestrijding van schadeveroorzakende dieren en jacht worden uitgevoerd in samenwerking met en ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders. Die grondgebruikers of terreinbeheerders kunnen ook zelf lid worden van een WBE, maar zijn dat niet verplicht. De WBE's staan niet in een hiërarchische relatie met de FBE of de provincie, maar zijn wel cruciaal voor de uitvoering van het faunabeheerplan.

Door het faunabeheerplan goed te keuren bindt de provincie de WBE's indirect aan de uitvoering daarvan. Het is daarom van belang aandacht te geven aan de voorwaarden die de WBE's in staat stellen goed te functioneren.

Door middel van twee formele bijeenkomsten, te weten 28 januari 2019 te Staphorst en 29 januari 2019 te Markelo, zijn de besturen van de WBE's door de FBE gehoord (art. 3,12 lid 6 Wnb). De FBE heeft de verkregen input schriftelijk vastgelegd. De input van de WBE's had o.a. betrekking op het faunabeleid, op de inhoud van het faunabeheerplan en op de uitvoering, met name de samenwerking met grondgebruikers. Een deel van de input heeft geleid tot aanpassing van het concept faunabeheerplan.

Van de WBE's wordt verlangd dat ze gegevens verschaffen over trendtellingen van diersoorten, registratie van afschot en van dood gevonden dieren. Samenwerken met lokale vrijwilligersorganisaties in het gebied van de WBE kan op dit punt – maar ook meer in het algemeen – meerwaarde hebben. Het samenwerken binnen een vereniging vraagt een actief bestuur en betrokken leden. Die betrokkenheid moet onder andere blijken uit het werken overeenkomstig het faunabeheerplan. De Provinciale Omgevingsverordening (POV) voorziet in de mogelijkheid dat het lidmaatschap van de WBE door het bestuur van de WBE kan worden opgezegd wanneer het lid niet handelt conform het faunabeheerplan, dit ter beoordeling van het bestuur van de WBE, gehoord de FBE.

2.5 Professionaliteit WBE's

In de afgelopen planperiode is op initiatief van de FBE een traject van voorlichting en ondersteuning gestart met als doel de WBE's beter te informeren en verder te professionaliseren.

Vanuit dit traject is een werkgroep - bestaande uit een afvaardiging van bestuursleden WBE's - gestart met het thema "professionaliteit WBE". Deze werkgroep werkt een voorstel uit om verdere professionalisering binnen WBE's te stimuleren. Uitgangspunt hierbij is dat initiatieven vanuit de eigen gelederen meer stimuleren en beter gedragen worden dan regels die opgelegd worden. Teneinde het hoofd te kunnen bieden aan de administratieve lastendruk, de kosten die daarmee gepaard gaan en aan het geringe aanbod van nieuwe en goede bestuurders, worden de WBE's gestimuleerd om meer met elkaar samen te werken of zelfs over te gaan tot schaalvergroting d.m.v. fusies.

Hiervoor ontwikkelt de FBE in samenwerking met de WBE's een pakket stimuleringsmaatregelen. Van belang hierbij is de notie dat aan een vereniging van vrijwilligers (lees de WBE) door de wetgever (art. 3.14 Wnb) verplichtingen zijn opgelegd ten dienste van grondgebruikers of TBO's.

2.6 Communicatie en samenwerking

Voor een adequate uitvoering van het faunabeheerplan is een professionele communicatie en samenwerking tussen betrokken partijen randvoorwaarde.

2.6.1 Communicatie

Bestuursleden van de FBE zijn afgevaardigd vanuit de volgende stakeholders:

Overijssels particulier grondbezit (OPG), terrein beherende organisaties (TBO's; zijnde de Stichting Landschap Overijssel, Staatsbosbeheer en de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten), agrarische sector (LTO i.o.m. vereniging melkveehouderij vakbond en vereniging varkenshouderij vakbond), de jachthouders met een jachtakte (WBE's i.o.m. KJV, NOJG en VhR), maatschappelijke organisatie (Natuur en Milieu Overijssel; NMO).

De FBE neemt besluiten t.b.v. de uitvoering van het faunabeheerplan.

De bestuursleden hebben zitting zonder last en ruggespraak met hun achterban. Dat wil geenszins zeggen dat de bestuursleden geen contact met hun achterban hebben. Periodiek overleg met hun achterban/leden wordt als vanzelfsprekend gezien.

De grondeigenaren/grondgebruikers (incl. TBO's) zijn voor wat betreft hun gronden en terreinen de regisseur en hebben wettelijk de bevoegdheid te bepalen op welke wijze faunabeheer in het algemeen en schadebestrijding in het bijzonder op hun gronden en terreinen vorm krijgt. Voor gebieden met een landbouwfunctie kan dit daardoor anders zijn dan voor gebieden met een natuurfunctie. De grondeigenaren /grondgebruikers (incl. TBO's) zijn echter ook de probleemhebber als het gaat om het voorkómen, beperken en bestrijden van schade veroorzaakt door in het faunabeheerplan beschreven in het wild levende, beschermde diersoorten. Dit vraagt dan ook de nodige afstemming en samenwerking met de overige grondgebruikers en WBE's met respect voor ieders specifieke doelen en omstandigheden.

De besturen WBE zijn met hun leden (jacht(akte)houders), de feitelijke uitvoerders van het faunabeheerplan. Het uitvoeren van het faunabeheerplan doen zij als wettelijke taak, in samenwerking met én ten dienste van grondgebruikers of TBO's.

Hiertoe overleggen de partijen (WBE's, grondgebruikers en TBO's) periodiek met elkaar en stemmen zij de noodzakelijk te nemen acties met elkaar af.

De besturen WBE en hun leden dienen op de hoogte te zijn van de uitvoering van het faunabeheerplan en de jongste ontwikkelingen die hierop betrekking hebben. Onder coördinatie van de WBE tellen haar leden o.a. de wildsoorten, de landelijke vrijgestelde soorten en de ontheffingssoorten, registreren het afschot en is inzicht in het welzijn (ziekte) van de soorten. Op WBE niveau is inzicht in de gewasschade veroorzaakt door de diverse soorten en in de aanrijdingen met reeën en wilde zwijnen opvraagbaar bij de FBE. Individuele jachthouders hebben door contact met de grondgebruikers ook zicht op de inzet en de werking van de preventieve middelen/maatregelen om schade te voorkomen/beperken. Belangrijk is dat binnen de WBE's

periodiek besproken wordt wat de effecten van jacht, beheer en schadebestrijding zijn op de soorten en de ontwikkeling van de schade veroorzaakt door die soorten. Op deze wijze krijgen de WBE's en haar leden een adequaat beeld van wat er in het veld speelt en wat de effecten van jacht, beheer en schadebestrijding in hun samenhang zijn.

Door het beleggen van (regionale) bijeenkomsten tussen FBE, WBE's en grondgebruikers (inclusief TBO's) wordt de communicatie en de samenwerking tussen FBE en WBE's, tussen WBE's onderling en tussen WBE's, grondgebruikers en TBO's bevorderd.

Door het houden van regionale bijeenkomsten komt meer focus op de regionale knelpunten en wordt voorkomen dat deelnemers uit een andere regio geconfronteerd worden met voor hen niet herkenbare knelpunten.

Het betrekken van de grondgebruikers en TBO's bij de regionale bijeenkomsten levert voor de uitvoerende partijen meer kennis op over en aandacht voor de rol en positie van de grondgebruiker en de TBO's. Bovendien geeft het inzicht in de specifieke kenmerken van het gebied welke van belang zijn voor een adequate uitvoering van het beheer en het voorkomen, beperken en bestrijden van schade aan in de wet genoemde belangen.

Ten behoeve van de uitvoering van het faunabeheerplan ondersteunt de FBE haar bestuursleden bij informatieoverdracht richting de achterban en bij bijeenkomsten van stakeholders onderling.

Waar nodig faciliteert de FBE deze bijeenkomsten.

Het is belangrijk dat de ambtelijke organisatie van de provincie en de FBE op de hoogte zijn van de actuele ontwikkelingen, mogelijkheden en belemmeringen voor wat betreft de uitvoering van het faunabeheerplan. Hiertoe worden, voorafgaand aan de reguliere vergaderingen van het FBE-bestuur, tussen de ambtelijke organisatie en de FBE-organisatie zgn. vooroverleggen gehouden. Aanvullend hebben in dit kader de verantwoordelijk gedeputeerde en de voorzitter FBE halfjaarlijks of zo veel vaker als nodig een overleg.

De FBE is gehouden jaarlijks verslag uit te brengen aan gedeputeerde staten (GS) over de uitvoering van het faunabeheerplan. Dit jaarverslag wordt gepubliceerd op de website van de FBE. Op deze website worden voorts verder van belang zijnde nieuwsberichten gepubliceerd.

Personen, niet zijnde afgevaardigden van stakeholders of hun leden, die vragen stellen over het faunabeleid en/of de uitvoering van het faunabeheerplan worden doorverwezen naar de afdeling communicatie van de provincie.

2.6.2 Samenwerking

Teneinde te komen tot nadere afstemming en organisatie van een gedragen uitvoering van het faunabeheerplan m.b.t. o.a. ganzen in de natuurterreinen is door de WBE's, TBO's en LTO in aanwezigheid van de FBE op 20-11-2018 te Staphorst (zie bijlage 13) besproken en besloten dat de schadebestrijding veroorzaakt door overwinterende ganzen op de huidige beperkte schaal zal worden voortgezet en dat m.n. de populatie overzomerende grauwe ganzen wordt teruggebracht

naar de aantallen van 2005 (Sovon-16) en begint met preventie d.m.v. nestbehandeling (legselbeperking).

Overeengekomen is dat partijen “veldafspraken” maken over de concrete uitvoering hiervan, reeds te beginnen in het voorjaar 2019, in de gebieden waar de stand ganzen het meest broeden.

Afgesproken is, dat het een gezamenlijke aanpak vraagt van TBO’s, WBE’s en overige grondgebruikers.

De veldafspraken, die uitgeschreven worden in een gebiedsplan, bevatten een overzicht van de noodzakelijke maatregelen en de praktische invulling daarvan: “wie gaat waar, wanneer en hoe aan de slag met de uitvoering”.

Per gebiedsplan wordt jaarlijks verslag gedaan van de uitgevoerde maatregelen, de ontwikkeling van de schade, de aantallen zomerganzen en de aantallen ganzen die geschoten zijn (per soort en per maand). Deze informatie dient als input voor een opvolgend “gebiedsplan”.

De gemaakte afspraak tussen grondgebruikers, TBO’s en WBE’s beschouwt de FBE als opmaat voor nadere afspraken en samenwerking m.b.t. de invulling en het uitvoering geven aan het faunabeheerplan.

Te denken valt aan nadere afspraken en samenwerking bij knelpunten bij de uitvoering van het faunabeheerplan met betrekking tot het terugdringen van schade veroorzaakt door winterganzen, het terugdringen van de predatiedruk veroorzaakt door o.a. vos en kraai ten behoeve van de bescherming van weide- en akkervogels en het beheer van reeën in het kader van de verkeersveiligheid.

Voor wat betreft de opstartfase van “veldafspraken” (gebiedsplannen) initieert en faciliteert de FBE de opstartfase, teneinde de uitvoerende partijen (grondgebruikers, TBO’s en WBE’s) nader bij elkaar te brengen.

2.7 Naleving

De provincie verleent ontheffingen op aanvraag aan de FBE. De FBE kan de WBE’s machtigen om daar gebruik van te maken. De WBE kan op haar beurt individuele jacht(akte)houders daartoe machtigen. Aan het gebruik van de ontheffingen kan de provincie voorschriften verbinden.

De provincie wil de naleving van de ontheffingen en de daarin opgenomen voorschriften bevorderen. Dat wordt gedaan door:

- Ervoor te zorgen dat het doel van het beleid brede bekendheid krijgt;
- Het beleid en instrumentarium vooraf te toetsen op uitvoerbaarheid;
- De regels en voorwaarden, en de consequenties van niet naleving, vooraf bekend te maken;
- Betrokkenen aan te spreken op hun gedrag.

Daadwerkelijke handhaving en het opleggen van sancties wordt door de provincie beschouwd als sluitstuk.

De FBE is als houder van de ontheffing verantwoordelijk voor het gebruik van de ontheffing en de naleving van de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Dat blijft zo ook als de FBE anderen

machtigt van een ontheffing gebruik te maken. De provincie trekt samen met de FBE op om de naleving van de voorschriften door WBE's en hun leden te bevorderen.

Daarmee wordt ondersteund, dat de doelen van het faunabeheerplan op een adequate wijze worden behaald en het uiterste middel, het intrekken van een ontheffing of machtiging tot gebruik van de ontheffing, niet hoeft te worden toegepast.

In de halfjaarlijkse bijeenkomsten tussen FBE en WBE's en de overige contacten met de WBE's, bijvoorbeeld tijdens de algemene ledenvergaderingen zal door de FBE gewezen worden op de noodzaak om gemeenschappelijk toe te zien op het nakomen van de voorschriften gesteld in de verleende machtigingen tot gebruik van de ontheffing. Daarnaast zal de FBE bij de periodieke monitoring van de data, opgenomen in de applicatie voor registratie, toezien op het juist en tijdig registreren van de tellingen en het afschot. Bij de constatering van een tekortkoming deelt de FBE dit met het bestuur van de WBE en overlegt over de te nemen stappen/maatregel.

Als een WBE of een van haar leden handelt in strijd met het faunabeheerplan of de verleende ontheffingen kan dat leiden tot een besluit van de provincie of de FBE om de betrokken WBE of het betrokken lid uit te sluiten van verder gebruik van de machtiging tot gebruik van de ontheffing.

2.8 Monitoring

In het eindrapport Evaluatie Faunabeheer Overijssel (Berenschot 13-02-2018) wordt aanbevolen om in de komende faunabeheerplanperiode (voldoende) aandacht te schenken aan monitoring van het faunabeleid en de uitvoering van het faunabeleid.

Om trends te kunnen vaststellen, en verbanden te kunnen aantonen zijn jaarlijkse gegevens noodzakelijk. In de evaluatie van de afgelopen planperiode kwam het belang hiervan duidelijk naar voren.

In het evaluatierapport is vermeld dat beleids- en uitvoeringscyclus nog niet optimaal op elkaar aansluiten. De provinciale beleidscyclus wordt gevoed met data en bevindingen uit de praktijk zodat de uitvoeringspraktijk op grond van actuele (bijgestelde) kaders snel kan inspelen op de actuele ontwikkelingen rond bijvoorbeeld nieuwe diersoorten of schade-ontwikkelingen. Deze actuele ontwikkelingen kunnen leiden tot aanpassing van verleende ontheffingen of aanvraag van nieuwe ontheffingen.

Het verkrijgen, analyseren en presenteren van gegevens is van groot belang voor de uitvoering van planmatig faunabeheer. Het is, behalve een wettelijke plicht, noodzakelijk voor:

- inhoudelijk en juridisch onderbouwen van vrijstellingen, ontheffingen en opdrachten;
- controleren en evalueren van de ingezette maatregelen (bijv. hand aan de kraan);
- signaleren van ontwikkelingen;
- bijstellen van doelen.

De FBE ontwikkelt in samenwerking met de provincie en BIJ12 een monitoringsplan. Onderdeel van het monitoringsplan is het opzetten van een jaarlijkse informatie- en monitoringcyclus (zie figuur 1) waarmee het beleid en beheer periodiek en tussentijds gevoed wordt met informatie om:

- de voortgang van de uitvoering van het beleid te monitoren;
- actuele ontwikkelingen snel in beeld te krijgen;
- meer zicht te krijgen op de effectiviteit van maatregelen;
- relatief eenvoudig in tussentijdse informatiebehoeften te voorzien.

Figuur 1. Jaarlijkse informatie- en monitoringcyclus

In het jaarverslag van de FBE worden de uitkomsten van de monitoring opgenomen.

3 Korte omschrijving werkgebied FBE

3.1 Bewoningskernen

3.1.1 Steden en dorpen

Kenmerkend aan de kernen in Overijssel is de grote concentratie steden in de zuidoosthoek van de provincie. Hier vormen de steden Almelo, Hengelo, Borne, Enschede en Oldenzaal een dicht bebouwd gebied (stadsgewest). Enkele grote steden in de overige delen van Overijssel zijn Zwolle (provinciale hoofdstad), Kampen en Deventer, die vlak tegen de grens met Gelderland aanliggen, en Steenwijk in het noorden van de provincie.

3.2 Infrastructuur

3.2.1 Rijkswegen

De belangrijkste rijkswegen die de provincie Overijssel doorsnijden zijn:

- A28: Zwolle – Amersfoort;
- A1: Deventer – Duitse grens;
- A50: Arnhem – Zwolle;
- A35: Almelo – Enschede;
- A32: Staphorst – Heerenveen.

Met name de A1 vormt een belangrijke verkeersader met een hoge verkeersintensiteit.

3.2.2 Provinciale en gemeentelijke wegen

In Overijssel bevindt zich een uitgebreid netwerk van provinciale wegen. Vooral in het oostelijk deel van de provincie in het gebied tussen Rijssen – Tubbergen – Denekamp – Haaksbergen komt een hoge dichtheid aan wegen voor. Het midden van de provincie (Deventer – Zwolle – Hardenberg – Rijssen) telt maar enkele provinciale wegen die de grotere kernen met elkaar verbinden. Het Noordelijke deel van Overijssel telt een gemiddelde dichtheid van provinciale wegen die voornamelijk aansluiten op de aangrenzende provincies (Drenthe, Friesland en Gelderland).

Uiteraard liggen er naast Rijks- en provinciale wegen ook veel gemeentelijke wegen in het werkgebied van de faunabeheereenheid.

3.2.3 Waterwegen

De belangrijkste waterwegen in Overijssel zijn het Twentekanaal (Enschede – Zutphen en zijtak Almelo) en het Overijssels kanaal (Zwolle – Vroomshoop – Almelo). Laatstgenoemd kanaal bevat meerdere aftakkingen, onder andere in zuidelijke richting naar Deventer, en in noordelijke richting naar Gramsbergen. Deze zijtak wordt ook kanaal Almelo – De Haandrik genoemd. Verder zijn het Meppelerdiep, de Vecht (Ommen monding) en het Zwarte Water als natte infrastructuur te noemen.

3.2.4 Overige wateren

Naast de hierboven genoemde waterwegen die van belang zijn voor de scheepvaart, al dan niet recreatief, zijn er ook een aantal wateren te duiden die van belang zijn voor natuur, waterbeheer en de landbouw. De belangrijkste in deze zijn de Reest, Overijsselse vecht, Dinkel, IJssel, Regge en het Zwarte Water.

3.2.5 Spoorwegen

De provincie wordt doorsneden door een aantal treinsporen zoals blijkt uit figuur 2.

Figuur 2. Spoorwegnetwerk in provincie Overijssel (bron: www.ns.nl, spoorboekje 2018)

3.3 Grote natuurgebieden

De grote natuurgebieden in Overijssel zijn als volgt te typeren:

Hoogveenrestanten

De hoogveenrestanten zijn na de grootschalige veenafgravingen van de 19e eeuw gespaard gebleven. Zij komen in de oostelijke helft van de provincie voor. Voorbeelden van dergelijk hoogveenrestanten zijn het Haaksbergerveen, het Witteveen, de Engbertsdijksvennen, het Wierdense Veld en het Aamsveen.

Laagveengebieden

Door het afgraven van het laagveen in het noordwesten van Overijssel zijn grote complexen van petgaten en legakkers ontstaan. Hier bevinden zich tegenwoordig grote natte natuurgebieden. De gebieden de Weerribben, de Wieden en de Olde Maten In Noord West Overijssel zijn de belangrijkste representanten van dit type natuurgebied.

Bos- en heidegebied

In Overijssel komen veel natuurgebieden voor die uit droge bos- en heidegebieden bestaan. Deze zijn vooral te vinden op de grote stuwwallen, zoals de Sallandse Heuvelrug, de Lemelerberg en het stuwwalcomplex van Ootmarsum.

3.4 Agrarisch grondgebruik

Zowel de lage natte polders en laagveenontginningen als op de overige drogere gronden van Overijssel is de melkveehouderij de grootste agrarische tak. De varkens- en pluimveehouderij komen meer in de oostelijke helft van de provincie voor. In heel Overijssel wordt veel snij- en korrelmaïs ten behoeve van de veehouderij verbouwd.

In de regio Hardenberg en Steenwijk komen concentraties van pure akkerbouw voor de belangrijkste gewassen zijn aardappelen, suikerbieten, granen en in toenemende mate bloembollen.

Naast de gangbare akkerbouw komen ook tuinbouw, boomteelt, fruitteelt en vollegrondsgroenteteelt steeds meer voor. Voor de groenteteelt is dat de regio Kampen en voor de boomteelt de regio Twente.

3.5 Natura 2000-gebieden

Nederland kent circa 160 Natura 2000-gebieden. Dit Natura 2000 netwerk bestaat uit gebieden die zijn aangewezen onder de Vogelrichtlijn en aangemeld onder de Habitatrichtlijn. Beide Europese richtlijnen zijn belangrijke instrumenten om de Europese biodiversiteit te waarborgen. Alle Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden zijn geselecteerd op grond van het voorkomen van soorten en habitattypen die vanuit Europees oogpunt bescherming nodig hebben.

Voor een omschrijving en de geldende doelstellingen voor het betreffende Natura 2000-gebied wordt verwezen naar de site van het Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/>). In bijlage 2 is de ligging weergegeven van de Natura 2000-gebieden in de provincie Overijssel.

In de provincie Overijssel zijn 24 gebieden begrensd als Natura 2000-gebied.

Natura 2000-gebied	Vogel- en/of Habitat-richtlijn (VR / HR)
Aamsveen	HR
Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	HR
Bergvennen & Brecklenkampse Veld	HR
Boetelerveld	HR
Borkeld	HR
Buurserzand & Haaksbergerveen	HR
Dinkelland	HR
De Wieden*	HR & VR
Engbertsdijksvenen	HR & VR
Ketelmeer & Vossemeer*	VR
Landgoederen Oldenzaal	HR
Lemselermaten	HR
Lonnekermeer	HR
Olde Maten & Veerslootslanden	HR
Sallandse Heuvelrug	HR & VR
Springendal & Dal van de Mosbeek	HR
Rijntakken*	HR & VR
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	HR & VR
Vecht- en Beneden-Reggegebied	HR
Veluwerandmeren*	HR & VR
Weerribben	HR & VR
Wierdense Veld	HR
Witte Veen	HR
Zwarte Meer*	HR & VR

* Provinciegrensoverschrijdend Natura 2000-gebied

Figuur 3. Natura 2000-gebieden Overijssel

Voor het eventuele gebruik van een vrijstelling (art. 3.16 Wnb), ontheffing (art. 3.17 Wnb) of opdracht (art. 3.18 Wnb) in Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

4 Beleid

4.1 Rijksbeleid

Op 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden. Met het in werking treden van deze wet is de Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en Boswet komen te vervallen. Het recht om te jagen wordt gecontinueerd. Nieuw in deze wet is dat naast het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren ook de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht dienen te geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan.

Het faunabeheerplan ten aanzien van de jacht en de schadebestrijding door grondgebruikers dient een globaal karakter te hebben. Voor het beheer van populaties fungeert het faunabeheerplan net als onder de Flora- en faunawet, als basis voor de ontheffing verlening voor provincies.

Het faunabeheerplan dient op hoofdlijnen inzicht te bieden in de ontwikkeling van populaties van verschillende diersoorten. En dat op basis van redelijkerwijs beschikbare gegevens (populatieschattingen en trendtellingen die al plaatsvinden) waardoor er geen administratieve lastenverhoging ontstaat.

4.2 Provinciaal beleid

4.2.1 Provinciale Omgevingsverordening (POV)

De provincie heeft haar beleid omtrent faunabeheer nader uitgewerkt in de Provinciale Omgevingsverordening en in het Kader Faunabeheerplan 2019-2024.

In hoofdstuk 7 van de POV, het hoofdstuk Natuur, is de Wnb geïmplementeerd. In de POV staan de regels vermeld waaraan het nieuwe faunabeheerplan moet voldoen.

Artikel 7.8.2 Reikwijdte Faunabeheerplan

Het faunabeheerplan geldt voor tenminste 5000 hectare van het gehele werkgebied van de faunabeheereenheid.

Artikel 7.8.3 Geldigheidsduur Faunabeheerplan

1. In het faunabeheerplan wordt aangegeven dat het plan een geldigheidsduur van ten hoogste 5 jaren heeft.
2. De faunabeheereenheid kan het faunabeheerplan gedeeltelijk wijzigen gedurende het in het eerste lid genoemde tijdvak waarvoor het is vastgesteld.

Daarnaast zijn er specifieke eisen met betrekking tot beheer en schadebestrijding.

Artikel 7.8.4 Eisen aan een faunabeheerplan – beheer en schadebestrijding

Het faunabeheerplan bevat tenminste de volgende gegevens:

- a) De omvang van het werkgebied van de faunabeheereenheid.
- b) Een kaart waarop de begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid is aangegeven.

- c) Kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan een duurzaam beheer en schadebestrijding noodzakelijk wordt geacht, met inbegrip van gegevens over de aanwezigheid van de populaties in het betrokken gebied gedurende het jaar.
- d) Een onderbouwing van de noodzaak van een duurzaam beheer en schadebestrijding, waaronder een onderbouwde verwachting van de belangen als bedoeld in artikel 3.3, vierde lid, onderdeel b, onder 1° tot en met 4°, artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, onder 1° tot en met 3° en artikel 3.10, tweede lid, aanhef en onderdeel b tot en met d, van de Wet die zouden worden geschaad indien niet tot beheer zou worden overgegaan.
- e) Een beschrijving van de mate waarin de in onderdeel d bedoelde belangen in de 5 jaren voorafgaand aan het ter goedkeuring indienen van een faunabeheerplan zijn geschaad, inclusief de getroffen beheermaatregelen waaronder het naar soort onderscheiden aantal gedode dieren.
- f) De huidige en gewenste stand van de in onderdeel c bedoelde diersoorten.
- g) Per diersoort een beschrijving van de aard, omvang en noodzaak van de handelingen die zullen worden verricht om de gewenste stand, bedoeld in onderdeel f, te bereiken en schade te voorkomen.
- h) Per diersoort en gewas een beschrijving van de handelingen die in de periode, bedoeld in onderdeel e, zijn verricht om het schaden van de in onderdeel d bedoelde belangen te voorkomen, alsmede, voor zover daarover redelijkerwijs kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een beschrijving van de effectiviteit van die handelingen.
- i) Voor zover het plan betrekking heeft op het beheer van edelherten, damherten, reeën of wilde zwijnen, een beschrijving van het voedselaanbod, de relatie tussen dit voedselaanbod en de grootte van de populatie van de betrokken dieren alsmede de mogelijkheden van uitwisseling met aangrenzende terreinen.
- j) Een beschrijving van de plaatsen in het werkgebied van de faunabeheereenheid waar, en de perioden in het jaar waarin de in onderdeel g bedoelde handelingen zullen plaatsvinden.
- k) Voor zover daarover kwantitatieve gegevens beschikbaar zijn, een onderbouwde inschatting van de verwachte effectiviteit van de in onderdeel g bedoelde handelingen.
- l) Een beschrijving van de wijze waarop de effectiviteit van de voorgenomen handelingen zal worden bepaald.

Artikel 7.8.5 Eisen aan een faunabeheerplan – uitoefening jacht

Het faunabeheerplan bevat met betrekking tot de uitoefening van de jacht minimaal de volgende gegevens:

- a) Kwantitatieve gegevens over de populatie van de diersoorten ten aanzien waarvan de uitoefening van de jacht plaatsvindt. Voor zover deze exacte gegevens ontbreken kan worden volstaan met een schatting van deze populaties en trendgegevens van deze populaties.
- b) Een overzicht van de gerealiseerde afschotgegevens per diersoort in de looptijd van het voorgaande faunabeheerplan.
- c) Een afwegingskader voor de redelijke wildstand aan de hand waarvan de individuele jachthouder dit in zijn jachtveld kan bepalen.

Artikel 7.8.6 Goedkeuring

Alvorens een faunabeheerplan vast te stellen, hoort de faunabeheereenheid de binnen haar werkgebied werkzame WBE's over de inhoud van het plan (art. 3.12 lid 6 Wnb). Het faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten van de provincie waarin de faunabeheereenheid werkzaam is. Een goedgekeurd faunabeheerplan wordt openbaar gemaakt door de betreffende faunabeheereenheid.

4.3 Uitbreiding op voorhand verleende ontheffing

In dit faunabeheerplan wordt voor een aantal soorten de onderbouwing gegeven voor ontheffingen op voorhand. Dit lukt echter niet als er geen schadehistorie is, want alleen voor werkgebieden van WBE's met een aantoonbare belangrijke schade in het verleden kan op voorhand een ontheffing worden aangevraagd.

Gedurende de looptijd van het plan kunnen meer schadegegevens beschikbaar komen, waardoor een ontheffing op voorhand kan worden uitgebreid (wijzigingsbesluit) met één of meerdere werkgebieden van WBE's.

4.3.1 Voorwaarden voor aanvulling van een ontheffing op voorhand

Om aan een op voorhand verleende ontheffing werkgebieden van WBE's te kunnen toevoegen, middels een wijzigingsbesluit, gelden de volgende voorwaarden:

- Soort is schadesoort op grond van het faunabeheerplan, waarvoor op het grondgebied van andere WBE's in Overijssel al op voorhand een ontheffing is verleend;
- Van de betreffende soort zijn wel al binnen het werkgebied van de toe te voegen WBE schadegevallen vastgesteld, maar deze zijn ten tijde van de afgifte van de ontheffing (nog) niet als 'belangrijke schade' aangemerkt.

4.3.2 Handelswijze toevoegen werkgebied WBE

Bij de soortenbehandeling (hoofdstuk 8 t/m 21) in het faunabeheerplan staan de voorwaarden waar men aan moet voldoen (noodzakelijke preventieve middelen) om in aanmerking te komen voor toevoeging van het schadegebied aan de ontheffing, die op basis van het faunabeheerplan wordt verleend.

- WBE of grondgebruiker constateert het ontstaan van mogelijk belangrijke schade veroorzaakt door een soort;
- WBE geeft in mailbericht aan de faunabeheereenheid aan:
 - Welke soort(en) de schade veroorzaakt;
 - Op welke locatie (perceelniveau) inclusief kaartbeeld;
 - Gegevens grondgebruiker van schade percelen (kadastrale percelen);
 - Gewasgegevens (soort gewas en groeistadium);
 - Getroffen maatregelen om schade te voorkomen en beperken (visueel en akoestisch);
 - Overzicht van gedocumenteerde schadegevallen binnen WBE;
 - Indicatie van het schadebedrag en indien beschikbaar een berekening van het schadebedrag aan de hand van taxatierapport of een berekening van mogelijke belangrijke schade aan de

- hand van concrete schadegegevens afkomstig van het BIJ12 m.b.t. de soort, gegevens over de populatieontwikkeling en reeds uitgekeerde bedragen;
- Verklaring waarom de schade niet voorzienbaar was, c.q. het betrokken gebied ontbreekt in het faunabeheerplan;
- Aangeven of de schade al is getaxeerd door het BIJ12, en zo niet waarom nog niet;
- De FBE:
 - Controleert volledigheid gegevens;
 - Geeft indien gegevens onvolledig of onvoldoende zijn aan de WBE aan wat er ontbreekt;
 - Speelt het verzoek (met onderbouwing) om een wijziging van de op voorhand verleende ontheffing door aan de provincie Overijssel.

Het is vervolgens aan de provincie om te beoordelen of het verzoek tot wijziging van de ontheffing ontvankelijk is en er een wijzigingsbesluit kan worden opgesteld of niet.

4.4 Organisatie

Ontheffingen worden in de regel door de faunabeheereenheid met behulp van een machtiging tot gebruik van de ontheffing doorgeschreven naar de WBE en in bijzondere situaties rechtstreeks naar de grondgebruiker.

De organisatie is als volgt opgezet:

- De houder van de ontheffing is de faunabeheereenheid.
- De faunabeheereenheid is verantwoordelijk voor het machtigen van het gebruik van de ontheffing.
- De uitvoering van de beheermaatregelen wordt gecoördineerd door de WBE.
- De faunabeheereenheid draagt er zorg voor dat de verslaglegging in het FRS (of een vergelijkbaar systeem dat is gekozen door de faunabeheereenheid) kan plaatsvinden.
- De FBE adviseert grondgebruikers en besturen van WBE's bij de uitvoering van schadevoorkomende maatregelen.
- De FBE is verantwoordelijk voor de verslaglegging van de uitgevoerde maatregelen.
- De FBE is verantwoordelijk voor het aanleveren van de verslaglegging aan Gedeputeerde Staten van de provincie.

Voor de uitvoering van de ontheffing geldt het volgende:

- Voor de uitvoering van de beheermaatregelen ter voorkoming van schade aan gewassen is de grondgebruiker verantwoordelijk voor de inzet van preventieve middelen.
- De FBE zal de WBE's machtigen tot het gebruik van de ontheffing. Dit wordt digitaal geregistreerd.
- Er mag alleen dan van de beheermaatregel ondersteunend afschot gebruik gemaakt worden indien de inzet van preventieve middelen onvoldoende is gebleken.

4.4.1 Bijzondere situatie

Het kan voorkomen dat grondgebruikers in uitzonderlijke situaties schade op hun gronden willen laten bestrijden door een jachtaktehouder die geen lid is van een WBE. Zij kunnen rechtstreeks bij de Faunabeheereenheid een perceel gebonden machtiging aanvragen voor ontheffingen die betrekking hebben op schadebestrijding. Dit kan alleen indien de ontheffingsvoorwaarden dit toelaten. Voor beheer van populaties (zoals bij reewild) ziet de faunabeheereenheid een coördinerende rol voor WBE's. Daarom kunnen machtigingen tot gebruik van de ontheffing in het kader van populatiebeheer alleen via een WBE worden aangevraagd. Voor knobbelzwanen geldt dat er vaste beheerders worden aangewezen.

4.5 Het begrip 'belangrijke schade'

In dit plan wordt veelvuldig het begrip belangrijke schade gehanteerd. Belangrijke schade is schade die minimaal een bedrag van € 250,- per bedrijf per meldingsjaar bedraagt, waarmee we aansluiten bij de bepalingen conform de POV van de provincie Overijssel waar BIJ12 uitvoering aan geeft (zie ook: ABRvS, 21 maart 2007, nr. 200606996/1).

4.6 Preventieve middelen

4.6.1 Faunaschade Preventie Kit (FPK)

In de Faunaschade Preventiekits staat een overzicht van preventieve maatregelen om gewasschade door beschermde inheemse diersoorten te voorkomen en beperken. De Faunaschade Preventiekits zijn bedoeld voor de agrarische sector. De preventiekits geven een overzicht van de preventieve maatregelen per soortgroep en de daarbij eventueel geldende richtlijnen vanuit BIJ12. Voor een groot aantal gewassen is aangegeven wanneer de schadepriode kan optreden.

Zie: <https://www.BIJ12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/>

5 Doelstellingen

5.1 Algemeen

In overeenstemming met het provinciale beleid faunabeheer is het beheerplan vooral gericht op het inzicht geven in het duurzaam beheren van diersoorten in de provincie Overijssel ten behoeve van beheer, schadebestrijding en jacht en draagkracht en draagvlak in relatie tot andere maatschappelijke functies.

5.2 Duurzaam beheer

Het duurzaam beheren richt zich op het behoud van die soorten die in het kader van beheer, schadebestrijding en jacht een planmatige en waar nodig een samenhangende aanpak nodig hebben.

Hierbij zijn de volgende factoren bepalend:

- De draagkracht van leefgebieden.
- De biodiversiteit en ecologische samenhang in leefgebieden.
- Het welzijn van mens en dier.
- De schadebestrijding gelet op onderstaande belangen.

In geval van vogels:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna.

In geval van dieren van soorten als bedoeld in artikel 3.5 Wnb, eerste lid:

- in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en andere vormen van eigendom;
- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

In geval van dieren van soorten als bedoeld in art. 3.10 Wnb, eerste lid, met uitzondering van soorten als bedoeld in artikel 3.5 Wnb, eerste lid:

- in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en andere vormen van eigendom;

- in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang;
- ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, industrieterreinen of begraafplaatsen;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het algemeen belang.

6 Beheer en schadebestrijding

6.1 Toelichting op de uitwerking van beheer en schadebestrijding per soort

Voor de soorten waarvoor op grond van dit faunabeheerplan beheer en schadebestrijding noodzakelijk wordt geacht op basis van een te verlenen ontheffing of opdracht, is in de soort beschrijvende paragrafen het beheer uitgewerkt. Deze paragrafen zijn opgemaakt op basis van het Kader Faunabeheerplan 2019-2024 (zie bijlage 9) en de evaluatie Faunabeheerplan Overijssel.

6.2 Uitgangspunten voor het beheer en schadebestrijding hoofdlijnen

Alvorens het beheer en schadebestrijding voor de genoemde soorten specifiek wordt uitgewerkt in de hiernavolgende paragrafen, zijn onderstaande uitgangspunten algemeen van toepassing:

- De inzet van beheermaatregelen mag geen verstoring of belemmerend effect hebben op het functioneren van ecoducten of anderszins gelijkwaardige voorzieningen en of het realiseren van doelstellingen overeenkomstig het provinciaal Natuur beheerplan.
- Indien in de beheerperiode schade aan in de wet genoemde belangen optreedt die vanwege het ontbreken van een schadereferentie niet zijn beschreven in onderliggend plan, kan op individueel niveau van de grondgebruiker door Gedeputeerde Staten ontheffing worden verleend voor de inzet van beheermaatregelen.
- Beheer en schadebestrijding binnen de afpalingskring van een eendenkooi ex artikel 3.23 Wnb, kan alleen plaatsvinden mits de ontheffingsgebruiker een verklaring van geen bezwaar heeft van de kooiker van de betreffende eendenkooi.

7 Watervogels

7.1 Brandgans

7.1.1 Algemeen

De brandgans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen.

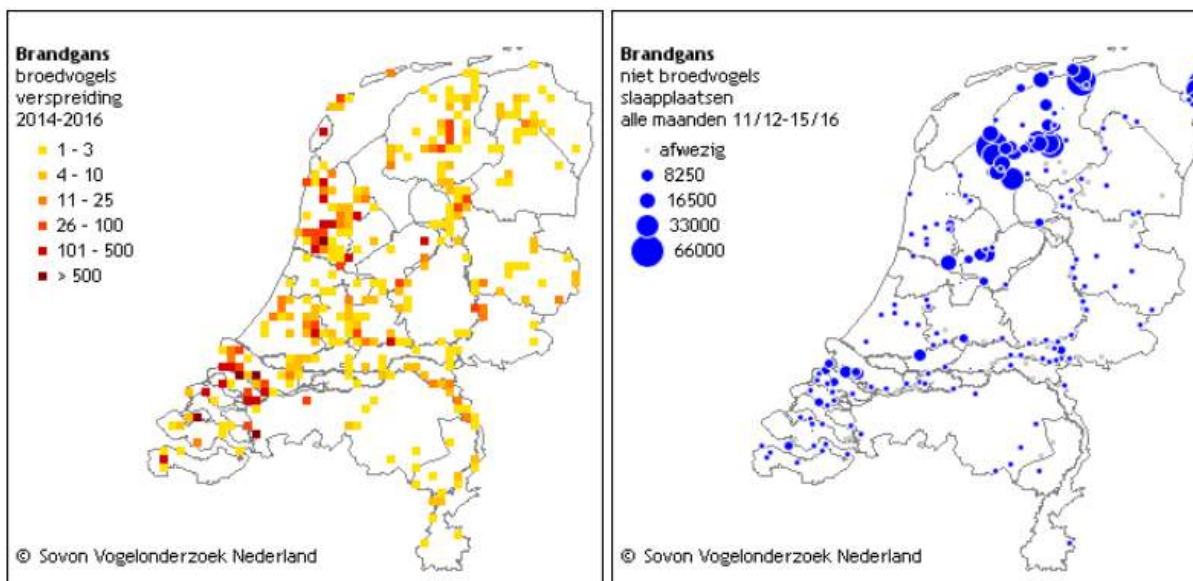
7.1.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende brandganzen

Vanaf 1988 broeden er jaarlijks brandganzen in Nederland, eerst alleen in het Deltagebied, daarna ook elders zoals in het IJsselmeergebied en op/bij de grote rivieren. Brandganzen nestelen in kolonies op eilanden of dammen. Bij de meest recente landelijke telling in 2016 zijn totaal landelijk 6832 overzomerende brandganzen geteld (www.sovon.nl).

Overwinterende brandganzen

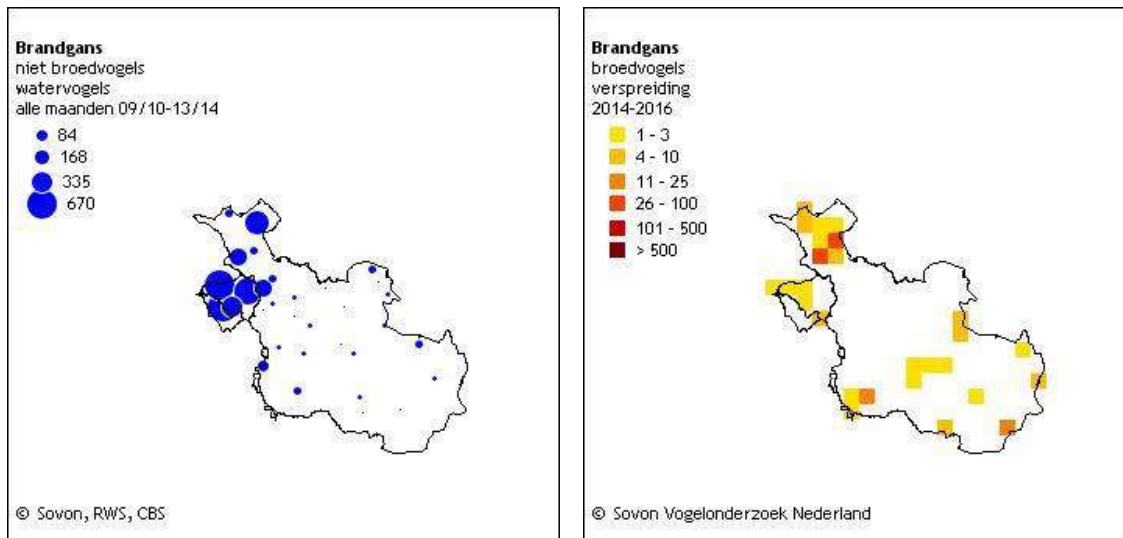
De brandgans is hard op weg om de talrijkste overwinterende gans te worden in Noordwest-Europa. De aantallen zijn enorm gestegen met in sommige winters meer dan 800.000 individuen. Tot 1990 bleef de verspreiding beperkt tot Friesland en het Wadden-, IJsselmeer- en Deltagebied. Daarna veroverde de brandgans ook het binnenland, waar hij in aantal sterk toeneemt. Bij de meest recente telling van 2015/2016 zijn als landelijk seizoenmaximum 663.695 brandganzen geteld (www.sovon.nl).

Figuur 4. Verspreiding van de brandgans in Nederland als broed- en als niet-broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1670>)

7.1.3 Voorkomen en trend in Overijssel

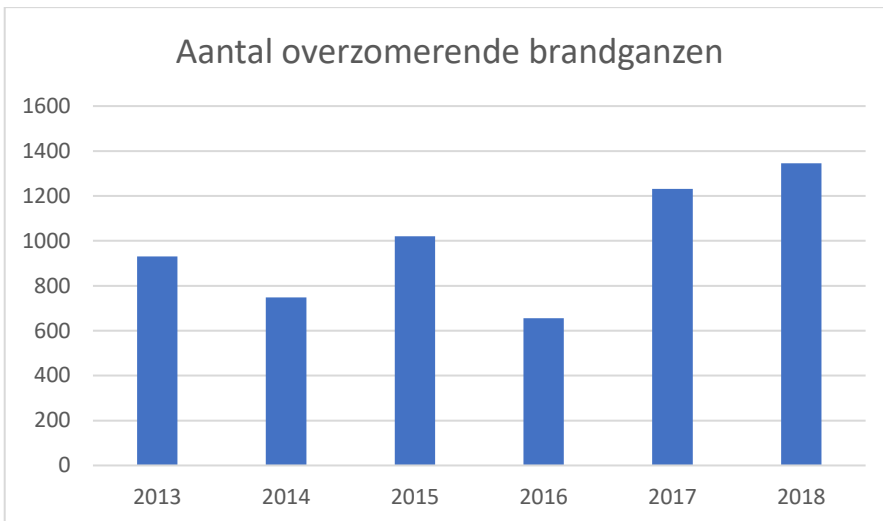
In Overijssel komt de brandgans vooral voor in de uiterwaarden van de IJssel, rondom het Zwarte Meer en in de kop van Overijssel. Deze gebieden kenmerken zich door de aanwezigheid van grote oppervlakten open water. Daarnaast bevinden zich in het gebied tussen Kloosterhaar, Vriezenveen, Wierden, Rijssen en Holten een aantal broedvogels, dat zich met name ophoudt in de open gebieden met voedselrijke graslanden. Zie voor de verspreidingskaart van brandganzen in Overijssel figuur 6.

Figuur 5. Verspreiding van de Brandgans in Overijssel als broed- en niet broedvogel
(bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

Overzomerende brandganzen

Naast de overwinterende brandganzen is ook het aantal overzomerende brandganzen in Overijssel de in langlopende trends sterk toegenomen. Deze ontwikkeling heeft zich rondom het jaar 2000 ingezet. Dezelfde ontwikkeling is zichtbaar in de telling van de overzomerende brandganzen van de WBE-gebieden, waarbij het aantal de afgelopen jaren wel fluctueert. De trend van de afgelopen twee jaar (2017/2018) geeft een toename aan van het aantal brandganzen (zie Figuur 6). Gelet op de huidige trend, de in ruime mate aanwezigheid van beschikbaar leefgebied en het voedsel is te verwachten dat het aantal brandganzen blijft toenemen.

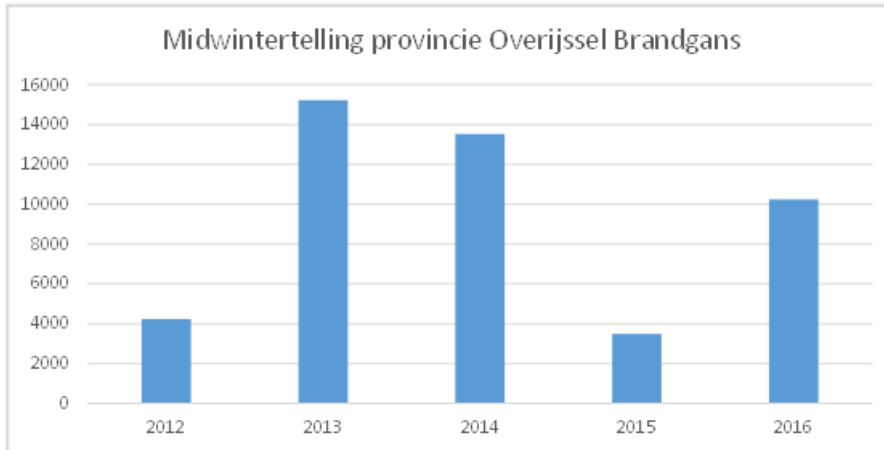

Figuur 6. Getelde brandganzen bij de jaarlijkse zomertelling in Overijssel (bron: FRS)

Jaarlijks op de derde zaterdag van juli vindt een provincie brede zomertelling van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen plaats, uitgevoerd door de leden van de WBE. Deze telling geschiedt overeenkomstig het "Protocol zomertelling ganzen" (zie bijlage 3) van de Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen. Bovenstaande grafiek (Figuur 6) geeft van deze telling de uitkomsten van de laatste 6 jaar weer.

Overwinterende brandganzen

De populatie overwinterende brandganzen fluctueert de laatste jaren in Overijssel echter is volgens langlopende trends sterk toegenomen. De fluctuatie van de afgelopen jaren is goed zichtbaar in de midwintertellingen, welke worden uitgevoerd door Sovon (zie figuur 7). Sinds het jaar 2000 is de populatie echter sterk gestegen (bron: <https://www.sovon.nl>). De trend-diagram loopt tot 2016, waardoor geen uitspraken kunnen worden gedaan over de laatste twee jaar.

Figuur 7. Aantalsontwikkeling van de brandgans in Overijssel als overwinterende brandgans, deze is gebaseerd op de midwintertelling januari (bron: www.sovon.nl)

7.1.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De brandgans is een beschermde inheemse diersoort. De brandgans is als 'niet-broedvogelsoort' aangewezen voor het Natura 2000-gebied De Rijntakken met een doelaantal van 5.200 stuks. De Rijntakken heeft een foerageer- en rust- en slaapfunctie voor deze soort (bron: wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Rijntakken bladzijde 38)¹.

Het doel van het beheer is het voorkomen en beperken van schade. Dit kan door de populatie overzomerende brandganzen planmatig terug te brengen waarbij de staat van instandhouding gegarandeerd blijft. Doel van de schadebestrijding is om de schade veroorzaakt door overwinterende brandganzen te beperken tot het niveau van 2005 en te verzekeren dat instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 niet in gevaar komen (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

Het schadeniveau van 2005 is voor overwinterende brandganzen € 14.975,-. Het gewenste aantal overzomerende brandganzen is vastgesteld op 520 brandganzen. (Bron: Kader faunabeheerplan 2019-2024, zie bijlage 9).

7.1.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding: ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

7.1.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde gewasschade veroorzaakt door overwinterende brandganzen in Overijssel concentreert zich voor bijna 99% op blijvend grasland. Ook het aantal schademeldingen is voor 98% gelieerd aan blijvend grasland. Figuur 8 geeft deze schademeldingen weer in termen van getaxeerde schade en aantal meldingen per gewas.

¹https://www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/03Natuur/190114_Beheerplan_Natura2000_Rijntakken_2019_toegankelijk.pdf

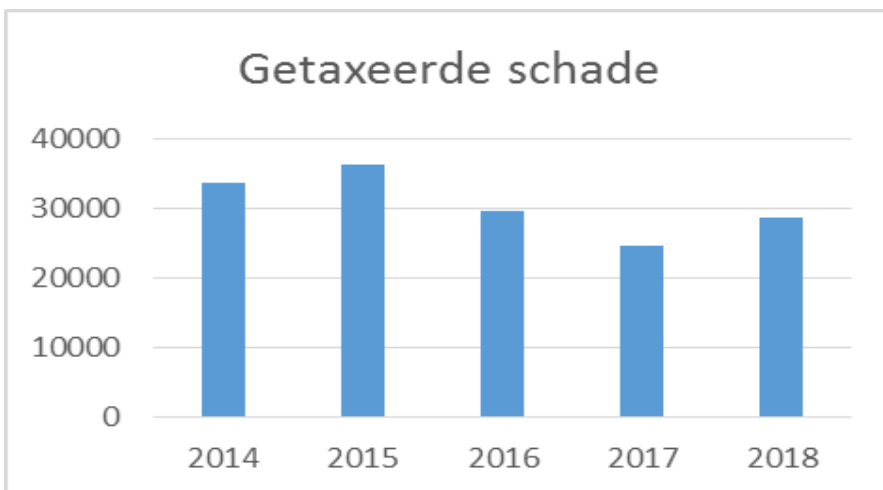
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	151	€ 151.542
Nieuw ingezaaid grasland	2	€ 304
Mais	1	€ 1.202

Figuur 8. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 9 geeft de getaxeerde schade in euro's per jaar weer. Alle getaxeerde schades komen ruim boven het schadeniveau van 2005 van € 14.975,- uit. Figuur 10 geeft dit grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 33.634
2015	€ 36.405
2016	€ 29.724
2017	€ 24.593
2018	€ 28.692

Figuur 9. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

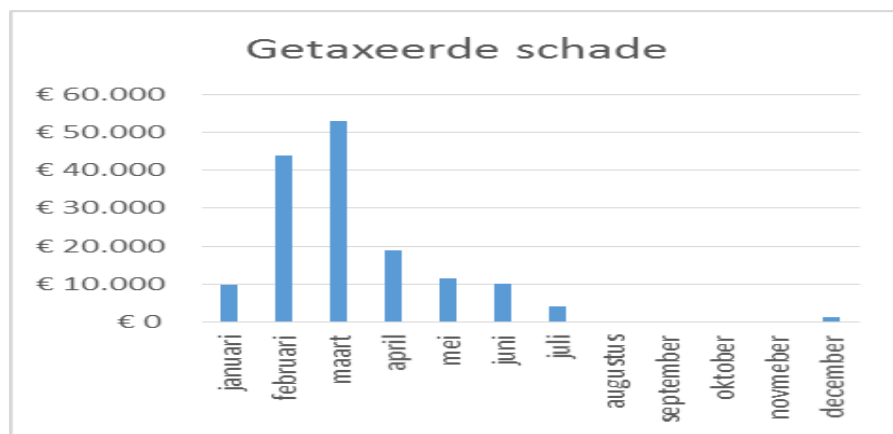
Figuur 10. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade aanvangt concentreert zich in de eerste helft van het jaar waarbij februari en maart eruit springen, zie hiervoor figuur 11. Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar, omdat dan ook de overwinterende brandganzen aanwezig zijn (wat zorgt voor grotere aantallen) en er reeds gras begint te groeien. De eerste snede heeft voor agrarisch ondernemers de meeste bedrijfseconomische waarde, omdat dit kwalitatief de beste en daarmee

ook de duurste snede is. Figuur 12 geeft de verhouding tussen de schade in de verschillende maanden weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 9.726
Februari	€ 43.854
Maart	€ 53.093
April	€ 18.931
Mei	€ 11.483
Juni	€ 10.185
Juli	€ 4.158
Augustus	€ 40
September	€ 262
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 1.278

Figuur 11. Gecumuleerde getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 12. Verhouding tussen de schade in de verschillende maanden

Wanneer er geen beheer van overzomerende ganzen en schadebestrijding van overwinterende ganzen plaatsvindt, is de verwachting dat het aantal overzomerende brandganzen in Overijssel verder toeneemt, en in de winter de schade veroorzaakt door de brandganzen verder toeneemt.

7.1.5.2 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Overzomerende brandganzen

Voor wat betreft het aantal overzomerende brandganzen is reeds geconcludeerd dat deze aantallen de laatste jaren sterk fluctueren, waarbij de stand in 2018 weer lijkt toe te nemen (zie figuur 6). Het getaxeerde schadebedrag per jaar loopt de afgelopen jaren terug. Per WBE-gebied kunnen echter

deze schadegegevens nog verschillen. Figuur 13 geeft de getaxeerde schade per WBE-gebied voor de zomerperiode (1 april tot 1 oktober) weer. In een aantal WBE-gebieden is in de periode van 2014 tot 2018 geen belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan dan wel groter dan € 250,- getaxeerd.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 489
IJsselstreek Salland	€ 415	€ 698	€ 106	€ 0	€ 0
Jachtvereniging Kampen	€ 608	€ 852	€ 5.760	€ 3.545	€ 4.215
De Noord-Westhoek	€ 4.599	€ 5.029	€ 4.939	€ 1.481	€ 158
Oldebroek/Oosterwolde	€ 0	€ 0	€ 0	€ 95	€ 0
D'Oldematen	€ 955	€ 3.78	€ 0	€ 1.996	€ 2.248
De Weerribben	€ 244	€ 965	€ 350	€ 0	€ 153
Steenwijkerwold e.o.	€ 77	€ 152	€ 132	€ 0	€ 0
West-Twente	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.050
Totaal	€ 6.898	€ 11.482	€ 11.287	€ 7.117	€ 8.313

Figuur 13. Getaxeerde schade brandganzen per jaar in de periode 1 april tot 1 oktober in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Gelet op de schadecijfers van de afgelopen jaren per WBE, kan geconcludeerd worden dat verjaging met ondersteunend afschot in een aantal WBE's noodzakelijk is om belangrijke schade te voorkomen. Dit vanwege de aanwezigheid van belangrijke schade en het lerend vermogen van ganzen (zie ook 7.1.8.5). De provincie Overijssel heeft als doelstelling het aantal overzomerende brandganzen planmatig terug te brengen naar het niveau van 2005 (zie 7.1.4). Zowel het schadeniveau als de aantallen zijn momenteel groter dan de gestelde doelen. Een ontheffing voor beheer d.m.v. ondersteunend afschot is dan ook noodzakelijk voor de periode 1 april tot 1 oktober, met name voor de WBE's met belangrijke schade.

Overwinterende brandganzen

De getaxeerde schades bij de overwinterende brandganzen laten duidelijk hogere schade zien dan de getaxeerde schades bij de overzomerende brandganzen. Wellicht is de verklaring hiervan de grotere aantallen overwinterende brandganzen dan overzomerende brandganzen. De WBE-gebieden De IJssellanden, Jachtvereniging Kampen en De Noord-Westhoek vallen op doordat zij structureel belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan dan wel groter dan € 250,-, in de winterperiode binnen het werkgebied hebben. Een aantal WBE-gebieden heeft wisselende schadecijfers, zie figuur 14.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 6.933	€ 5.686	€ 3.431	€ 6.722	€ 9.622
IJsselstreek Salland	€ 929	€ 471	€ 3.021	€ 1.913	€ 342
Jachtvereniging Kampen	€ 12.868	€ 13.646	€ 9.121	€ 6.804	€ 6.219
De Noord-Westhoek	€ 381	€ 1.037	€ 1.498	€ 874	€ 3.835
D'Oldematen	€ 3.706	€ 4.083	€ 741	€ 0	€ 42
De Weerribben	€ 1.044	€ 0	€ 483	€ 859	€ 319

Steenwijkerwold e.o.	€ 875	€ 0	€ 142	€ 98	€ 0
De Koerkamp	€ 0	€ 0	€ 0	€ 206	€ 0
Totaal	€ 26.736	€ 24.923	€ 18.437	€ 17.476	€ 20.379

Figuur 14. Getaxeerde schade brandganzen per jaar in de periode 1 oktober tot 1 april in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Gelet op de schadecijfers van de afgelopen jaren (figuur 13 en figuur 14) is het voor grondgebruikers noodzakelijk om aan schadebestrijding te doen voor het oogsten van tenminste een redelijke opbrengst van de eerste snede gras. De schadebestrijding bestaat uit het gebruik maken van de maatregelen, als opgenomen in de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken. Volgens de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017, dient de grondgebruiker, om voor een tegemoetkoming faunaschade in aanmerking te komen, aan te tonen dat hij/zij zo veel mogelijk heeft gedaan om de faunaschade te voorkomen en te beperken. Faunazaken toetst of een aangevraagde en verleende ontheffing om de schade te bestrijden adequaat is ingezet. Dit houdt in dat de ontheffing minimaal op twee verschillende dagen per week is gebruikt om schade te bestrijden door middel van ondersteunend afschot van enkele van de schadeveroorzakende diersoorten. Ondersteunend afschot is daarbij o.a. noodzakelijk vanwege het lerend vermogen van ganzen, zie 7.1.8.5).

De provincie Overijssel heeft als beleidsdoel om de schade veroorzaakt door overwinterende ganzen planmatig terug te brengen naar het niveau van 2005 (zie 7.1.4). Het schadeniveau is momenteel groter dan dit gestelde beleidsdoel. Een ontheffing voor verjaging met ondersteunend afschot is dan ook noodzakelijk voor de periode 1 oktober tot 1 april, voor de grondgebruikers in de WBE-gebieden met belangrijke schade.

NB. In de maanden oktober en november is er geen getaxeerde schade veroorzaakt door brandganzen vastgesteld. Echter schadebestrijding in deze periode is wenselijk om gewinning te voorkomen en dus schade en afschot later in het seizoen te beperken:

7.1.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunend afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewinning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na

verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging d.m.v. ondersteunend afschot.

Een overzicht van de uitgevoerde preventieve maatregelen in de afgelopen periode is opgenomen in bijlage 2.

7.1.8 Beheer

7.1.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

De afgegeven ontheffing in 2014 op grond van het Faunabeheerplan 2014-2019 maakte het voor grondgebruikers in WBE-gebieden met belangrijke getaxeerde schade mogelijk jaarrond brandganzen te doden. Daarnaast is er ook een ontheffing afgegeven voor het behandelen van eieren en was en is er een provinciale vrijstelling voor het verjagen van brandganzen. Van de ontheffing voor het schudden van eieren is in de afgelopen 4 jaar geen geregistreerd gebruik gemaakt. Voor overzomerende brandganzen betekent dit dat in de periode van 1 april tot 1 oktober ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden gelegen in de WBE-gebieden 't Achterveld, Beneden de Linde, D'Oldematen, De Veenspolders, De Weerribben, Gorsse, De IJssellanden, IJsselstreek Salland, IJsselvallei, Jachtvereniging Kampen, De Noord-Westhoek, Oldebroek/Oosterwolde, Salland Midden, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, De Koerkamp, De Vechtstroom, Noorder Vechtlanden en Steenwijkerwold e.o. ontheffing is verleend voor het gebruik van het geweer vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang.

In de winterperiode van 1 oktober tot 1 april is ontheffing verleend voor het doden van brandganzen met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden gelegen in de volgende WBE-gebieden van Overijssel: Beneden de Linde, De IJssellanden, IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, De Noord-Westhoek, D'Oldematen en De Weerribben. Deze ontheffing kan gebruikt worden vanaf een uur voor zonsopkomst tot 12:00 u. 's middags.

Als voorschrift is aan de ontheffing verbonden dat op percelen met schadegevoelige gewassen (met uitzondering van grasland, graszaad en graan vanaf zes maanden na inzaai) de volgende waarneembare preventieve maatregelen zijn genomen: tenminste één visueel- en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12, unit Faunazaken).

Na inwerkingtreding van deze ontheffing zijn er door diverse juridische procedures beperkingen gesteld aan de ontheffing. De belangrijkste beperkingen zijn:

- Afschot is beperkt tot de periode vanaf zonsopkomst tot zonsondergang.
- In en in de nabijheid van diverse Natura 2000-gebieden zijn beperkingen gesteld aan het gebruik van de ontheffing (zie bijlage 4).

Daarnaast is het gedurende diverse perioden niet mogelijk geweest gebruik te maken van de ontheffing in verband met deze juridische procedures en vanwege het verbod om gebruik te mogen maken van de ontheffing in periodes waarin de vogelgriep in Nederland heerste.

Jaar	Afschot	Schademeldingen	Schade	Gestelde beperkingen
2014	419	21	33.634	20-11-2014 tot 04-12-2014 verbod tot gebruik van ontheffing i.v.m. vogelgriep
2015	408	18	36.405	15-01-2015 tot 31-03-2015 schorsing ontheffing grauwe- kol- en brandgans
				01-04-2015 beperking ontheffing zomerganzen, alleen schadebestrijding en geen populatiebeheer
				17-04-2015 beperkingen N2000
				29-05-2015 beperking ontheffing overwinterende ganzen (max. 10 stuks tot 12.00 uur)
				28-08-2015 beperking aantal WBE's voor het gebruik van de ontheffing
				02-12-2015 beperking gebruik van ontheffing in een zone van 500m1 rondom N2000
2016	292	20	29.724	08-03-2016 tweede beslissing op bezwaar ganzenontheffing in en nabij N2000-gebieden
				24-10-2016 Nb-wet vergunning
2017	369	22	24.593	24-10-2016 Nb-wet vergunning rekening houdend met verschillende verstoringafstanden. Aanvang schadebestrijding niet een uur eerder.
2018	441	26	28.692	13-03-2018 vogelgriep Kamperveen, beperking in zone 10 km rond Kamperveen 11-04-2018 Wnb- vergunning N2000 beperking gebruik van ontheffing in een zone van 300m1 rondom leefgebieden van kwalificerende soorten binnen en buiten N2000. Tot okt 2018 nog niet uur eerder.

Figuur 15. Beperkingen in het gebruik van de ontheffing brandganzen 2014-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 15 geeft het totaalafschot per jaar weer afgezet tegen het aantal schademeldingen en de totale getaxeerde schade. Daarnaast zijn beperkingen benoemd welke geleid hebben tot aanpassingen in de ontheffing of het niet kunnen gebruiken van de ontheffing. Opvallend is dat 2015 er uitspringt door de hoogte van de schade. Dit valt samen met het jaar waarin de meeste beperkingen aan het gebruik van de ontheffing gesteld zijn. De jaren volgend op 2015 heeft men consequent gebruik kunnen maken van de ontheffing (soms met beperkingen) zonder dat deze geschorst werd. Daarbij valt op dat de schade veroorzaakt door brandganzen vanaf 2015 ook afneemt. Uit figuur 14 is af te leiden dat de ontheffing effectief is op de momenten dat deze gebruikt kan worden, dit doordat de getaxeerde schade op momenten dat de ontheffing gebruikt kan worden ook afneemt.

Overzomerende brandganzen

De afschotgegevens van brandganzen in de periode 1 april tot 1 oktober (zie figuur 15) laten een wisselend beeld zien. Wel valt een aantal WBE-gebieden op door hogere afschotcijfers. In grote

lijnen betreffen dit ook de WBE-gebieden welke de meeste schade hebben. In de WBE-gebieden waar geen belangrijke schade is getaxeerd, zijnde 't Achterveld, De Koerkamp en Oldebroek/Oosterwolde heeft alleen bij de Koerkamp op kleine schaal afschot plaatsgevonden.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	9	15	4	2	25
De Noord-Westhoek	45	18	43	16	8
De Vechtstroom	16	0	6	0	0
De Weerribben	17	15	0	10	0
D'Oldematen	3	0	1	1	3
IJsselstreek Salland	40	57	0	29	12
Jachtvereniging Kampen	76	31	0	13	1
Salland Midden	0	0	0	3	0
Steenwijkerwold e.o.	17	16	0	1	1
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	17	0	1	0	9
De Koerkamp	1	4	0	1	2

Figuur 16. Aantallen geschoten brandganzen in de periode 1 april tot 1 oktober (bron: FRS)

Overwinterende brandganzen

De afschotgegevens van de verschillende WBE-gebieden (figuur 16) laten ook voor de winterperiode sterk verschillende getallen zien. In de WBE-gebieden met veel getaxeerde schade is ook sprake van meer adequaat gebruik (ondersteunend afschot) op grond van de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	34	70	76	82	119
De Noord-Westhoek	21	49	104	44	88
De Weerribben	2	14	20	25	28
D'Oldematen	3	2	0	8	5
IJsselstreek Salland	60	77	1	31	30
Jachtvereniging Kampen	58	40	36	103	108
Totaal	178	252	237	293	378

Figuur 17. Aantallen geschoten brandganzen in de periode 1 oktober tot 1 april in Overijssel (bron: FRS)

7.1.8.2 Uitvoering beheermaatregelen

In WBE-gebieden waarvoor ontheffing was verleend voor verjaging met ondersteunend afschot kon de grondgebruiker in gezamenlijk overleg met een jachttaktehouder in de afgelopen beheerperiode diverse maatregelen treffen om belangrijke landbouwschade te voorkomen. Hierbij in acht nemend dat populatiebeheer bij zomerganzen en verjaging met ondersteunend afschot bij overwinterende

brandganzen het ultimatum remedium is en er eerst maatregelen lager op de preventieladder dienen te worden genomen uit de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12). Bijlage 2 geeft weer in hoeverre hiervan gebruik gemaakt is.

7.1.8.3 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Monitoring van de populatie, schade en afschot van ganzen in Overijssel is een belangrijk onderdeel van schadebestrijding en beheer. Op deze wijze kan de Faunabeheereenheid het beleidsdoel van de provincie om voor overzomerende ganzen terug te gaan naar de populatie van 2005 en voor overwinterende ganzen de schade van 2005 jaarlijks monitoren (zijn we op de goede weg?). Ook kan hiermee invulling worden gegeven aan het “hand-aan-de-kraan-principe” doordat de staat van instandhouding van zomerganzen en het instandhoudingsdoel van overwinterende ganzen gemonitord kan worden.

Om te borgen dat het aantal overzomerende brandganzen niet onder de aantallen van 2005 komen, wordt het “hand-aan-de-kraan-principe” gehanteerd. Dit houdt in dat het verschil in aantal ganzen tussen de laatste zomertelling en het aantal van 2005 geschoten mag worden. Indien uit de afschotgegevens in het Faunaregistratiesysteem (FRS) blijkt dat het maximale aantal ganzen geschoten is, worden de beheer en/of schadebestrijdingsmaatregelen aangepast.

Voor de overwinterende ganzen dient jaarlijks achteraf bepaald te worden of het schadeniveau van 2005 al bereikt is. Mocht dit in een jaar het geval zijn, dienen de schadebestrijdingsmaatregelen voor het jaar daaropvolgend aangepast te worden. Om te borgen dat het aantal overwinterende ganzen niet onder de doelaantallen van de instandhoudingsdoelstelling komen, wordt een ‘hand aan de kraan’ principe gehanteerd. Dit houdt in dat er niet meer geschoten mag worden, dan het verschil in aantal ganzen tussen aan de ene kant het gemiddelde van de wintertellingen van de afgelopen 5 jaar en aan de andere kant het aantal van de instandhoudingsdoelstelling.”

De afschotgegevens dienen binnen 7 dagen in het FRS ingevoerd te worden, waardoor er sprake is van het “real-time” registreren van gegevens. De FBE dient het aantal geschoten ganzen te monitoren. Indien door het schieten van brandganzen het door de provincie vastgestelde minimumaantal overzomerende ganzen in Overijssel behaald wordt (aantallen 2005) dient de FBE dit te signaleren, en daarna meteen te rapporteren aan de provincie.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en periodiek te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse zomer- en wintertellingen uit te voeren door de WBE-gebieden conform het protocol zomertelling ganzen van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen (april, 2012, bijlage 3).

7.1.8.4 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de brandgans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1670>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Als broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de brandgans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1670>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel, voor zowel de brandgans als niet-broedvogel en als broedvogel is gunstig te noemen. Dit, omdat de aantallen brandganzen toenemen en de aantallen voldoende hoog zijn.

Zoals weergegeven in 7.1.4 is het doel om in de zomer bij te dragen aan het verlagen van de populatie overzomerende ganzen naar het aantal als in 2005 (520 brandganzen) en voor de overwinterende ganzen naar een schadeniveau als in 2005. Bij deze aantallen komt de staat van instandhouding in Overijssel niet in gevaar. Dit mede omdat er beperkingen aan de ontheffing gekoppeld zijn en afschot in de toekomst niet geïntensiveerd wordt. Daarnaast is het monitoren van maatregelen een taak van de Faunabeheereenheid. Onderdeel van deze monitoring is de uit te voeren zomer- en wintertellingen, welke georganiseerd worden door de WBE. Tevens worden afschotgegevens bijgehouden in het Faunaregistratiesysteem van de Faunabeheereenheid. De Faunabeheereenheid moet de voortgang bewaken en ontwikkelingen signaleren.

7.1.8.5 Effectiviteit van de beheermaatregelen

Voordat gebruik gemaakt kan worden van de voorgestelde ontheffing waarin verjaging met ondersteund afschot wordt toegestaan, dient tenminste één visueel en tenminste één akoestisch (behalve in het geval van overjarig grasland) verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12), te zijn ingezet.

Bij verjaging, anders dan verjaging met ondersteunend afschot, kan gewenning optreden (zie 7.1.7). Bij verjaging met ondersteunend afschot is dit niet het geval (Guldmond et al., 2016). Vogels en zoogdieren leggen de relatie tussen een schot en een soortgenoot welke wordt gedood waardoor het effect van verjaging met ondersteunend afschot versterkt wordt. Voor een uitgebreide toelichting op de effectiviteit van verjaging met ondersteunend afschot (zie bijlage 1).

In paragraaf 7.1.8.1 is daarnaast in een tijdlijn weergegeven hoe het afschot, schade en de beperking van het gebruik van de ontheffing zich met elkaar verhouden. Figuur 14 geeft daarin weer dat de ontheffing effectief is op de momenten dat deze gebruikt kan worden, dit doordat de getaxeerde schade op momenten dat de ontheffing gebruikt kan worden ook afneemt.

7.1.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.1.10 Plaats en perioden van beheermaatregelen

De Faunabeheereenheid Overijssel vraagt ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het doden van brandganzen met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden voor de duur van dit plan:

Overzomerende brandganzen (van 1 april tot 1 oktober)

Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang met gebruikmaking van lokmiddelen voor de WBE-gebieden waar belangrijke schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode en/of gebruik gemaakt is van de ontheffing ten behoeve van voorkoming van belangrijke schade: De IJssellanden, IJsselstreek-Salland, Jachtvereniging Kampen, De Noord- Westhoek, D' Oldematen, De Weerribben, De Vechtstroom, Salland Midden, Steenwijkerwold e.o., Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, West Twente en de Koerkamp,

Overwinterende brandganzen (van 1 oktober tot 1 april)

Vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per perceel t.b.v. ondersteunend afschot voor de volgende WBE-gebieden waar schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode en/of gebruik gemaakt is van de ontheffing ten behoeve van voorkoming van belangrijke schade: De IJssellanden, IJsselstreek/Salland, Jachtvereniging Kampen, De Noord-Westhoek, D' Oldematen, Steenwijkerwold en De Weerribben.

Gebruik van de ontheffing moet in de zomerperiode mogelijk zijn tussen een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang (en in de winterperiode van een uur voor zonsopkomst tot 12.00 uur 's middags). Dit, omdat zo effectief mogelijk schade aan gewassen voorkomen kan worden. Ganzen beginnen namelijk al een uur voor zonsopkomst op percelen met schadegevoelige gewassen (waaronder blijvend grasland) te foerageren. Ook foerageren zij nog een uur na zonsondergang op percelen met schadegevoelige gewassen.

Het gebruik van lokmiddelen is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat overzomerende ganzen binnen schootsafstand komen.

7.2 Grauwe gans

7.2.1 Algemeen

De grauwe gans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

7.2.2 Kwantitatieve gegevens

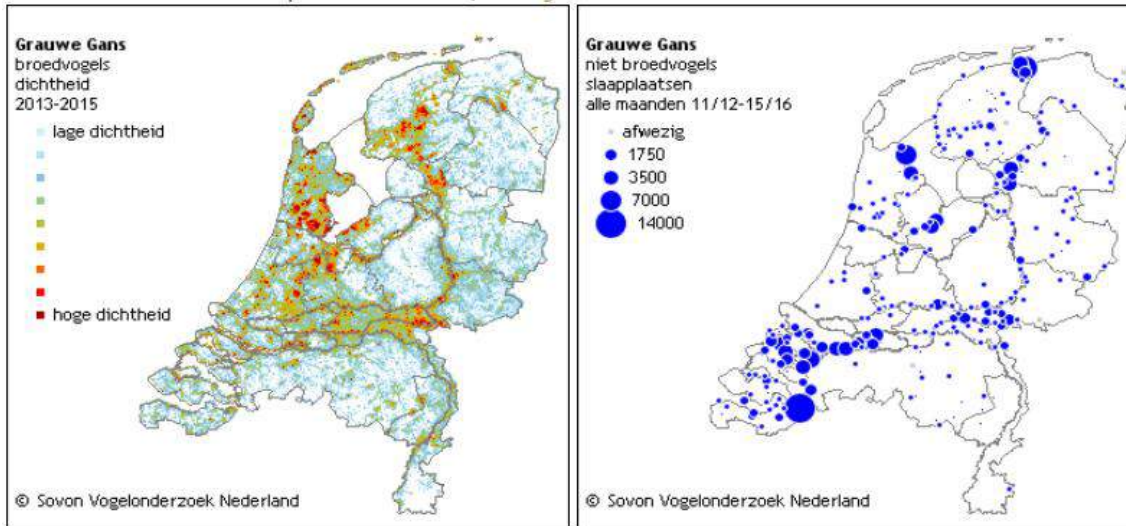
Overzomerende ganzen

In de eerste helft van de twintigste eeuw verdween de grauwe gans nagenoeg als broedvogel door ontginning van moerassen en bejaging. Uitzetpogingen leidden rond 1970 tot broedpopulaties in Friesland en het Deltagebied, gevolgd door een spontane vestiging in Flevoland.

Daarna begon een periode van stormachtige uitbreiding, waarbij alleen de droge en bosrijke streken van Nederland werden overgeslagen. De aantallen broedparen namen toe van hooguit 150 in 1977 naar bijna 9.000 in het jaar 2000 en een veelvoud nadien. Bij de meest recente landelijke telling in 2014-2016 zijn 5074 territoria in de Zoete Rijkswateren geteld (www.sovon.nl).

Overwinterende ganzen

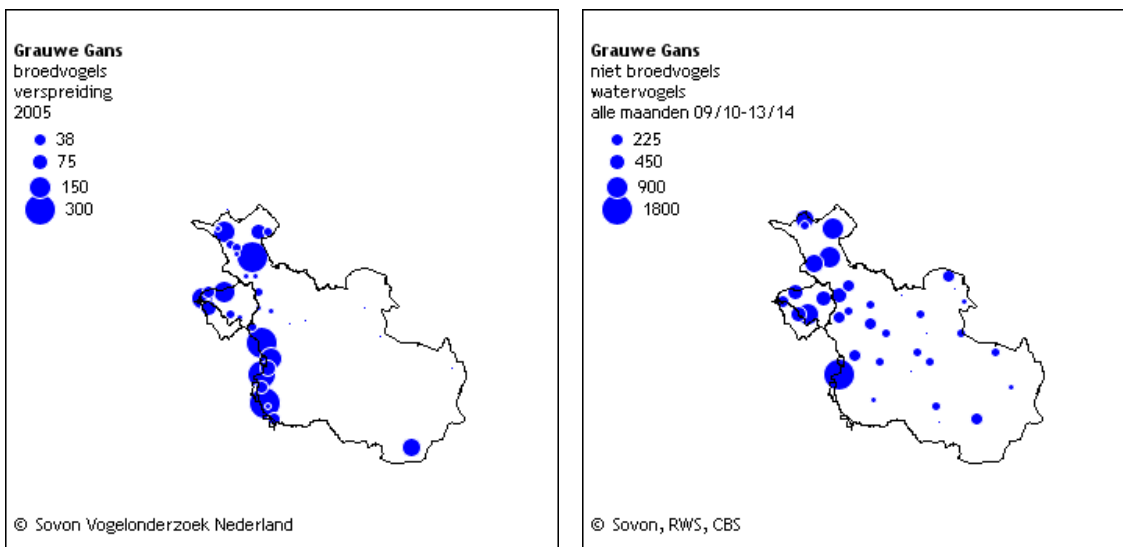
Het aantal overwinterende ganzen steeg vanaf 1975 enorm, een gevolg van de toegenomen Noordwest-Europese broedpopulatie inclusief de Nederlandse. De aantallen zijn het hoogst in het najaar en de winter, wanneer de omvangrijke eigen populatie (grotendeels standvogels) aanvulling uit Noord- en Oost-Europa krijgt. Rond 2010 ging het om maximaal een half miljoen grauwe ganzen, verdeeld over het hele land maar met accenten in het Deltagebied en rivierengebied. Streng winterweer heeft weinig effect op aantallen en verspreiding. In juni en juli ruien grauwe ganzen de slagpennen en zoeken ze veilige rietmoerassen op. Lange tijd fungeerden de Oostvaardersplassen als ruipelek voor tienduizenden vogels uit zowel Nederland als elders in Europa. Tegenwoordig ruien ook veel grauwe ganzen in de broedregio en is het aantal ruigebieden in heel Europa sterk gegroeid. Nog steeds ruien echter ook buitenlandse vogels in ons land. Bij de meest recente telling van 2015/2016 zijn als landelijk seizoenmaximum 366.882 grauwe ganzen geteld (www.sovon.nl)

Figuur 18. De verspreiding van de grauwe gans in Nederland als broed- en als niet-broedvogel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1610>)

7.2.3 Voorkomen en trend in Overijssel

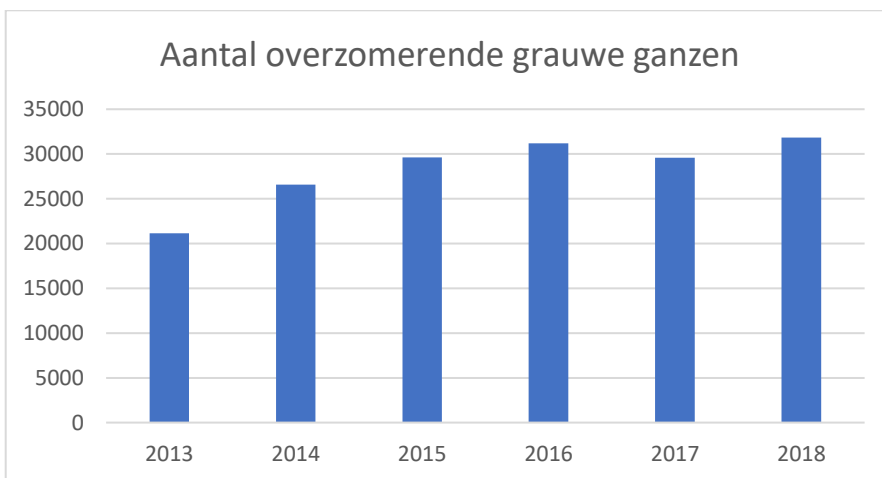
In Overijssel komt de grauwe gans bijna overal voor. De grootste aantallen overzomerende ganzen en winterganzen bevinden zich in of in de nabijheid van de Weerribben/Wieden, Zwarte Meer en IJsseluiterwaarden. Wel valt op dat de winterganzen in tegenstelling tot de overzomerende ganzen zich ook meer in de rest van Overijssel bevinden. Zie de verspreiding van grauwe ganzen in Overijssel figuur 19.

Figuur 19. Verspreiding van de grauwe gans in Overijssel als broed- en niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

Overzomerende grauwe ganzen

Het aantal grauwe ganzen is vanaf 1990 in Overijssel enorm gestegen. Deze stijging geldt zowel voor de overzomerende ganzen als overwinterende ganzen figuur 6 laat zien dat de aantallen overzomerende ganzen vanaf 2013 nog stijgen, maar tegelijkertijd lijkt deze trend de laatste jaren wat te stabiliseren. De langjarige trend van grauwe ganzen is een trend welke toenemend is. Naar de toekomst is de verwachting dat het aantal grauwe ganzen toe zal blijven nemen vanwege deze toenemende trend en de in ruime mate aanwezigheid van beschikbaar leefgebied en voedsel voor grauwe ganzen.

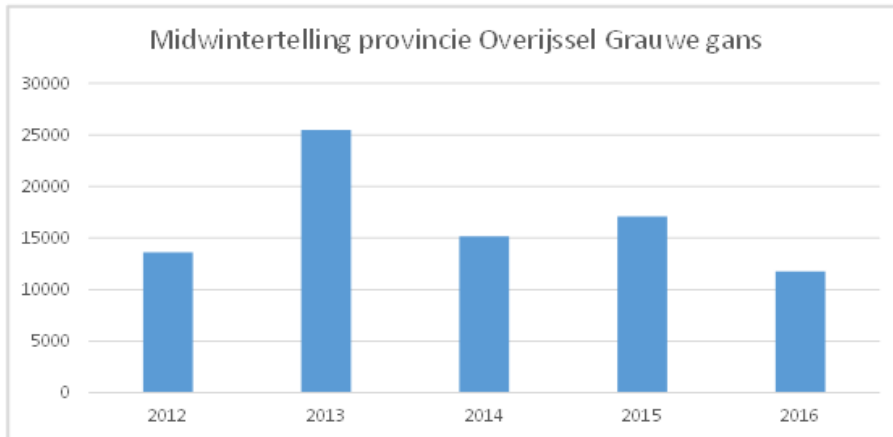

Figuur 20. Getelde grauwe ganzen bij de jaarlijkse zomertelling in Overijssel (bron: FRS)

Jaarlijks op de derde zaterdag van juli vindt een provinciebrede zomertelling van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen plaats, uitgevoerd door de leden van de WBE-gebieden. Deze telling geschiedt overeenkomstig het "Protocol zomertelling ganzen" (zie bijlage 3) van de Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen. Bovenstaande grafiek (figuur 19) geeft van deze telling de uitkomsten van de laatste 6 jaar weer.

Overwinterende grauwe ganzen

De populatie overwinterende grauwe ganzen is in de periode 1990 tot circa 2008 enorm gestegen. De jaren hierop volgend is deze trend afgevlakt. Waarbij de aantallen in de laatste jaren iets lijkt te stabiliseren. Deze stabilisatie is zichtbaar in de midwintertellingen, welke worden uitgevoerd door Sovon (zie figuur 20). De trend-diagram loopt tot 2016, waardoor geen uitspraken kunnen worden gedaan over de laatste 2 jaar.

Figuur 21. Aantalsontwikkeling van de grauwe gans in Overijssel als overwinterende gans, deze is gebaseerd op de midwintertelling januari (bron: www.sovon.nl)

7.2.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De grauwe gans is een beschermde inheemse diersoort. De grauwe gans is als 'niet broedvogelsoort' aangewezen voor de Natura 2000-gebieden de Wieden, Rijntakken, Ketelmeer & Vossemeer en Zwarte Meer. Deze gebieden hebben voor de grauwe gans met name een functie als foerageer-, slaap- en rustplaats. Voor de Rijntakken moet ook de omvang en de kwaliteit van het foerageergebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoen gemiddelde) geborgd zijn. De ganzen foerageren zowel binnen als buiten het gebied. Het doel van het beheer is om schade aan gewassen te voorkomen en te beperken. Dit is te realiseren door de populatie overzomerende grauwe ganzen planmatig terug te brengen waarbij de staat van instandhouding gegarandeerd blijft. Doel van de schadebestrijding is om bij overwinterende grauwe ganzen de schade te beperken tot het niveau van 2005 en te verzekeren dat de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 niet in gevaar komen (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

Het schadeniveau van 2005 is voor wintergasten € 130.363,-. Het aantal overzomerende grauwe ganzen is vastgesteld op 13.654 grauwe ganzen (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

7.2.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding: ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

7.2.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde gewasschade veroorzaakt door grauwe ganzen heeft voor het overgrote deel betrekking op schade aan blijvend grasland, gevolgd op ruime afstand door schade aan nieuw ingezaaid grasland. Figuur 21 geeft deze getaxeerde schade in aantal meldingen en euro's weer per gewas.

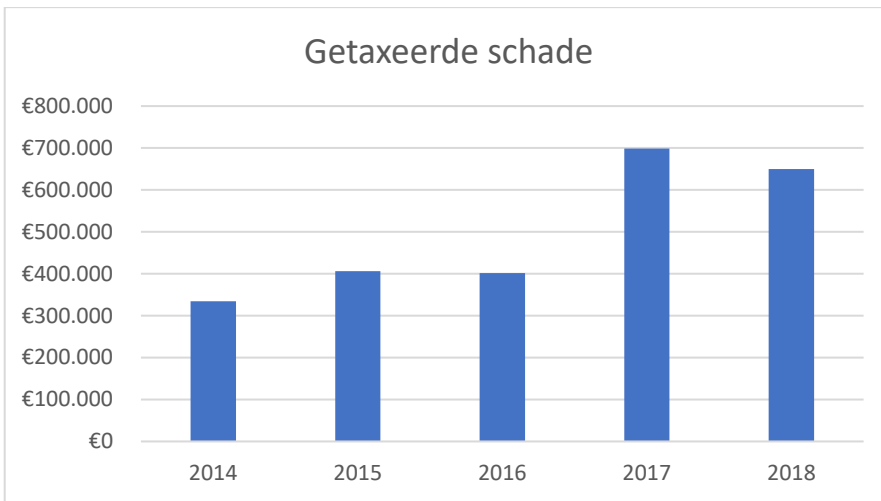
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	865	€ 2.406.094
Nieuw ingezaaid grasland	18	€ 43.565
Erwten	1	€ 8.100
Wintergraan	8	€ 7.275
Peen, grove peen/winterwortelen	1	€ 7.149
Aardappel	1	€ 0
GPS silage	1	€ 6.701
Graszaad	1	€ 1.800
Mais/snijmais	5	€ 4.253
Suikerbieten	1	€ 0
Triticale	1	€ 950
Zomergraan	3	€ 5.058

Figuur 22. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 22 geeft de getaxeerde schade per jaar weer. In alle jaren komen de getaxeerde bedragen ruim boven het schadeniveau van 2005 uit (zie 7.2.4). Opvallend is dat de schade langzaam oploopt met een piek in 2017. Figuur 23 geeft dit grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 334.215
2015	€ 406.362
2016	€ 401.264
2017	€ 698.957
2018	€ 650.147

Figuur 23. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

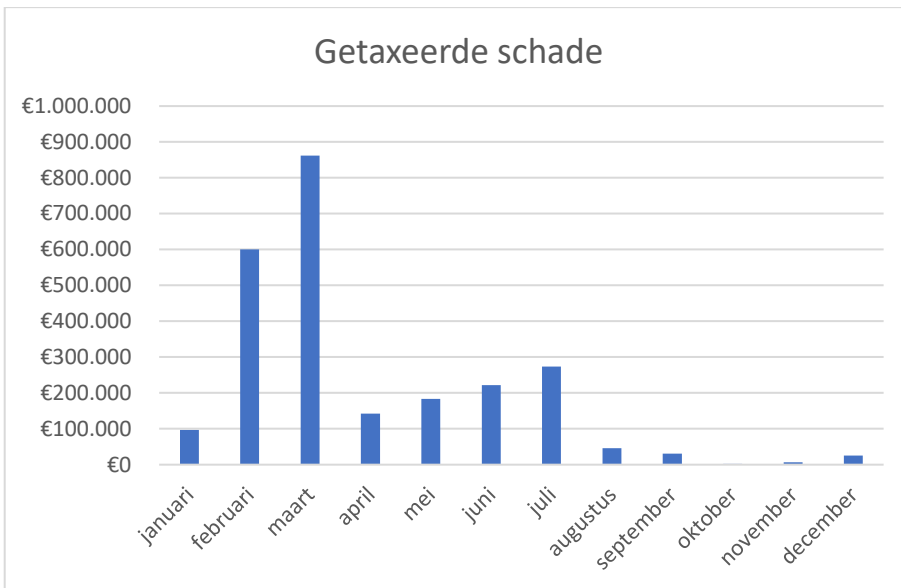

Figuur 24. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade optreedt concentreert zich in de eerste helft van het jaar, zie hiervoor - figuur 24. Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar, omdat dan ook de overwinterende grauwe ganzen aanwezig zijn (wat zorgt voor grotere aantallen) en er reeds gras begint te groeien. Deze eerste snede heeft voor agrarisch ondernemers de meeste bedrijfseconomische waarde, omdat dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is. Figuur 25 toont de verhouding tussen de getaxeerde schade in de verschillende maanden.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 96.488
Februari	€ 600.529
Maart	€ 862.274
April	€ 142.102
Mei	€ 183.497
Juni	€ 221.933
Juli	€ 273.446
Augustus	€ 45.635
September	€ 30.460
Oktober	€ 2.609
November	€ 6.660
December	€ 25.312

Figuur 25. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2004 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 26. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Wanneer er geen beheer van overzomerende ganzen en schadebestrijding van overwinterende ganzen plaatsvindt, is de verwachting dat het aantal overzomerende grauwe ganzen in Overijssel verder toeneemt, en in de winter de schade veroorzaakt door grauwe ganzen verder toeneemt.

7.2.5.2 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Overzomerende ganzen

Voor wat betreft het aantal overzomerende grauwe ganzen is reeds geconcludeerd dat de aantallen tot 2016 licht zijn toegenomen, waarbij de stand vervolgens in 2017 en 2018 op gelijkmatig hoger niveau lag. Per WBE-gebied kunnen deze schadegegevens nog verschillen. In figuur 27 is de getaxeerde schade per WBE-gebied voor de zomerperiode (1 april tot 1 oktober) weergegeven. Deze gegevens geven duidelijk weer dat de schade per WBE-gebied sterk kan verschillen. In een aantal WBE-gebieden is in de periode 2014 tot 2018 geen belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan of groter dan € 250,- getaxeerd.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 6.487	€ 3.000	€ 8.174	€ 9.503	€ 26.076
IJsselstreek Salland	€ 15.673	€ 17.420	€ 22.418	€ 71.915	€ 34.138
Jachtvereniging Kampen	€ 3.976	€ 3.424	€ 10.398	€ 14.824	€ 18.900
De Koerkamp	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.515	€ 3.835
De Noord-Westhoek	€ 56.900	€ 50.404	€ 42.164	€ 128.022	€ 99.279
Oldebroek/Oosterwolde	€ 0	€ 0	€ 0	€ 285	€ 0
D'Oldematen	€ 11.803	€ 15.353	€ 14.903	€ 27.417	€ 10.309
Steenwijkerwold e.o.	€ 835	€ 4.756	€ 5.749	€ 8.637	€ 0
De Weerribben	€ 8.591	€ 38.393	€ 15.001	€ 23.619	€ 60.525

Figuur 27. Getaxeerde schade grauwe ganzen per jaar in de periode 1 april t/m 1 oktober
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Gelet op de aantallen en schadecijfers van de afgelopen jaren per WBE-gebied, kan geconcludeerd worden dat verjaging met ondersteunend afschot in WBE's met belangrijke schade en of waar gebruik is gemaakt van de ontheffing noodzakelijk is om belangrijke schade te voorkomen. Dit vanwege de aanwezigheid van belangrijke schade en het lerend vermogen van ganzen (zie ook 7.2.7.5). De provincie Overijssel heeft daarnaast bepaald dat het wenselijk is om het aantal grauwe ganzen planmatig terug te brengen naar het niveau van 2005 met het daarbij behorende schadeniveau (zie 7.2.4). Zowel het schadeniveau als de aantallen zijn momenteel veel groter als de gestelde doelen. Vanwege de grootte van de schade en de grote aantallen grauwe ganzen is een ontheffing voor verjaging met ondersteunend afschot jaarrond wenselijk in alle WBE-gebieden.

Overwinterende grauwe ganzen

De getaxeerde schade bij overwinterende grauwe ganzen, welke weergegeven is in figuur 27, veroorzaakt door grauwe ganzen in de winter is groot. Diverse WBE-gebieden vallen op doordat zij structureel belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan of groter dan € 250,-, in de winterperiode binnen het werkgebied hebben.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	€ 151	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
De Koerkamp	€ 161	€ 4.384	€ 1.689	€ 5.092	€ 0
De IJssellanden	€ 15.657	€ 13.919	€ 9.972	€ 32.125	€ 41.757
IJsselstreek Salland	€ 27.787	€ 54.407	€ 35.694	€ 69.900	€ 20.733
Jachtvereniging Kampen	€ 34.809	€ 34.872	€ 26.244	€ 33.087	€ 26.979
De Noord-Westhoek	€ 93.475	€ 113.419	€ 99.718	€ 147.999	€ 147.812
D'Oldematen	€ 13.097	€ 10.245	€ 18.875	€ 6.168	€ 495
Noord Oost Twente	€ 0	€ 0	€ 118	€ 0	€ 0
Steenwijkerwold e.o.	€ 9.323	€ 9.530	€ 10.924	€ 19.670	€ 0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	€ 0	€ 60	€ 0	€ 0	€ 0
De Weerribben	€ 34.843	€ 32.776	€ 79.223	€ 97.071	€ 159.309

Figuur 28. Getaxeerde schade veroorzaakt door ganzen in de periode 1 oktober t/m 1 april
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Gelet op de schadecijfers van de afgelopen jaren is het voor grondgebruikers noodzakelijk om aan schadebestrijding te doen voor het oogsten van tenminste een redelijke opbrengst van de eerste snede gras. De schadebestrijding bestaat uit het gebruik maken van de maatregelen, als opgenomen in de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken. Volgens de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017, dient de grondgebruiker, om voor een tegemoetkoming faunaschade in aanmerking te komen, aan te tonen dat hij/zij zo veel mogelijk heeft gedaan om de faunaschade te voorkomen en te beperken. Faunazaken toetst of een aangevraagde en verleende ontheffing om de schade te bestrijden adequaat is ingezet. Dit houdt in dat de ontheffing minimaal op twee verschillende dagen per week is gebruikt om schade te bestrijden door middel van ondersteunend afschot van enkele van de schadeveroorzakende diersoorten. Ondersteunend afschot is daarbij o.a. noodzakelijk vanwege het lerend vermogen van ganzen, (zie 7.2.8.5). De provincie Overijssel heeft als beleidsdoel om de schade veroorzaakt door overwinterende ganzen planmatig terug te brengen naar het niveau van 2005 (zie 7.2.4). Het schadeniveau is momenteel groter dan dit gestelde beleidsdoel. Een ontheffing voor verjaging met ondersteunend afschot is vanwege de grote van de schade wenselijk voor WBE-gebieden waarin de afgelopen jaren belangrijke schade is getaxeerd.

7.2.6 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1).

Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunend afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

Een zeer belangrijke preventieve beheermaatregel voor overzomerende grauwe ganzen is nestbehandeling. Nestbehandeling wordt ingezet om te voorkomen dat ganzeneieren uitkomen en daardoor het aantal overzomerende ganzen wordt beperkt. In de komende beheerplanperiode 2019-2024 wordt hierop ingezet door grondgebruikers (zie ook gebiedsplannen). Voor nestbehandeling zal een ontheffing worden aangevraagd.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

Een overzicht van de uitgevoerde preventieve maatregelen in de afgelopen periode is opgenomen in bijlage 2.

7.2.7 Beheer

7.2.7.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

De afgegeven ontheffing in 2014 maakte het mogelijk jaarrond grauwe ganzen te doden. Daarnaast is er ook een ontheffing afgegeven voor het behandelen van eieren en was er een provinciale vrijstelling voor het verjagen van grauwe ganzen. Van de ontheffing voor het behandelen van eieren is in de afgelopen 4 jaar echter geen gebruik gemaakt.

Voor overzomerende ganzen betekent dit dat in de periode van 1 april tot 1 oktober ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden ontheffing is verleend voor alle WBE's in Overijssel voor het gebruik van het geweer vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang. Door het gebruik van deze ontheffing, verleend aan alle WBE's, in de periode 2014 t/m 2018 is in 31 WBE's belangrijke schade voorkomen.

In de winterperiode van 1 oktober tot 1 april is ontheffing verleend voor 22 WBE's in Overijssel die een schadehistorie kenden, voor het doden van grauwe ganzen met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden. Ontheffing is verleend vanaf een uur voor zonsopkomst tot 12:00 uur 's-middags.

Als voorschrift is aan de ontheffing verbonden dat op percelen met schadegevoelige gewassen (met uitzondering van grasland, graszaad en graan vanaf zes maanden na inzaai) de volgende waarneembare preventieve maatregelen zijn genomen: tenminste één visueel en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

Na inwerkingtreding van deze ontheffing zijn er door diverse juridische procedures beperkingen gesteld aan de ontheffing. De belangrijkste beperkingen hieruit zijn:

- Afschot is beperkt tot vanaf zonsopkomst tot zonsondergang.
- In en in de nabijheid van diverse Natura 2000-gebieden zijn beperkingen gesteld aan het gebruik van de ontheffing (zie bijlage 4).

Daarnaast is het gedurende diverse perioden niet mogelijk geweest gebruik te maken van de ontheffing in verband met deze juridische procedures en vanwege het verbod om te jagen in periodes waarin de vogelgriep in Nederland heerste, zie hiervoor figuur 28.

Jaar	Afschot	Schademeldingen	Schade	Gestelde beperkingen
2014	10.533	124	334.215	20-11-2014 tot 04-12-2014 jachtverbod tot gebruik van de ontheffing i.v.m. vogelgriep
2015	8.051	111	406.362	15-01-2015 tot 31-03-2015 schorsing ontheffing grauwe- kol- en brandgans
				01-04-2015 beperking ontheffing zomerganzen, alleen schadebestrijding en geen populatiebeheer
				17-04-2015 beperkingen N2000
				29-05-2015 beperking ontheffing zomerganzen (max. 10 stuks tot 12.00 uur)
				28-08-2015 beperking aantal WBE's voor het gebruik van de ontheffing
				02-12-2015 beperking gebruik van ontheffing in een zone van 500m1 rondom N2000
2016	5.495	114	401.264	08-03-2016 tweede beslissing op bezwaar ganzenontheffing in en nabij N2000-gebieden
				02-11-2016 einde beperking van 02-12-2015, minder beperkingen o.g.v. Nb-wet vergunning
				24-10-2016 Nb-wet vergunning
2017	8.554	140	698.957	houdend met verschillende verstoringsafstanden. Aanvang schadebestrijding niet een uur eerder.
2018	7.101	130	650.684	13-03-2018 vogelgriep Kamperveen, beperking in zone 10 km rond Kamperveen. 11-04-2018 Wnb- vergunning N2000 beperking gebruik van ontheffing in een zone van 300m1 rondom leefgebieden van kwalificerende soorten binnen en buiten N2000. Tot okt 2018 nog niet uur eerder.

Figuur 29. Beperkingen in het gebruik van de ontheffing grauwe ganzen 2014-2018 (bron: FRS)

Figuur 29 geeft het totaalafschot per jaar weer afgezet tegen het aantal meldingen en de totale schade. Daarnaast zijn beperkingen benoemd welke geleid hebben tot aanpassingen in de ontheffing of het niet kunnen gebruiken van de ontheffing. Opvallend is dat 2017 er uitspringt door de hoogte van de schade. Dit valt samen met het moment waarop LTO-Noord inspanningen heeft geleverd, in de vorm van voorlichtingsavonden, om faunaschade en het melden hiervan onder agrariërs toe te lichten. Hiertoe zijn vijf bijeenkomsten georganiseerd, in de periode 08-06-2016 tot 03-05-2017, welke goed bezocht zijn. Doordat niet alleen de schade toeneemt maar daarbij ook het aantal meldingen, is het zeer waarschijnlijk dat deze voorlichtingscampagne geleid heeft tot meer meldingen en meer taxaties van landbouwschade.

Overzomerende ganzen

De afschotgegevens van grauwe ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober laten tussen de verschillende WBE-gebieden grote verschillen zien, zie figuur 30. In algemeenheid zijn de WBE-gebieden waar grotere aantallen ganzen worden geschoten ook de WBE-gebieden waar de schade plaatsvindt.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	12	0	0	40
De Hof van Twente	108	126	185	87	116
De IJssellanden	667	418	216	607	336
De Koerkamp	258	148	61	120	24
De Noord-Westhoek	1.311	862	762	802	470
De Vechtstroom	34	32	35	35	25
De Weerribben	300	270	36	153	44
D'Oldematen	226	127	308	232	314
Heeten e.o.	6	1	0	0	0
Het Reestgebied	0	1	16	0	1
Holten	8	3	0	2	4
Hugale	0	0	0	0	7
IJsselstreek Salland	1.410	1.222	65	783	167
IJsselvallei (OV)	0	0	0	0	72
Jachtvereniging Kampen	658	498	39	495	122
Lemelerberg e.o.	23	22	12	10	23
Lonneker Losser	0	0	0	0	8
Noorder Vechtlanden	2	1	0	7	0
Oldebroek/Oosterwolde	23	13	0	0	0
Ommen-Den Ham	0	0	43	0	0
Salland Midden	88	93	41	39	26
Steenwijkerwold e.o.	307	282	152	106	145

't Achterveld	0	0	0	2	0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	82	75	196	37	37
Twickel	0	0	0	40	9
Vriezenveen e.o.	19	62	26	44	9
West-Twente	47	19	70	61	109
Zenderen	0	5	3	11	8
Zuider Vechtlanden	0	5	0	10	24
Noord Oost Twente	11	15	11	5	24
Zuid-Oost Twente	30	68	7	39	8

Figuur 30. Aantal geschoten grauwe ganzen in de periode 1 april tot 1 oktober (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Overwinterende grauwe ganzen

De afschotgegevens van de verschillende WBE-gebieden laten ook voor de winterperiode sterk verschillende getallen zien. Wel valt op dat er bij de WBE-gebieden met veel getaxeerde schade ook meer afschot plaatsgevonden heeft. Verder valt op dat er in WBE-gebieden met minder schade ook minder grauwe ganzen worden geschoten (zie figuur 30).

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	205	67	66	17	103
De IJssellanden	880	551	368	837	775
De Koerkamp	107	63	28	69	74
De Noord-Westhoek	805	835	1236	1170	1237
De Vechtstroom	79	78	81	36	54
De Weerribben	390	343	147	205	205
D'Oldematen	365	172	377	462	503
Heeten e.o.	12	0	0	0	0
Het Reestgebied	4	0	0	0	7
Holten	11	2	2	2	0
Hugale	0	3	0	0	0
IJsselstreek Salland	851	666	143	718	648
Jachtvereniging Kampen	429	407	287	648	748
Lemelerberg e.o.	5	3	0	0	0
Noorder Vechtlanden	46	3	5	19	13
Oldebroek/Oosterwolde	41	26	0	0	0
Ommen-Den Ham	13	0	0	0	0
Noord Oost Twente	13	3	0	0	0
Salland Midden	39	31	25	53	43

Steenwijkerwold e.o.	337	284	229	304	351
Lonneker Losser	0	2	0	0	0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	48	24	47	51	11
Tussen Vecht en Dedemsvaart	2	4	0	0	0
Twickel	37	7	52	70	56
Vriezenveen e.o.	15	13	0	0	1
West-Twente	39	32	92	132	71
Zenderen	0	2	0	0	0
Zuider Vechtlanden	98	3	0	7	4
Zuid-Oost Twente	44	47	26	27	23

Figuur 31. Aantallen geschoten grauwe ganzen in de periode 1 oktober t/m 1 april (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

7.2.7.2 Uitvoering beheermaatregelen

In WBE-gebieden waarvoor ontheffing was verleend voor verjaging met ondersteunend afschot kon de grondgebruiker in gezamenlijk overleg met een jachtaktehouder in de afgelopen beheerperiode diverse maatregelen treffen om belangrijke landbouwschade te voorkomen. Hierbij in acht nemend dat populatiebeheer bij overzomerende grauwe ganzen en verjaging met ondersteunend afschot bij overwinterende grauwe ganzen het ultimatum remedium is en er eerst maatregelen lager op de preventieladder dienen te worden genomen uit de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken). Bijlage 2 geeft weer in hoeverre hiervan gebruik gemaakt is.

7.2.7.3 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Monitoring van de populatie, schade en afschot van ganzen in Overijssel is een belangrijk onderdeel van het beheer. Op deze wijze kan de Faunabeheereenheid het beleidsdoel van de provincie om voor overzomerende ganzen terug te gaan naar de populatie van 2005 en voor overwinterende ganzen de schade van 2005 jaarlijks monitoren (zijn we op de goede weg?). Ook kan hiermee invulling worden gegeven aan het "hand-aan-de-kraan-principe" doordat de gunstige staat van instandhouding van overzomerende grauwe ganzen en het instandhoudingsdoel van overwinterende grauwe ganzen gemonitord kan worden. "Om te borgen dat het aantal overwinterende ganzen niet onder de doelaantallen van de instandhoudingsdoelstelling komen, wordt een 'hand aan de kraan' principe gehanteerd. Dit houdt in dat er niet meer geschoten mag worden, dan het verschil in aantal ganzen tussen aan de ene kant het gemiddelde van de wintertellingen van de afgelopen 5 jaar en aan de andere kant het doelaantal van de instandhoudingsdoelstelling."

Om te borgen dat het aantal overzomerende ganzen niet onder de aantallen van 2005 komen, wordt het "hand-aan-de-kraan-principe" gehanteerd. Dit houdt in dat het verschil in aantal ganzen tussen de laatste zometelling en het aantal van 2005 geschoten mag worden. Indien uit de afschotgegevens in het Faunaregistratiesysteem (FRS) blijkt dat het maximale aantal ganzen geschoten is, worden de beheer- en schadebestrijdingsmaatregelen aangepast.

Voor de overwinterende grauwe ganzen dient jaarlijks achteraf bepaald te worden of het schadeniveau van 2005 al bereikt is. Mocht dit in een jaar het geval zijn dienen de schadebestrijdingsmaatregelen voor het jaar daaropvolgend aangepast te worden. De afschotgegevens dienen binnen 7 dagen in het FRS ingevoerd te worden, waardoor er sprake is van het "real-time" registreren van gegevens. De FBE dient het aantal geschoten ganzen te monitoren. Indien door het schieten van grauwe ganzen het minimumaantal overzomerende grauwe ganzen in Overijssel behaald wordt (aantallen 2005) dient de FBE dit te signaleren, en daarna meteen te rapporteren aan de provincie.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en periodiek te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse zomer- en wintertellingen uit te voeren door WBE's conform het protocol zomertelling ganzen van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen (april, 2012, bijlage 3).

7.2.7.4 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de grauwe gans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1610>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Als broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de grauwe gans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1610>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel, voor zowel de grauwe gans als niet-broedvogel als broedvogel is gunstig te noemen, omdat de aantallen grauwe ganzen toenemen dan wel stabiliseren en de aantallen voldoende hoog zijn.

Zoals weergegeven in 7.2.4 is het doel om in de zomer bij te dragen aan het verlagen van populatie naar een niveau wat passend is bij de aantallen van 2005 en voor de overwinterende grauwe gans naar een schadeniveau als in 2005. Bij deze aantallen komt de gunstige staat van instandhouding in Overijssel niet in gevaar, mede omdat er beperkingen aan de ontheffing gekoppeld zijn en afschot in de toekomst niet geïntensiveerd wordt. Daarnaast is het monitoren van maatregelen een taak van de Faunabeheereenheid. Onderdeel van deze monitoring zijn de uit te voeren zomer- en wintertellingen welke georganiseerd worden door de Faunabeheereenheid. Tevens worden afschotgegevens

bijgehouden in het Faunaregistratiesysteem van de Faunabeheereenheid. De Faunabeheereenheid moet de voortgang bewaken en ontwikkelingen signaleren.

7.2.7.5 Effectiviteit van beheermaatregelen

Voordat gebruik gemaakt kan worden van de voorgestelde ontheffing waarin verjaging met ondersteund afschot wordt toegestaan, dient tenminste één visueel en tenminste één akoestisch (behalve in het geval van overjarig grasland) verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken), te zijn ingezet.

Bij verjaging, anders als verjaging met ondersteunend afschot, kan gewenning optreden (zie 7.1.7). Bij verjaging met ondersteunend afschot is dit niet het geval (Guldemonst et al., 2016). Vogels en zoogdieren leggen de relatie tussen een schot en een soortgenoot welke wordt gedood waardoor het effect van verjaging met ondersteunend afschot versterkt wordt. Voor een uitgebreide toelichting op de effectiviteit van verjaging met ondersteunend afschot (zie bijlage 1).

In paragraaf 7.1.8.1 is daarnaast in een tijdlijn weergegeven hoe het afschot, schade en de beperking van het gebruik van de ontheffing zich met elkaar verhouden.

7.2.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.2.9 Plaats en periode van beheermaatregelen

De Faunabeheereenheid Overijssel vraagt ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het doden van grauwe ganzen met behulp van het geweer en voor legselbeperking bij grauwe ganzen (periode 1 februari tot 1 augustus) ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden voor de duur van dit plan:

Overzomerende grauwe ganzen (van 1 april tot 1 oktober)

Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang met gebruikmaking van lokmiddelen voor alle WBE-gebieden.

Legselbeperking grauwe ganzen van 01 februari tot 01 augustus

Van de ontheffing dienen gebruik te kunnen maken: grondgebruikers, medewerkers en vrijwilligers van terreinbeherende organisaties, leden en vrijwilligers van agrarische natuurverenigingen, leden en vrijwilligers van WBE's.

Overwinterende grauwe ganzen (van 1 oktober tot 1 april)

Vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel. t.b.v. ondersteunend afschot voor de volgende WBE-gebieden

waar schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode en/of gebruik gemaakt is van de ontheffing ten behoeve van voorkoming van belangrijke schade:

IJssellanden, IJsselstreek-Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Westhoek, Oldematen, Steenwijkerwold e.o., De Weerribben, De Noorder Vechtlanden, Salland-Midden, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, Zuider Vechtlanden, De Vechtstroom, Twickel, West-Twente en Zuid-Oost Twente.

Gebruik van de ontheffing moet mogelijk zijn tussen een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang (in de winterperiode tot 12.00 uur 's middags). Dit, omdat zo effectief mogelijk schade aan gewassen voorkomen kan worden. Ganzen beginnen namelijk al een uur voor zonsopkomst op percelen met schadegevoelige gewassen (waaronder blijvend grasland) te foerageren. Ook foerageren zij nog een uur na zonsondergang op percelen met schadegevoelige gewassen.

Het gebruik van lokmiddelen is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat overzomerende ganzen binnen schootsafstand komen.

7.3 Kolgans

7.3.1 Algemeen

De kolgans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

7.3.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende kolganzen

Kolganzen broeden vanaf 1980 in ons land in snel toenemende aantallen. In eerste instantie ging het om lokvogels, gebruikt bij de jacht en losgelaten nadat dit middel verboden werd. De populatie groeide tot maximaal 250 paren rond 2000 en het drievoudige nog geen tien jaren later.

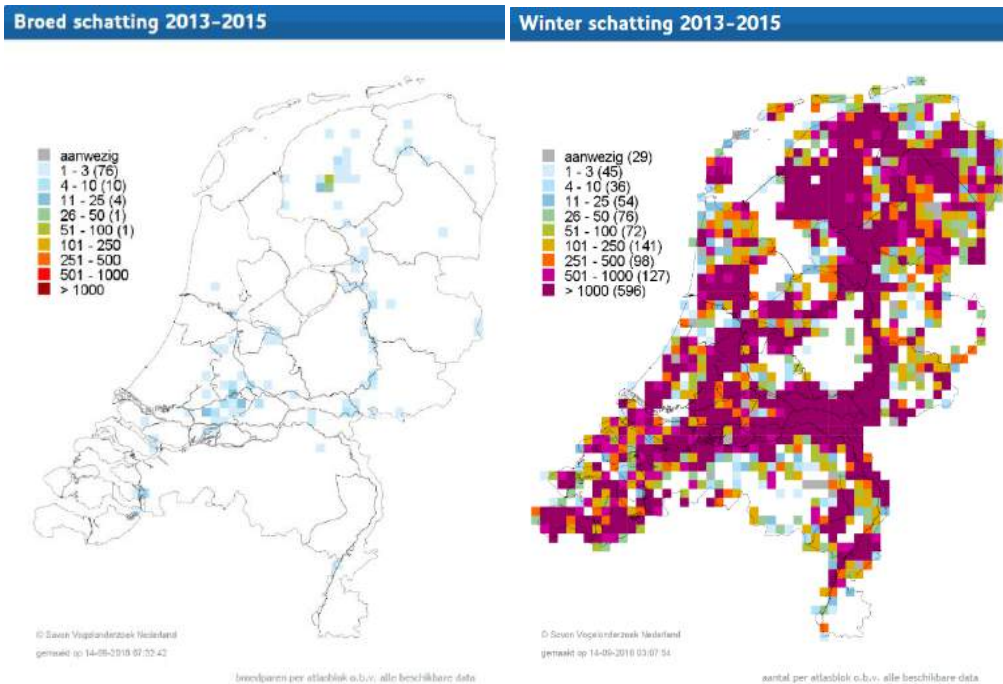
Kerngebieden liggen rond de Friese Meren, in de Zaanstreek, oostelijk Zuid-Holland en het rivierengebied, vooral daar waar ook de meeste jagers actief waren. De totale broedpopulatie werd in de periode 2013 – 2015 geschat op 420 – 700 kolganzen (www.sovon.nl).

Overwinterende kolganzen

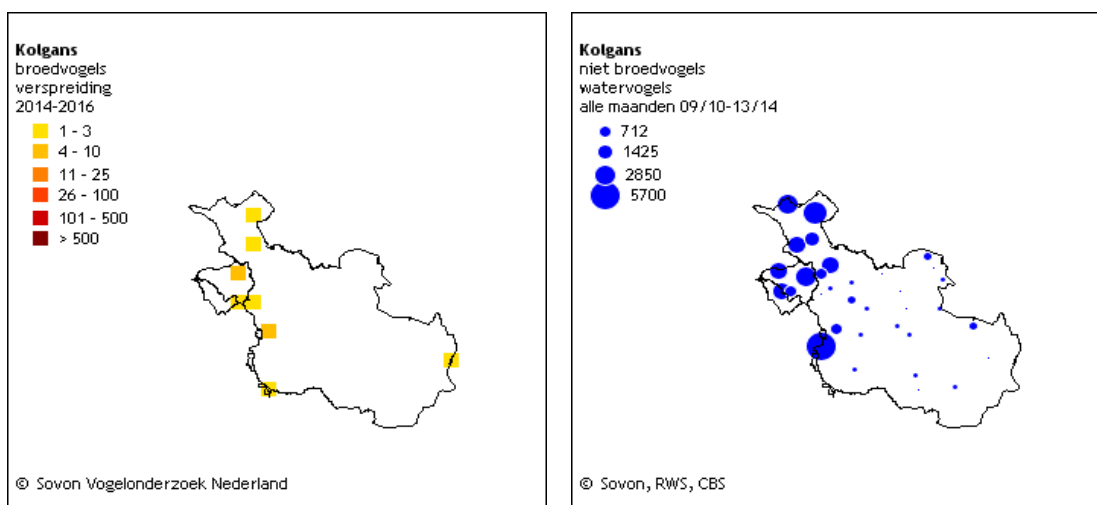
Kolganzen zijn voornamelijk aanwezig van oktober tot en met maart, met de hoogste aantallen midden in de winter. Maximaal vertoeven er bijna 900.000 kolganzen in ons land, 80% van de wereldpopulatie. De grootste concentraties houden zich op in graslanden in Friesland en het rivierengebied. Strengere vorst en zware sneeuwval kan leiden tot een leegloop uit Noordoost-Nederland (en toenemende aantallen in Zuidwest-Nederland en het rivierengebied), soms ook tot een massale toestroom of doortrek van vogels die eerst oostelijker pleisterden. De landelijke aantallen namen sinds 1975 fors toe.

Dit berust deels op een herverdeling van kolganzen binnen Europa overwinterende kolganzen en verlaagde jachtdruk. Tegelijkertijd arriveerde de voorhoede steeds vroeger en namen kolganzen

nieuwe pleisterplaatsen buiten de traditionele in gebruik. Kolganzen blijven overigens niet langer hangen dan voorheen: in zachte winters trekt al een fors deel weg in februari. De in Nederland overwinterende aantallen zijn sinds 2005 stabiel; dat de seizoen gemiddelden nog toename komt vooral doordat grote aantallen soms al vroeg in de herfst arriveren. Bij de meest recente telling van 2015/2016 zijn als landelijk seizoen maximum 773.318 kolganzen geteld (www.sovon.nl).

Figuur 32. De verspreiding van de kolganzen in Nederland zowel als broedvogel als niet-broedvogel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1590>)

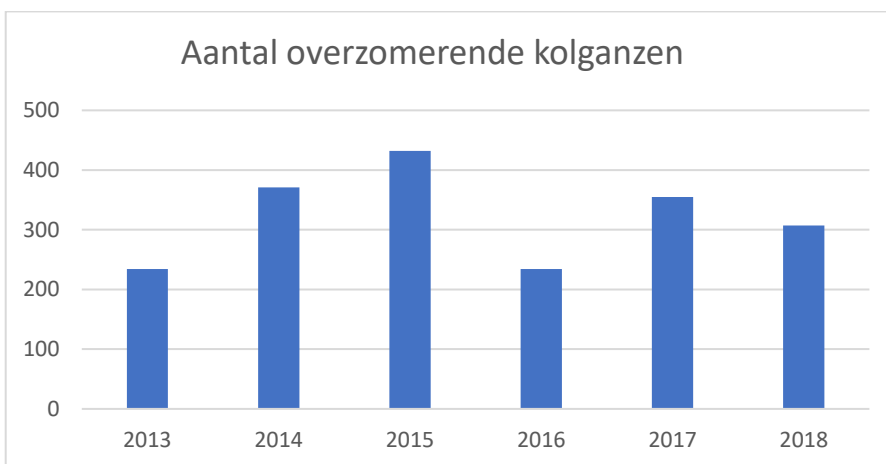
Figuur 33. Verspreiding van de kolganzen in Overijssel als overzomerende gans en overwinterende gans (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

7.3.3 Voorkomen en trend in Overijssel

In Overijssel komt de kolgans vooral voor in en rondom het Zwarte Meer, in de kop van Overijssel en de IJsseluiterwaarden. Deze gebieden kenmerken zichzelf door de aanwezigheid van grote oppervlakten open water. Daarnaast bevinden zich ook kleine hoeveelheden overwinterende kolganzen in de rest van Overijssel. Dit met name in de open gebieden met veel voedselrijke graslanden. Zie voor de verspreiding van overzomerende ganzen en overwinterende ganzen in Overijssel, de verspreidingskaart figuur 31.

Overzomerende kolganzen

Figuur 33 geeft de resultaten weer van de provinciebrede zomertelling van overzomerende ganzen in Overijssel. Uit deze telling valt op dat het aantal overzomerende ganzen in de periode 2013 tot 2018 behoorlijk gefluctueerd heeft. Naar de toekomst is de verwachting dat het aantal kolganzen toe zal blijven nemen vanwege een licht toenemende landelijke trend en de in ruime mate aanwezigheid van beschikbaar leefgebied en voedsel voor brandganzen.

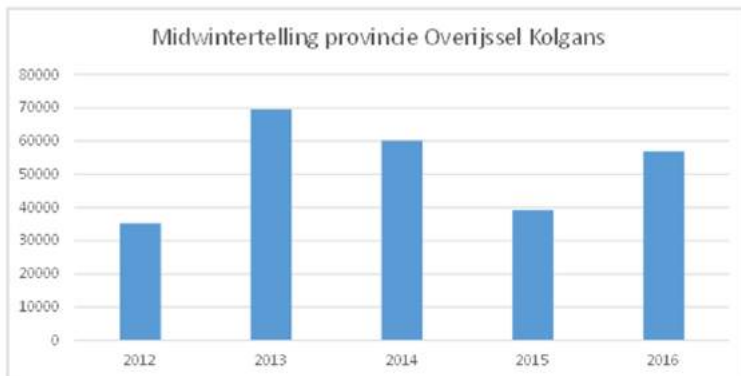

Figuur 34. Provinciebrede zomertelling van overzomerende ganzen in Overijssel

Jaarlijks moet een provinciebrede zomertelling van grauwe ganzen, kolganzen en brandganzen door de FBE worden georganiseerd. Deze telling geschiedt op de derde zaterdag van juli, en overeenkomstig het "Protocol zomertelling ganzen" (zie bijlage 3) van de Landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen, uit april 2012. Bovenstaande grafiek (figuur 33) geeft van deze telling de uitkomsten van de laatste 6 jaar weer.

Overwinterende kolganzen

Het aantal overwinterende kolganzen heeft de afgelopen 5 jaar behoorlijk gefluctueerd. Het diagram (figuur 34) geeft een goed beeld van de fluctuatie die het aantal overwinterende kolganzen in Overijssel de afgelopen decennia heeft doorgemaakt.

Figuur 35. Aantalontwikkeling van de kolgans in Overijssel als overwinterende kolgans, deze is gebaseerd op de midwintertelling januari (bron: www.sovon.nl)

7.3.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De kolgans is een beschermde diersoort. De kolgans is als 'niet-broedvogelsoort' aangewezen voor de Wieden, Rijntakken, Ketelmeer & Vossemeer, Zwarte Meer en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. De gebieden hebben voor de kolgans met name een functie foerageren als slaap- en rustplaat. Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht hebben voornamelijk een functie als foerageergebied. De ganzen foerageren zowel binnen als buiten het gebied.

Het doel van het beheer is om de populatie overzomerende kolganzen planmatig terug te brengen waarbij de staat van instandhouding gegarandeerd blijft. Doel van de schadebestrijding is om bij overwinterende kolganzen de schade te beperken tot het niveau van 2005 en te verzekeren dat de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 niet in gevaar komen (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024 zie bijlage 9).

Het schadeniveau van 2005 is voor overwinterende kolganzen € 188.091,-. Het aantal overzomerende kolganzen is vastgesteld op 188 kolganzen (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024).

7.3.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding: Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

7.3.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde schade veroorzaakt door Kolganzen concentreert zich het overgrote deel op blijvend grasland gevolgd op ruime afstand door nieuw ingezaaid grasland. Figuur 36 geeft deze schademeldingen weer in termen van getaxeerde schade en aantal meldingen per gewas.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	630	€ 1.617.750
Nieuw ingezaaid grasland	14	€ 25.264
Graszaad	1	€ 1.800
Peen, grove peen/winter	1	€ 420
Wintergraan	7	€ 6.305
Mais	2	€ 150

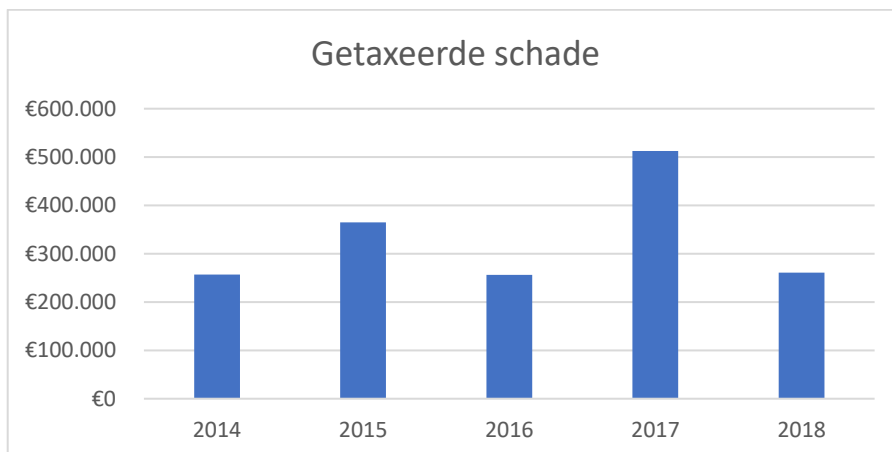
Figuur 36. Gecumuleerde getaxeerde schade in euro's per jaar

In alle jaren komen de getaxeerde bedragen allen ruim boven het schadeniveau van 2005 uit. Figuur 38 geeft duidelijk weer dat de schade per jaar kan fluctueren. Het jaar 2017 valt op door de hoge schade.

Figuur 37 geeft de gecumuleerde getaxeerde schade in euro's per jaar weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 257.187
2015	€ 364.718
2016	€ 256.477
2017	€ 512.551
2018	€ 260.756

Figuur 37. Getaxeerde schade per jaar 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

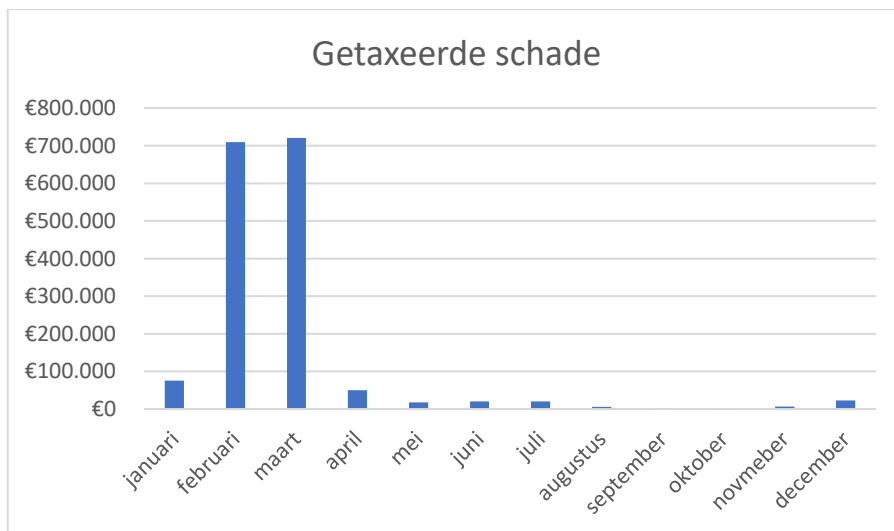
Figuur 38. Getaxeerde schade per jaar 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade aanvangt concentreert zich in de eerste 4 maanden van het jaar, zie hiervoor figuur 40. Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar, omdat dan ook de overwinterende kolganzen nog aanwezig zijn (wat zorgt voor grotere aantallen) en er reeds gras begint te groeien. Deze eerste snede heeft voor agrarische ondernemers de meeste bedrijfseconomische waarde, omdat dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is.

Figuur 39 geeft de verhouding tussen de gecumuleerde schade 2014 – 2018 in de verschillende maanden weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 75.294
Februari	€ 709.233
Maart	€ 721.001
April	€ 50.199
Mei	€ 17.850
Juni	€ 20.399
Juli	€ 20.394
Augustus	€ 5.525
September	€ 1.866
Oktober	€ 642
November	€ 6.660
December	€ 22.626

Figuur 39. Gecumuleerde getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 40. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Wanneer er geen populatiebeheer van de overzomerende en geen schadebestrijding van de overwinterende kolganzen plaatsvindt is de verwachting dat het aantal overzomerende kolganzen in Overijssel verder toe zal nemen, en in de winter de schade veroorzaakt door kolganzen verder toeneemt.

7.3.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Overzomerende ganzen

Voor wat betreft het aantal overzomerende kolganzen is reeds geconcludeerd dat de aantallen de afgelopen jaren fluctueren. Ook de getaxeerde schade binnen de verschillende WBE-gebieden fluctueren, waarbij opvalt dat binnen bepaalde WBE-gebieden al jarenlang relatief veel landbouwschade gesignaleerd wordt. Daarnaast vallen een aantal WBE-gebieden op, omdat zij geen of nagenoeg geen schade in de afgelopen jaren hebben gehad. De schade aangericht door de overzomerende kolgans in verschillende WBE-gebieden de afgelopen decennia is weergegeven in figuur 41. In een aantal WBE-gebieden is in de periode 2014 tot 2018 geen belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan dan wel groter dan € 250,- getaxeerd.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 474	€ 941	€ 0	€ 499	€ 2.463
IJsselstreek Salland	€ 787	€ 4.227	€ 2.405	€ 1.963	€ 6.031
Jachtvereniging Kampen	€ 0	€ 0	€ 1.741	€ 420	€ 1.152
De Noord-Westhoek	€ 4.318	€ 6.873	€ 15.445	€ 18.724	€ 8.922
D'Oldematen	€ 2.863	€ 3.913	€ 0	€ 11.183	€ 72
De Weerribben	€ 4.136	€ 5.948	€ 2.462	€ 1.634	€ 2.244
Steenwijkerwold e.o.	€ 146	€ 1.280	€ 951	€ 1.633	€ 0
De Koerkamp	€ 0	€ 0	€ 0	€ 383	€ 0

Figuur 41. Getaxeerde schade door kolganzen in de periode 1 april tot 1 oktober in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Gelet op de schadecijfers van de afgelopen jaren per WBE-gebied, kan geconcludeerd worden dat verjaging met ondersteunend afschot in een aantal WBE-gebieden noodzakelijk is om belangrijke schade te voorkomen. Dit vanwege de aanwezigheid van belangrijke schade en het lerend vermogen van ganzen (zie ook 7.3.7.5). De provincie Overijssel heeft als doelstelling het aantal overzomerende kolganzen planmatig terug te brengen naar het niveau van 2005 met het daarbij behorende schadeniveau (zie 7.3.4). Zowel het schadeniveau als de aantallen zijn momenteel groter als de gestelde doelen. Een ontheffing voor verjaging met ondersteunend afschot is dan ook noodzakelijk voor de periode 1 april tot 1 oktober. Dit met name voor de WBE-gebieden met belangrijke schade zijnde De IJssellanden, Jachtvereniging Kampen, De Noord-Westhoek, D'Oldematen, De Weerribben, Steenwijkerwold en De Koerkamp.

Overwinterende kolganzen

De getaxeerde schade bij overwinterende kolganzen, welke weergegeven is in figuur 42, laat duidelijk hogere schadebedragen zien dan de getaxeerde schades bij de overzomerende kolganzen. De verklaring hiervan de grotere aantallen overwinterende kolganzen dan overzomerende kolganzen.

Een aantal WBE-gebieden, zoals De IJssellanden, IJsselstreek/Salland, Jachtvereniging Kampen, De Noord-Westhoek, D'Oldematen, De Weerribben, Steenwijkerwold en De Koerkamp vallen op doordat zij structureel belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan dan wel groter dan € 250,- in de winterperiode binnen het werkgebied hebben.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 36.382	€ 51.037	€ 28.504	€ 96.247	€ 44.707
IJsselstreek Salland	€ 15.444	€ 17.744	€ 13.905	€ 25.969	€ 11.119
Jachtvereniging Kampen	€ 20.804	€ 37.935	€ 20.342	€ 13.812	€ 11.908
De Noord-Westhoek	€ 127.306	€ 172.058	€ 115.490	€ 240.220	€ 136.912
D'Oldematen	€ 10.961	€ 20.253	€ 23.519	€ 16.165	€ 1.934
Lonneker Losser	€ 117	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Steenwijkerwold e.o.	€ 9.118	€ 6.011	€ 7.919	€ 13.984	€ 0
De Weerribben	€ 24.019	€ 34.277	€ 22.777	€ 64.960	€ 33.292
De Koerkamp	€ 312	€ 2.221	€ 1.017	€ 4.705	€ 0

Figuur 42. Getaxeerde schade door Kolganzen in de periode 1 oktober t/m 1 april in Overijssel
(bron BIJ12, unit Faunazaken)

Gelet op de schadecijfers van de afgelopen jaren is het voor grondgebruikers noodzakelijk om aan schadebestrijding te doen voor het oogsten van tenminste een redelijke opbrengst van de eerste snede gras. De schadebestrijding bestaat uit het gebruik maken van de maatregelen, als opgenomen in de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken. Volgens de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017, dient de grondgebruiker, om voor een tegemoetkoming faunaschade in aanmerking te komen, aan te tonen dat hij/zij zo veel mogelijk heeft gedaan om de faunaschade te voorkomen en te beperken. Faunazaken toetst of een aangevraagde en verleende ontheffing om de schade te bestrijden adequaat is ingezet. Dit houdt in dat de ontheffing minimaal op twee verschillende dagen per week is gebruikt om schade te bestrijden door middel van ondersteunend afschot van enkele van de schadeveroorzakende diersoorten. Ondersteunend afschot is daarbij o.a. noodzakelijk vanwege het lerend vermogen van ganzen, zie 7.3.8.5). De provincie Overijssel heeft als beleidsdoel om de schade veroorzaakt door overwinterende ganzen planmatig terug te brengen naar het niveau van 2005 (zie 7.3.4). Het schadeniveau is momenteel groter dan dit gestelde beleidsdoel. Een ontheffing voor verjaging met ondersteunend afschot is dan ook wenselijk voor de periode 1 oktober tot 1 april voor de WBE-gebieden met belangrijke schade.

7.3.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren

met ondersteunen afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

Een overzicht van de uitgevoerde preventieve maatregelen in de afgelopen periode is opgenomen in bijlage 2.

7.3.8 Beheer

7.3.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

De afgegeven ontheffing in 2014 maakte het mogelijk jaarrond kolganzen te doden. Voor overzomerende ganzen betekent dit dat in de periode van 1 april tot 1 oktober ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden ontheffing is verleend voor het gebruik van het geweer vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang.

In de winterperiode van 1 oktober tot 1 april is ontheffing verleend voor het doden van kolganzen met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden ontheffing is verleend vanaf een uur voor zonsopkomst tot 12:00 u. 's middags.

Als voorschrift is aan de ontheffing verbonden dat op percelen met schadegevoelige gewassen (met uitzondering van grasland, graszaad en graan vanaf zes maanden na inzaai) de volgende waarneembare preventieve maatregelen zijn genomen: tenminste één visueel en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

Na inwerkingtreding van deze ontheffing zijn er door diverse juridische procedures beperkingen gesteld aan de ontheffing. De belangrijkste beperkingen hieruit zijn:

- Afschot is beperkt tot vanaf zonsopkomst tot zonsondergang.
- In en in de nabijheid van diverse Natura 2000 gebieden zijn beperkingen gesteld aan het gebruik van de ontheffing (zie bijlage 4).

Daarnaast is het gedurende diverse perioden niet mogelijk geweest gebruik te maken van de ontheffing in verband met deze juridische procedures en vanwege het verbod om te jagen in periodes waarin de vogelgriep in Nederland heerste, zie hiervoor figuur 42.

Jaar	Afschot	Schademeldingen	Schade	Gestelde beperkingen
2014	6.580	110	257.187	20-11-2014 tot 04-12-2014 verbod tot gebruik van de ontheffing i.v.m. vogelgriep
2015	4.951	99	364.718	15-01-2015 tot 31-03-2015 schorsing ontheffing grauwe- kol- en brandgans
				01-04-2015 beperking ontheffing zomerganzen, alleen schadebestrijding en geen populatiebeheer
				17-04-2015 beperkingen N2000
				29-05-2015 beperking ontheffing zomerganzen (max. 10 stuks tot 12.00 uur)
				28-08-2015 beperking aantal WBE's voor het gebruik van de ontheffing
				02-12-2015 beperking gebruik van ontheffing in een zone van 500m1 rondom N2000
2016	4.093	93	256.477	08-03-2016 tweede beslissing op bezwaar ganzenontheffing in en nabij N2000-gebieden
				02-11-2016 einde beperking van 02-12-2015, minder beperkingen o.g.v. Nb-wet vergunning
2017	4.472	135	512.551	24-10-2016 Nb-wet vergunning rekening houdend met verschillende verstoringafstanden. Aanvang schadebestrijding niet een uur eerder.
2018	4.850	114	262.367	13-03-2018 vogelgriep Kamperveen, beperking in zone 10 km rond Kamperveen 11-04-2018 Wnb- vergunning N2000 beperking gebruik van ontheffing in een zone van 300m1 rondom leefgebieden van kwalificerende soorten binnen en buiten N2000. Tot okt 2018 nog niet uur eerder.

Figuur 43. Gebruik ontheffing kolgans

Figuur 43 geeft het totaalafschot per jaar weer afgezet tegen het aantal meldingen en de totale schade. Daarnaast zijn beperkingen benoemd welke geleid hebben tot aanpassingen in de ontheffing of het niet kunnen gebruiken van de ontheffing. Opvallend is dat 2017 er uitspringt door de hoogte van de schade. Dit valt samen met het moment waarop LTO-Noord inspanningen heeft geleverd, in de vorm van voorlichtingsavonden, om faunaschade en het melden hiervan onder agrariërs toe te lichten. Hiertoe zijn vijf bijeenkomsten georganiseerd, in de periode 08-06-2016 tot 03-05-2017, welke goed bezocht zijn. Doordat niet alleen de schade toeneemt, maar daarbij ook het aantal meldingen, is het zeer waarschijnlijk dat deze voorlichtingscampagne geleid heeft tot meer meldingen en meer taxaties van landbouwschade.

Overzomerende kolganzen

De afschotgegevens van kolganzen in de periode 1 april tot 1 oktober laten een wisselend beeld zien. Een aantal WBE-gebieden vallen op door hogere afschotcijfers. In algemeenheid zijn de WBE-gebieden waar grotere aantallen ganzen worden geschoten ook de WBE-gebieden waar grotere schade is getaxeerd, zie hiervoor figuur 44.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	7	7	5	28	29
De Koerkamp	0	1	0	0	2
De Noord-Westhoek	29	10	4	5	0
De Vechtstroom	0	0	0	0	0
De Weerribben	1	3	0	0	0
D' Oldematen	5	3	2	2	4
IJsselstreek Salland	4	44	0	8	4
Jachtvereniging Kampen	1	2	0	14	1
Salland Midden	1	0	0	0	5
Steenwijkerwold e.o.	2	4	2	4	1
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	2	4	5	7
Vriezenveen e.o.	0	2	0	0	0
West-Twente	0	0	1	6	0
Zuid-Oost Twente	0	3	0	0	0

Figuur 44. Aantallen geschoten kolganzen in de periode 1 april t/m 1 oktober (bron: FRS)

Bij de afschotgegevens van de verschillende WBE-gebieden valt op dat afschot voornamelijk in dezelfde WBE-gebieden plaatsvindt. De WBE-gebieden waar afschot plaatsvindt, zijn ook de WBE-gebieden waar schade geconstateerd is.

Overwinterende kolganzen

De afschotgegevens van de verschillende WBE-gebieden laten ook voor de winterperiode sterk verschillende getallen zien. In de WBE-gebieden met veel getaxeerde schade is ook sprake van meer afschot als gevolg van de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	28	10	1	0	10
De IJssellanden	1.090	684	591	767	725
De Koerkamp	86	59	43	84	46
De Noord-Westhoek	2.262	1.631	1.878	1.269	1.857
De Vechtstroom	18	2	0	0	0
De Weerribben	552	561	330	417	355
D' Oldematen	325	224	285	379	291
Heeten e.o.	5	0	0	0	0
Het Reestgebied	1	0	0	0	8
Holtten	2	0	0	0	0
IJsselstreek Salland	768	681	181	592	491
Jachtvereniging Kampen	896	588	487	640	787
Lemelerberg	5	0	0	0	0
Noorder Vechtlanden	19	1	10	4	20
Oldebroek/Oosterwolde	46	22	43	0	0
Ommen-Den Ham	2	0	0	0	0
Salland Midden	27	32	27	9	19
Steenwijkerwold e.o.	314	357	179	231	174
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	38	12	15	0	5
Tussen Vecht en Dedemsvaart	14	1	0	0	0
Lonneker Losser	1	0	0	0	0
Vriezenveen e.o.	18	1	0	0	0
West-Twente	2	0	0	0	0
Zuider Vechtlanden	8	4	5	8	4
Zuid-Oost Twente	3	0	0	0	0

Figuur 45. Aantallen geschoten Kolganzen in de periode 1 oktober t/m 1 april in Overijssel (bron: FRS)

7.3.8.2 Uitvoering beheermaatregelen

In WBE-gebieden waarvoor ontheffing was verleend voor verjaging met ondersteunend afschot kon de grondgebruiker in gezamenlijk overleg met een jachtaktehouder in de afgelopen beheerperiode diverse maatregelen treffen om belangrijke landbouwschade te voorkomen. Hierbij in acht nemend dat populatiebeheer bij overzomerende kolganzen en verjaging met ondersteunend afschot bij overwinterende kolganzen het ultimum remedium is en er eerst maatregelen lager op de preventieladder dienen te worden genomen uit de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken). Bijlage 2 geeft weer in hoeverre hiervan gebruik gemaakt is.

7.3.8.3 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Monitoring van de populatie, schade en afschot van ganzen in Overijssel is een belangrijk onderdeel van het beheer. Op deze wijze kan de Faunabeheereenheid het beleidsdoel van de provincie om voor overzomerende ganzen terug te gaan naar de populatie van 2005 en voor overwinterende ganzen de schade van 2005 jaarlijks monitoren (zijn we op de goede weg?). Ook kan hiermee invulling worden gegeven aan het "hand-aan-de-kraan-principe" doordat de gunstige staat van instandhouding van overzomerende kolganzen en het instandhoudingsdoel van overwinterende kolganzen gemonitord kan worden.

Om te borgen dat het aantal trekganzen niet onder de doelaantallen van de instandhoudingsdoelstelling komen, wordt een 'hand aan de kraan' principe gehanteerd.

Dit houdt in dat er niet meer geschoten mag worden, dan het verschil in aantal ganzen tussen aan de ene kant het gemiddelde van de wintertellingen van de afgelopen 5 jaar en aan de andere kant het doelaantal van de instandhoudingsdoelstelling.

Om te borgen dat het aantal overzomerende ganzen niet onder de aantallen van 2005 komen, wordt het "hand-aan-de-kraan-principe" gehanteerd. Dit houdt in dat het verschil in aantal ganzen tussen de laatste zomertelling en het aantal van 2005 geschoten mag worden. Indien uit de afschotgegevens in het Faunaregistratiesysteem (FRS) blijkt dat het maximale aantal ganzen geschoten is, worden de beheer- en schadebestrijdingsmaatregelen aangepast.

Voor de overwinterende kolganzen dient jaarlijks achteraf bepaald te worden of het schadeniveau van 2005 al bereikt is. Mocht dit in een jaar het geval zijn dienen de schadebestrijdingsmaatregelen voor het jaar daaropvolgend aangepast te worden.

De afschotgegevens dienen binnen 7 dagen in het FRS ingevoerd te worden, waardoor er sprake is van het "real-time" registreren van gegevens. De FBE dient het aantal geschoten ganzen te monitoren. Indien door het schieten van grauwe ganzen het minimumaantal overzomerende kolganzen in Overijssel behaald wordt (aantallen 2005) dient de FBE dit te signaleren, en daarna meteen te rapporteren aan de provincie.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en periodiek te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse zomer- en wintertellingen uit te voeren door de WBE-gebieden conform het protocol zomertelling ganzen van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen (april, 2012, bijlage 3).

7.3.8.4 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de kolgans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1590>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Als broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de kolgans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1590>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel, voor zowel de kolgans als niet-broedvogel en als broedvogel is gunstig te noemen. Dit, omdat de aantallen kolganzen toe nemen en de aantallen voldoende hoog zijn.

Zoals weergegeven in 7.3.4 is het doel om in de zomer bij te dragen aan het verlagen van de populatie passend bij de aantallen van 2005 en voor de wintergans naar een schadeniveau als in 2005. Bij deze aantallen komt de gunstige staat van instandhouding in Overijssel niet in gevaar. Dit mede omdat er beperkingen aan de ontheffing gekoppeld zijn en afschot in de toekomst niet geïntensiveerd wordt. Daarnaast is het monitoren van maatregelen een taak van de Faunabeheereenheid. Onderdeel van deze monitoring zijn de uit te voeren zomer- en wintertellingen welke georganiseerd worden door de Faunabeheereenheid. Tevens worden afschotgegevens bijgehouden in het Faunaregistratiesysteem van de Faunabeheereenheid. De Faunabeheereenheid moet de voortgang bewaken en ontwikkelingen signaleren.

7.3.8.5 Effectiviteit van de beheermaatregelen

Voordat gebruik gemaakt kan worden van de voorgestelde ontheffing waarin verjaging met ondersteund afschot wordt toegestaan, dient tenminste één visueel en tenminste één akoestisch (behalve in het geval van overjarig grasland) verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken), te zijn ingezet.

Bij verjaging, anders als verjaging met ondersteunend afschot, kan gewenning optreden (zie 7.3.7). Bij verjaging met ondersteunend afschot is dit niet het geval (Guldemond et al., 2016). Vogels en zoogdieren leggen de relatie tussen een schot en een soortgenoot welke wordt gedood waardoor het effect van verjaging met ondersteunend afschot versterkt wordt. Voor een uitgebreide toelichting op de effectiviteit van verjaging met ondersteunend afschot (zie bijlage 1).

In paragraaf 7.3.8.1 is daarnaast in een tijdlijn weergegeven hoe het afschot, schade en de beperking van het gebruik van de ontheffing zich met elkaar verhouden.

7.3.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.3.10 Plaats en periode van beheermaatregelen

De Faunabeheereenheid Overijssel vraagt ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het doden van kolganzen met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden voor de duur van dit plan:

Overzomerende kolganzen (van 1 april tot 1 oktober)

Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang met gebruikmaking van lokmiddelen voor de volgende WBE-gebieden waar belangrijke schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode en/of gebruik gemaakt is van de ontheffing ten behoeve van voorkoming van belangrijke schade:

Salland-Midden, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden, West Twente, IJsselstreek-Salland, Jachtvereniging Kampen, De Noord-Westhoek, De Weerribben en Steenwijkerwold e.o., D'Oldematen, De Koerkamp, en De IJssellanden

Overwinterende kolganzen (van 1 oktober tot 1 april)

Vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel t.b.v. ondersteunend afschot voor de volgende WBE-gebieden waar schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode en/of gebruik gemaakt is van de ontheffing ten behoeve van voorkoming van belangrijke schade:

IJssellanden, IJsselstreek-Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord-Westhoek, Oldematen, Steenwijkerwold e.o., De Weerribben, Noorder Vechtlanden, Salland-Midden, Tussen Vecht & Grens De Akkerlanden en Zuider Vechtlanden.

Gebruik van de ontheffing moet mogelijk zijn tussen een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang (in de winterperiode tot 12.00 uur). Dit, omdat zo effectief mogelijk schade aan gewassen voorkomen kan worden. Ganzen beginnen namelijk al een uur voor zonsopkomst op percelen met schadegevoelige gewassen (waaronder blijvend grasland) te foerageren. Ook foerageren zij nog een uur na zonsondergang op percelen met schadegevoelige gewassen. Het gebruik van lokmiddelen is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat overzomerende ganzen binnen schootsafstand komen.

7.4 Kleine rietgans

7.4.1 Algemeen

De kleine rietgans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. De kleine rietgans is voor Overijssel niet opgenomen als instandhoudingsdoel binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden.

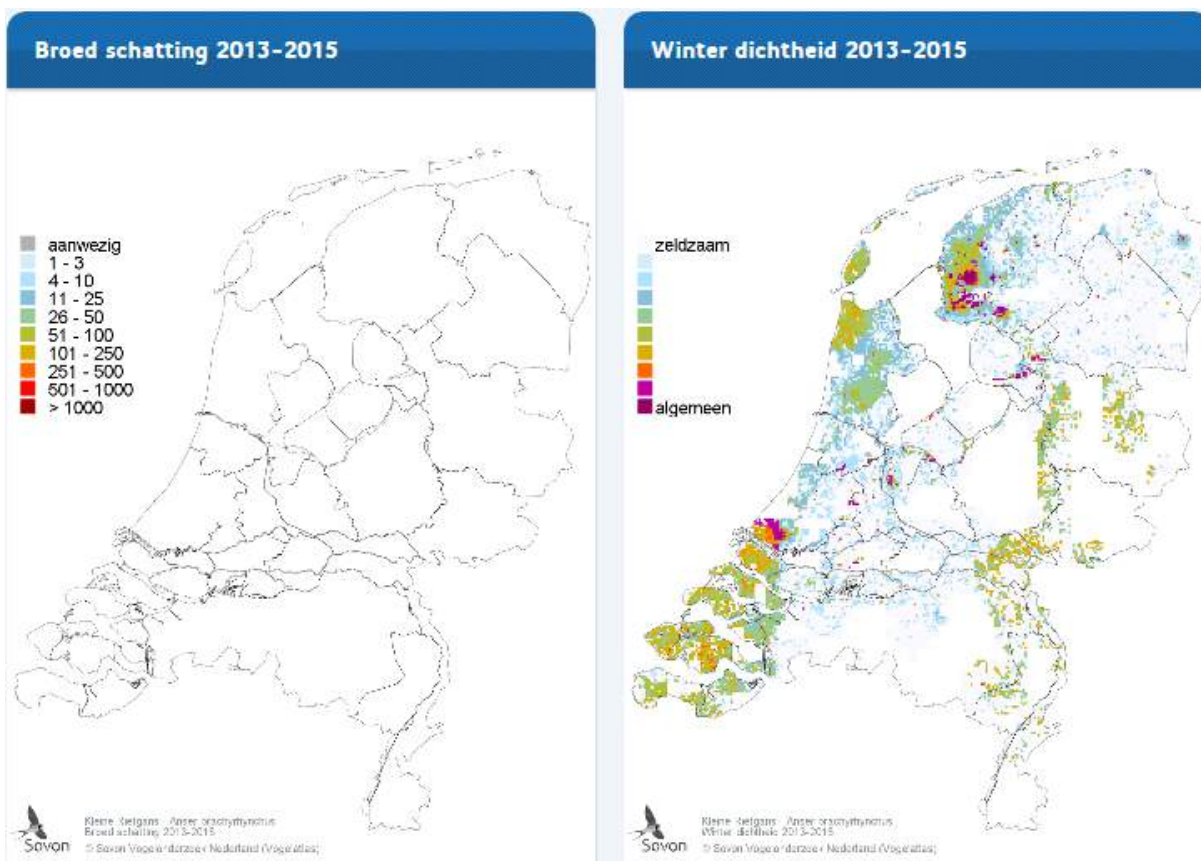
7.4.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende kleine rietganzen

Kleine rietganzen overzomereren niet in Nederland en/of Overijssel. In deze paragraaf zal dan ook alleen ingegaan worden op de kleine rietgans als overwinterende gans.

Overwinterende kleine rietganzen

De eerste kleine rietganzen arriveren in september, maar pas in oktober en november gaat het om aantallen tot enkele tienduizenden. Ze concentreren zich in Zuidwest-Friesland en trekken vervolgens merendeels door naar overwinteringsgebieden in Vlaanderen. Veel kleinere aantallen pleisteren in het Midden-Delfland ZH. Sterke trek kan worden gezien langs de Groningse Waddenkust en in Zeeland. Onder normale tot zachte weersomstandigheden vertrekken al in december grote aantallen naar pleisterplaatsen in Denemarken. In de nawinter en het voorjaar zijn kleine rietganzen in ons land dan ook schaarser dan in het najaar. De landelijke aantallen namen sinds 1975 fors toe, wat de toegenomen broedpopulatie weerspiegelt. Sinds 2005 nemen de bij ons waargenomen aantallen af, terwijl de populatie nog steeds groeit. Veel kleine rietganzen blijven ook in het najaar in Denemarken en doen ons land niet meer aan. Het seizoen gemiddelde lag in 2015 op 1849 kleine rietganzen.

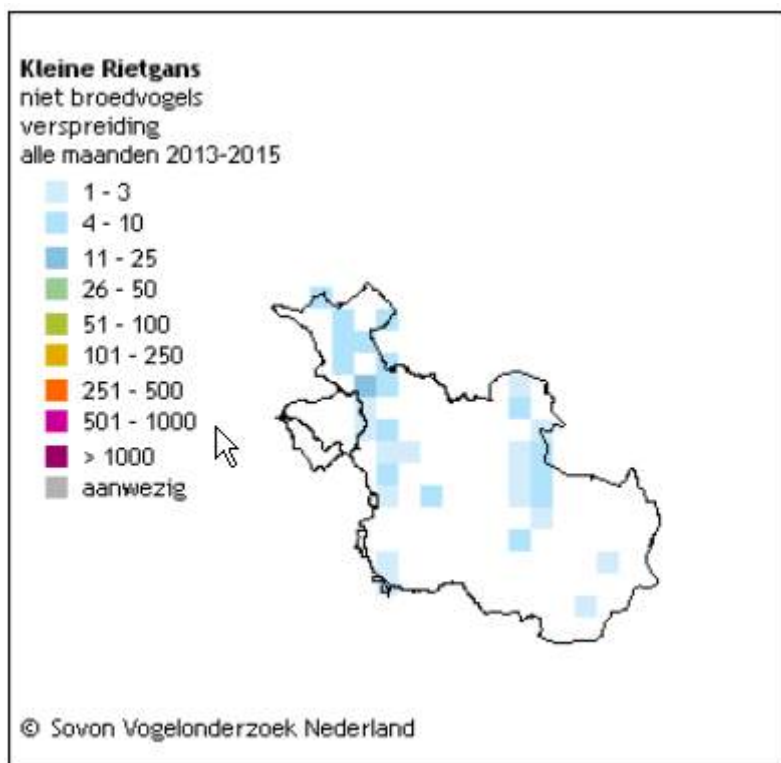

Figuur 46. De verspreiding van de kleine rietgans in Nederland als broed- en als niet-broedvogel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1580>)

7.4.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Overwinterende kleine rietganzen

De populatie overwinterende kleine rietganzen komt in Overijssel vooral voor langs de IJssel en in de Kop van Overijssel. De aantallen lijken in de jaren iets toe te nemen. Echter, hier zijn nog geen trendgrafieken of aantallen van beschikbaar (<https://www.sovon.nl/provincies>).

Figuur 47. Voorkomen van de kleine rietgans als overwinterende gans
(bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

7.4.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De kleine rietgans is voor Overijssel niet opgenomen als instandhoudingsdoel van de Overijsselse Natura 2000-gebieden en is niet opgenomen in ander provinciaal beleid. De provincie streeft voor de kleine rietgans na dat er geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats mag vinden en dat belangrijke schade aan gewassen voorkomen dan wel beperkt wordt (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024 zie bijlage 9).

7.4.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding

7.4.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde schade veroorzaakt door kleine rietganzen concentreert zich het overgrote deel op blijvend grasland gevolgd op ruime afstand door nieuw ingezaaid grasland. Figuur 48 geeft deze getaxeerde waarden in aantal meldingen en euro's weer per gewas.

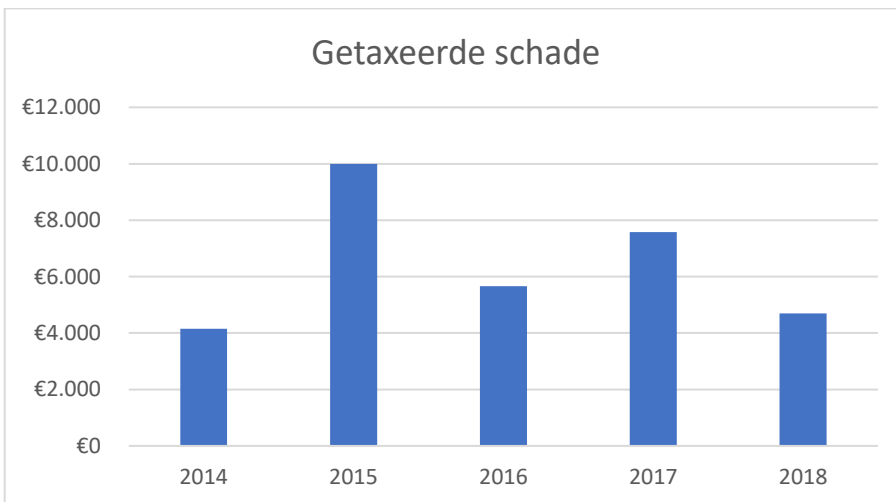
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	26	€ 28.097
Nieuw ingezaaid grasland	1	€ 3.980
Totaal	27	€ 32.077

Figuur 48. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 49 geeft de getaxeerde schade per jaar weer. Wat opvalt is dat de schade erg fluctueert over de jaren. Figuur 50 geeft deze getallen grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 4.151
2015	€ 9.995
2016	€ 5.657
2017	€ 7.576
2018	€ 4.698

Figuur 49. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

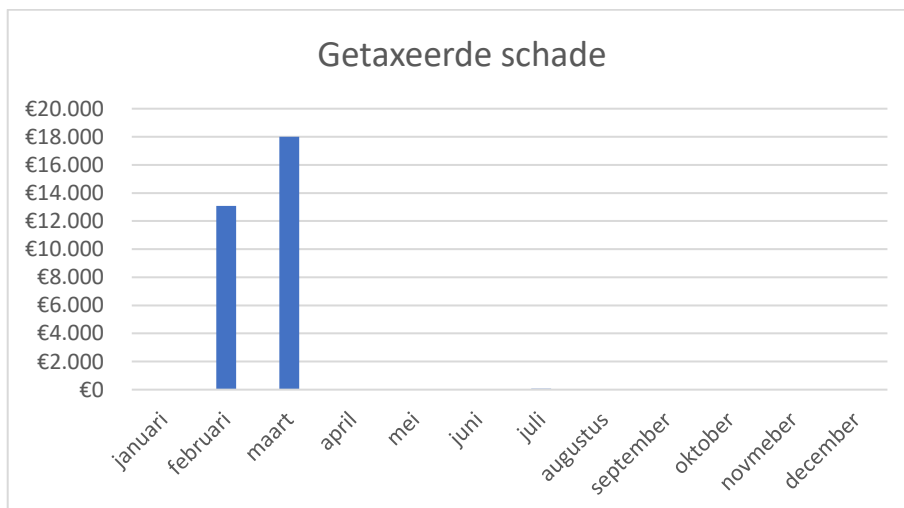

Figuur 50. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade optreedt concentreert zich in de maanden februari en maart, zie figuur 51. Buiten deze maanden is er geen schade of ligt deze veel lager. Dit is ook de periode waarin de kleine rietganzen nog in Nederland zijn en het gras reeds begint te groeien. Deze eerste snede heeft voor agrarisch ondernemers de meeste waarde daar dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is. Figuur 51 geeft de verhouding tussen de schade in de verschillende maanden weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 13.074
Maart	€ 17.995
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 72
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 51. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 52. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Wanneer er geen schadebestrijding plaats zal vinden is het niet de verwachting dat de schade veroorzaakt door kleine rietganzen sterk toe zal nemen. Dit vanwege de geringe aantallen welke niet sterk lijken te stijgen.

7.4.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Overwinterende kleine rietganzen

Vanwege de lage aantallen, de matige ongunstige staat van instandhouding en het niet de verwachting is dat de aantallen en de schade sterk toe zullen nemen en is er geen ontheffing noodzakelijk voor beheer of schadebestrijding. Wel is er in een aantal WBE-gebieden schade getaxeerd.

WBE schadetotaal kleine rietgans	2014	2015	2016	2017	2018
De Weerribben	€ 0	€ 1.532	€ 619	€ 1.990	€ 890
Steenwijkerwold e.o.		€ 1.532	€ 619	€ 1.990	€ 0
De IJssellanden	€ 2.168	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
IJsselstreek Salland	€ 258	€ 1.287	€ 410	€ 666	€ 334
De Noord-Westhoek	€ 1.725	€ 5.644	€ 4.009	€ 2.930	€ 3.474
Totaal	€ 4.151	€ 9.995	€ 5.657	€ 7.576	€ 4.698

Figuur 53. Getaxeerde schade per WBE-gebied (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

7.4.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunen afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

7.4.8 Beheer

7.4.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd specifiek voor kleine rietganzen uitgevoerd. Preventieve en schadevoorkomende maatregelen, uitgevoerd ter voorkoming van schade door andere soorten, kan echter wel bijgedragen hebben in het voorkomen van schade door kleine rietganzen.

7.4.8.2 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de kleine rietgans in Nederland beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Matig ongunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel is matig ongunstig te noemen. Dit omdat de aantallen kleine rietganzen relatief laag zijn.

7.4.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.4.10 Beheermaatregelen

Voor de komende beheerperiode worden voor de kleine rietgans geen beheermaatregelen verwacht.

7.5 Toendrarietgans

7.5.1 Algemeen

De toendrarietgans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

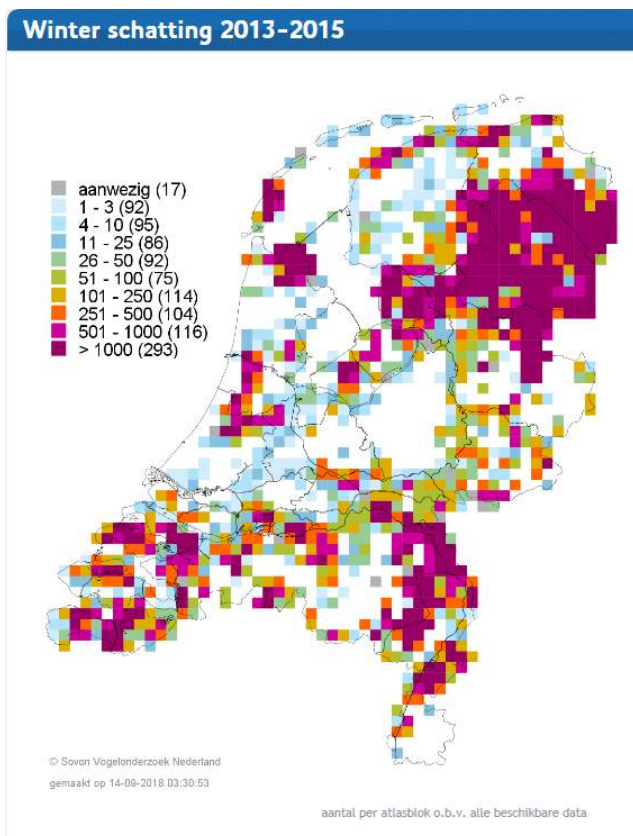
7.5.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende toendrarietganzen

Broedende toendrarietganzen worden enkele malen aangetroffen. Deze enkele broedgevallen in Nederland hebben betrekking op achtergebleven vogels.

Overwinterende toendrarietganzen

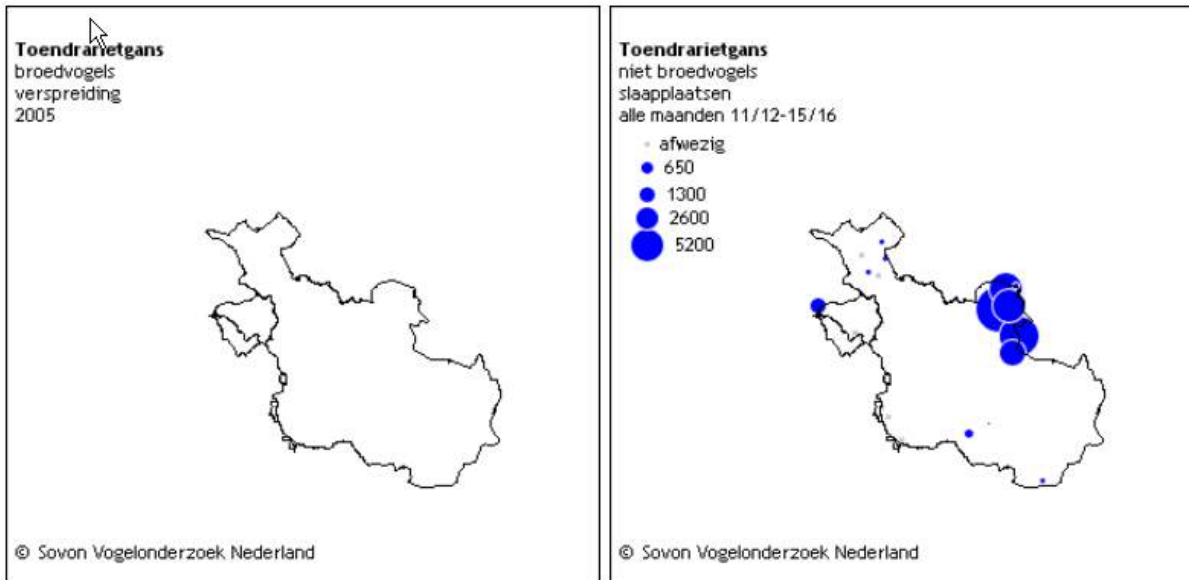
De toendrarietgans is een klassieke overwinterende gans waarvan de voorhoede in oktober arriveert en de aantallen midden in de winter het hoogst zijn. In februari (zachte winters) of uiterlijk maart (koude winters) verlaat de meerderheid het land. Strengere vorst en sneeuwval leiden niet tot massale wegtrek uit Nederland, soms wel tot een forse toestroom van vogels die eerder oostelijk van Nederland pleisterden. De soort heeft een voorkeur voor bouwland met oogstresten. De grootste concentraties doen zich gewoonlijk voor in het noordoosten en zuidoosten van het land. De landelijk getelde aantallen stegen vooral na 1995, met in het noorden van het land een veel sterkere toename dan elders in het land. In topwinters zijn bijna 300.000 toendrarietganzen aanwezig.

Figuur 54. Verspreiding van de Toendrarietgans in Nederland als niet-broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1574>)

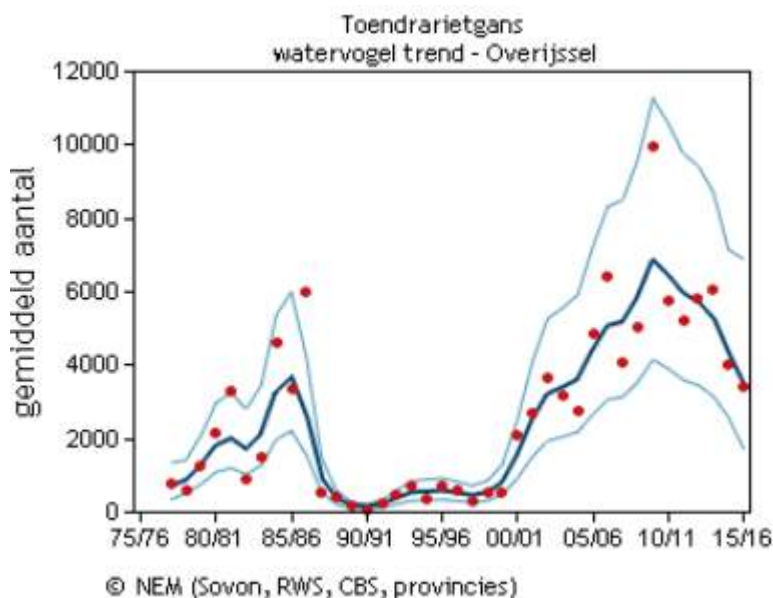
7.5.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De toendrarietgans komt in Overijssel bijna alleen voor als overwinterende gans. Broedende toendrarietganzen worden zelden aangetroffen. De overwinterende toendrarietganzen komen vooral in de Kop van Overijssel, rondom Slagharen en Engbertsdijksvenen tot aan Wierden en Holten voor.

Figuur 55. Verspreiding van de toendrarietgans in Overijssel als broed- en niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

De trend van de toendrarietgans is een sterk stijgende vanaf ca. 2000. De laatste jaren nemen de aantallen in Overijssel echter weer af, zie hiervoor figuur 56.

Figuur 56. Trend van de toendrarietgans in Overijssel als niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

7.5.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De toendrarietgans is opgenomen als 'niet broedvogelsoort' voor de Natura 2000-gebieden Rijntakken, Engbertsdijksvenen, Ketelmeer & Vossemeer en Zwarte Meer. Deze gebieden hebben voor de toendrarietgans met name een functie als slaap- en rustplaats. De ganzen foerageren zowel binnen als buiten het gebied.

De provincie heeft als doelstelling voor de toendrarietgans dat er geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats mag vinden en dat belangrijke schade aan gewassen voorkomen dan wel beperkt wordt (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

7.5.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding

7.5.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde gewasschade veroorzaakt door toendrarietganzen in Overijssel concentreert zich voor het overgrote deel op blijvend grasland. Ook het aantal schademeldingen is vooral gelieerd aan blijvend grasland. Figuur 57 geeft deze getaxeerde schade waarden in aantal meldingen en euro's weer per gewas.

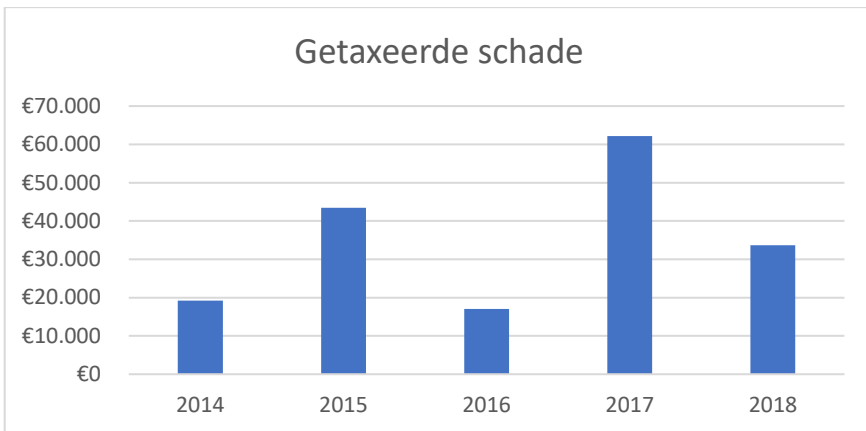
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	89	€ 172.643
Nieuw ingezaaid grasland	1	€ 435
GPS Silage	1	€ 744
Wintergraan	2	€ 1.768

Figuur 57. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 58 geeft de getaxeerde schade in euro's per jaar weer. Figuur 58 geeft de schadeontwikkeling per jaar grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 19.183
2015	€ 43.435
2016	€ 17.073
2017	€ 62.189
2018	€ 33.710

Figuur 58. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

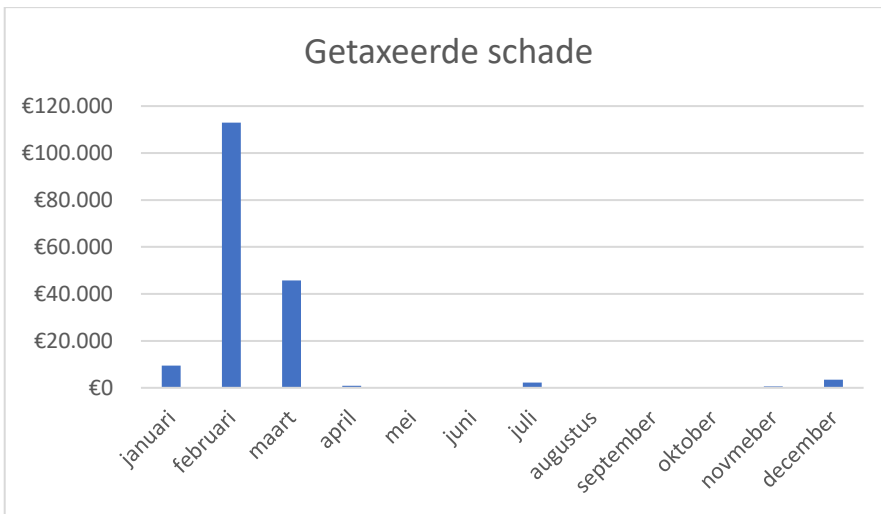

Figuur 59. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De schade vindt vooral plaats in de eerste 3 maanden van het jaar waarbij februari er uit springt, zie hiervoor figuur 60. Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar, omdat dan de overwinterende toendrarietganzen nog aanwezig zijn en er reeds gras begint te groeien. Deze eerste snede heeft voor agrarisch ondernemers de meeste waarde daar dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is. Zoals reeds weergegeven in 7.5.3 komen overzomerende toendrarietganzen zelden voor. Het schadeniveau in de zomermaanden is hierdoor laag. Figuur 60 geeft de verhouding tussen de schade in de verschillende maanden grafisch weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 9.500
Februari	€ 113.019
Maart	€ 45.701
April	€ 826
Mei	€ 275
Juni	€ 0
Juli	€ 2.173
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 631
December	€ 3.465

Figuur 60. Gecumuleerde getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 61. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Wanneer er geen schadebestrijding van Toendrarietganzen plaatsvindt is de verwachting dat de schade veroorzaakt door toendrarietganzen in Overijssel verder toeneemt. Maar gelet op de trend van de getaxeerde schadecijfers en de trend van de aantallen is een sterke toename niet te verwachten.

WBE schadetotaal toendrarietgans	2014	2015	2016	2017	2018
STAD Losser	€ 78	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Steenwijkerwold e.o.	€ 436	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
De Noord-Westhoek	€ 18.669	€ 39.407	€ 16.097	€ 60.663	€ 33.710
De Weerribben	€ 0	€ 2.891	€ 976	€ 1.526	€ 0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	€ 0	€ 1.137	€ 0	€ 0	€ 0

Figuur 62. Getaxeerde schade per WBE-gebied in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

7.5.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

In de afgelopen jaren hebben toendrarietganzen belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan dan wel groter dan € 250,- veroorzaakt. Echter, er is geen ontheffing afgegeven voor maatregelen ter voorkoming van deze belangrijke schade aan landbouwgewassen. In de komende jaren is het niet de verwachting dat deze schade sterk toe zal nemen. Dit vanwege de daling van het aantal toendrarietganzen in Overijssel.

7.5.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunen afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

7.5.8 Beheer

7.5.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd specifiek voor toendrarietganzen uitgevoerd. Preventieve en schadevoorkomende maatregelen, uitgevoerd ter voorkoming van schade door andere soorten, kan echter wel bijgedragen hebben in het voorkomen van schade door toendrarietganzen.

7.5.8.2 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de toendrarietgans in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1574>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel is gunstig te noemen. Dit omdat de aantallen toendrarietganzen voldoende hoog zijn. Vanwege het geringe voorkomen als broedvogel is er geen staat van instandhouding van de toendrarietgans als broedvogel bekend.

7.5.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.5.10 Plaats en perioden van Beheermaatregelen

Voor de komende beheerperiode worden voor de toendrarietgans vooralsnog geen beheermaatregelen voorgesteld. Mochten de maatregelen, niet zijnde ondersteunend afschot, leiden tot onvoldoende resultaat en toename van de schade zal alsnog ontheffing voor ondersteunend afschot worden aangevraagd.

Overwinterende toendrarietganzen (van 1 oktober tot 1 april)

Indien en voor zover een ontheffing voor ondersteunend afschot wordt aangevraagd dan is dit van toepassing vanaf een uur voor zonsopkomst tot uiterlijk 12.00 uur 's middags met een maximum van 10 stuks per bejaagactie per schadeperceel per dag.

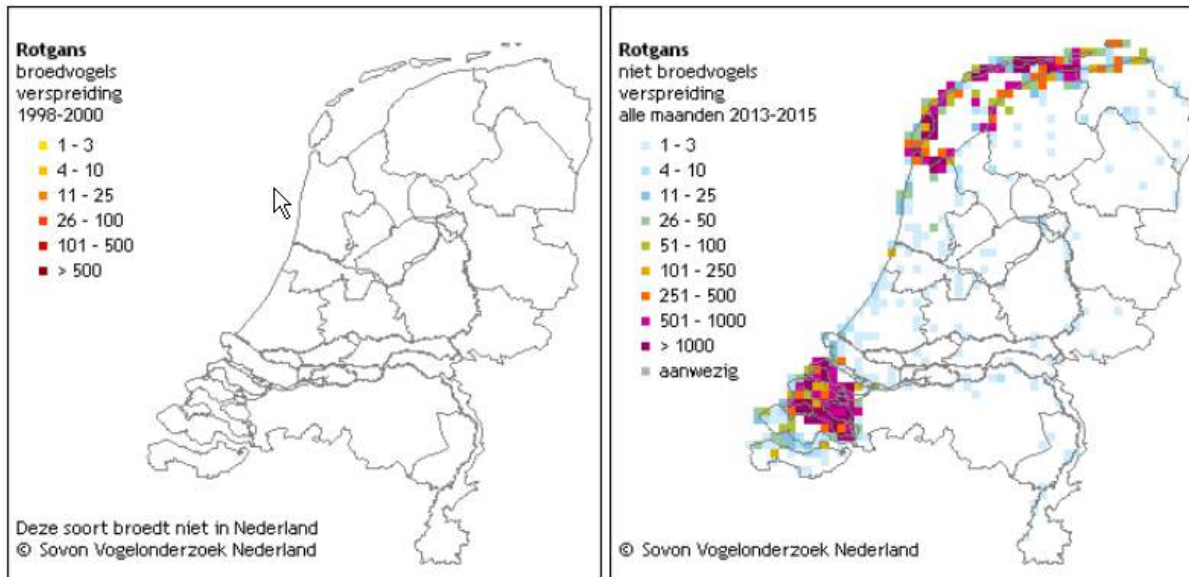
7.6 Rotgans

7.6.1 Algemeen

De rotgans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. De rotgans is niet als instandhoudingsdoel opgenomen voor de Overijsselse Natura 2000-gebieden.

7.6.2 Kwantitatieve gegevens

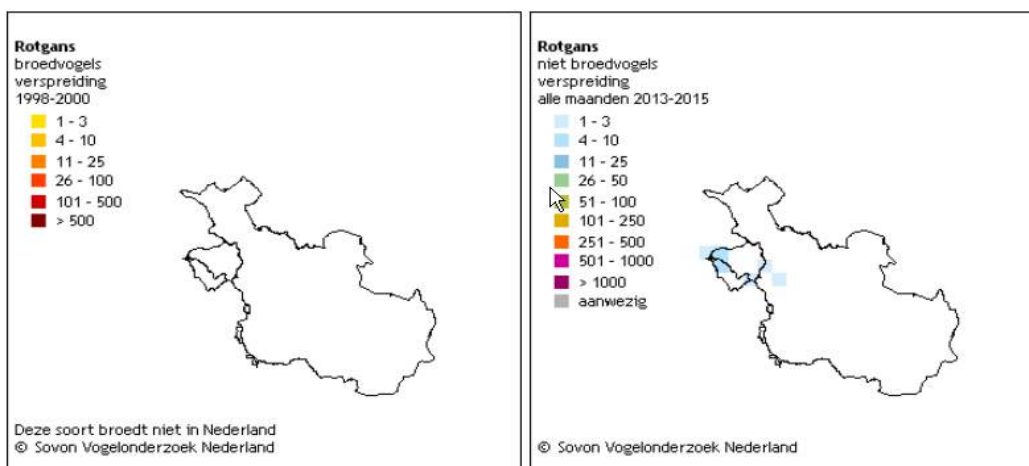
Rotganzen arriveren vanaf eind september in ons land en vertrekken eind mei of begin juni. De soort is sterk aan zoute wateren gebonden en is in het diepe binnenland ronduit schaars. In het Waddengebied pieken de aantallen in het voorjaar, wanneer tot 100.000 rotganzen opvetten voor de terugkeer naar de broedgebieden. In het Deltagebied overwinteren tot 20.000 rotganzen en blijven de aantallen het hele winterhalfjaar op hetzelfde niveau. De landelijk getelde aantallen namen toe tot ongeveer 1995. Vervolgens vielen ze wat terug en bleven ze op lager niveau schommelen. De schommelingen houden voornamelijk verband met goede of slechte broedseizoenen, die veel of weinig jongen opleveren. Na 1995 is de kenmerkende afwisseling van goede en slechte broedjaren doorbroken door het wegvallen van de lemmingcyclus in de broedgebieden. Het seizoengemiddelde in 2015 was op landelijk niveau 43.815 rotganzen (bron: www.sovon.nl).

Figuur 63. De verspreiding van de kleine rietgans in Nederland als broed- en als niet-broedvogel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1680>)

7.6.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Rotganzen zijn sterk aan zout water gebonden en komen in Overijssel dan ook alleen als dwaalgast voor. Waarnemingen van rotganzen in Overijssel vinden incidenteel plaats in de winter langs de IJssel, zie hiervoor ook figuur 64.

Figuur 64. Voorkomen van de rotganzen als broedvogel en niet broedvogel in Overijssel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

7.6.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De rotgans is niet als instandhoudingsdoel opgenomen voor de Overijsselse Natura 2000-gebieden. De provincie streeft voor de rotgans na dat er geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats mag vinden en dat belangrijke schade aan gewassen voorkomen dan wel beperkt wordt (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

7.6.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding

7.6.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde schade veroorzaakt door rotganzen concentreert zich het overgrote deel op blijvend grasland. Figuur 64 geeft deze getaxeerde waarden in aantal meldingen en euro's weer per gewas.

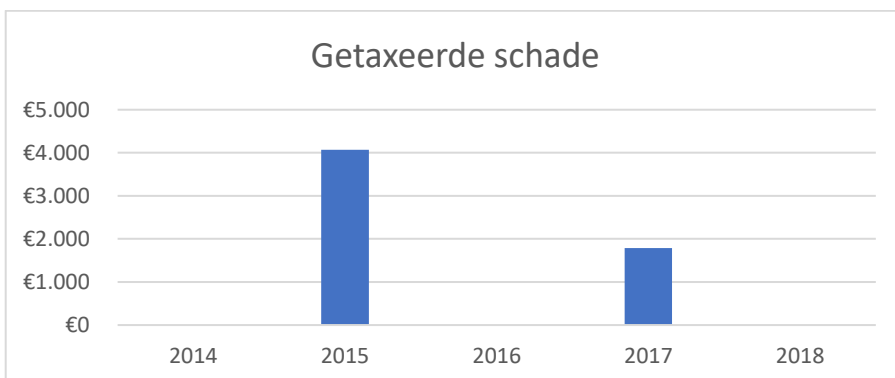
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	4	€ 5.433
Nieuw ingezaaid grasland	1	€ 427

Figuur 65. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 65 geeft de getaxeerde schade per jaar weer. Figuur 66 geeft deze getallen grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 0
2015	€ 4.069
2016	€ 0
2017	€ 1.791
2018	€ 0

Figuur 66. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

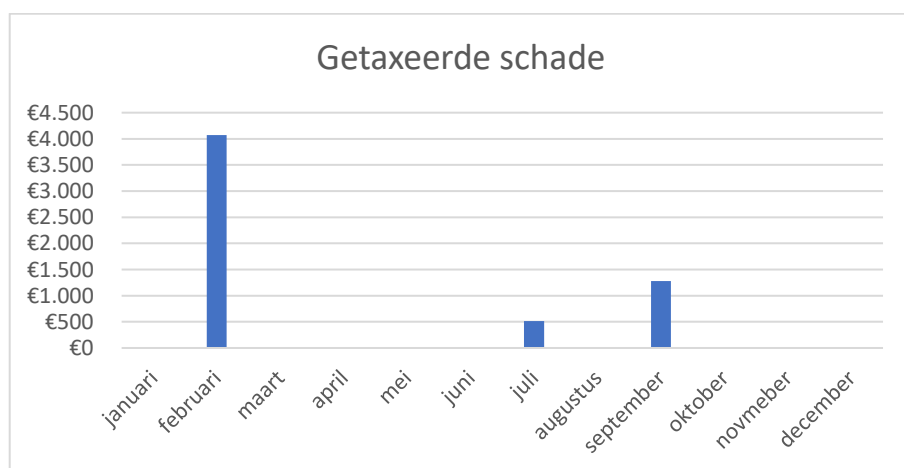
Figuur 67. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De schade vindt voornamelijk plaats in de maand februari, zie figuur 69. Dit is ook de periode waarin de rotganzen nog in Nederland zijn en het gras reeds begint te groeien. Deze eerste snede heeft

voor agrarisch ondernemers de meeste waarde daar dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is. Figuur 68 geeft de verhouding tussen de schade in de verschillende maanden weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 4.069
Maart	€ 0
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 514
Augustus	€ 0
September	€ 1.277
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 68. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 69. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Wanneer er geen schadebestrijding plaats zal vinden is het niet de verwachting dat de schade, veroorzaakt door rotganzen sterk toe zal nemen. Dit vanwege de geringe aantallen, zijn gebondenheid aan zout water en de aantallen welke niet sterk lijken te stijgen.

7.6.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Zie figuur 70 voor getaxeerde schade veroorzaakt door de rotgans is in de afgelopen beheerperiode in een aantal WBE-gebieden.

WBE schadetotaal Rotgans	2014	2015	2016	2017	2018
Jachtvereniging Kampen	€ 0	€ 4.069	€ 0	€ 0	€ 0
D'Oldematen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.364	€ 0
De Noord-Westhoek	€ 0	€ 0	€ 0	€ 427	€ 0
Totaal	€ 0	€ 4.069	€ 0	€ 1.791	€ 0

Figuur 70. Getaxeerde schade rotganzen per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Vanwege de lage aantallen, de matige ongunstige staat van instandhouding, zijn gebondenheid aan zout water en het niet de verwachting is dat de aantallen en de schade sterk toe zullen nemen is er geen ontheffing noodzakelijk voor beheer of schadebestrijding.

7.6.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunen afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

7.6.8 Beheer

7.6.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd specifiek voor Rotganzen uitgevoerd. Preventieve en schadevoorkomende maatregelen, uitgevoerd ter voorkoming van schade door andere soorten, kan echter wel bijgedragen hebben in het voorkomen van schade door Rotganzen.

7.6.8.2 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de rotgans in Nederland beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Matig ongunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel is matig ongunstig te noemen. Dit omdat de aantallen rotganzen relatief laag zijn.

7.6.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.6.10 Beheermaatregelen

Voor de komende beheerperiode worden voor de rotgans geen beheermaatregelen verwacht.

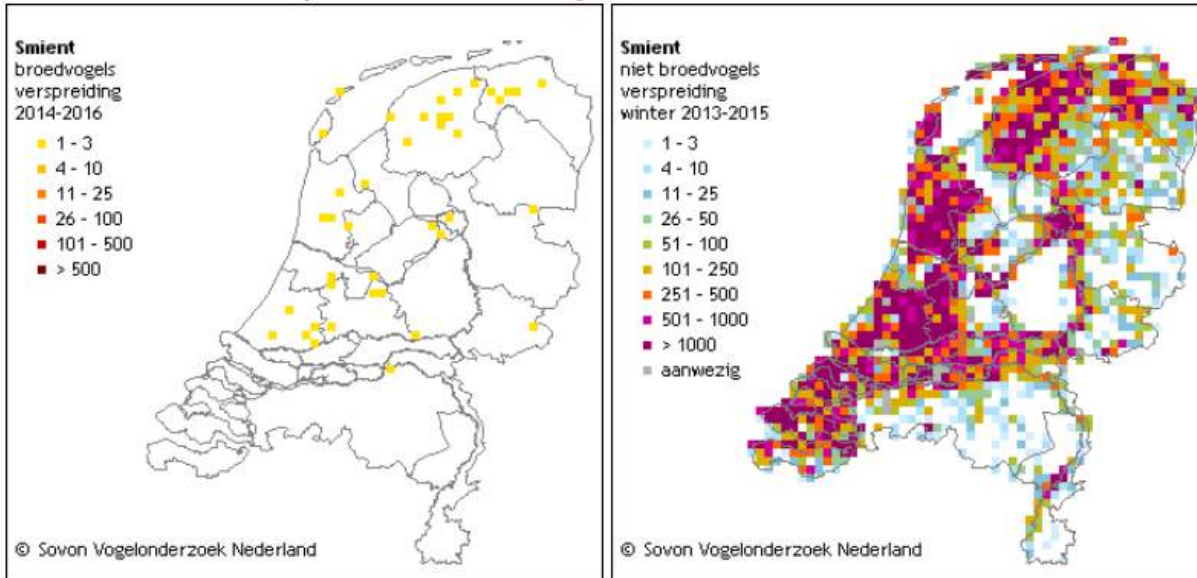
7.7 Smient

7.7.1 Algemeen

De smient is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

7.7.2 Kwantitatieve gegevens

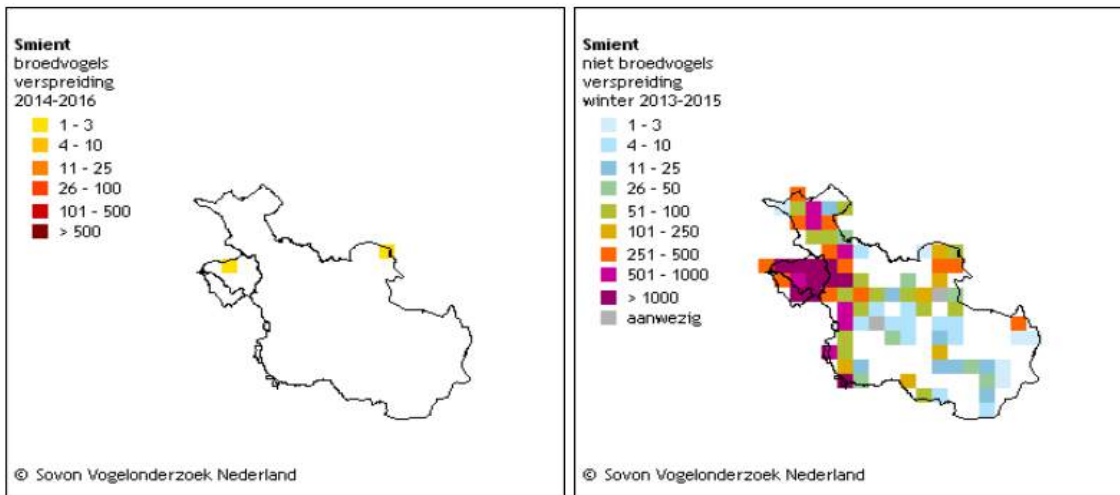
Smienten zijn het talrijkst in de maanden november tot en met maart, maar per winter treden er verschillen op. Bij de inval van strenge vorst en zware sneeuwval vertrekt een deel van de vogels naar Engeland of Frankrijk, in zachte winters blijven grote aantallen in Nederland. Concentraties treden op zowel nabij zoute wateren (Waddengebied, deel van Deltagebied) als zoete wateren (open graslandpolders). De landelijk getelde aantallen namen tot ongeveer 1990 toe maar dalen weer vanaf 2000. De recente daling staat waarschijnlijk in verband met een verschuiving van de winterverspreiding binnen Noordwest-Europa. Door gemiddeld zachtere winters blijft een deel van de vogels noordelijker overwinteren. Het geschatte maximumaantal smienten in de periode 2013 – 2015 bedraagt 860.000 – 940.000 smienten (www.sovon.nl). De midwintertellingen (januari) van Sovon geven een gemiddelde per jaar van 647.000 stuks in Nederland in de periode van 2012 t/m 2015.

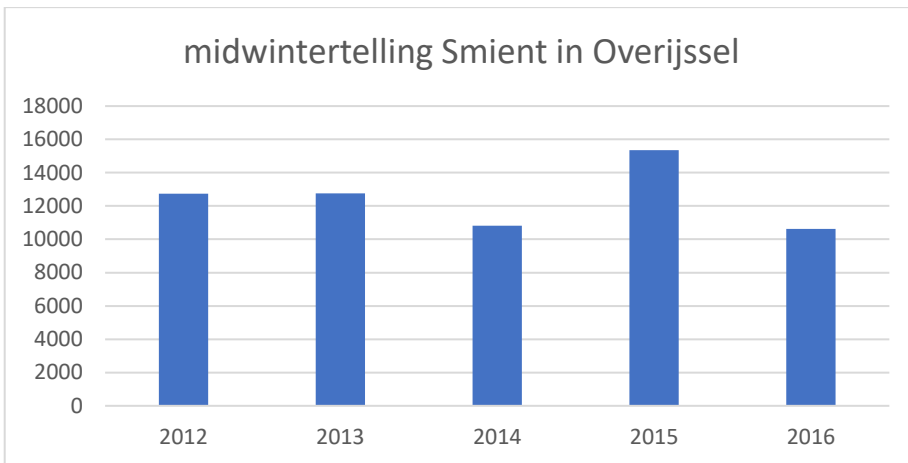
Figuur 71. De verspreiding van de smient in Nederland zowel als broedvogel als niet-broedvogel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1790>)

7.7.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De Overijsselse populatie smienten (niet broedvogel) is sinds 1975 toegenomen, maar sinds 2000 is er weer een afname te zien. Dit komt overeen met het landelijke patroon. De laatste jaren schommelt het aantal getelde smienten in Overijssel rond de 12.000 vogels, dit is ongeveer 2 % van de landelijke winterpopulatie, zie figuur 72. De Smient komt als broedvogel in Overijssel nauwelijks voor.

Figuur 72. Verspreiding van de smient in Overijssel als broedvogel en niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

Figuur 73. Aantalsontwikkeling van de smient in Overijssel als wintergast, deze is gebaseerd op de midwintertelling januari (bron: www.sovon.nl)

7.7.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De smient is als 'niet broedvogelsoort' aangewezen de Natura 2000 gebieden de Wieden, Rijntakken, Veluwerandmeren, Zwarte Meer en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Deze gebieden hebben een foerageer en slaapfunctie voor deze soort.

De provincie streeft voor de smient na dat er geen verslechtering van staat van instandhouding plaats mag vinden, dat belangrijke schade voorkomen dan wel beperkt blijft en dat instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 gehaald worden.

(Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

7.7.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding

7.7.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde schade veroorzaakt door smienten concentreert zich het overgrote deel op blijvend grasland gevolgd op ruime afstand door nieuw ingezaaid grasland. Figuur 74 geeft deze getaxeerde waarden in aantal meldingen en euro's weer per gewas.

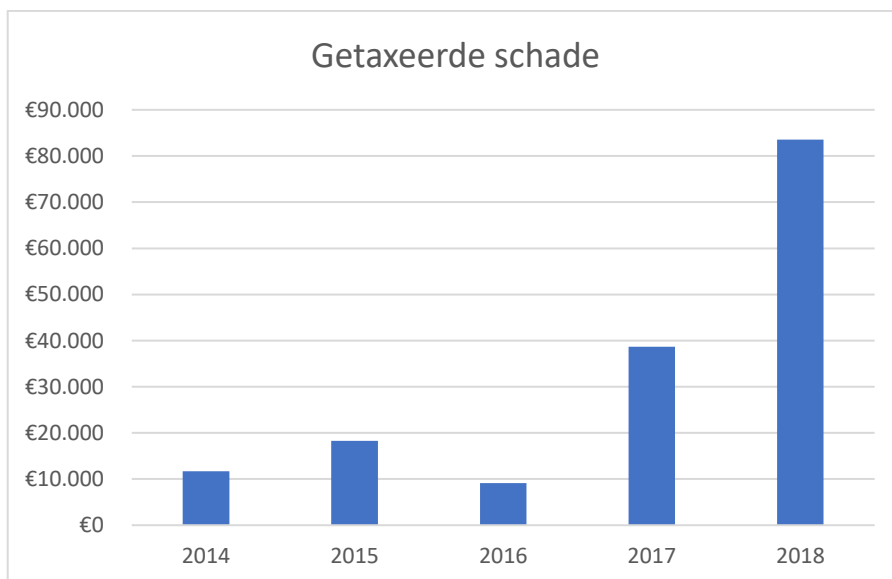
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	73	€ 153.245
Nieuw ingezaaid grasland	4	€ 8.103
Mais	1	€ 0

Figuur 74. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 75 geeft de getaxeerde schade per jaar weer. 2018 is een jaar met veel schade. Deze schade is veroorzaakt door een aantal zeer grote taxaties in het WBE-gebied De IJssellanden. De lijn met stijgende schade was al in 2017 ingezet en zet in 2018 sterk door. Figuur 76 geeft de getaxeerde schade per jaar grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 11.721
2015	€ 18.248
2016	€ 9.147
2017	€ 38.691
2018	€ 83.541

Figuur 75. Getaxeerde schade per jaar 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

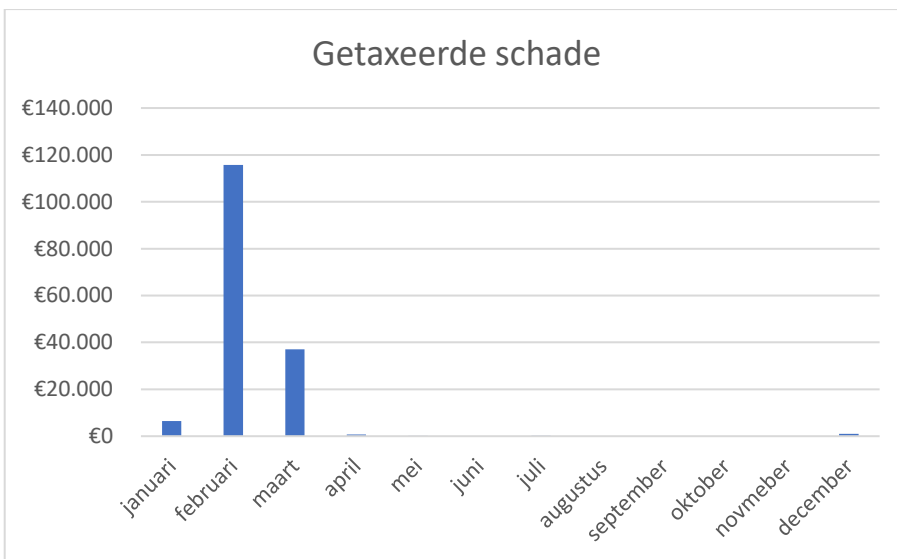

Figuur 76. Getaxeerde schade per jaar 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade optreedt concentreert zich in de eerste 3 maanden van het jaar, zie hiervoor figuur 77. Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar, omdat dan ook de overwinterende smienten nog aanwezig zijn (wat zorgt voor grotere aantallen) en er reeds gras begint te groeien. Deze eerste snede heeft voor agrarisch ondernemers de meeste bedrijfseconomische waarde, omdat dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 6.534
Februari	€ 115.728
Maart	€ 37.056
April	€ 788
Mei	€ 110
Juni	€ 0
Juli	€ 137
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 995

Figuur 77. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 78. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Wanneer er geen maatregelen ter voorkoming van belangrijke schade in de maanden december t/m maart plaatsvinden lijkt het op basis van de ingezette trend van 2017 en 2018 er op dat de schade aan gewassen door smienten toe zal nemen.

7.7.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Ondanks de afnemende trend in aantallen stijgt de getaxeerde schade aan landbouwgewassen veroorzaakt door smienten in de jaren 2017 en 2018. Dit valt samen met het moment waarop LTO-Noord inspanningen heeft geleverd, in de vorm van voorlichtingsavonden aan grondgebruikers, om faunaschade en het noodzakelijk melden hiervan onder de aandacht te brengen. Hiertoe zijn vijf bijeenkomsten georganiseerd, in de periode 08-06-2016 tot 03-05-2017, welke goed bezocht zijn. Deze bijeenkomsten hebben vermoedelijk bijgedragen tot meer meldingen en meer taxaties van landbouwschade, met name in de polder Mastenbroek welke is gelegen in het werkgebied van de WBE De IJssellanden.

WBE schadetotaal Smient	2014	2015	2016	2017	2018
Steenwijkerwold	€ 1.002	€ 1.195	€ 1.125	€ 1.770	€ 0
D' Oldematen	€ 243	€ 243	€ 1.036	€ 0	€ 0
De IJssellanden	€ 6.729	€ 11.367	€ 1.565	€ 30.411	€ 83.541
De Noord-Westhoek	€ 505	€ 0	€ 560	€ 0	€ 0
De Weerribben	€ 1.344	€ 1.678	€ 1.283	€ 1.904	€ 0
Jachtvereniging Kampen	€ 1.898	€ 3.765	€ 3.578	€ 4.606	€ 0

Figuur 79. Getaxeerde schade per WBE-gebied

7.7.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunen afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport [Buij et al 2018] wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

7.7.8 Beheer

7.7.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

De afgegeven ontheffing in 2014 maakt het mogelijk in de periode van 1 november tot 1 mei smienten te doden echter alleen in de WBE-gebieden waar belangrijke schade optreedt.

Als voorschrift is aan de ontheffing verbonden dat op percelen met schadegevoelige gewassen (met uitzondering van grasland, graszaad en graan vanaf zes maanden na inzaai) de volgende

waarneembare preventieve maatregelen zijn genomen: tenminste één visueel en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

Na inwerkingtreding van deze ontheffing zijn er door diverse juridische procedures beperkingen gesteld aan de ontheffing. De belangrijkste beperkingen hieruit zijn:

- Afschot is beperkt tot vanaf zonsopkomst tot zonsondergang.
- In en in de nabijheid van diverse Natura 2000 gebieden zijn beperkingen gesteld aan het gebruik van de ontheffing (zie bijlage 4).
- Per verjaagactie mogen maximaal 4 smienten geschoten worden, met een maximum van 10 smienten per schadeperceel per dag.

Afschotgegevens

De gegevens van het verjagen met ondersteunend afschot per WBE van smienten in de periode 1 november tot 1 mei laten net zoals de schade van smienten per WBE grote verschillen zien, zie hiervoor figuur 80.

In algemeenheid valt op dat het verjagen door middel van ondersteunend afschot bij van smienten gedurende de afgelopen beheerperiode leek toe te nemen. Dit past bij het beeld van de toenemende landbouwschade. De afschotgegevens laten zien dat de WBE-gebieden met de meeste smientenschade ook het meest gebruik gemaakt hebben van de ontheffing.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	67	128	161	184	134
De Noord-Westhoek	28	32	67	92	62
De Weerribben	5	34	19	17	13
D' Oldematen	24	116	273	283	187
IJsselstreek Salland	0	51	187	63	16
Jachtvereniging Kampen	7	12	5	21	14
Oldebroek/Oosterwolde	13	23	6	0	0
Salland Midden	5	35	45	50	50
Steenwijkerwold e.o.	0	1	0	1	0

Figuur 80. Afschotgegevens smienten in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

7.7.8.2 Uitvoering beheermaatregelen

In WBE-gebieden waarvoor ontheffing was verleend voor verjaging met ondersteunend afschot kon de grondgebruiker in gezamenlijk overleg met een jachtaktehouder in de afgelopen beheerperiode diverse maatregelen treffen om belangrijke landbouwschade te voorkomen. Hierbij in acht nemend dat verjaging met ondersteunend afschot bij smienten het ultimatum remedium is en er eerst maatregelen lager op de preventieladder dienen te worden genomen uit de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

7.7.8.3 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Om te borgen dat de staat van instandhouding niet in gevaar komt mogen er maximaal 4 smienten per bejaagactie per schadeperceel geschoten worden en maximaal 500 stuks per winterseizoen. De afschotgegevens dienen binnen 24 uur in het FRS ingevoerd te worden, waardoor er sprake is van het "real-time" registreren van gegevens. De FBE dient het aantal geschoten smienten te monitoren.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en periodiek te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse wintertellingen te organiseren door de FBE conform het protocol zomertelling ganzen van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen (april, 2012, bijlage 3). En dit jaarlijks rapporteren aan de provincie.

7.7.8.4 Staat van instandhouding

De (toekomstige) staat van instandhouding van de smient als niet broedvogel in Nederland is beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Matig ongunstig	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

De staat van instandhouding wordt in Overijssel als matig ongunstig beoordeeld. Echter, de aantallen nemen niet significant af en de voorlopige cijfers van de Sovon midwintertelling 2017 laten een positief beeld zien. Ruim 600.000 smienten zijn geteld en dit aantal zal nog stijgen omdat de informatie van een aantal belangrijke gebieden ontbreekt (bron Sovon).

7.7.8.5 Effectiviteit van beheermaatregelen

Voordat gebruik gemaakt kan worden van de voorgestelde ontheffing waarin verjaging met ondersteund afschot wordt toegestaan dient tenminste één visueel- en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken) te zijn ingezet.

Bij verjaging, anders dan verjaging met ondersteunend afschot, kan gewenning optreden. Echter, bij verjaging met ondersteunend afschot is dit niet het geval (Guldmond et al., 2016). Vogels en zoogdieren leggen de relatie tussen een schot en een soortgenoot welke wordt gedood waardoor het effect van verjaging met ondersteunend afschot versterkt wordt. Voor een uitgebreide toelichting op de effectiviteit van verjaging met ondersteunend afschot, zie bijlage 1.

7.7.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.7.10 Plaats en perioden beheermaatregel.

De Faunabeheereenheid Overijssel vraagt ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het doden van smienten met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op agrarische gronden voor de duur van dit plan:

- Voor de volgende WBE-gebieden waar schade is getaxeerd in de afgelopen beheerperiode: De IJssellanden, Jachtvereniging Kampen, 'd Oldematen, De Noord-Westhoek en De Weerribben;
- In de periode van 01 december tot 01 april;
- Vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsondergang.

I.v.m. de matig ongunstige staat van instandhouding mogen per bejaagactie maximaal 4 smienten geschoten worden en mag het maximum aantal gedode dieren niet meer dan 500 stuks per winterseizoen bedragen. Dit is ca. 0,07% van het gemiddelde van de landelijke midwintertelling periode 2012 t/m 2015. Door het instellen van een maximaal afschot zal de huidige staat van instandhouding niet verslechteren.

Als voorschrift dient aan de ontheffing te worden verbonden dat op percelen met kwetsbare gewassen (met uitzondering van grasland en graszaad) de volgende waarneembare preventieve maatregelen zijn genomen: tenminste één visueel en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

De afschotgegevens dienen binnen 24 uur in FRS ingevoerd te worden, waardoor er sprake is van het "real-time" registreren van gegevens. De FBE dient het aantal geschoten smienten te monitoren. Hiermee kan invulling gegeven worden aan het "hand-aan-de-kraan-principe" en kan erop worden toegezien dat per winterseizoen niet meer dan 500 stuks geschoten worden

7.8 Knobbelzwaan

7.8.1 Algemeen

De knobbelzwaan is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. De knobbelzwaan is voor Overijssel niet opgenomen als instandhoudingsdoel binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden.

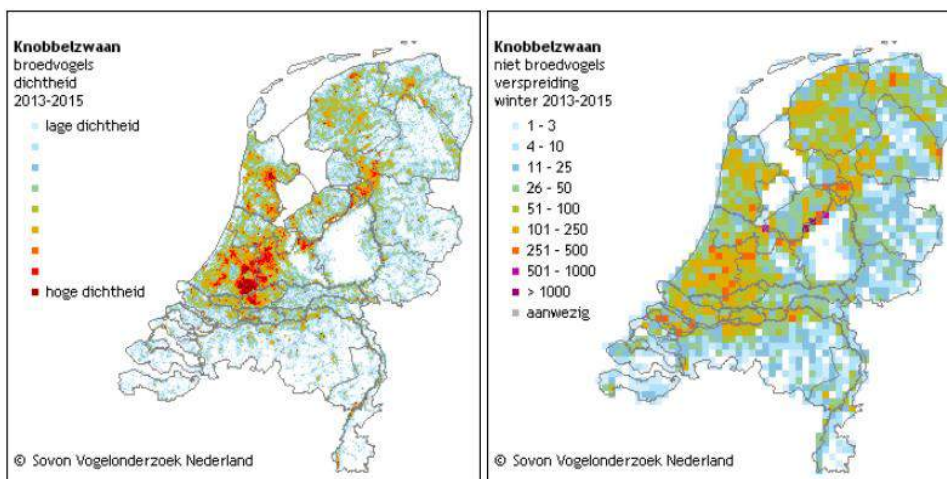
7.8.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende knobbelzwanen

De meeste knobbelzwanen broeden in de laaggelegen delen van het land, vooral in open graslanden met veel sloten in het veenweidegebied. Rond meren en plassen treden soms concentraties op. Veel knobbelzwanen zijn nazaten van om hun dons gekweekte vogels. De laatste van zulke 'zwanendriften' werden rond 1965 opgedoekt. Losgelaten vogels en hun nazaten vormden een groeiende en zich uitbreidende broedpopulatie. Intensieve vervolging remt deze ontwikkeling regionaal af. De broedpopulatie wordt ook gereguleerd door koude winters die zowel wintersterfte veroorzaken als slechte broedprestaties, door verzwakte conditie van broedvogels. De broedpopulatie in Nederland werd in de periode 2013 – 2015 geschat op 7000 – 9000 knobbelzwanen (bron: www.sovon.nl). Zie figuur 80 voor de verspreiding van de knobbelzwaan.

Overwinterende knobbelzwanen

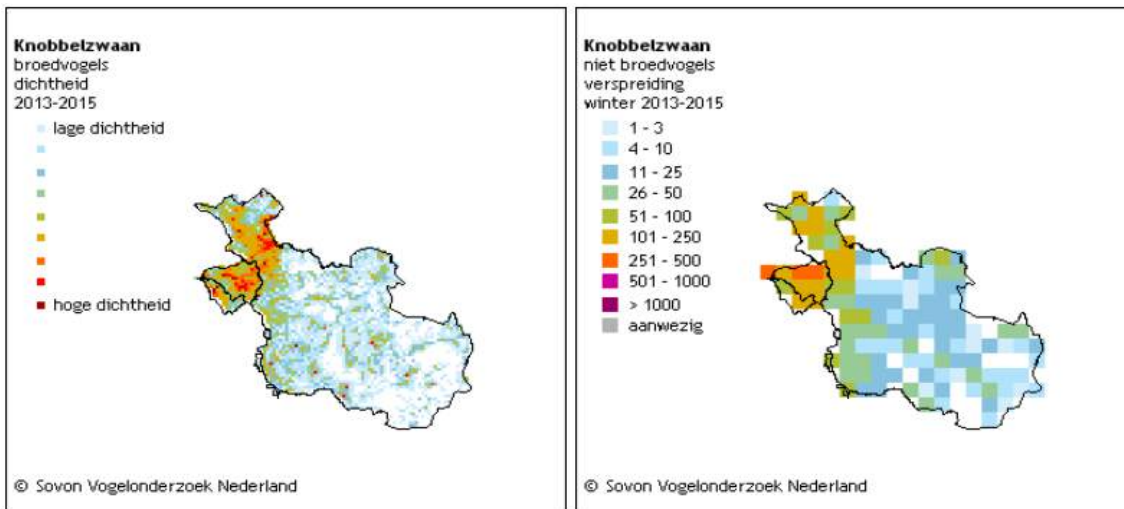
Om de vleugelrui veilig door te brengen, zoeken knobbelzwanen grote open wateren op. Op de Randmeren, in het IJsselmeergebied en Deltagebied ruien in de zomer duizenden exemplaren, waaronder ook vogels uit het westen van Duitsland. In de herfst zoeken grote aantallen de Randmeren op om te profiteren van de gunstige voedselsituatie met veel waterplanten. In het winterhalfjaar zijn veel knobbelzwanen te vinden in open graslandgebieden in Laag-Nederland. Koud winterweer leidt tot enige verplaatsingen, meestal binnen Nederland maar soms tot in Frankrijk. Tegelijk kan dan een influx van oostelijke vogels optreden. In het late voorjaar vormen zich plaatselijk groepen onvolwassen vogels, die vervolgens in mei-juni naar de ruigebieden vertrekken. De landelijke aantallen namen lange tijd toe in het voetspoor van de toenemende eigen broedpopulatie. Sinds 2000 stabiliseren de aantallen of nemen ze licht af. Hartje winterverblijven er minstens 40.000 knobbelzwanen in ons land. Zie figuur 80 voor de verspreiding van de knobbelzwaan.

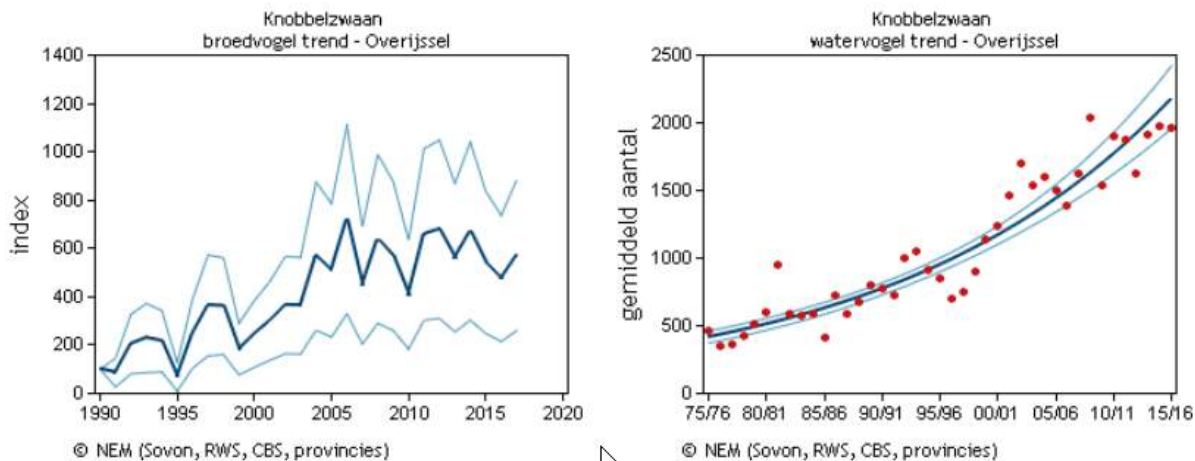
Figuur 81. Verspreiding van de knobbelzwaan in Nederland als broed- en als niet-broedvogel
(bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1520>)

7.8.3 Voorkomen en trend in Overijssel

In Overijssel komen knobbelzwanen vooral voor langs de grote rivieren en in de kop van Overijssel. Opvallend is dat het voorkomen als broedvogel en als niet broedvogel ongeveer dezelfde gebieden betreft, zie figuur 82. De trend van de knobbelzwaan als niet broedvogel in Overijssel is een sterk toenemende trend. De trend als broedvogel is minder sterk stijgend.

Figuur 82. Verspreiding van de knobbelzwaan in Overijssel als broed- en niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

Figuur 83. Trend van de knobbelzwaan in Overijssel als broedvogel en als niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

7.8.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De knobbelzwaan is voor Overijssel niet opgenomen als instandhoudingsdoelsoort van de Overijsselse Natura 2000-gebieden en is niet opgenomen in ander provinciaal beleid.

De provincie streeft voor de knobbelzwaan na dat er geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats mag vinden en dat belangrijke schade aan gewassen voorkomen dan wel beperkt wordt (Bron: Kader_faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

7.8.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding: Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

7.8.5.1 *Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft*

De getaxeerde gewasschade veroorzaakt door knobbelzwanen in Overijssel concentreert zich voor het overgrote deel op blijvend grasland, zie figuur 84.

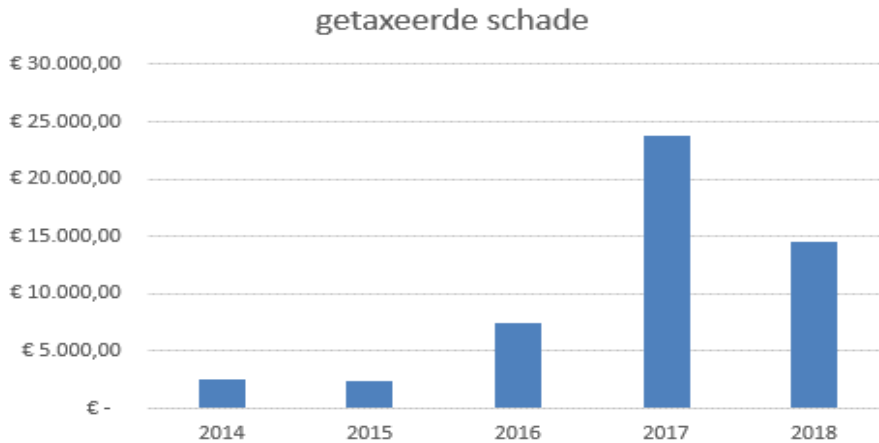
WBE	Blijvend grasland	Nieuw ingezaaid grasland	Totaal getaxeerde waarde
De IJssellanden	€ 41.508	€ 563	€ 42.071
Jachtvereniging Kampen	€ 1.351		€ 1.351
De Noord-Westhoek	€ 960		€ 960
D'Oldematen	€ 2.354		€ 2.354
De Weerribben	€ 2.618		€ 2.618
IJsselstreek Salland	€ 445		€ 445
Ootmarsum en omstreken	€ 1.063		€ 1.063

Figuur 84. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 85 geeft de getaxeerde schade in euro's per jaar weer. Figuur 86 geeft de tabel van figuur 85 grafisch weer.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 2.528
2015	€ 2.451
2016	€ 7.490
2017	€ 23.829
2018	€ 14.564

Figuur 85. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

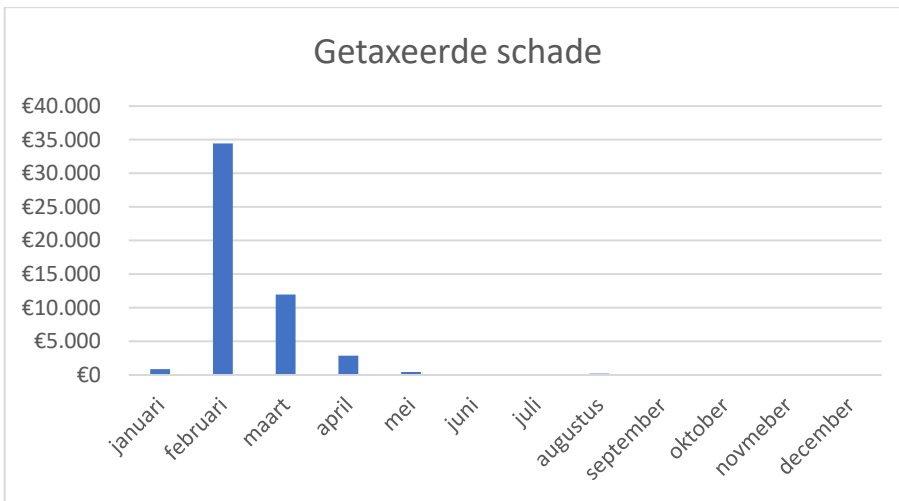

Figuur 86. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade aanvangt concentreert zich in de maanden februari t/m april waarbij februari eruit springt, zie hiervoor figuur 87. Deze schade wordt veroorzaakt in de eerste maanden van het jaar daar dan ook de wintergasten nog aanwezig zijn (wat zorgt voor grotere aantallen) en er reeds gras begint te groeien. Deze eerste snede heeft voor agrarisch ondernemers de meeste waarde daar dit kwalitatief de beste en daarmee ook de duurste snede is. Figuur 87 geeft de verhouding tussen de schade in de verschillende maanden weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 886
Februari	€ 34.430
Maart	€ 11.968
April	€ 2.878
Mei	€ 453
Juni	€ 0
Juli	€ 36
Augustus	€ 211
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 87. Gecumuleerde getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 88. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De verwachting is dat door de toenemende aantallen knobbelzwanen ervoor zullen zorgen dat landbouwschade toe zal nemen wanneer een ontheffing voor het gebruik van ondersteunend afschot uit zal blijven. Dit ook vanwege het lerend vermogen van knobbelzwanen wat kan zorgen voor gewenning wanneer preventieve maatregelen uitgevoerd worden.

7.8.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

De schade veroorzaakt door knobbelzwanen neemt toe sinds 2015 waarbij ook de aantallen knobbelzwanen toe nemen. De WBE's waar in de afgelopen jaren belangrijke schade, zijnde schade groter dan € 250,-, getaxeerd is betreffen de WBE-gebieden, De IJssellanden, IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, D' Oldematen, Ootmarsum en omstreken, De Weerribben en De Noord-Westhoek, zie hiervoor figuur 89.

WBE schadetotaal knobbelzwaan	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	€ 1.036	€ 933	€ 5.391	€ 20.228	€ 14.483
IJsselstreek Salland	€ 85	€ 179	€ 181	€ 0	€ 0
Jachtvereniging Kampen	€ 292	€ 347	€ 0	€ 712	€ 0
D'Oldematen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.354	€ 0
Ootmarsum en omstreken	€ 0	€ 0	€ 1.063	€ 0	€ 0
De Weerribben	€ 611	€ 785	€ 606	€ 535	€ 81
De Noord-Westhoek	€ 504	€ 207	€ 249	€ 0	€ 0

Figuur 89. Getaxeerde schade per WBE-gebied (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Voor het terugdringen van de schade en om gewenning aan preventieve maatregelen te voorkomen is een ontheffing waarin ondersteunend afschot toegestaan wordt noodzakelijk. Dit uiteraard nadat gebruik gemaakt is van de maatregelen als opgenomen in de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

7.8.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunend afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

7.8.8 Beheer

7.8.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

De afgegeven ontheffing in 2014 maakt het mogelijk om jaarrond knobbelzwanen te doden echter alleen in de WBE-gebieden waar belangrijke schade optreedt. Als voorschrift is aan deze ontheffing verbonden dat er pas gebruik mag worden gemaakt van deze ontheffing, nadat de inzet van 2 preventieve maatregelen zijn genomen. Dat zijn: tenminste één visueel en tenminste één akoestische verjagingsmiddel, zoals beschreven in de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017.

Ondanks de inspanningen van grondgebruikers en schadebestrijders is de schade veroorzaakt door knobbelzwanen vanaf 2017 sterk toegenomen. Dit valt samen met het moment waarop LTO-Noord inspanningen heeft geleverd, in de vorm van voorlichtingsavonden, om faunaschade en het melden hiervan onder agrariërs toe te lichten. Hiertoe zijn vijf bijeenkomsten georganiseerd, in de periode 08-06-2016 tot 03-05-2017, welke goed bezocht zijn. Doordat de schade toeneemt is het zeer waarschijnlijk dat deze voorlichtingscampagne geleid heeft tot meer meldingen en meer landbouwschade. Daarnaast is er in het geval van de knobbelzwaan sprake van een trend met stijgende aantallen.

Afschotgegevens

De afschotgegevens, voortkomend uit het gebruik van de ontheffing met ondersteunend afschot, van knobbelzwanen verschillen sterk per WBE-gebied. Dit valt te verklaren daar het voorkomen van knobbelzwanen gelieerd is aan grote open wateren en daarom vooral voorkomt langs de IJssel en in de kop van Overijssel.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	32	4	30	14	6
De IJssellanden	51	37	104	122	38
De Noord-Westhoek	51	64	7	16	6
De Vechtstroom	3	6	2	0	0
De Weerribben	3	7	0	0	3
D'Oldematen	5	25	21	26	28
Heeten e.o.	0	0	19	14	9
IJsselstreek Salland	11	18	3	2	7
Jachtvereniging Kampen	51	144	22	29	17
Noorder Vechtlanden	0	0	0	0	0
Noord Oost Twente	3	0	3	2	6
Salland Midden	0	27	0	6	0
Steenwijkerwold e.o.	3	1	0	4	9
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	1	0	0	0	0
West-Twente	0	0	14	4	9

Figuur 90. Aantallen geschoten knobbelzwanen (bron: FRS)

7.8.8.2 Uitvoering beheermaatregelen

In WBE-gebieden waarvoor ontheffing was verleend voor verjaging met ondersteunend afschot kon de grondgebruiker in gezamenlijk overleg met een jachtaktehouder in de afgelopen beheerperiode diverse maatregelen treffen om belangrijke landbouwschade te voorkomen. Hierbij in acht nemend dat verjaging met ondersteunend afschot bij knobbelzwanen het ultimatum remedium is en er eerst maatregelen lager op de preventieladder dienen te worden genomen uit de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

7.8.8.3 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Om te borgen dat de staat van instandhouding niet in gevaar komt mogen er maximaal 3 knobbelzwanen per verjaagactie per schadeperceel geschoten worden. De afschotgegevens dienen binnen 24 uur in het FRS ingevoerd te worden, waardoor er sprake is van het "real-time" registreren van gegevens. De FBE dient het aantal geschoten knobbelzwanen te monitoren.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en periodiek te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse voorjaarsstelling Faunasoorten, te organiseren door de WBE's.

7.8.8.4 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de knobbelzwaan in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1520>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Als broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de knobbelzwaan in Nederland beoordeeld als gunstig (bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/1520>).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

De (toekomstige) staat van instandhouding in Overijssel, voor zowel de knobbelzwaan als niet-broedvogel als broedvogel is gunstig te noemen, omdat de aantallen knobbelzwanen voldoende hoog zijn.

Bij schadebestrijding wordt de staat van instandhouding van knobbelzwanen niet verslechterd omdat er beperkingen aan het gebruik van de ontheffing zijn. Daarnaast is het monitoren van maatregelen een taak van de Faunabeheereenheid. Onderdeel van deze monitoring zijn de uit te voeren voorjaarsstelling welke georganiseerd worden door de WBE's. Tevens worden afschotgegevens bijgehouden in het Faunaregistratiesysteem van de Faunabeheereenheid. De Faunabeheereenheid moet de voortgang bewaken en ontwikkelingen signaleren.

7.8.8.5 Effectiviteit van de beheermaatregelen

Voordat gebruikgemaakt kan worden van de voorgestelde ontheffing waarin verjaging met ondersteund afschot wordt toegestaan dient tenminste één visueel- en tenminste één akoestisch verjagingsmiddel, zoals beschreven in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken) te zijn ingezet.

Bij verjaging, anders als verjaging met ondersteunend afschot, kan gewenning optreden. Echter, bij verjaging met ondersteunend afschot is dit niet het geval (Guldmond et al., 2016). Vogels en zoogdieren leggen de relatie tussen een schot en een soortgenoot welke wordt gedood waardoor het effect van verjaging met ondersteunend afschot versterkt wordt. Voor een uitgebreide toelichting op de effectiviteit van verjaging met ondersteunend afschot, zie bijlage 1.

Ondanks de inspanningen van grondgebruikers en schadebestrijders is de schade veroorzaakt door knobbelzwanen vanaf 2017 sterk toegenomen. Dit valt samen met het moment waarop LTO-Noord inspanningen heeft geleverd, in de vorm van voorlichtingsavonden, om faunaschade en het melden hiervan onder agrariërs toe te lichten. Hiertoe zijn vijf bijeenkomsten georganiseerd, in de periode 08-06-2016 tot 03-05-2017, welke goed bezocht zijn. Doordat de schade vanaf 2017 toeneemt is het

zeer waarschijnlijk dat deze voorlichtingscampagne geleid heeft tot meer landbouwschade. Daarnaast is er in het geval van de knobbelzwaan sprake van een trend met stijgende aantallen.

7.8.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.8.10 Plaats en perioden van beheermaatregelen

In dit Faunabeheerplan Overijssel paragraaf knobbelzwaan wordt in de Wet natuurbescherming en Provinciale omgevingsverordening de relatie met handelingen in het kader van beheer en schadebestrijding omschreven en wordt onderbouwd dat ontheffing nodig is om belangrijke landbouwschade te voorkomen.

Er wordt ontheffing aangevraagd voor het doden van knobbelzwanen met behulp van het geweer. Het verjagen met ondersteunen afschot vindt alleen plaats in de WBE-gebieden waar in de afgelopen beheerperiode belangrijke schade is getaxeerd of gebruik gemaakt is van de ontheffing ter voorkoming van belangrijke schade. Afgaande op de afgelopen beheerperiode zijn dat de volgende WBE's: De Hof van Twente, De IJssellanden, De Noord-Westhoek, De Weerribben, D' Oldematen, Heeten e.o., IJsselstreek Salland, Jachtvereniging Kampen, Noord- Oost Twente, West Twente, Salland Midden en Steenwijkerwold e.o.

Aan deze ontheffing dienen de volgende voorschriften te worden verbonden:

- Gebruik is alleen toegestaan in de periode 1 januari tot 1 juni.
- Er mag pas van deze ontheffing gebruik gemaakt worden, nadat de inzet van 2 preventieve maatregelen onvoldoende gebleken zijn. Deze preventieve maatregelen zijn: tenminste één visueel en tenminste één akoestisch verjaagmiddel, zoals beschreven in de regels in de Omgevingsverordening Overijssel en Beleidsregel Natuur Overijssel 2017.
- Afschot van knobbelzwanen die zich ophouden in groepen kleine- en/of wilde zwanen is niet toegestaan.
- Van deze ontheffing mag uitsluitend gebruik worden gemaakt van zonsopkomst tot zonsondergang met een maximum van 3 stuks per bejaagactie per schadeperceel per dag t.b.v. ondersteunend afschot.
- Gebruik van de ontheffing dient binnen 24 uur in FRS gerapporteerd te worden.

7.9 Meerkoet

7.9.1 Algemeen

De meerkoet is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

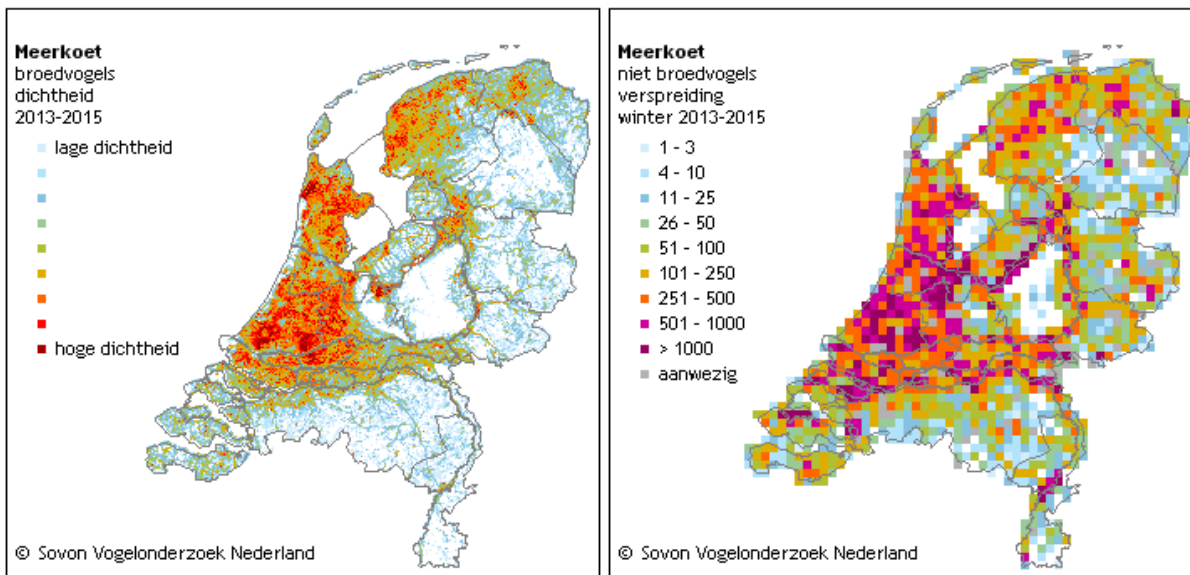
7.9.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende meerkoeten

Meerkoeten broeden bijna overal waar zoet water met enige oevervegetatie aanwezig is. Ze ontbreken dan ook alleen in de droogste delen van de hogere gronden. De dichtheden zijn het hoogst in moerassen en open boerenland met veel sloten in de lage delen van het land. In de twintigste eeuw wist de meerkoet te profiteren van de uitbreiding van oppervlaktewateren en de voedselverrijking van zulke wateren. Bovendien verdween zijn schuwheid en werd de meerkoet tot in de grote steden een bekende broedvogel. De landelijke stand was de afgelopen decennia betrekkelijk stabiel, met echter een forse inzinking na een tweetal strenge winters rond 1995. De broedpopulatie werd in de periode 2013-2015 geschat op 110.000 - 140.000 meerkoeten (bron: www.sovon.nl).

Overwinterende meerkoeten

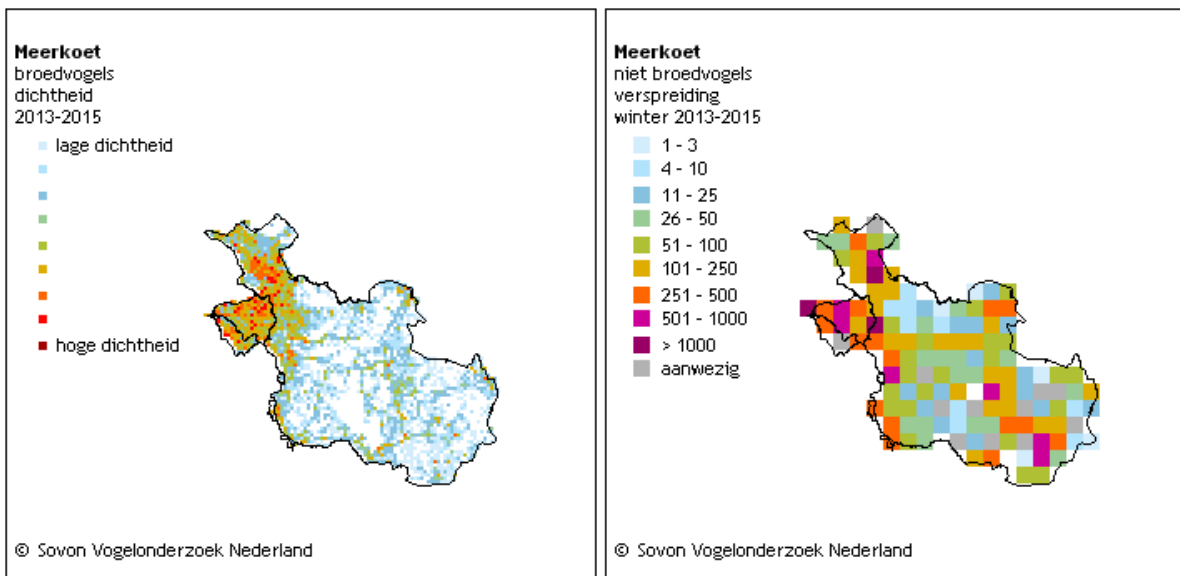
Buiten de broedtijd zijn meerkoeten overal bij zoet water te vinden, van grachten in steden of boerenland met sloten tot plassengebieden. Nederlandse meerkoeten, voor zover standvogel, worden in het winterhalfjaar aangevuld door noordoostelijke soortgenoten. In het najaar vinden we concentraties tot tienduizenden meerkoeten op het Veluwemeer, het Markermeer en soms elders; de vogels doen zich hier te goed aan waterplanten. Daarna verspreiden ze zich wat egalier over het land. De landelijke aantallen zijn het hoogst midden in de winter, met bij strenge vorst concentraties op ijsvrije wateren. De getelde aantallen vertonen geen duidelijke trend. De schommelingen hangen maar ten dele samen met het winterweer in Nederland. Het geschatte winter maximum werd in de periode 2013-2015 geschat op 350.000 - 370.000 meerkoeten (bron: www.sovon.nl).

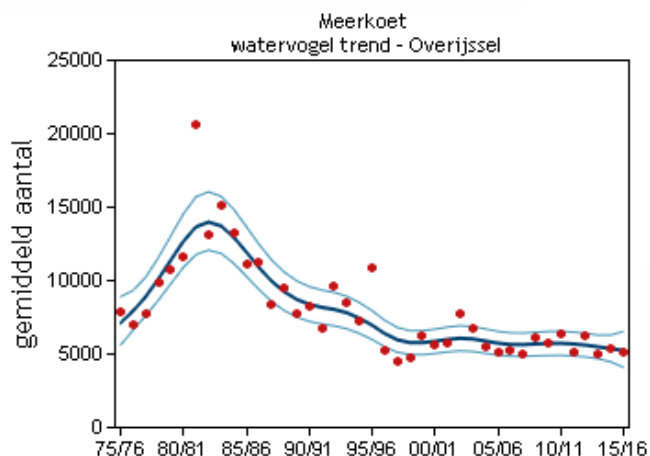
Figuur 91. Verspreiding van de meerkoet in Nederland als broed- en als niet-broedvogel
(bron: <https://www.sovon.nl/nl/soort/4290>)

7.9.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De Overijsselse populatie meerkoeten is sinds 1975 toe genomen tot het begin van de jaren 80. Waarna er een daling werd ingezet welke rond het jaar 2000 is gestabiliseerd. In de landelijke trend komt dezelfde piek en daling van de jaren tachtig voor. Echter, de landelijke trend zet de laatste jaren weer een stijgende lijn in. Het provinciaal seizoensgemiddelde lag in 2015 op 5.118 meerkoeten.

Figuur 92. Verspreiding van de meerkoet in Overijssel als broed- en niet broedvogel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

Figuur 93. Trend meerkoet in Overijssel (bron: <https://www.sovon.nl/provincies>)

7.9.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

De meerkoet is als 'niet broedvogel' aangewezen voor de Natura 2000-gebieden De Rijntakken, Ketelmeer & Vossemeer, Veluwerandmeren, Zwarte Meer en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht. Deze gebieden hebben een foerageer en slaapfunctie voor deze soort.

De provincie streeft voor de meerkoet na dat er geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats mag vinden en dat belangrijke schade aan gewassen voorkomen dan wel beperkt wordt (Bron: Kader_Faunabeheerplan_2019-2024, zie bijlage 9).

7.9.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding: Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

7.9.5.1 Risico op landbouwschade en verwachting indien beheer uitblijft

De getaxeerde schade veroorzaakt door meerkoeten beperkt zich tot blijvend grasland. Figuur 94 geeft deze getaxeerde waarden in aantal meldingen en euro's weer per gewas.

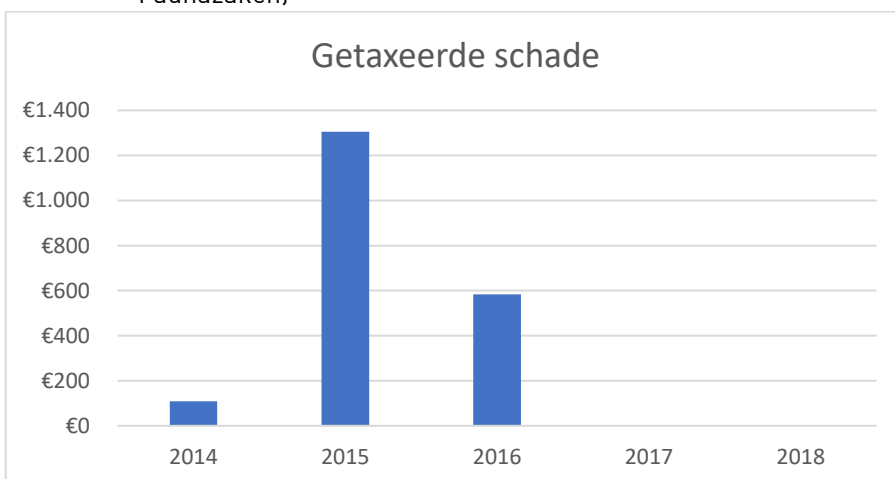
Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	3	€ 1.997

Figuur 94. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 94 geeft de getaxeerde schade in euro's per jaar weer. Wat opvalt is dat de getaxeerde schade vrij laag is vergeleken met bijvoorbeeld de verschillende ganzensoorten.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 109
2015	€ 1.305
2016	€ 583
2017	€ 0
2018	€ 0

Figuur 95. Getaxeerde schade per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

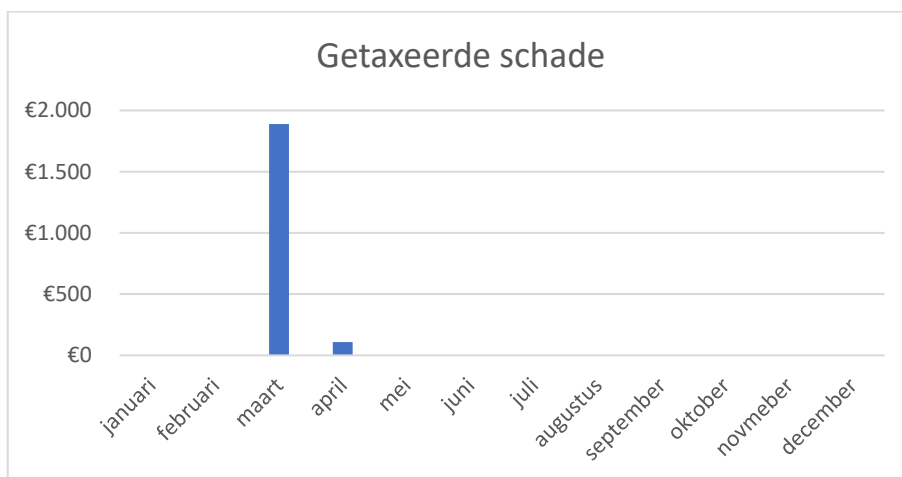

Figuur 96. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De periode waarin de schade optreedt concentreert zich voornamelijk in maart, zie hiervoor figuur 97. Figuur 97 geeft de verhoudingen tussen de schade in de verschillende maanden nog duidelijker weer.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 1.888
April	€ 109
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 97. Gecumuleerde getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 98. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

7.9.6 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Gekeken naar WBE-gebieden valt op dat alleen in WBE De IJssellanden belangrijke schade is geconstateerd, zie hiervoor figuur 99.

Voor wat betreft het aantal meerkoeten is reeds geconcludeerd dat deze aantallen de laatste jaren stabiel zijn. Het getaxeerde schadebedrag per jaar fluctueert maar loopt langzaam terug.

In een groot aantal WBE-gebieden is in de periode van 2014 tot 2018 geen belangrijke schade, zijnde schade gelijk aan dan wel groter dan € 250,-, getaxeerd.

WBE	Blijvend grasland	Totaal getaxeerde waarde
De IJssellanden	€ 1.997	€ 1.997
Totaal		€ 1.997

Figuur 99. Getaxeerde schade meerkoeten per WBE 01-01-2014 t/m 31-12-2018
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

7.9.7 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Schade wordt voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Dat is zeker belangrijk tijdens de meest kwetsbare perioden van gewas of gras. Ook kan de grondgebruiker de kans op schade in een volgend gewas verminderen door oogstresten afdoende onder te werken. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan, (zie rapport bijlage 1). Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met ondersteunen afschot, wordt de effectiviteit verhoogd en wordt gewenning zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de preventieve middelen wordt verwezen naar de Faunaschade Preventie Kit van BIJ12 unit Faunazaken.

In een recent uitgekomen rapport (Buij et al 2018) wordt geconstateerd dat met name actieve verjaging, zeker als het gaat om gecombineerde verjagingsacties, effect hebben, maar dat er na verloop van tijd wel gewenning lijkt op te treden. In dat verband legt dit rapport een verband met een (verhoogde) effectiviteit indien ook gecombineerd wordt met verjaging met ondersteunend afschot.

7.9.8 Beheer

7.9.8.1 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd specifiek voor meerkoeten uitgevoerd. Preventieve en schadevoorkomende maatregelen, uitgevoerd ter voorkoming van schade door andere soorten, kan echter wel bijgedragen hebben in het voorkomen van schade door meerkoeten.

7.9.8.2 Staat van instandhouding

De (toekomstige) staat van instandhouding van de meerkoet als broedvogel in Nederland is beoordeeld als gunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Als niet-broedvogel is de (toekomstige) staat van instandhouding van de meerkoet in Nederland beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Matig ongunstig	Gunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

De toekomstige staat van instandhouding van de meerkoet als zowel broedvogel als niet-broedvogel in Overijssel is beoordeeld als matig ongunstig. Dit onder andere vanwege de landelijk stijgende trend welke in Overijssel nog niet ingezet is.

7.9.9 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

7.9.10 Beheermaatregelen

Voor de komende beheerperiode worden voor de meerkoet, in verband met de staat van instandhouding en de relatief kleine hoeveelheid schade geen beheermaatregelen verwacht.

8 Grofwild

8.1 Ree (*Capreolus capreolus* spp *capreolus*)

8.1.1 Algemeen

Het ree is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden opgenomen.

8.1.2 Kwantitatieve gegevens

Het aantal reeën in Nederland neemt sinds 1855 weer toe, na een periode van afname door bejaging. Langzamerhand werd heel Nederland weer bevolkt door het ree. In 1947 werden reeën uitgezet op Ameland en in 1992 op Terschelling. In het midden van de twintigste eeuw neemt het aantal reeën flink toe mede door de invoering van de Jachtwet in 1954. Door de invoering van wild- en faunabeheereenheden kwam er een betere controle op het aantal aanwezige reeën. Het ree komt voor in heel Nederland met uitzondering van de Waddeneilanden Texel, Vlieland en Schiermonnikoog en de poldergebieden van Noord- en Zuidholland en Utrecht. Inmiddels leven er naar schatting ruim 100.000 reeën in Nederland (bron: www.reewild.nl). De groei van de populatie reeën lijkt zich inmiddels wat te stabiliseren doordat het ree bijna al het geschikte leefgebied in Nederland gekoloniseerd heeft.

Reeën hebben een voorkeur voor een afwisselend bijna parkachtig landschap. Zij leven het liefst op overgangen van verschillende landschappen waar ook een diversiteit aan voedsel te vinden is. Het voedsel wat reeën opnemen is gevarieerd, hoogwaardig en licht verteerbaar. Vooral jonge scheuten en eiwitrijke delen van planten zijn bij reeën favoriet. Deze overgangen in landschappen en elementen, en daarmee ook het favoriete voedsel van reeën, zijn in Nederland en Overijssel in grote mate aanwezig. Deze grote mate van aanwezigheid van voedselaanbod maakt dat andere factoren als bijvoorbeeld, stress, verkeer en predatie eerder regulerend zijn voor de populatie dan voedsel.

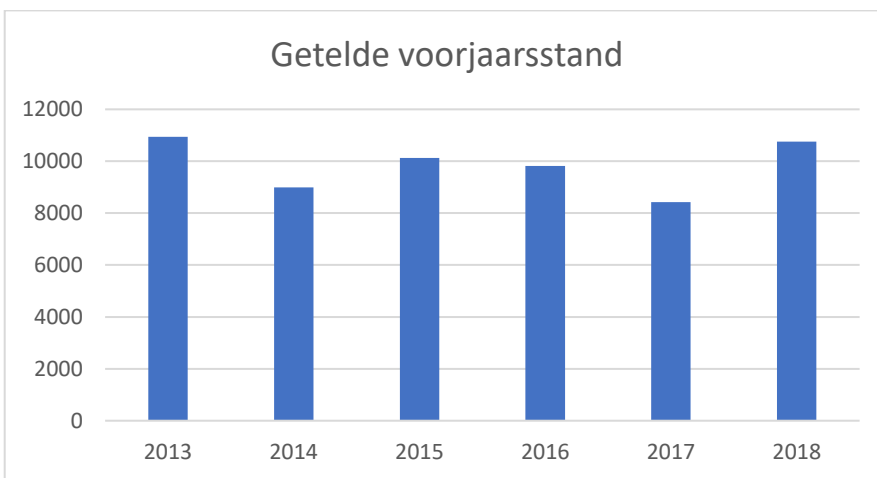
8.1.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Rond het eind van de 18e eeuw was het ree vrijwel uit Overijssel verdwenen. Vanaf 1874 vestigden uit Duitsland afkomstige reeën zich weer in Twente. De toename en verspreiding hebben zich daarna sterk voortgezet, waarbij in de jaren 1960 het ree weer, op polder Mastenbroek na, in de hele provincie voorkomt. In 1997 wordt het aantal reeën geschat op 10.000 dieren. In de periode 2004-2008 blijkt het aantal reeën met 10% te zijn toegenomen. De hoogste dichtheden worden bereikt in de laagveenmoerassen in het noordwesten van Overijssel. De tellingen worden sinds 2009 uitgevoerd op basis van een gestandaardiseerde telmethode.

De tellingen van 2013 tot en met 2018 laten een redelijk stabiel beeld zien, zie hiervoor figuur 100. Binnen deze telling kunnen vanwege bijvoorbeeld weersomstandigheden, versturende recreatieve activiteiten en landbouwwerkzaamheden de aantallen getelde reeën per jaar ook nog verschillen. Gemiddeld worden er ongeveer 10.000 reeën geteld in Overijssel, zie hiervoor ook figuur 101.

Jaar	Getelde voorjaarsstand
2013	10.824
2014	8.993
2015	10.125
2016	9.819
2017	8.424
2018	10.754

Figuur 100. Getelde aantal reeën in de periode 2013 t/m 2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 101. Getelde aantal reeën in de periode 2013 t/m 2018 in Overijssel (bron: FRS)

Binnen de provincie Overijssel zijn in de vorige beheerperiode 4 regio's onderscheiden. Deze regio's zijn geografische werkgebieden van aaneengesloten clusters van WBE's binnen de provincie Overijssel. Binnen deze regio's bevinden zich WBE-gebieden met vergelijkbare biotoopkenmerken en zij worden begrensd door natuurlijk dan wel infrastructurele barrières. Het gemiddelde aantal reeën welke binnen deze regio's geteld is, is uitgesplitst in figuur 102.

Reewildregio	Gemiddelde aantal reeën Voorjaarstelling 2013 - 2018
Noordwest Overijssel	1.115
Stroomgebied IJssel, Reest & Vecht	2.626
Centraal gebied Sallandse heuvelrug	1.576
Twente	4.525
Overijssel totaal	9.842

Figuur 102. Het gemiddelde aantal getelde reeën per reewildregio in Overijssel (bron: FRS)

8.1.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

Het provinciaal beleid voor het ree:

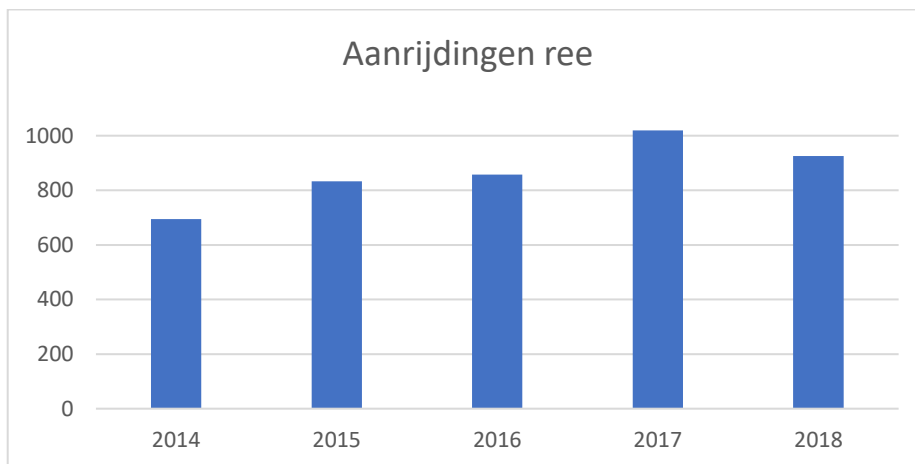
1. Geen afbreuk aan de staat van instandhouding.
2. Voorkomen aanrijdingen (verkeersveiligheid borgen): max 8% van de populatie die blijkt uit de voorjaarsstelling.
3. Voorkomen onnodig lijden van dieren.

8.1.5 Noodzaak beheer: ten behoeve van de openbare veiligheid

Het aantal verkeersaanrijdingen met reeën blijkt uit figuur 103 toe te nemen. Kanttekening hierbij is dat in nauwkeurigheid van de registratie van verkeersaanrijdingen de laatste jaren nog stappen zijn gezet. Door nauwkeuriger registreren is het waarschijnlijk dat verkeersaanrijdingen in het verleden ook al hoger lagen. Figuur 104 geeft de verkeersaanrijdingen grafisch weer.

Jaar	Aanrijdingen
2014	695
2015	833
2016	858
2017	1.019
2018	925

Figuur 103. Aantal verkeersslachtoffers onder reeën in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BRS)

Figuur 104. Aantal verkeersslachtoffers onder reeën in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BRS)

8.1.6 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Preventieve maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid zijn onder ander het weren van dieren door plaatsing van wildrasters, het plaatsen van wildspiegels, het aanleggen van faunapassages (o.a. ecoducten) en het plaatselijk verlagen van de maximumsnelheid. Deze maatregelen zijn praktisch gezien echter niet overal toepasbaar of effectief. Mede gelet op de kosten kunnen rasters en snelheid beperkende maatregelen gezien de grote weglengte waar zich problemen voordoen, niet als bevredigende alternatieven worden beschouwd. Bovendien beperkt de plaatsing van rasters de mogelijkheid tot uitwisseling van andere dieren tussen de verschillende kerngebieden in Overijssel. Dit laatste is in strijd met de doelstelling van het Netwerk Nieuwe Natuur (NNN) met name het ontsnipperingsbeleid om uitwisseling van deelpopulaties mogelijk te maken. Door deskundigen wordt, vooral bij drukke wegen, getwijfeld aan de effectiviteit van wildspiegels (Klop, E, 2009 en Leidraad voor het Beheer van Reen, 2007, Vereniging "Het Reewild").

8.1.7 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen planperiode is beheerd op grond van een ontheffing voor het doden van reeën ten behoeve van de openbare veiligheid (verkeersveiligheid) en voor het voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige reeën.

Deze ontheffing maakte het mogelijk reegeiten en reekalveren te doden met het geweer van 1 december tot 1 april, reebokken te doden met het geweer van 1 april tot 16 september en jaarrond zieke of gebrekkige reeën te doden.

Met deze ontheffing is de afgelopen beheerperiode ingezet op een knelpunt gestuurd beheer. Daarbij vindt de verdeling van het toegestane afschot per WBE plaats op basis van ingediende reewildwerk- en reewildbeheerplannen. Uitgangspunt van deze plannen is draagkrachtberekening (van Haaften 2007) en een knelpuntenanalyse voor verkeersveiligheid.

Het aantal aanrijdingen betreft gemiddeld ongeveer 800 per jaar. Het geregistreerd aantal neemt gering toe, zie hiervoor figuur 105 en 106.

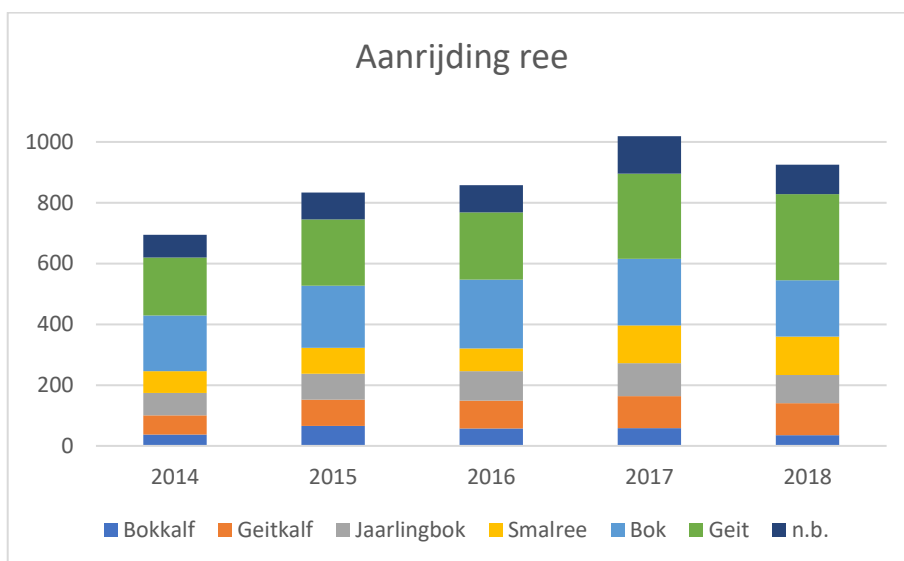
Jaar	Bokkalf	Geitkalf	Jaarlingbok	Smalree	Bok	Geit	n.b.
2014	37	64	73	72	183	191	75
2015	66	86	85	86	204	218	88
2016	57	92	97	75	226	221	90
2017	58	106	108	124	219	281	123
2018	35	105	93	127	185	283	97

Figuur 105. Aantal verkeersslachtoffers reeën in de periode van 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BRS)

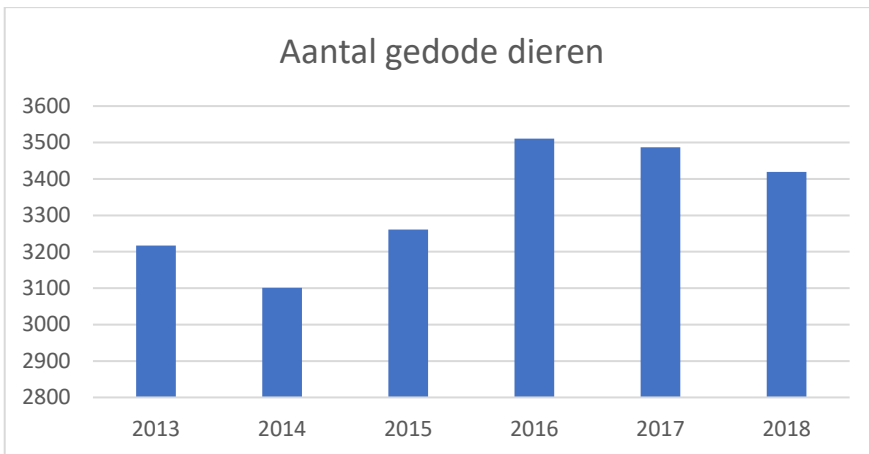
In de loop der jaren is het aanrijdingen in Overijssel toegenomen. Echter, er zijn in de jaren 2016, 2017 en 2018 ook duidelijk meer reeën geschoten dan in de jaren daarvoor, zie hiervoor figuur 106. Door meer aandacht voor het melden van aangereden reeën en adequate registratie geven deze cijfers een sterk vertekend beeld. Hierdoor lijken valwildcijfers toe te nemen terwijl deze in de jaren daarvoor waarschijnlijk feitelijk hoger waren dan de gegevens nu weergegeven. Daarnaast is ook het aantal verkeersbewegingen in Nederland sterk toegenomen.

Jaar	Aantal gedode dieren
2013	3.217
2014	3.101
2015	3.261
2016	3.511
2017	3.487
2018	3.419

Figuur 106. Aantal gedode reeën in de periode van 01-01-2013 t/m 20-09-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 107. Valwild reeën in de periode van 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: FRS)

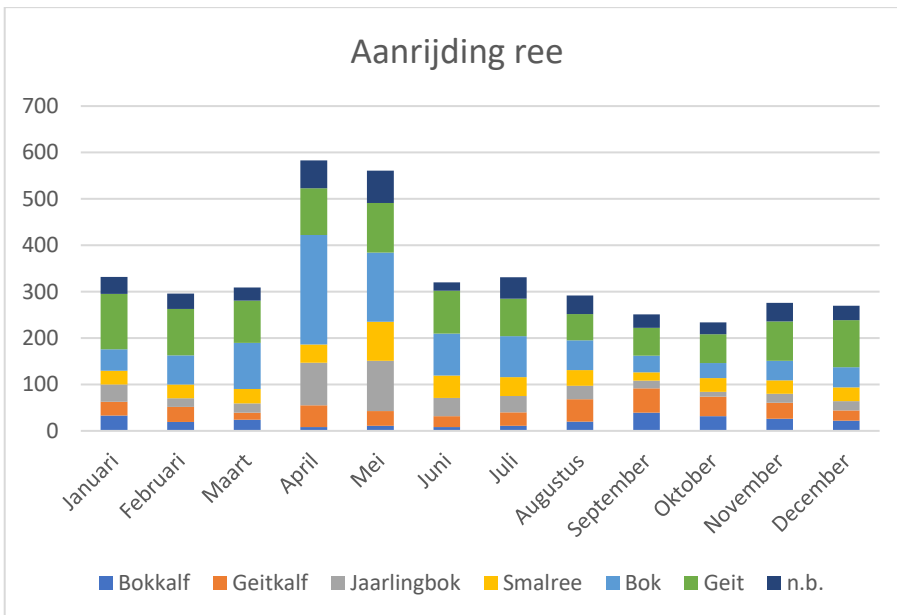

Figuur 108. Aantal gedode dieren in de periode 01-01-2013 t/m 20-09-2018 (bron: FRS)

Gekeken naar het valwild per maand vallen de maanden januari, maart maar vooral april en mei op door de hoge valwildcijfers, zie hiervoor figuur 109 en 110. In april en mei valt vooral op dat de aanrijdingen met jaarling bokken, smalreeën en bokken sterk toeneemt. Logischerwijs valt dit te verklaren doordat de geiten in deze periode de kalveren ter wereld brengen en daarvoor de kalveren van het vorige jaar verjaagd. Daarnaast beginnen bokken in mei hun territorium te markeren en verjagen daarvoor andere bokken. Dit zorgt beiden voor veel verplaatsingen en het zoeken naar nieuwe territoria. Hierbij steken reeën logischerwijs veel wegen over wat zorgt voor een verhoogd aantal aanrijdingen. Daarnaast is ook het aantal verkeersbewegingen in Nederland sterk toegenomen.

Periode	Bokkalf	Geitkalf	Jaarlingbok	Smalree	Bok	Geit	n.b.
Januari	33	30	37	30	46	119	37
Februari	19	33	18	30	63	100	33
Maart	24	15	20	31	100	91	28
April	8	47	92	39	236	101	60
Mei	11	32	108	84	149	107	70
Juni	8	24	39	48	91	92	18
Juli	11	29	35	41	88	81	46
Augustus	20	48	29	34	64	57	40
September	39	53	16	18	36	60	29
Oktober	32	42	10	30	32	62	26
November	26	35	19	29	42	85	40
December	22	22	20	30	43	102	31

Figuur 109. Gecumuleerde aanrijdingen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BRS)

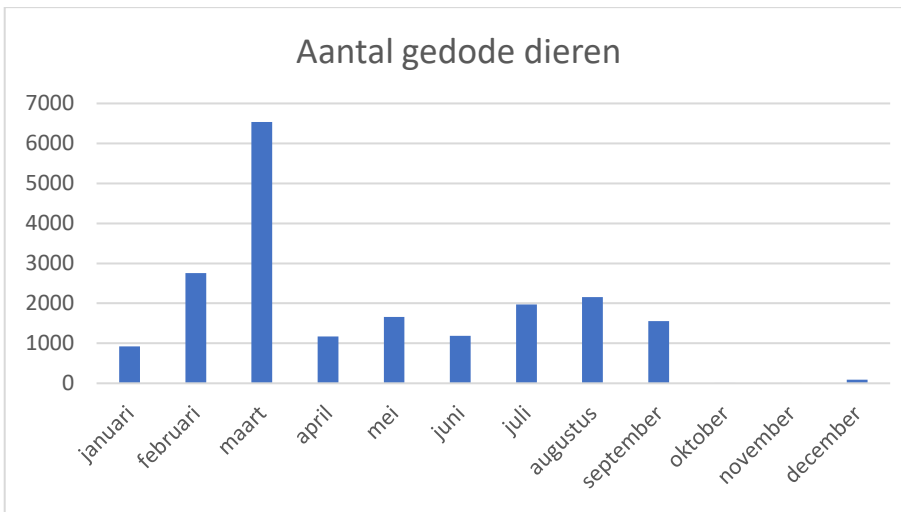

Figuur 110. Aanrijdingen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 (bron: BRS)

De aantallen aangereeden dieren afgezet tegen de maanden (zie figuur 110) laat zien dat het meeste aanrijdingen van reeën plaatsvinden in de maanden april en mei. Daarnaast zien we een kleine piek in de maanden juli en augustus. Zeer waarschijnlijk heeft dit te maken met de reeën bronst waardoor bokken in deze maanden beter zichtbaar zijn.

Periode	Aantal gedode dieren
Januari	920
Februari	2.753
Maart	6.537
April	1.172
Mei	1.657
Juni	1.187
Juli	1.969
Augustus	2.155
September	1.554
Oktober	2
November	1
December	89

Figuur 111. Gedode dieren per maand in de periode 2013 – 2018 (bron: FRS)

Figuur 112. Gedode dieren per maand in de periode 2013 – 2018 (bron: FRS)

Wanneer de getelde voorjaarsstand afgezet wordt tegen het aantal aanrijdingen en het maximale valwildpercentage van 8% als benoemd in 8.1.4 geeft deze weer dat het aantal geregistreerde aanrijdingen en het percentage aanrijdingen t.o.v. de voorjaarsstand redelijk constant is, zie hiervoor figuur 113. Deze gegevens maken duidelijk dat het gevoerde beheer in de afgelopen periode nog niet geresulteerd heeft in het maximale valwildpercentage van 8%. Als reeds benoemd speelt een meer volledige registratie van valwild hierin een belangrijke rol. Ook is het aantal verkeersaanrijdingen de laatste jaren sterk toegenomen als gevolg van economische groei en recreatiedruk en daarmee samenhangend een groeiend aantal verkeersbewegingen (zie bijlage 10).

Jaar	Getelde voorjaarsstand	Aanrijdingen	Valwildpercentage
2013	10.940	863	8%
2014	8.993	857	10%
2015	10.125	894	9%
2016	9.973	815	8%
2017	8.424	978	12%
2018	10.450	930	9%

Figuur 113. Getelde voorjaarsstand afgezet tegen het aantal aanrijdingen (bron: FRS en BRS)

8.1.8 Uitvoering beheermaatregelen

Verkeersveiligheid

Voor de uitvoering van het ingezette knelpunt gestuurd populatiebeheer worden reewildbeheerplannen per WBE opgesteld voor het gehele werkgebied van de WBE, inclusief terreinen in beheer van TBO's. Deze beschrijven het beheer voor de duur van het faunabeheerplan op hoofdlijnen. Onderdeel van deze reewildbeheerplannen zijn een knelpuntenanalyse (van de(potentieel) risicovolle verkeerssituaties) en een draagkrachtberekening op basis van de "verbeterde methode Van Haften". Ook komt in de reewildbeheerplannen afschotcriteria te staan

dat de basis is voor de jaarlijks op te stellen werkplannen. Dit reewildbeheerplan moet goedgekeurd worden door de provincie.

Vervolgens wordt op basis van het goedgekeurde reewildbeheerplan jaarlijks een werkplan opgesteld door de WBE waarin ze verantwoording aflegt over het afgelopen jaar en een voorstel doet voor het komend jaar. Dit voorstel is gebaseerd op een analyse van aantallen, afschot en aanrijdingen. Voor WBE's met een aanrijdingspercentage van meer dan 8% dienen bij de analyse in ieder geval ook de terreinen van de TBO's betrokken te zijn.

In het werkplan wordt per jachtveld aangegeven hoeveel reeën gedood moet worden om de belangen uit de ontheffing te bedienen. Dit is in hoofdzaak gericht op verkeersknelpunten waarbij het lineaire verband tussen populatiegrote en verkeersaanrijdingen uitgangspunt is. Voor het jaarlijks bepalen van verkeersknelpunten worden de aanrijdingslocaties uit het BoaRegistratieSysteem gebruikt. Ook dit werkplan wordt eerst beoordeeld door de FBE en vervolgens ter vaststelling voorgelegd aan de provincie.

De FBE legt in de komende planperiode contact met de wegbeheerder teneinde maatregelen in de buurt van verkeersknelpunten te treffen en daarmee het aantal aanrijdingen te verminderen.

Voorkomen van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren

Het belang van de voorkoming en bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige reeën is wenselijk, mede gelet op de intrinsieke waarde van het individuele dier. In geval van onnodig lijden van deze dieren moet regulerend opgetreden kunnen worden. Er moet sprake zijn van schade voor het individuele dier. De noodzaak tot het uit hun lijden verlossen van in het wild levende dieren kan met name aan de orde zijn bij gewonde of zieke grote hoefdieren.

Opdracht valwild

Deze opdracht wordt aangevraagd voor de volgende 2 situaties:

1. door aanrijding verwonde grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) moeten met behulp van het geweer gedood worden en eventueel is een zweethond nodig om ze na te zoeken. Dit is in heel Overijssel;
2. grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) die zich op of in de onmiddellijke nabijheid van verkeerswegen bevinden in geheel Overijssel kunnen een gevaar voor de verkeersveiligheid zijn, ze moeten dan met behulp van het geweer geschoten worden;

8.1.9 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

In dit faunabeheerplan staan de hoofdlijnen en doelen van het planmatige beheer van het Reewild binnen Overijssel. Zoals reeds aangegeven zijn hiertoe Reewildregio's in het leven geroepen. Daarnaast wordt voorgesteld om het beheer meer gebiedsspecifiek te maken door het concretiseren van de hoofdlijnen van het beleid binnen op regio niveau op te stellen Reewildbeheerplannen en jaarlijks vast te stellen werkplannen. Hierbij geldt dat de faunabeheereenheid, in samenwerking met de binnen de reewildregio's gevestigde WBE's, zorgdraagt voor het opstellen van vier

Reewildbeheerplannen op regioniveau. Deze plannen worden opgesteld voor de looptijd van het faunabeheerplan en worden goedgekeurd door de provincie.

Op jaarbasis worden op WBE-niveau werkplannen opgesteld, waarbij voor een jaar wordt geconcretiseerd hoe het Reeënbeheerplan wordt uitgevoerd. De provincie zal het werkplan vervolgens vaststellen. Uiterlijk 2019 stellen FBE en provincie gezamenlijk concrete en toetsbare criteria vast, aan welke inhoudelijke eisen het werkplan moet voldoen en hoe de goedkeuring van de plannen tot stand komt.

Omdat sprake is van uitvoering van taken door vrijwilligers worden zij gefaciliteerd door de faunabeheereenheid met een format. De provincie ontvangt jaarlijks een overzicht van deze werkplannen.

Naast het werkplan zal het resultaat van het uitgevoerde beheer en tellingen jaarlijks door de WBE aan de faunabeheereenheid worden gerapporteerd. Deze tellingen zullen plaatsvinden op basis van het "Telprotocol Reeën Overijssel". De faunabeheereenheid rapporteert jaarlijks aan de provincie.

Wildmerken

Uit oogpunt van registratie, toezicht en handhaving, vermindering administratieve lastendruk maar in toenemende mate ook vanuit traceerbaarheid in kader van de voedselveiligheid, is het noodzakelijk dat mede gelet op de aantallen stuks reewild, deze worden voorzien van een uniek nummer.

Elke geschoten ree wordt derhalve van een uniek wildmerk voorzien. De faunabeheereenheid is verantwoordelijk voor de distributie van de wildmerken aan de WBE's. De unieke nummers staan vermeld op de machtiging voor het gebruik van de ontheffing die de jachthouder ontvangt. WBE-gebieden hebben de mogelijkheid om na uiteindelijke goedkeuring door de provincie in beperkte mate een aantal van de merken gedurende het seizoen opnieuw te verdelen.

Namelijk: de WBE's kunnen binnen hun eigen werkgebied tot maximaal 5% van de toegekende wildmerken schuiven met de merken zonder goedkeuring vooraf door de FBE en provincie. Het komt in de praktijk voor dat door werkzaamheden in het veld sommige jachthouders niet geheel kunnen voldoen aan hun verplichting. Door te kunnen schuiven kan het afschot op WBE-niveau dan mogelijk wel gerealiseerd worden.

Daarnaast heeft de WBE de mogelijkheid om eveneens tot maximaal 5% van de toegekende wildmerken te gebruiken als stimulering voor vroeg afschot in de toegestane periode zonder goedkeuring vooraf door de FBE en provincie.

De eventuele herverdeling op basis van beide bovenstaande mogelijkheden blijft uiteraard gebaseerd op de knelpuntenanalyse (locaties met relatief veel aanrijdingen) met controle door FBE en/of provincie achteraf.

Het gebruik van wildmerken is bedoeld voor de nacontrole of inderdaad al het afschot is gemeld. Juist omdat hierdoor elk stuk reewild uniek gemaakt wordt. Tevens is het een probaat hulpmiddel bij het traceren waar en wanneer een ree is geschoten. De provincie Overijssel kent een zgn. valwildregistratie systeem. Aangereden en doodgereden reeën dienen gemeld te worden bij de meldkamer van de politie. Deze zorgt er vervolgens voor dat er een zogenaamde valwildvrijwilliger wordt gewaarschuwd en deze gaat naar de locatie van de aanrijding. Vervolgens draagt de valwildvrijwilliger er zorg voor dat het dier wordt afgemeld in het BRS (BoaRegistratieSysteem). Op deze manier wordt inzicht gekregen in het aantal verkeersongevallen met reewild. Voor de afhandeling van aangereden hoefdieren in het kader van de uitvoering van de valwildregeling worden door de valwildvrijwilligers (aangewezen personen) zogenaamde valwildmerken gebruikt.

8.1.10 Staat van instandhouding

Door de IUCN wordt de ree aangeduid als 'Least Concern' en wordt gesteld dat het ree wijdverspreid en algemeen voorkomend is met een aantal van rond de 15 miljoen individuen in Europa. In Overijssel komt de ree in de gehele provincie voor met een populatie van gemiddeld 10.000 getelde individuen. De huidige staat van instandhouding van het ree wordt niet negatief beïnvloed door het beheer in het kader van verkeersveiligheid. Voor Nederland en voor Overijssel volgt dat het ree geen bedreigde diersoort is en waarbij ook met zekerheid kan worden gesteld dat ook op de langere termijn geen bedreigingen bestaan die de soort in gevaar kunnen brengen.

Ook de op te stellen reewildbeheer- en werkplannen dragen bij aan het borgen van de staat van instandhouding. Deze plannen zorgen voor borging zodat er jaarlijks gestuurd kan worden ten aanzien de aantallen reeën, de voorjaarsstand, het aantal verkeersaanrijdingen en de draagkracht.

8.1.11 Effectiviteit van beheermaatregelen

Groot Bruinderink (2010) stelt dat er een relatie is aangetoond tussen de dichtheid van reewild (en wild zwijn) en het optreden van aanrijdingen. Het reguleren van de populatieomvang (beheer), is dan ook noodzakelijk om aanrijdingen met reeën, als gevolg van migratie van reeën, te beperken (verkeersveiligheid). Hierdoor wordt dan onnodig lijden als gevolg van aanrijdingen voorkomen. Indien de populatieomvang de optimale draagkracht van het gebied overstijgt leidt dit tot meer migratie van het ree, hetgeen de kans op aanrijdingen verhoogt.

Risico's op aanrijdingen ontstaan uit enerzijds de omvang van de populatie, maar ook uit het gedrag van Reeën. Bokken houden als regel van jaar tot jaar hetzelfde territorium en verdedigen dit tegen andere bokken. Jaarlingbokken, hebben nog geen eigen territorium en zwerven rond. Onderling maken ze dan een rangorde uit. Omdat ze nog weinig concurrentie vormen, worden zwakke jaarlingen in het territorium van een volwassen of oude bok geduld, maar worden sterke jaarlingbokken meestal wel weggejaagd. Dit verklaart een deel van de toename van het aantal aanrijdingen gedurende de maanden april en mei van het jaar. Een andere factor is dat de geit in deze periode haar kalveren verstoot. Als eerste wordt het bokkalf verstoten en deze verdwijnt dan voorgoed uit het leefgebied van de geit. Kort voordat de geit weer opnieuw kalveren krijgt, verstoot ze het geitkalf.

Een andere oorzaak voor toename of afname van het aantal aanrijdingen kan zijn gelegen in aanpassingen van de openbare ruimte, toegenomen of verminderd gebruik van infrastructuur, de aanleg van infrastructuur (o.a. aanleg van een ecoduct) of aanpassing (intensivering) van recreatief (mede)gebruik van gebieden. Ook deze aspecten moeten worden meegenomen bij de bepaling van de noodzaak van de inzet van beheerinstrumentarium bij het duurzaam reewildbeheer.

Om in de jaarlijkse beheerperiode effectief te kunnen sturen op het verminderen van verkeersaanrijdingen moeten WBE's met een valwildpercentage hoger dan 8% voor de periode 1 januari tot 1 april wildmerken voor het beheer van bokkalveren toekennen. Deze bokkalveren dienen ook opgenomen te worden in de werkplannen. Deze maatregel dient te voorkomen dat bokkalveren die bij de geit weggejaagd worden, gaan zwerven, op zoek naar een territorium, en daarbij onrust veroorzaken bij soortgenoten waardoor de migratie van soortgenoten toeneemt.

8.1.12 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

8.1.13 Plaats en perioden van beheermaatregelen

Ten behoeve van het wettelijk belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid in dit geval specifiek voor de optimalisatie van de verkeersveiligheid wordt voor het gehele werkgebied van de FBE ontheffing aangevraagd ten behoeve van:

- Het populatie reducerend beheer van de reeënpopulatie door middel van afschot in de periode van 01 januari tot 01 oktober.
In de periode van 01 januari tot 01 april vindt beheer plaats van beide geslachtsklassen (geiten, geitkalveren en bokkalveren). Met name beheer van de bokkalveren in deze periode draagt bij aan de reductie van de piek in het aantal aanrijdingen in april en mei.
In de periode van 01 april tot 01 oktober vindt beheer plaats van de gehele mannelijke klasse. De keuze voor verruiming van de beheerperiode (van 15 september naar 01 oktober) t.o.v. de vorige planperiode is gebaseerd op het beter zichtbaar zijn van de reeën i.v.m. de maisoogst in die periode.
- Het jaarrond voorkomen en bestrijden van onnodig lijden van zieke of gebrekkige reeën, mede gelet op de intrinsieke waarde van het individuele dier. In geval van onnodig lijden van deze dieren moet regulerend opgetreden kunnen worden.

Voor valwild, zie paragraaf. 8.5

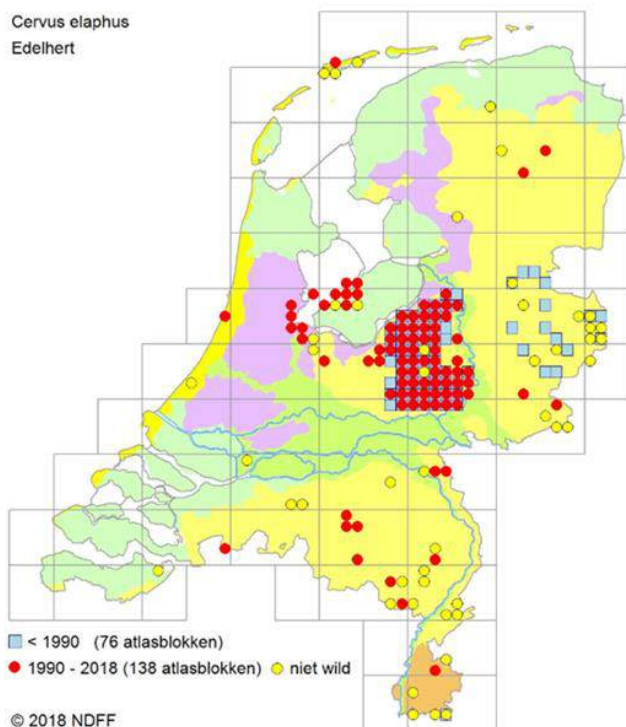
8.2 Edelhert (*Cervus elaphus*)

8.2.1 Algemeen

Het edelhert is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden opgenomen.

8.2.2 Kwantitatieve gegevens

Tot ongeveer 1500 kwam het edelhert nog in verschillende delen van het land voor. Na de eerste helft van de negentiende eeuw heeft de soort alleen op de Veluwe standgehouden. In 1992 zijn in de Oostvaardersplassen 44 edelherten losgelaten. In 2012 omvatte deze populatie, net als op de Veluwe, zo'n 2500 exemplaren. In 2005 werd een kleine groep edelherten 'geparkeerd' in een raster in het Weerterbos, met als doel deze later uit te zetten in het Belgisch-Nederlands Kempens Plateau. Vanwege de geringe oppervlakte van dit raster ($\leftarrow 5000\text{ ha}$) is hun status die van 'gehouden dieren'. De stijging in het aantal atlasblokken waarin in deze periode edelherten zijn waargenomen is niet alleen het gevolg van gericht 'ontsnipperingsbeleid' op de Veluwe en groei van de populatie in de Oostvaardersplassen, maar ook doordat in Twente, de Achterhoek en Zuid-Limburg incidenteel edelherten opduiken uit Duitsland en de Ardennen.

Figuur 114. Verspreiding van het edelhert in Overijssel (bron: <https://www.verspreidingsatlas.nl>)

Edelherten leefden van oorsprong in open bossen maar zijn aangepast aan allerlei biotopen, van drogere loofbossen en heidevelden tot vochtige milieus als vennen en moerassen, maar ook in hoogland en berggebieden tot boven de boomgrens. Het edelhert lijkt een voorkeur te hebben voor bosgebieden die grenzen aan grasgebieden en rivierdalen met ooibossen. In de winter moet er gras binnen bereik zijn en ook de aanwezigheid van (drink)water is belangrijk (Bron: Zoogdiervereniging). In Nederland is voedsel in ruime mate aanwezig voor edelherten waardoor dit geen beperking vormt voor uitbreiding van de populatie. Daarentegen hebben edelherten behoefte aan plekken waar ze in alle rust kunnen verblijven. Deze verstoringgevoeligheid maakt een groot aantal gebieden in Nederland en ook Overijssel minder geschikt voor edelherten. Een duidelijke landelijke trend is momenteel lastig in te schatten echter lijkt deze in aantallen te gaan dalen door het afschot van grote aantallen (ca. 1800) edelherten in de Oostvaardersplassen.

8.2.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Incidenteel worden edelherten waargenomen in Overijssel. Het merendeel van de waarnemingen zijn afkomstig uit Twente, langs de Duitse grens. In 2010 worden ook herten gezien in Hoge Hexel, op de Sallandse Heuvelrug en in de landgoederen Twickel bij Delden en het Lankheet bij Haaksbergen. Het aantal edelherten dat min of meer permanent voorkomt wordt geschat op 3 tot 6 exemplaren. Van een trend is door dit geringe aantal geen sprake.

8.2.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

Het edelhert is niet opgenomen als instandhoudingsdoel van Natura 2000-gebieden en ook niet in Overijsselse beleidsplannen. Een gewenste stand is voor het edelhert in Overijssel niet bepaald.

Doelstellingen voor het edelhert zijn het voorkomen van onnodig lijden van dieren en alleen optreden wanneer er onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid. Dit optreden dient alleen plaats te vinden in opdracht van de politie of Gedeputeerde Staten.

8.2.5 Noodzaak beheer en schadebestrijding

Momenteel is in het geval van het edelhert nog geen noodzaak voor schadebestrijding. In het geval van toenemende landbouwschade of verkeersaanrijdingen zou dit heroverwogen kunnen worden.

8.2.6 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Mocht de situatie zich voordoen dat er belangrijke schade aan wettelijke belangen ontstaat kan allereerst naar de middelen worden gekeken welke reeds benoemd zijn in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken). In de afgelopen periode heeft zich 1 aanrijding voorgedaan en is er geen belangrijke landbouwschade getaxeerd

8.2.7 Gevoerd beheer afgelopen periode.

Voor het edelhert is in de afgelopen beheerperiode geen sprake geweest van een ontheffing welke verstoren, verjagen of doden mogelijk maakt.

8.2.8 Uitvoering beheermaatregelen

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd. Naar verwachting zullen beheermaatregelen in de nieuwe beheerperiode ook niet noodzakelijk zijn. Optreden is alleen wenselijk wanneer onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid en dan alleen in opdracht van Gedeputeerde Staten.

Deze opdracht wordt aangevraagd voor de volgende 2 situaties:

1. door aanrijding verwonde grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) moeten met behulp van het geweer gedood worden en eventueel is een zweethond nodig om ze na te zoeken. Dit is in heel Overijssel;
2. grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) die zich op of in de onmiddellijke nabijheid van verkeerswegen bevinden in geheel Overijssel kunnen een gevaar voor de verkeersveiligheid zijn, ze moeten dan met behulp van het geweer geschoten worden.

8.2.9 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Momenteel vinden er geen tellingen van edelherten plaats en zijn deze ook niet gepland voor de komende beheerperiode. Afschot van edelherten is momenteel niet toegestaan anders dan wanneer onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid. Monitoring van dit afschot is momenteel niet aan de orde.

8.2.10 Staat van instandhouding

Gezien de geruime periode dat edelherten al in Nederland aanwezig zijn, met stabiele aantallen en dit met een toenemende verspreiding zal de huidige staat van instandhouding van edelherten in de komende beheerperiode niet in gevaar komen.

8.2.11 Effectiviteit van beheermaatregelen

Voor de komende beheerperiode worden geen andere beheermaatregelen voorgesteld dan in de vorige beheerperiode. Optreden is binnen dit beleid alleen wenselijk wanneer onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid en dan alleen in opdracht van Gedeputeerde Staten. De effectiviteit van beheermaatregelen behoeft dan ook geen nadere toetsing.

8.2.12 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

8.2.13 Beheermaatregelen

Het edelhert staat in het Kader FBP 2019-2024 in de kolom beheer- en schadesoorten, echter niet voor een ontheffing met een looptijd van 5 jaar. Als uit de monitoring blijkt dat er sprake is van

belangrijke schade door, dan wel het veelvuldig voorkomen van aanrijdingen met het edelhert dan kan de FBE besluiten om een ontheffing aan te vragen voor beheer.

Valwild, Zie par. 8.5

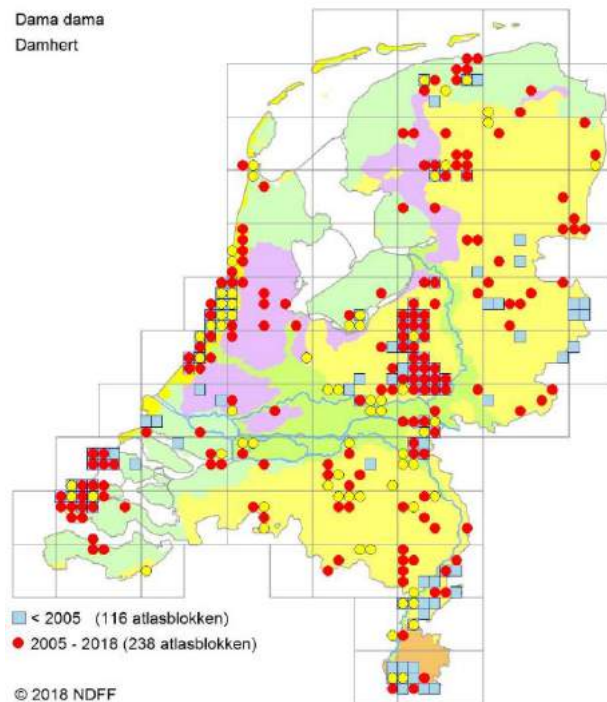
8.3 Damhert (*Dama dama*)

8.3.1 Algemeen

Het damhert is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden opgenomen.

8.3.2 Kwantitatieve gegevens

Het damhert behoort niet tot onze inheemse fauna. Vanwege de jacht is deze in ons land ingevoerd en uitgezet. Het damhert komt voornamelijk voor op de Veluwe en in de duinstreek. Grote vrij levende populaties (vele honderden dieren) komen voor in de duingebieden van Kennemerland (Nationaal Park Zuid-Kennemerland, de Amsterdamse waterleidingduinen), Schouwen-Duiveland (Kop van Schouwen), de Veluwe en kleinere populaties in de Manteling van Walcheren, het Horsterwold en op de Utrechtse Heuvelrug. Vanuit deze natuurgebieden zwerven dieren regelmatig uit naar de omgeving. Door het hele land worden damherten gehouden op kinderboerderijen en hertenkampen. Daar ontsnappen wel eens dieren zodat er verspreid over Nederland in vrijwel elke provincie meerdere groepjes in de vrije natuur voorkomen.

Figuur 115. Verspreiding van het damhert (bron: <https://www.verspreidingsatlas.nl/8496059#>)

Het damhert komt vooral voor in lichte loofbossen en gemengde bossen, minder vaak in uitgestrekte naaldbossen. Hij heeft een voorkeur voor oudere bossen met een dichte onder begroeiing.

Belangrijk is dat er voldoende gras is. Ook komt hij voor in randzones bij open plekken, graslanden en akkerranden en in parkachtige bosgebieden. Damherten zijn van nature dagdieren maar door de jacht en in verstoorde gebieden zijn ze schemeringsdieren geworden. Overdag rusten en herkauwen ze in de ondergroei van het bos of op een afgelegen grasland. Het damhert kan goed zwemmen en springen en verplaatst zich met sprongen tot 2,5m ver en 2 meter hoog. Het reukvermogen, gezichtsvermogen en gehoor van het damhert zijn uitstekend. Een damhert dat gevaar ruikt, licht zijn staart op om zo de andere te waarschuwen.

Damherten leven in roedels. Na de paartijd leven de mannetjes in vrijgezelligengroepjes, terwijl de vrouwtjes (hinden) met hun jongen van dit en het voorgaande jaar in groepjes van vijf tot zeven dieren samenleven. Een hindenroedel wordt geleid door een dominant vrouwtje.

Het damhert eet uitsluitend plantaardig voedsel. Het voedt zich met grassen, biezen en kruiden, aangevuld met jonge (boom)bladeren, dennen- en sparrennaalden, bessen, eikels, beukennoten, granen, wortelen en 's winters schors, hulst en heide (bron: www.zoogdiervereniging.nl). Dit voedsel is in zowel Overijssel als Nederland in ruime mate beschikbaar.

8.3.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De weinige dieren die van tijd tot tijd in Overijssel worden waargenomen zijn waarschijnlijk ontsnapte exemplaren uit hertenparken of uit een van de vele particuliere verzamelingen die de provincie telt. Mocht een wild exemplaar de provinciegrens oversteken is de hoeveelheid geschikt voedsel in ruime mate aanwezig. Direct aan de randen van de provincie zijn echter geen vrij levende populaties bekend.

8.3.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

Het damhert is niet opgenomen in Overijsselse beleidsstukken en is niet als instandhoudingsdoel opgenomen voor Natura 2000-gebieden.

Doelstellingen (kader) voor het damhert zijn het voorkomen van onnodig lijden van dieren en alleen optreden wanneer er onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid. Dit optreden dient alleen plaats te vinden in opdracht van de politie of Gedeputeerde Staten.

8.3.5 Noodzaak schadebestrijding

Voor het damhert is in de afgelopen beheerperiode geen sprake geweest van ontheffingen welke verstoren, verjagen of doden mogelijk maakt.

Wel hebben er aanrijdingen plaatsgevonden in de periode van 08-02-2013 tot 12-08-2018, zie hiervoor figuur 116. Daar er geen wilde populatie damherten in Overijssel bekend is, betreffen dit ontsnapte exemplaren.

Jaar	Valwild aantal
2013	8
2014	5
2015	6
2016	3
2017	3
2018	1

Figuur 116. Aanrijdingen met damherten in de periode 08-02-2013 t/m 12-08-2018 in Overijssel (bron: BRS)

De aanrijdingen met damherten vinden verspreid plaats over de provincie. In Bijlage 6 is een kaart bijgevoegd met daarop de aanrijdingen welke weergegeven zijn in figuur 117.

WBE	Valwild aantal
De Hof van Twente	1
De Vechtstroom	1
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	3
Het Reestgebied	1
Hugale	1
Noorder Vechtlanden	2
Noord Oost Twente	4
Steenwijkerwold e.o.	2
Tussen Vecht en Dedemsvaart	3
Twickel	5
West-Twente	1
Zenderen	2

Figuur 117. Aanrijdingen met damherten per WBE in de periode 08-02-2013 t/m 12-08-2018 in Overijssel (bron: BRS)

8.3.6 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

Mocht de situatie zich voordoen dat er belangrijke schade aan belangen ontstaat kan allereerst naar de middelen worden gekeken welke reeds benoemd zijn in de Faunaschade Preventie Kit (BIJ12 unit Faunazaken).

8.3.7 Gevoerd beheer afgelopen periode.

Voor het damhert is in de afgelopen beheerperiode geen sprake geweest van een ontheffingen welke verstoren, verjagen of doden mogelijk maakt. Landbouwschade veroorzaakt door damherten is niet getaxeerd echter hebben er wel aanrijdingen plaats gevonden. Deze aanrijdingen betreffen aanrijdingen met gehouden/losgebroken dieren en vallen daardoor niet onder de werking van dit plan.

8.3.8 Uitvoering beheermaatregelen

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd. Ook is er geen landbouwschade getaxeerd. Naar verwachting zullen beheermaatregelen in de nieuwe beheerperiode niet noodzakelijk zijn. Optreden is alleen wenselijk wanneer onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid en dan alleen in opdracht van Gedeputeerde Staten.

Deze opdracht wordt aangevraagd voor de volgende 2 situaties:

1. door aanrijding verwonde grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) moeten met behulp van het geweer gedood worden en eventueel is een zweethond nodig om ze na te zoeken. Dit is in heel Overijssel;
2. grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) die zich op of in de onmiddellijke nabijheid van verkeerswegen bevinden in geheel Overijssel kunnen een gevaar voor de verkeersveiligheid zijn, ze moeten dan met behulp van het geweer geschoten worden.

8.3.9 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Momenteel vinden er geen tellingen van damherten plaats en zijn deze ook niet gepland voor de komende beheerperiode. Afschot van damherten is momenteel niet toegestaan anders dan wanneer onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid. Monitoring van dit afschot is momenteel niet aan de orde.

8.3.10 Staat van instandhouding

Gezien de geruime periode dat damherten al in Nederland aanwezig zijn, met stabiele aantallen en dit met een toenemende verspreiding zal de staat van instandhouding van damherten in de komende beheerperiode niet in gevaar komen.

8.3.11 Effectiviteit van beheermaatregelen

Voor de komende beheerperiode worden geen andere beheermaatregelen voorgesteld dan in de vorige beheerperiode. Optreden is binnen dit beleid alleen wenselijk wanneer onmiddellijk gevaar dreigt voor de verkeersveiligheid en dan alleen in opdracht van Gedeputeerde Staten. De effectiviteit van beheermaatregelen behoeft dan ook geen nadere toetsing.

8.3.12 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

8.3.13 Beheermaatregelen

Het damhert staat in het Kader FBP 2019-2024 in de kolom beheer- en schadesoorten, echter niet voor een ontheffing met een looptijd van 5 jaar. Als uit de monitoring blijkt dat er sprake is van belangrijke schade door, dan wel het veelvuldig voorkomen van aanrijdingen met het damhert dan kan de FBE besluiten om een ontheffing aan te vragen voor beheer.

Valwild, Zie par. 8.5

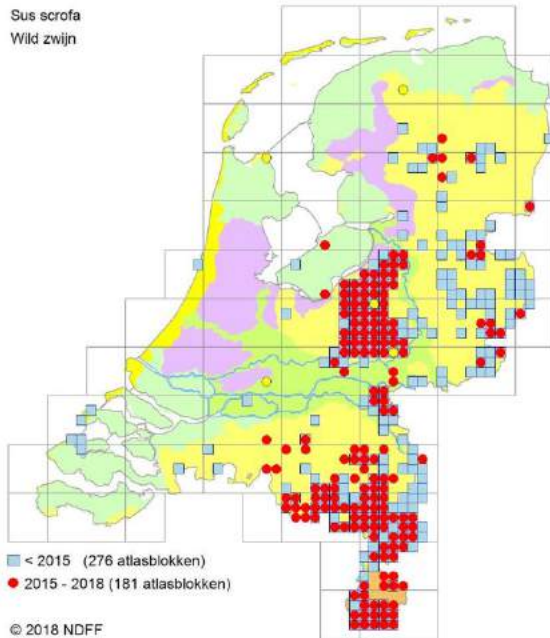
8.4 Wild zwijn (*Sus scrofa*)

8.4.1 Algemeen

Het wild zwijn is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling binnen de Overijsselse Natura 2000-gebieden opgenomen.

8.4.2 Kwantitatieve gegevens

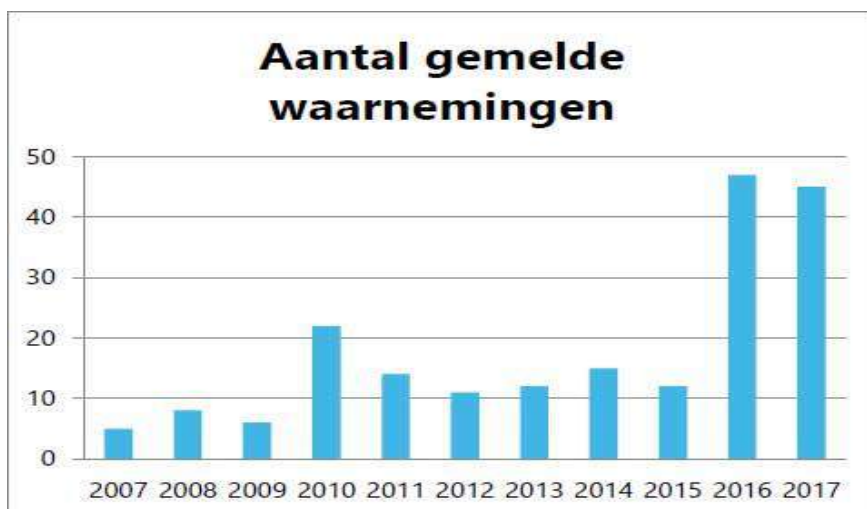
Vanaf 2002 is het wild zwijn een bij de wet beschermd inheems zoogdier. Vanaf 2004 is het aantal plaatsen waar wilde zwijnen worden gezien verdubbeld en is de populatie ook meer verspreid over het oosten van het land. De wilde zwijnen komen in grote aantallen voor op de Veluwe, maar ook in Noord Brabant, Limburg, Overijssel en Drenthe zijn wilde zwijnen te vinden. Het aantal wilde zwijnen neemt al een aantal jaren toe. Op de Veluwe leeft verreweg de grootste populatie van Nederland en is daarmee een belangrijke pijler als het gaat om aantallen wilde zwijnen in Nederland. Op de Veluwe hanteert men aan een aantal jaren een doelstand van tussen de 1000 en 1500 wilde zwijnen. Hierbij worden de aantallen jaarlijks door middel van afschot naar de gewenste doelstand gebracht.

Figuur 118. Verspreiding van het wild zwijn in Nederland
(bron <https://www.verspreidingsatlas.nl/8496237#>)

8.4.3 Voorkomen in Overijssel

In Overijssel vinden we wilde zwijnen op de Sallandse Heuvelrug, in de Engbertsdijksvenen, het noordoosten van Twente en de natuurgebieden langs de grens. Precieze aantallen van wilde zwijnen in Overijssel zijn niet bekend. Dit heeft te maken met het feit dat nieuwe wilde zwijnen regelmatig over de grens met Duitsland komen. Wel zijn het aantal waarnemingen bekend. Het aantal waarnemingen van wilde zwijnen in Overijssel neemt jaarlijks toe.

Figuur 119. Aantal waarnemingen van wild zwijn per jaar in Overijssel (bron: NDFF, gegevens tot 10 oktober 2017, waarnemingen levende exemplaren, sporen, uitwerpselen)

8.4.4 Wettelijke status en provinciaal beleid

Tot 1 januari 2017 golden de Beleidsregels Faunabeheer Provincie Overijssel 2014 op basis van de Flora- en faunawet. Deze beleidsregels zijn ingetrokken in verband met het van kracht worden van de Wet natuurbescherming. Op het punt van Faunabeheer is de provincie Overijssel beleidsneutraal overgegaan, en het bestaande beleid zoals dat gold onder de Flora- en faunawet wordt voortgezet. Dat blijkt ook uit het document 'Handreiking onderdeel Schadebestrijding en faunabeheer' dat de provincie Overijssel gebruikt voor de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

In de Handreiking onderdeel Schadebestrijding en faunabeheer van de provincie Overijssel staat op bladzijde 13: "Verkeersveiligheid, vallend binnen het begrip openbare veiligheid, kan in het geding komen wanneer grotere dieren wegen oversteken. Relevante soorten zijn Damhert, Edelhert, Wild zwijn en Ree. Onder meer vanwege verkeersveiligheid kan ontheffing c.q. aanwijzing worden afgegeven voor afschot van deze dieren."

Het Kader Faunabeheerplan 2019-2024 (zie bijlage 9) wordt gebruikt voor het beoordelen van het verzoek om een ontheffing. Het Kader voor het nieuwe Faunabeheerplan concretiseert het bestaande beleid. In het kader staat op bladzijde 21 over het wild zwijn het volgende:

Wild zwijn

Beoogd resultaat:

- Voorkomen schade.
- Beperken landbouwschade tot maximaal niveau 2014
- Voorkomen schade aan flora en fauna.
- Voorkomen risico's volksgezondheid, ook het risico van dierziekten.
- Voorkomen aanrijdingen (verkeersveiligheid).
- Voorkomen onnodig lijden van dieren.

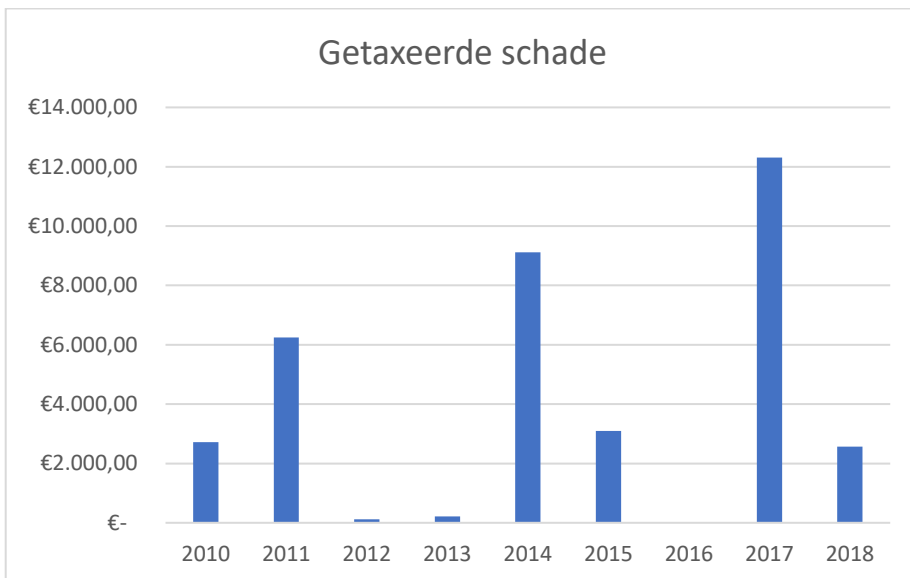
8.4.5 Noodzaak schadebestrijding: ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen

Kijkend naar de getaxeerde schade door wilde zwijnen vanaf 2010 valt op dat de schade per jaar sterk verschilt, zie hiervoor figuur 120 en figuur 121. In 2011, 2014 en 2017 was er een piek in de getaxeerde schade waarnaast in 2012 en 2013 de schade een stuk lager was. In 2014 en 2015 was er weer een piek en in 2016 werd geen schade getaxeerd. Dit komt doordat er in 2016 wel meldingen van schade zijn gedaan echter zijn er geen aanvragen om tegemoetkoming in de schade ingediend bij BIJ12.

Jaar	Getaxeerde schade
2010	€ 2.715
2011	€ 6.249
2012	€ 116
2013	€ 216
2014	€ 9.118
2015	€ 3.100

2016	€ 0
2017	€ 12.314
2018	€ 2.572

Figuur 120. Getaxeerde schade periode 2010 t/m 2018 provincie Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 121. Getaxeerde schade 2010 t/m 2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De gewassen waar vanaf 2010 de meeste schade in is aangericht zijn mais, aardappelen en grasland, zie hiervoor figuur 122. Ook de meeste meldingen zijn gedaan voor schade aan mais en blijvend grasland. Door de kapitaalintensievere teelt van aardappelen en mais ten opzichte van blijvend grasland betreft het bij deze gewassen echter al snel hoge schadebedragen.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Aardappels	5	€ 8.274
Blijvend grasland	10	€ 4.681
Nieuw ingezaaid grasland	2	€ 6.564
Mais	12	€ 15.227
Suikerbieten	2	€ 1.654
Totaal	31	€ 36.400

Figuur 122. Getaxeerde schade per gewas in de periode 2010 t/m 2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Het WBE-gebied waar de meeste schade getaxeerd is betreft WBE Vriezenveen e.o. zie hiervoor figuur 123. Dit is ook het WBE-gebied waar de aparte ontheffing voor het doden van wilde zwijnen ook in de nachtperiode met geweer en nachtzichtapparatuur om het N2000-gebied Engbertsdijksvenen loopt.

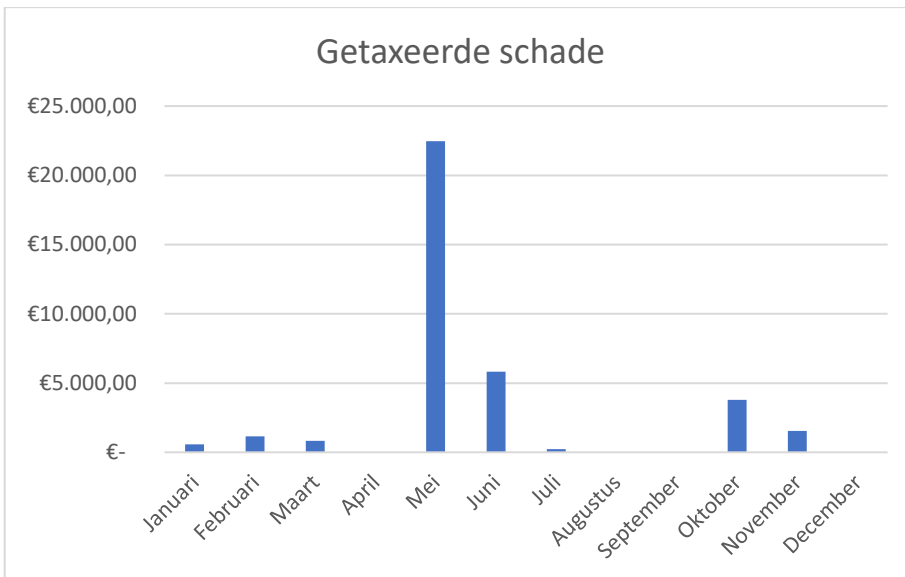
WBE	Aardappels	Blijvend grasland	Nieuw ingezaaid grasland	Mais	Suikerbieten	Totaal getaxeerde schade
Noord Oost Twente				€ 216		€ 216
Salland Midden		€ 322				€ 322
Vriezenveen e.o.	€ 8.274	€ 1.086	€ 6.564	€ 15.011	€1.654	€ 32.589
Zuid-Oost Twente		€ 3.273				€ 3.273
Totaal						€ 36.400

Figuur 123. Getaxeerde schade per gewas per WBE in de periode 2010 t/m 2018
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De meeste schade ontstaat in de maand mei, zie hiervoor figuur 124 en figuur 125. In de vorige maanden is wel schade getaxeerd echter valt dit niet te vergelijken met de schade van mei.

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 576
Februari	€1.160
Maart	€ 836
April	€ 0
Mei	€ 22.457
Juni	€5.832
Juli	€ 216
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€3.786
November	€1.537
December	€ 0

Figuur 124. Getaxeerde schade per maand in de periode 2010 t/m 2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 125. Getaxeerde schade per maand in de periode 2010 t/m 2018 (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

8.4.6 Noodzaak schadebestrijding: ten behoeve van de openbare veiligheid

Het aantal stuks valwild lijkt in de jaren toe te nemen, figuur 126 geeft dit weer. In algemeenheid lijkt dit te wijzen op een toenemende stand van de wilde zwijnen. Een kaart van de locaties van de aanrijdingen met wilde zwijnen is in bijlage 7 opgenomen.

Jaar	Valwild aantal
2013	2
2014	1
2015	3
2016	3
2017	5
2018	3

Figuur 126. Valwild in de periode 2013 t/m 2018 (bron: BRS)

8.4.7 Noodzaak schadebestrijding: ter voorkoming van ernstige schade aan veehouderijen

Op 13 september 2018 is Afrikaanse varkenspest (AVP) vastgesteld bij wilde zwijnen in de Belgische provincie Luxemburg. AVP is een ernstige besmettelijke virusinfectie bij varkens (inclusief wilde zwijnen) die vaak tot sterfte leidt. De ziekte is op basis van Europese regelgeving bestrijding plichtig. AVP verspreidt zich direct door contact tussen varkens en zwijnen en indirect via met virus verontreinigd materiaal, zoals transportmiddelen en mest. Het virus kan ook worden overgebracht door het voeren van besmet varkensvlees en andere varkensproducten. Het voeren van deze producten (swillvoeding) is in de Europese Unie (EU) verboden. Introducties worden echter wel geweten aan het illegaal voeren van varkens met deze producten. Er is geen vaccin tegen AVP beschikbaar.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit geeft in haar kamerbrief van 24 september 2018 aan dat het verloop van de epidemie in de afgelopen maanden, waarbij de besmetting van wilde zwijnen in België een onverwachte en zorgwekkende ontwikkeling is. Daarom blijft het van groot belang dat maatregelen worden getroffen om de kans op introductie zo klein mogelijk te maken, en om goed voorbereid te zijn op de bestrijding als een besmetting van wilde zwijnen of uitbraak onder gehouden varkens onverhoopt toch plaatsvindt.

De minister geeft aan dat de kans dat de AVP zich in Nederland verspreid door menselijk handelen door de deskundigengroep dierziekten ingeschat wordt als 'klein tot medium'.

De gevolgen van een uitbraak van AVP zijn, blijkens de voorbeelden in andere Europese lidstaten in Oost-Europa heel groot.

Het ministerie van LNV heeft een landelijk draaiboek uitgevaardigd in het kader van de AVP.²

8.4.8 Preventieve en schadevoorkomende maatregelen

In de *Handreiking Faunaschade* van BIJ12 unit Faunazaken staan preventieve middelen opgesomd die genomen kunnen worden ter bestrijding van schade door wilde zwijnen. Voorbeelden zijn geurstoffen, gaasraster, elektrisch draadraster, emeltbestrijding en het gebruik van het geweer. Er wordt bijvoorbeeld aangegeven aan welke vereisten een gaasraster voor wilde zwijnen moet voldoen.

Het treffen van preventieve maatregelen, zoals het plaatsen van afrastering langs wegen en schadegevoelige percelen (waaronder blijvend grasland) is vanwege de rondtrekkende aard van wilde zwijnen niet mogelijk.

De werende middelen zijn praktisch gezien niet overal toepasbaar of effectief. Mede gelet op de kosten kunnen rasters gezien de grote weglengte en de grote lengte van de schadepercelen, niet als bevredigende alternatieven worden beschouwd. Bovendien beperkt de plaatsing van rasters de mogelijkheid tot uitwisseling van andere dieren tussen de verschillende kerngebieden in Overijssel. Dit laatste is in strijd met de doelstellingen voor het Nationaal Natuurnetwerk om uitwisseling van deelpopulaties mogelijk te maken. Door deskundigen wordt, vooral bij drukkere wegen, getwijfeld aan de effectiviteit van wildspiegels.

In specifieke individuele gevallen kan het plaatsen van een afrastering een oplossing bieden bij het tegengaan van schade aan kapitaalintensieve gewassen. Echter, gezien de oppervlakte van agrarische percelen met kwetsbare gewassen in oostelijk Overijssel is het afrasteren van die percelen onwenselijk (om eerder genoemde redenen) en bedrijfseconomisch niet haalbaar. Andere preventieve maatregelen bieden alleen een oplossing in combinatie met afrastering. Alternatieve maatregelen zoals wildreflectoren en waarschuwingsfluiten blijken weinig tot geen effect te hebben bij het voorkomen van aanrijdingen.

8.4.9 Gevoerd beheer afgelopen periode

Op 5 februari 2004 heeft Gedeputeerde Staten van Overijssel een aanwijzingsbesluit genomen voor het doden van wilde zwijnen met gebruikmaking van het geweer in de Overijsselse gemeente

² <https://www.nwa.nl/documenten/dier/dierziekten/vogelgriep/protocollen/nwa-draaiboek-uitvoering-ai-kvp--avp-en-mkz>

Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

Op 20 oktober 2008 heeft Gedeputeerde Staten van Overijssel een aanwijzingsbesluit genomen voor het doden van wilde zwijnen met gebruikmaking van het geweer in de Overijsselse gemeenten Raalte, Zwolle, Olst-Wijhe, Dalfsen, Deventer, Kampen, Staphorst, Steenwijkerland en Zwartewaterland.

Daarnaast is voor het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen ontheffing verleend, waarbij gebruik mag worden gemaakt van het geweer met nachtzichtapparatuur, in een zone van 5 kilometer om het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen. Binnen het Natura 2000-gebied Engbertsdijksvenen is het niet toegestaan zwijnen te schieten.

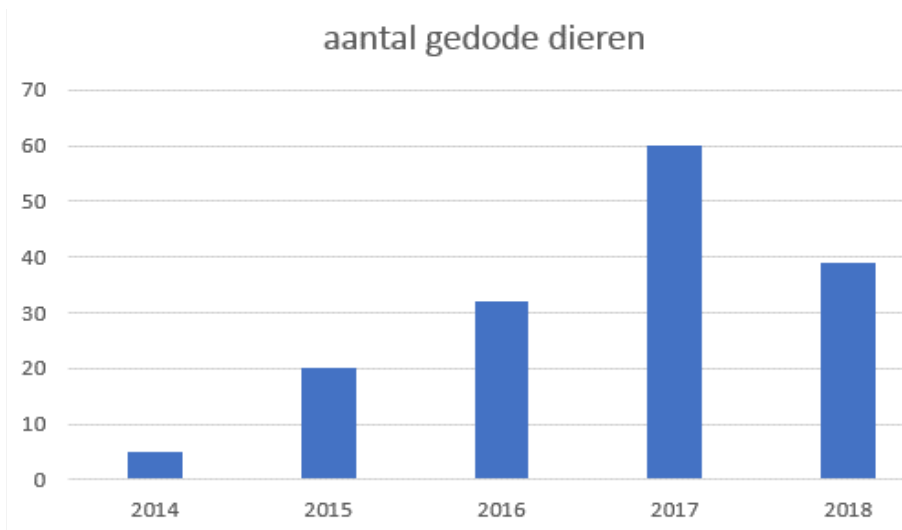
Op 20 november 2018 is aanvullend op de aanwijzing ex. art 67 FF-wet van 2004 een ontheffing ex. art 3.26 lid 3 Wnb afgegeven. Deze ontheffing is verleend voor het doden van wilde zwijnen met het geweer 1 uur voor zonsopkomst en vanaf zonsondergang tot 24:00, ook op gronden niet zijnde een jachtveld, op het grondgebied van de volgende 16 gemeenten: Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

Op 17 december 2018 heeft Gedeputeerde Staten van Overijssel een opdracht aan een geselecteerd aantal buitengewoon opsporingsambtenaren gegeven die bij een dreiging van Afrikaanse Varkenspest de omvang van de populatie wilde zwijnen in heel Overijssel met het geweer met een kunstmatige lichtbron, een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten, kunnen beperken. Dit kan in heel Overijssel tussen zonsondergang en zonsopkomst.

Het aantal gedode dieren concentreert zich vooral in de WBE-gebieden Vriezenveen e.o. en Zuid-Oost Twente. Dit zijn ook de WBE-gebieden waarin de meeste schade is geconstateerd. Daarbij valt ook op dat de aantallen gedode dieren toenemen. Zie hiervoor figuur 127 en figuur 128.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
Noord Oost Twente	0	1	0	1	5
De Hof van Twente	0	0	0	1	0
Lonneker Losser	0	1	0	3	3
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	0	2	0
Vriezenveen e.o.	0	7	24	34	16
Zuid- Oost Twente	5	11	8	19	15
Totaal	5	20	32	60	39

Figuur 127. Afschot van wilde varkens van 2014 t/m 2018 per jaar per WBE (bron: FRS)

Figuur 128. Aantal gedode wilde zwijnen 2014-2018 (bron: FRS)

8.4.10 Uitvoering beheermaatregelen

Een wild zwijn is een nacht- en schemerdier. Op zoektochten naar voedsel kan het dier vanuit zijn dagverblijfplaats 's nachts grote afstanden afleggen tot wel vijftien kilometer, waarbij ook verkeerswegen overgestoken worden. Het wilde zwijn komt verspreid over het oostelijk deel van Overijssel voor, en langs de gehele Duitse grens. Door de foerageerrange van 15 kilometer vormt het wilde zwijn een gevaar voor de verkeersveiligheid, en is ernstige schade aan landbouw en veeteelt mogelijk in de volgende zestien gemeenten: Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hardenberg, Hellendoorn, Hengelo, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Ommen, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

Daarnaast wordt een opdracht aangevraagd voor de volgende 2 situaties:

1. door aanrijding verwonde grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) moeten met behulp van het geweer gedood worden en eventueel is een zweethond nodig om ze na te zoeken. Dit is in heel Overijssel;
2. grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) die zich op of in de onmiddellijke nabijheid van verkeerswegen bevinden in geheel Overijssel kunnen een gevaar voor de verkeersveiligheid zijn, ze moeten dan met behulp van het geweer geschoten worden.

Dieren als hiervoor genoemd onder punt 1 en punt 2 kunnen slechts geschoten worden in opdracht van de politie en Gedeputeerde Staten. Dieren als genoemd onder punt 2 kunnen slechts geschoten worden in opdracht van de politie en Gedeputeerde Staten, indien ze een onmiddellijk gevaar voor de verkeersveiligheid vormen.

Het gebruik van het geweer voor valwild en grote hoefdieren (te weten: het Ree, het Damhert, het Edelhert en het Wild zwijn) moet ook toegestaan worden op of in de onmiddellijke nabijheid van verkeerswegen, moet ook toegestaan worden van zonsondergang tot zonsopgang.

Voor het naspeuren en doden van valwild moet het toegestaan worden kunstlicht te gebruiken en honden. Het geweer moet, indien noodzakelijk, ook gebruikt worden in de bebouwde kommen der gemeenten en in de onmiddellijk aan die kommen grenzende terreinen, Ook moet het mogelijk zijn om op zon- en feestdagen van deze aanwijzing gebruik te maken.

De Faunabeheereenheid dient het gebruik van deze aanwijzing nauwkeurig te registreren naar aard en locatie in het Fauna Registratie Systeem (FRS).

8.4.11 Registratie van tellingen en afschot en monitoring

Om de stand van het wilde zwijn in Overijssel beter te kunnen monitoren, dienen de jachthouders met een jachtakte nadat zij gebruik hebben gemaakt van de ontheffing, niet alleen het aantal geschoten dieren in het faunaregistratie systeem (FRS) in te voeren, maar hoeveel (niet geschoten) wilde zwijnen tijdens het gebruik van de ontheffing geteld werden.

In verband met het voorkomen van de verspreiding van de Afrikaanse varkenspest dienen extra voorschriften aan de ontheffing toegevoegd te worden. Zo dient een persoon die in het bezit is van een in Nederland gehaald certificaat "gekwalificeerd persoon" na afschot van het wild zwijn en tijdens het ontweiden, te beoordelen of er sprake is van besmettelijke dierzieken zoals de Afrikaanse varkenspest. In het geval een wild zwijn tekenen vertoont van de Afrikaanse varkenspest, mag het dier niet meer verplaatst worden en dient per ommekeer met de volgende instanties contact opgenomen te worden:

- NVWA landelijk meldpunt dierziekten (045-546 31 88)
- Provincie Overijssel (038-425 24 23)

Binnen 24 uur dienen in het FRS de volgende zaken geregistreerd worden:

- a. hoeveel wilde zwijnen geschoten zijn;
- b. hoeveel (niet geschoten) wilde zwijnen tijdens het gebruik van de ontheffing geteld werden.

8.4.12 Staat van instandhouding

Het ministerie heeft gesteld dat er in Nederland drie leefgebieden voor wilde zwijnen zijn, op de Veluwe en in Limburg de Meinweg en Meerlebroek. In Overijssel streven wij volgens ons Kader Faunabeheerplan 2019-2024 een 'schade gestuurd' zwijnenbeheer na. Dat houdt in dat we streven om de schade door wilde zwijnen minimaal te houden door schadebeheer en bestrijding. De huidige gunstige staat van instandhouding van de soort wordt mede gegarandeerd door het voortbestaan van de populaties binnen de drie leefgebieden (Veluwe, Meinweg en Meerlebroek).

8.4.13 Effectiviteit van beheermaatregelen

Het treffen van preventieve maatregelen, zoals het plaatsen van afrastering langs wegen en schadegevoelige percelen (waaronder blijvend grasland) is vanwege de rondtrekkende aard van wilde zwijnen niet mogelijk. De werende middelen zijn praktisch gezien niet overal toepasbaar of

effectief. Mede gelet op de kosten kunnen rasters gezien de grote weglengte en de grote lengte van de schadepercelen, niet als bevredigende alternatieven worden beschouwd. Bovendien beperkt de plaatsing van rasters de mogelijkheid tot uitwisseling van andere dieren tussen de verschillende kerngebieden in Overijssel. Dit laatste is in strijd met de doelstellingen voor het Natuurnetwerk Nederland om uitwisseling van deelpopulaties mogelijk te maken.

In specifieke individuele gevallen kan het plaatsen van een afrastering een oplossing bieden bij het tegengaan van schade aan kapitaalintensieve gewassen. Echter, gezien de oppervlakte van agrarische percelen met kwetsbare gewassen in Oostelijk Overijssel is het afrasteren van die percelen onwenselijk (om eerdergenoemde redenen) en bedrijfseconomisch niet haalbaar. Uit onderzoek blijkt dat andere alternatieve maatregelen zoals wildreflectoren en waarschuwingsfluiten weinig tot geen effect te hebben bij het voorkomen van aanrijdingen.

Voor de aanvraag voor een ontheffing voor het schieten van wilde zwijnen in de nachtperiode rondom Engbertsdijksvenen heeft de FBE in 2014 verschillende grondeigenaren, grondgebruikers en jachthouders uit de WBE Vriezenveen gevraagd aan te geven welke preventieve maatregelen al dan niet getroffen zijn, waarom deze al dan niet getroffen zijn, en waarom het gebruik van de vigerende aanwijzing destijds onvoldoende was. De grondeigenaren, grondgebruikers en jachthouders geven aan dat schrikpoppen en geurvlaggen geplaatst zijn, mensenhaar verspreid is, lampen geplaatst zijn en dat men in de nachtelijke uren radio's liet spelen. Dit is gebeurd op percelen met pas ingezaaide maisland, tarwe en grasland en langs de bosrand. Deze maatregelen hadden echter geen effect; desondanks veroorzaakten de wilde zwijnen schade.

Meerdere malen is in de ochtenduren geprobeerd vanuit verschillende hoogzitten wilde zwijnen te schieten, evenwel zonder resultaat. Volgens de jachthouders verschijnen de wilde zwijnen nagenoeg niet bij daglicht op de velden waar de gewasschade aangericht wordt.

Het is aannemelijk dat het treffen van preventieve middelen voldoende uitgenut is, en sommige andere maatregelen niet effectief zijn, en dat maatregelen zoals het plaatsen van afrastering onwenselijk en/of te duur zijn.

8.4.14 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

8.4.15 Plaats en perioden van beheermaatregelen

Ten behoeve van de genoemde wettelijke belangen, openbare veiligheid, het voorkomen van schade aan gewassen en ter voorkoming van ernstige schade aan veehouderijen wordt ontheffing aangevraagd voor het doden van wilde zwijnen met het geweer en nachtzichtapparatuur voor de werkgebieden van de WBE's Vriezenveen, Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden en WBE Zuid-Oost Twente.

- Registratie: binnen 24 uur dient het afschot geregistreerd te worden in het daarvoor geldende registratiesysteem (FRS). En de aantallen niet geschoten wilde zwijnen welke geteld zijn tijdens het gebruik van de ontheffing dienen te worden geregistreerd.
- De WBE's moeten er zorg voor dragen dat de jachthouders met een jachtakte meewerken aan het monitoringsonderzoek (bloed en trichine) voor wilde zwijnen. De jachthouders met een jachtakte en in het bezit van een in Nederland certificaat "gekwalificeerd persoon" dienen hiertoe van elk geschoten wild zwijn een bloedmonster te (laten) nemen.
- Bij het gebruik van de ontheffing dient het gebruik van middelen, waaronder nachtzicht apparatuur op, aan of bij het geweer toegestaan te worden.

In verband met het voorkomen van de verspreiding van de Afrikaanse varkenspest dienen extra voorschriften en middelen (geluidemper) aan de ontheffing toegevoegd te worden. Zo dient een persoon die in het bezit is van een in Nederland gehaald certificaat "gekwalificeerd persoon" na afschot van het wild zwijn en tijdens het ontweiden, te beoordelen of er sprake is van besmettelijke dierzieken zoals de Afrikaanse varkenspest. In het geval een wild zwijn tekenen vertoont van de Afrikaanse varkenspest, mag het dier niet meer verplaatst worden en dient per ommekeer met de volgende instanties contact opgenomen te worden:

- NVWA landelijk meldpunt dierziekten (045-546 31 88)
- Provincie Overijssel (038-425 24 23)

Binnen 24 uur dienen in het FRS de volgende zaken geregistreerd worden:

- a. hoeveel wilde zwijnen geschoten zijn;
- b. hoeveel (niet geschoten) wilde zwijnen tijdens het gebruik van de ontheffing geteld werden.

Gebruikmaking van geweer (met nachtzichtapparatuur) in de periode tussen zonsondergang en zonsopkomst dient uiterlijk op de dag van gebruikmaking voor 17.00 uur gemeld te worden bij de politie 'Eenheid Oost-Nederland' tel 0900-8844 of <http://www.politie.nl/melden>.

8.5 Valwildregeling

Grofwild (Ree, Edelhert, Damhert en Wild Zwijn) kunnen als zij op verkeerswegen komen aangereden worden. Jaarlijks sterft onder andere ongeveer 8% van de reeënpopulatie van Overijssel in het verkeer.

Grofwild leveren een gevaar op voor de openbare veiligheid (c.q. verkeersveiligheid). Aangereden dieren kunnen alsnog een gevaar voor de verkeersveiligheid opleveren, als ze op de weg geraken. Daarnaast kunnen door aanrijding verwonde dieren in het bos verdwijnen, lijden en doodgaan. Het is wenselijk, mede gelet op de intrinsieke waarde van het individuele dier, dat in geval van onnodig lijden van deze dieren regulerend kan worden opgetreden.

De noodzaak tot het uit hun lijden verlossen van in het wild levende dieren kan met name aan de orde zijn bij gewonde of zieke grote hoefdieren.

Het onnodig lijden van dieren vanuit het oogpunt van dierenwelzijn is ongewenst. Uit oogpunt van verkeersveiligheid, is het gewenst onmiddellijk na de melding van een groot hoefdier op of in de buurt van een weg, of na de melding van een aanrijding in te kunnen grijpen. Daarbij is het van

belang dat gehandeld kan worden zonder toestemming van de grondeigenaar op de plaats van de aanrijding, in de onmiddellijke nabijheid daarvan, of tijdens het nazoeken van dieren. Het is ondoenlijk om eerst de grondgebruiker te achterhalen en diens toestemming te vragen. Artikel 3.18 Wnb biedt in tegenstelling tot artikel 3.17 Wnb de mogelijkheid om dit zonder toestemming van de grondgebruiker te doen en het biedt de mogelijkheid dieren te bemachtigen, en te bepalen wat er met de gemachtigde dieren gebeurt.

Grofwild vormen lang niet in alle situaties en overal in de nabijheid van wegen een gevaar voor de openbare veiligheid. De verantwoordelijkheid voor de afweging of grofwild een gevaar voor de verkeersveiligheid vormt, rust bij het bevoegd gezag, en niet bij de individuele jager.

Opdracht/ontheffing wordt aangevraagd voor het gebruik van het geweer en munitie voor valwild (Ree, Edelhert, Damhert en Wild Zwijn) op of in de onmiddellijke nabijheid van verkeerswegen, en gedurende tijdens en buiten de daglichtperiode en op zon- en feestdagen.

Voor het naspeuren en doden van valwild wordt ontheffing aangevraagd voor het gebruik van kunstlicht op of aan het geweer, het mes en honden. Het gebruik van het geweer moet, indien noodzakelijk, ook gebruikt kunnen worden in de bebouwde kommen der gemeenten en in de onmiddellijk aan die kommen grenzende tuinen.

9 Wildsoorten

9.1 Algemeen

Onder het regime van de jacht vallen op het moment van het vaststellen van dit faunabeheerplan vijf in het wild levende soorten te weten:

- fazant (*Phasianus colchicus*);
- wilde eend (*Anas platyrhynchos*);
- houtduif (*Columba palumbus*);
- haas (*Lepus Europaeus*);
- konijn (*Oryctolagus cuniculus*).

De jacht mag, gelet op artikel 3.20 tweede lid van de Wnb, worden uitgeoefend in een periode van het jaar zoals deze is vastgelegd in de Regeling natuurbescherming.

Bij de soortbeschrijving wordt de openstelling jacht op de betreffende soort afzonderlijk benoemd. De jacht mag niet worden uitgeoefend ingeval Gedeputeerde Staten van de aan hen toegekende bevoegdheid gebruik maken om de jacht te sluiten indien de weersomstandigheden daartoe noodzaken.

De WBE's stimuleren en faciliteren hun leden in het nastreven van goed jachthouderschap door de gedrags- en weidelijkheidsregels (gedragscode), zoals deze door alle landelijk jachtorganisaties worden gehanteerd en zijn vastgesteld. De door de jagersorganisaties opgestelde code omvat regels voor een fatsoenlijke en respectvolle omgang met het in het wild levende dieren en de natuur.

9.1.1 Redelijke wildstand

In artikel 3.20 lid 3 Wnb is opgenomen dat de jachthouder datgene doet wat een goed jachthouder betaamt om een redelijke stand van de in zijn jachtveld aanwezig wild te handhaven, dan wel bij het ontbreken daarvan te bereiken, en om schade door in zijn jachtveld aanwezig wild te voorkomen.

De aard en omvang van de handelingen van de jachthouder (grondeigenaar of andere jachtgerechtigden) moeten zodanig zijn dat binnen een jachtveld een redelijke wildstand wordt gehandhaafd of kan worden bereikt. Wat onder een redelijke wildstand wordt verstaan is niet uitgewerkt in de wet of regelgeving. Wel volgt uit de wetsgeschiedenis en de memorie van toelichting dat de wetgever de uitoefening van de jacht juist ziet als middel om het doel - een redelijke wildstand in het jachtveld - te houden. Hiermee doelt de wetgever op de gedachte dat jacht (benutting) in een veld alleen redelijkerwijs kan plaatsvinden, als daar een redelijke wildstand voorkomt, die een bepaalde vorm van benutting kan verdragen. Onder de 'zorg voor een redelijke wildstand' wordt dan ook verstaan dat de jachthouder de stand niet zover doet oplopen dat hierdoor schade aan wettelijke belangen optreedt, maar anderzijds ook (door terughoudende of zelfs geen bejaging) ervoor zorgt dat de populatie in het jachtveld als gevolg van de jacht niet dreigt te verminderen/verdwijnen. De verantwoordelijk voor een redelijke wildstand ligt bij de jachthouder.

Welke maatregelen een jachthouder kan nemen hangt af van de situatie en de wettelijk kaders. Lang niet alle maatregelen die gunstig zouden kunnen zijn voor de wildstand zijn toegestaan bij wet. Het is daarom aan de jachthouder om een goede afweging te maken welke maatregelen moeten of kunnen plaatsvinden. De jachthouder weet welke soorten er van oudsher voorkomen in zijn jachtveld en welke (plan)ontwikkelingen in het gebied en het grondgebruik hebben plaatsgevonden en zullen plaatsvinden. Deze kan de jachthouder veelal niet beïnvloeden. De verdergaande intensivering van de landbouw is daarvan een voorbeeld. In zijn/haar rol wordt de jachthouder geacht met de grondgebruikers en -eigenaren af te spreken hoe desondanks in het jachtveld de leefomstandigheden voor het wild kunnen worden bevorderd, maar ook op welke wijze er in of buiten het jachtseizoen zo min mogelijk kans is op schade aan gewassen. Dat vergt vaak ook een jachtveld overstijgende aanpak waarbij de WBE een belangrijke rol dient te spelen.

De WBE's staan hun leden bij en informeren hen over relevante aspecten die samenhangen met de staat van instandhouding van wildsoorten, alsmede over relevante aspecten die samenhangen met jacht en faunaschade als gevolg van wildsoorten. Dit doen de WBE's door hun leden te stimuleren in het uitvoeren van tellingen van wildsoorten, onder andere met het oogmerk de staat van instandhouding te kunnen monitoren, en door hun leden te stimuleren in het nakomen van hun wettelijke verplichtingen inzake de registratie van afschot en de registratie van de uitgevoerde tellingen.

9.1.2 Maatregelen

De maatregelen die een jachthouder kan nemen om een redelijke wildstand te realiseren hangen af van de omstandigheden in zijn jachtveld. Het is aan de jachthouder om te bepalen op welke wijze hij door middel van maatregelen invulling geeft aan het bereiken van een redelijke wildstand en om daarbij een goede afweging te maken tussen benutten, schadebestrijding en andere maatschappelijke belangen (zie ook onder 9.1.1).

9.1.3 Verplichte registratie afschot

Op grond van de art. 3.13 lid 1 Wnb is de jachtaktehouder verplicht zijn of haar afschot van wildsoorten te registreren. De jachtaktehouder is verplicht het afschot te melden binnen het betreffende veld, naar aantallen en datum. De jachtaktehouder kan, voor zover hij/zij in gezagsverhouding staat tot de jachthouder, de registratie van afschot ook laten uitvoeren door de jachthouder. De registratie van afschot vindt plaats binnen één maand ná het sluiten van de openingstijd van de jacht op de desbetreffende wildsoort. De registratie vindt plaats op een door de faunabeheereenheid vastgestelde wijze en/of in een door haar beschikbaar gestelde applicatie. De gegevens zijn o.a. noodzakelijk voor monitoring, publicatie en het eerstvolgende faunabeheerplan.

9.1.4 Kwantitatieve gegevens

In de POV worden in artikel 7.8.5 nadere eisen gesteld aan de uitoefening jacht. Om de voor het faunabeheerplan noodzakelijke telgegevens te verzamelen wordt van alle uitvoerders van het faunabeheerplan inspanning gevraagd voor de uitvoering van trendtellingen. Het betreft de trendtelling wildsoorten, veelal gepland in het voorjaar. Deze trendtelling is erop gericht om de

trend van de wildsoorten te kunnen bepalen voor het hele gebied waarover zich de zorg van de faunabeheereenheid uitstrekt. Hiervoor wordt geteld op basis van een door de faunabeheereenheid vast te stellen protocol en geregistreerd in een door haar beschikbaar gestelde applicatie.

9.1.5 Publicatie van tel- en afschotgegevens

Tel- en afschotgegevens worden jaarlijks door de faunabeheereenheid gepubliceerd in een jaarverslag op het schaalniveau van de provincie. Deze publicatie dient ter evaluatie en onderbouwing van het Faunabeheerplan.

9.2 Houtduif (*Columba palumbus*)

9.2.1 Algemeen

De houtduif is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen. Ook is de houtduif een aangewezen wildsoort volgens art 3.20 lid 2 van de Wet natuurbescherming. Voor de houtduif geldt een landelijke vrijstelling tot afschot bij dreigende schade gedurende het hele jaar.

9.2.2 Kwantitatieve gegevens

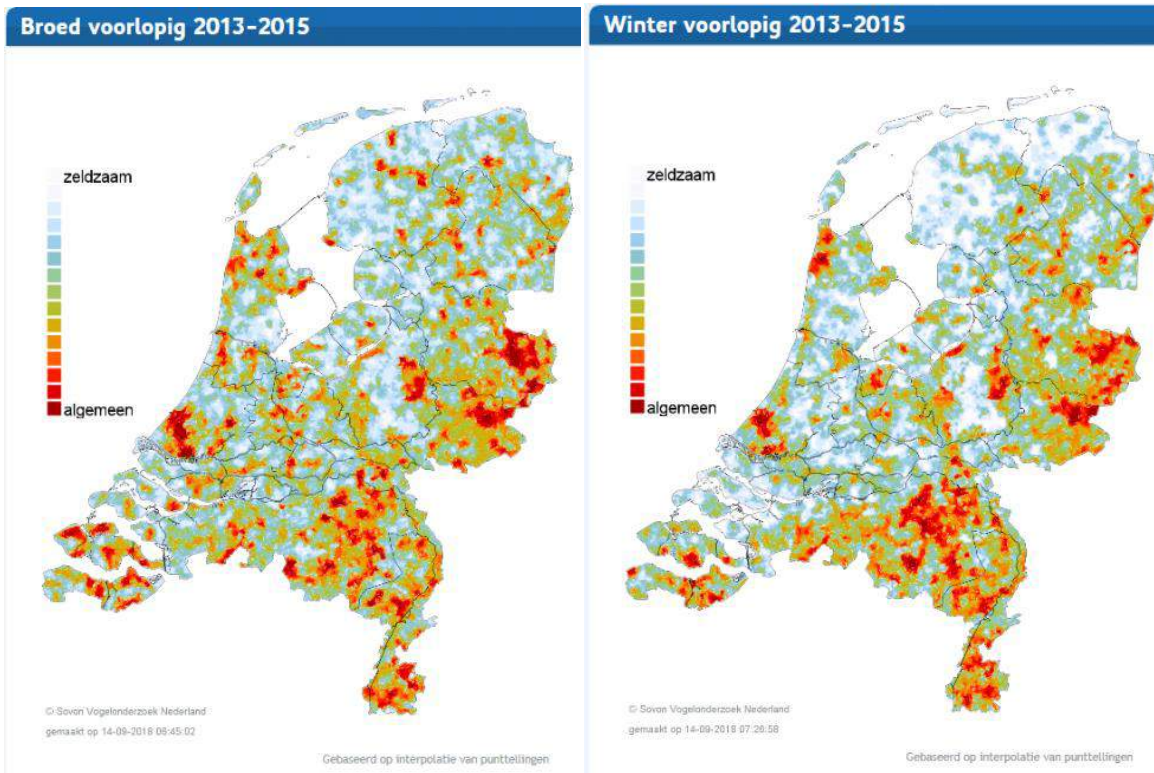
Overzomerende houtduiven

Houtduiven ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. De dichtheden zijn het hoogst in kleinschalig agrarisch cultuurland en stedelijk gebied. In grote bosgebieden is de Houtduif vaak schaars. Sinds ongeveer 1975 namen de aantallen in bossen en soms ook cultuurland op de zandgronden af. Vermindering van voedselaanbod, onder andere door de omschakeling van graanteelt op maisverbouw, was de vermoedelijk belangrijkste factor. Tegelijkertijd namen de aantallen in stedelijk gebied sterk toe. De soort is hier tegenwoordig een van de talrijkste broedvogels. Hij is de Turkse Tortel, die stedelijk gebied eerder koloniseerde, in veel gebieden voorbijgestreefd. Zie figuur 129 voor de verspreiding van de houtduif op kaart.

Overwinterende houtduiven

Houtduiven zijn het hele jaar in Nederland aanwezig. In de winter wordt de eigen populatie, grotendeels standvogels, aangevuld door Duitse en Scandinavische vogels. De winteraantallen zijn het hoogst op de zandgronden, waar ook slaapplaatsen van vele duizenden Houtduiven zijn. De winteraantallen worden deels bepaald door de hoeveelheid voedsel (eikels, beukennotjes, overgebleven graan en mais) en kunnen van jaar op jaar sterk verschillen. De trek is vooral opvallend ten zuidoosten van de lijn Enschede-Eindhoven.

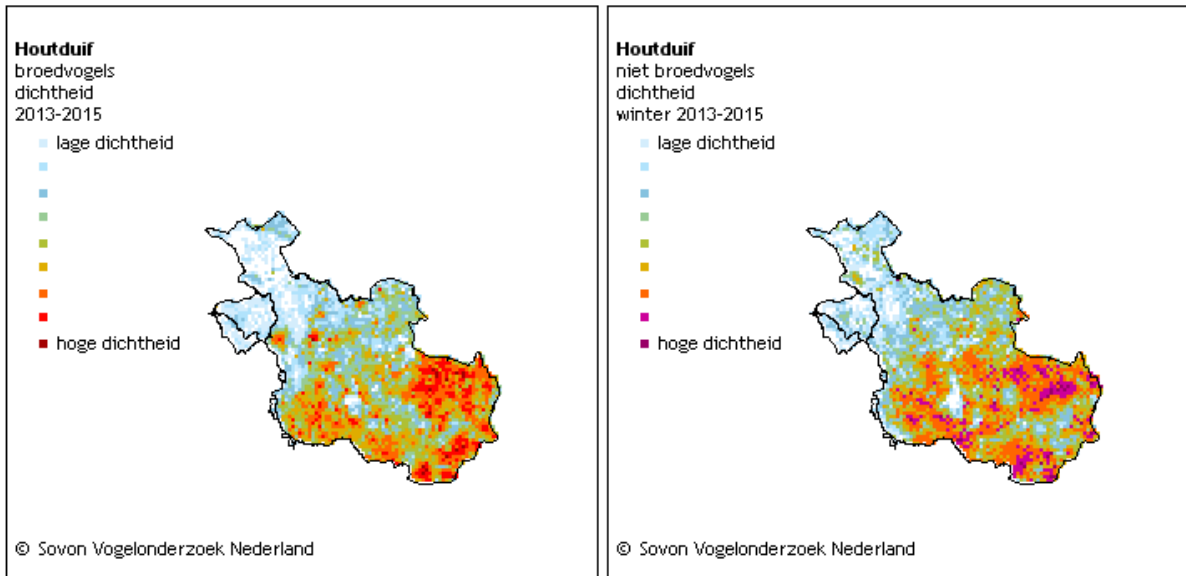
Tussen half oktober en half november noteren trektellers hier soms tienduizenden Houtduiven (of zelfs meer) per dag. De voorjaarstrek, waarbij de aantallen veel lager zijn, speelt zich hoofdzakelijk in maart af. Zie figuur 129 voor de verspreiding van de houtduif op kaart.

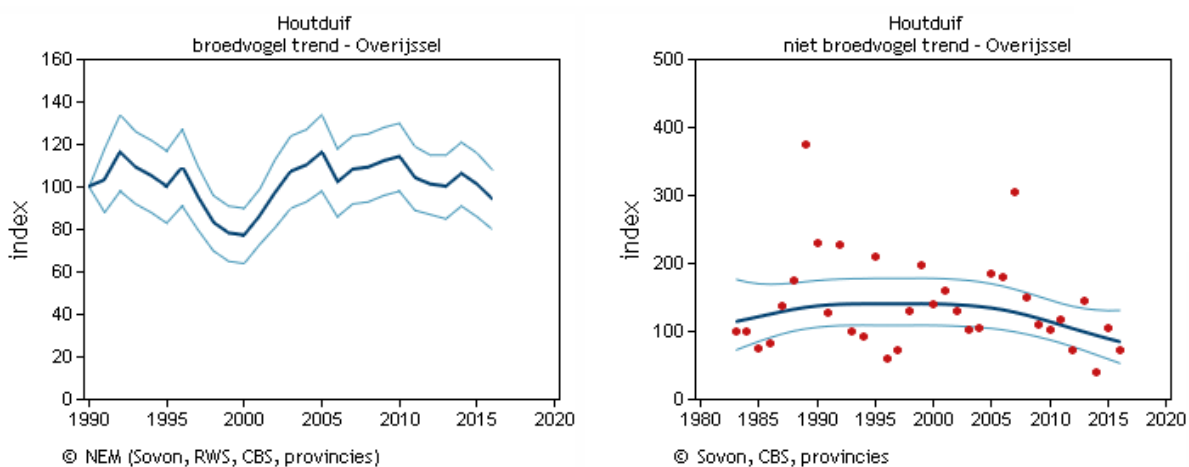
Figuur 129. Verspreiding van de houtduif als broedvogel en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/6700>)

9.2.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De houtduif wordt in het grootste deel van de provincie Overijssel aangetroffen. In het oosten en zuidoosten van de provincie zijn de aantallen houtduiven het grootst. Landelijk is in de jaren tachtig en negentig de broedpopulatie houtduiven meer dan gehalveerd. Ook in Overijssel neemt zowel de broedpopulatie als de winterpopulatie af met een geleidelijke dalende trend. De dalende trend lijkt echter achter te blijven ten opzichte van het landelijke beeld.

Figuur 130. Verspreiding van de houtduif als broedvogel en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 131. Trend van de houtduif als broedvogel en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de wildsoorten geteld. De tellingen zijn niet volledig, omdat voor 2017 het tellen van wildsoorten niet verplicht was.

Door de beperkte gegevens van twee jaar kan hier ook nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	219	311
Lonneker Losser	206	149
Holten	143	108
De IJssellanden (OV)	325	414
De Hof van Twente	416	299
Jachtvereniging Kampen	146	202
Twickel	0	1025
IJsselstreek Salland	26	149
Zuid-Oost Twente	229	599
Lemelerberg e.o.	107	153
West-Twente	0	3812
Hugale	351	554
Noorder Vechtlanden	0	387
Salland Midden	0	44
De Dinkelstreek	102	130
Het Reestgebied	72	239
Zenderen	152	211
D'Oldematen (OV)	210	78
De Koerkamp	649	285
Tubbergen	1.029	2.053
De Vechtstroom	146	123
Sallandse heuvelrug	83	118
Ommen-Den Ham	0	147
Steenwijkerwold e.o.	150	56
Vriezenveen e.o.	318	336
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	538
De Noord-Westhoek (OV)	141	190
't Achterveld (OV)	280	187
De Weerribben	66	50
Tussen Vecht en Dedemsvaart	331	82
Zuider Vechtlanden	303	273
Noord Oost Twente	390	363
Totaal	6.590	13.665

Figuur 132. Getelde houtduiven in Overijssel in 2017 en 2018 (bron: FRS)

9.2.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wnb is de houtduif een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (Art. 3.20 lid 2 Wnb). De jacht op houtduiven is geopend van 15 oktober tot en met 31 januari.

Daarnaast kunnen houtduiven het gehele jaar geschoten worden op basis van de landelijke vrijstelling.

Het doel van het beheer is om een redelijke wildstand te behouden en schade te voorkomen. Ook dient belangrijke schade te worden voorkomen en beperkt. Daarbij dient de staat van instandhouding niet verslechterd te worden.

9.2.5 Schadehistorie en effectiviteit

De getaxeerde schade veroorzaakt door houtduiven is verspreid over 3 gewassen, waarbij op haver de meeste getaxeerde schade was. Het aantal meldingen is gelijkmatig verspreid over de gewassen. Figuur 133 geeft deze getaxeerde schade waarden weer per gewas.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Grove peen/winterwortel	1	€ 842
Haver	1	€ 1.262
Wintergraan	1	€ 712
Totaal	3	€ 2.816

Figuur 133. Getaxeerde schade door houtduiven per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

De getaxeerde schade is verdeeld over de WBE-gebieden Jachtvereniging Kampen, IJsselstreek/Salland en de Koerkamp, zie figuur 134

WBE	Grove peen/ winterwortel	Haver	Wintergraan	Totaal getaxeerde waarde
De Koerkamp		€ 421		€ 421
Jachtvereniging Kampen	€ 842			€ 842
IJsselstreek Salland		€ 841	€ 712	€ 1.553
Totaal				€ 2.816

Figuur 134. Getaxeerde schade door houtduiven per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Alleen in 2017, in de maand juli, zijn schademeldingen gedaan. Andere jaren zijn geen schades gemeld. Zie figuur 135 en figuur 136.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 0
2015	€ 0
2016	€ 0
2017	€ 2.816
2018	€ 0

Figuur 135. Getaxeerde schade door houtduiven per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 0
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 2.816
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 136. Getaxeerde schade door houtduiven per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Aangezien het BIJ12, unit Faunazaken geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die landelijke of provinciaal vrijgesteld zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij het BIJ12, unit Faunazaken. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

9.2.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

In alle WBE-gebieden zijn houtduiven gedood, waarbij in de WBE-gebieden de Vechtstroom, Tubbergen en Tussen Vecht en Dedemsvaart de meeste houtduiven zijn gedood. Vooral in december worden houtduiven gedood, maar ook augustus springt eruit. De minste houtduiven worden in mei gedood.

Een verdeling is gemaakt tussen dieren die zijn gedood op basis van de vrijstelling en dieren die zijn gedood tijdens het jachtseizoen.

In de WBE-gebieden De Vechtstroom, Heeten e.o., Hugale, IJsselstreek/ Salland, Tubbergen, De Akkerlanden, Tussen Grens & Vecht, tussen Vecht en Dedemsvaart, Vriezenveen e.o. en West-Twente zijn de meeste houtduiven gedood op basis van de vrijstelling.

In de WBE-gebieden De Vechtstroom, Heeten e.o., Hugale, Tubbergen, tussen Vecht en Dedemsvaart, Vriezenveen e.o. en Zenderen zijn de meeste houtduiven gedood tijdens het jachtseizoen.

Bij het melden van gedode dieren welke op de wildlijst vermeld zijn dient opgemerkt te worden dat registratie hiervan pas verplicht is vanaf 2017. De meldingen van gedode dieren in de periode tot 2017 gebeurde op vrijwillige basis en geeft dus geen volledig beeld van het aantal geschoten dieren. De gegevens tot 2017 zijn dan ook zeer beperkt bruikbaar.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	1.820
2015	8.516
2016	9.937
2017	12.850
2018	9.330

Figuur 137. Totaal aantal gedode houtduiven in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	42	107	186	170
De Hof van Twente	17	22	138	634	605
De IJssellanden	2	146	339	98	64
De Koerkamp	7	77	129	264	281
De Noord-Westhoek	0	0	2	36	94
De Vechtstroom	1.413	729	745	362	349
De Weerribben	0	25	30	9	1
D'Oldematen	1	55	58	15	61
Heeten e.o.	0	911	344	494	435
Het Reestgebied	58	60	55	43	89
Holten	0	1	60	118	234
Hugale	0	457	1.090	847	600
IJsselstreek Salland	14	361	902	671	538
Jachtvereniging Kampen	0	298	279	271	60
Lemelerberg e.o.	0	197	62	49	30
Lonneker Losser	0	0	83	178	327
Noorder Vechtlanden	0	24	47	221	285

Ommen-Den Ham	0	83	21	24	113
Salland Midden	0	193	151	439	131
Sallandse heuvelrug	0	6	20	67	45
Steenwijkerwold e.o.	1	10	10	41	41
't Achterveld	0	4	23	446	271
Tubbergen	0	1234	1296	1240	864
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	77	99	306	336	242
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	1898	914	765	518
Twickel	0	0	559	955	575
Vriezenveen e.o.	0	313	622	1159	455
West-Twente	230	533	671	762	541
Zenderen	0	419	395	856	373
Zuider Vechtlanden	0	12	3	5	25
Zuid-Oost Twente	0	0	143	696	292
Noord Oost Twente	0	234	327	442	619

Figuur 138. Totaal aantal gedode houtduiven per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Jaar	Aantal gedode dieren op basis vrijstelling
2014	775
2015	3.750
2016	5.995
2017	6.759
2018	6.101

Figuur 139. Totaal aantal gedode houtduiven op basis van de landelijke vrijstelling in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	0	48	83	103
De Hof van Twente	0	0	16	323	307
De IJssellanden	2	26	125	36	53
De Koerkamp	2	36	53	186	241
De Noord-Westhoek	0	0	2	30	88
De Vechtstroom	509	311	602	278	244
De Weerribben	0	0	24	2	0
D'Oldematen	1	0	2	1	47
Heeten e.o.	0	313	198	225	418
Het Reestgebied	55	59	53	31	70
Holten	0	0	35	21	152
Hugale	0	31	670	428	442
IJsselstreek Salland	4	266	599	528	491
Jachtvereniging Kampen	0	244	226	213	52
Lemelerberg e.o.	0	67	33	22	6
Lonneker Losser	0	0	49	52	83
Noorder Vechtlanden	0	16	12	163	259
Ommen-Den Ham	0	36	9	6	2
Salland Midden	0	89	117	332	61
Sallandse heuvelrug	0	3	0	15	32
Steenwijkerwold e.o.	0	10	5	1	30
't Achterveld	0	0	16	371	214
Tubbergen	0	603	805	390	396
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	73	97	292	325	197
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	963	340	589	431
Twickel	0	0	238	463	311
Vriezenveen e.o.	0	44	491	429	339
West-Twente	129	400	521	383	479
Zenderen	0	75	158	152	183
Zuider Vechtlanden	0	0	0	0	12
Zuid-Oost Twente	0	0	46	499	165
Noord Oost Twente	0	61	206	72	193

Figuur 140. Totaal aantal gedode houtduiven per WBE op basis van de landelijke vrijstelling in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Jaar	Aantal gedode dieren tijdens jacht
2014	1.045
2015	4.766
2016	3.942
2017	6.091
2018	3.229

Figuur 141. Totaal aantal gedode houtduiven tijdens de jacht in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	42	59	103	67
De Hof van Twente	17	22	122	311	298
De IJssellanden	0	120	214	62	11
De Koerkamp	5	41	76	78	40
De Noord-Westhoek	0	0	0	6	6
De Vechtstroom	904	418	143	84	105
De Weerribben	0	25	6	7	1
D'Oldematen	0	55	56	14	14
Heeten e.o.	0	598	146	269	17
Het Reestgebied	3	1	2	12	19
Holten	0	1	25	97	82
Hugale	0	426	420	419	158
IJsselstreek Salland	10	95	303	143	47
Jachtvereniging Kampen	0	54	53	58	8
Lemelerberg e.o.	0	130	29	27	24
Lonneker Losser	0	0	34	126	244
Noorder Vechtlanden	0	8	35	58	26
Ommen-Den Ham	0	47	12	18	111
Salland Midden	0	104	34	107	70
Sallandse heuvelrug	0	3	20	52	13
Steenwijkerwold e.o.	1	0	5	40	11
't Achterveld	0	4	7	75	57
Tubbergen	0	631	491	850	468
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	4	2	14	11	45
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	935	574	176	87
Twickel	0	0	321	492	264

Vriezenveen e.o.	0	269	131	730	116
West-Twente	101	133	150	379	62
Zenderen	0	344	237	704	190
Zuider Vechtlanden	0	12	3	5	13
Zuid-Oost Twente	0	0	97	197	127
Noord Oost Twente	0	173	121	370	426

Figuur 142. Totaalaantal gedode houtduiven per WBE tijdens de jacht in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.2.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de houtduif als broedvogel in Nederland is beoordeeld als matig ongunstig (bron: www.sovon.nl).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
matig ongunstig	matig ongunstig	gunstig	gunstig	matig ongunstig

De staat van instandhouding van de houtduif als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als gunstig (bron: www.sovon.nl).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
gunstig	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig

9.2.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

9.2.9 Beheermaatregelen

De houtduif is op basis van de Wet natuurbescherming een beschermd inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (art. 3.20 lid 2) de jacht is hierbij geopend van 15 oktober tot en met 31 januari. Hierbij is de jachthouder wettelijk verplicht te zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld.

Tevens kunnen houtduiven jaarrond worden geschoten op basis van de landelijke vrijstelling

Jachthouders zijn op grond van de Wet natuurbescherming verplicht afschot te registreren op een door de faunabeheereenheid vastgesteld wijze of applicatie. In Overijssel is hiervoor een Faunaregistratiesysteem ter beschikking gesteld aan de jachthouders.

Tevens dienen trendtellingen uitgevoerd te worden. Deze dienen uitgevoerd te worden door middel van een door de faunabeheereenheid vast te stellen protocol en geregistreerd te worden in het ter beschikking gestelde Faunaregistratiesysteem.

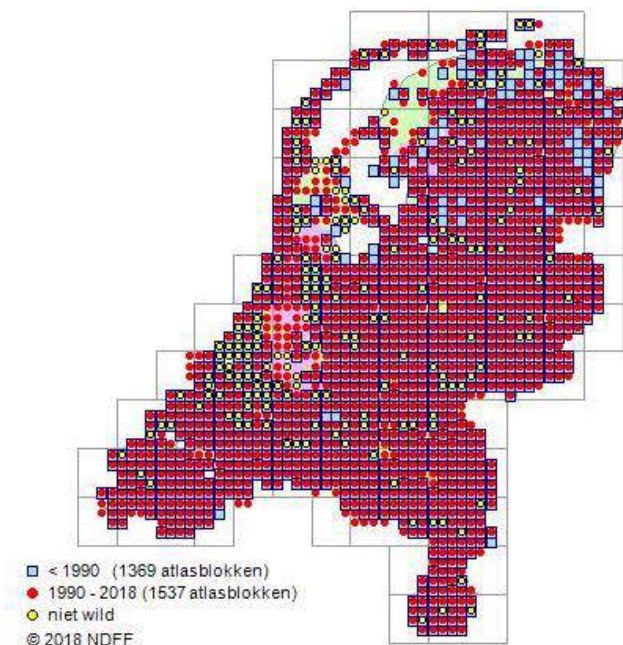
9.3 Konijn (*Oryctolagus cuniculus*)

9.3.1 Algemeen

Het konijn is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Ook is het konijn een aangewezen wildsoort volgens art 3.20 lid 2 van de Wet natuurbescherming. Voor het konijn geldt een landelijke vrijstelling tot afschot bij dreigende schade gedurende het hele jaar.

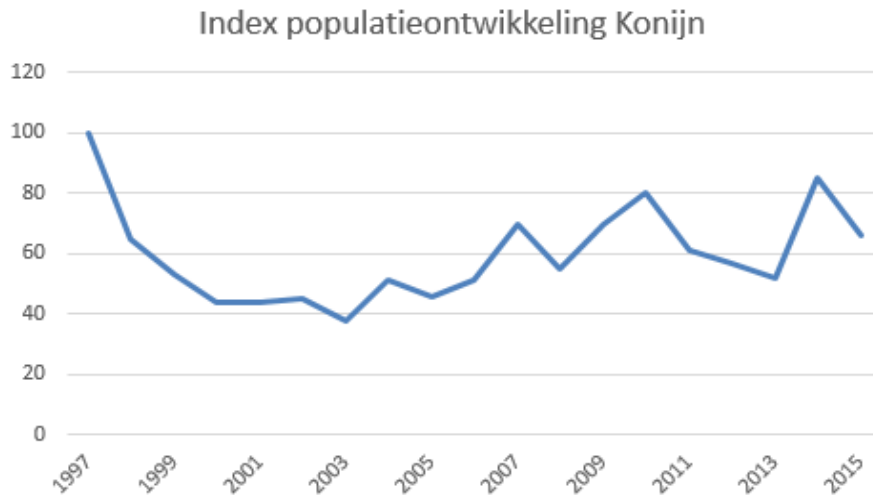
9.3.2 Kwantitatieve gegevens

Konijnen zijn in de Vroege Middeleeuwen vanuit Midden-Frankrijk en het Middellandse Zeegebied ingevoerd en ondertussen over heel Nederland verspreid. De voornaamste veranderingen in verspreiding en aantallen zijn de sterke teruggang in de jaren 1950-1980 door myxomatose, in 1990-2002 door VHS, en het daaropvolgende herstel van beide. Konijnen worden gemonitord in twee meetnetten: de duintellingen en het meetnet 'Dagactieve Zoogdieren'. De duintellingen zijn al in 1984 begonnen en laten de sterke afname door VHS en het recente herstel goed zien. Het herstel is echter niet overal opgetreden en ontbreekt in geïsoleerde natuurgebieden en op de hoge zandgronden in het midden van het land en op het Drents plateau.

Figuur 143. Verspreiding van het konijn over Nederland (bron: NDFF, 2018)

Uit de gegevens van het NEN blijkt dat er de laatste jaren weer sprake is van een licht herstel van de populatie.

Figuur 144. Geïndexeerde populatieontwikkeling van het konijn in Nederland in de periode 1997-2013 (bron: Leefomgeving, 2018)

9.3.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Het konijn kunnen we in bijna de gehele provincie aantreffen als daar mogelijkheden zijn om ook een hol te graven, alleen in de natte delen van de provincie is dit niet mogelijk.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de wildsoorten geteld. De tellingen worden steeds nauwkeuriger echter doordat men nog moet wennen en het systeem van wild tellen in 2017 nog niet in alle WBE-gebieden voldoende geïmplementeerd was, zijn de gegevens zeer beperkt bruikbaar.

Door de beperkte gegevens van twee jaar kan hier nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	31	52
Lonneker Losser	32	9
Holten	22	30
De IJssellanden (OV)	81	10
De Hof van Twente	49	32
Jachtvereniging Kampen	7	1
Twickel	0	44
IJsselstreek Salland	2	17
Zuid-Oost Twente	32	55

Lemelerberg e.o.	14	16
West-Twente	0	624
Hugale	22	43
Noorder Vechtlanden	0	9
Salland Midden	0	7
De Dinkelstreek	71	35
Het Reestgebied	6	7
Zenderen	29	40
D'Oldematen (OV)	0	0
De Koerkamp	25	11
Tubbergen	111	199
De Vechtstroom	28	24
Sallandse heuvelrug	29	23
Ommen-Den Ham	0	21
Steenwijkerwold e.o.	28	10
Vriezenveen e.o.	1	1
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	29
De Noord-Westhoek (OV)	4	0
't Achterveld (OV)	25	1
De Weerribben	1	0
Tussen Vecht en Dedemsvaart	18	11
Zuider Vechtlanden	16	47
Noord Oost Twente	157	88
Totaal	841	1.496

Figuur 145. Getelde konijnen in 2017 en 2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.3.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wnb is het konijn een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (Art. 3.20 lid 2 Wnb). De jacht op konijnen is geopend van 15 augustus tot en met 31 januari.

Daarnaast kunnen konijnen het gehele jaar gedood worden op basis van de landelijke vrijstelling.

Het doel van het beheer is om een redelijke wildstand te behouden en schade te voorkomen in het jachtveld. Ook dient ernstige schade of overlast worden voorkomen en beperkt. Daarbij dient geen afbreuk aan de staat van instandhouding te worden gedaan.

9.3.5 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn voor het konijn in de periode 2014 t/m 2018 geen schademeldingen gedaan. Aangezien het BIJ12, unit Faunazaken geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die landelijke of provinciaal vrijgesteld zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij het BIJ12, unit Faunazaken. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

9.3.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

Het totaal aantal gedode dieren is sinds 2014 sterk toegenomen tot 2.368 konijnen in 2015. Na 2015 is het aantal gedode dieren sterk gedaald tot 1.004 in 2018. In alle WBE-gebieden zijn konijnen gedood de afgelopen 5 jaar. De meeste konijnen worden in de WBE-gebieden Heeten e.o., Hugale en Tubbergen in de maand december gedood.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	268
2015	2.368
2016	1.832
2017	1.389
2018	1.004

Figuur 146. Totaal aantal gedode konijnen per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	100	50	63	36
De Hof van Twente	0	25	44	36	99
De IJssellanden	0	55	165	31	9
De Koerkamp	1	20	59	20	31
De Vechtstroom	120	74	53	33	22
De Weerribben	0	30	0	0	
D' Oldematen	0	0	2	19	1
Heeten e.o.	0	326	135	47	4
Holten	0	1	32	37	56
Hugale	0	360	213	146	45
IJsselstreek Salland	2	31	128	102	15
Jachtvereniging Kampen	0	12	1	0	
Lemelerberg e.o.	0	44	12	2	5
Lonneker Losser	0	0	1	49	80
Noorder Vechtlanden	0	4	5	13	18

Ommen-Den Ham	2	27	19	32	66
Salland midden	0	13	14	17	15
Sallandse heuvelrug	0	0	8	3	
Steenwijkerwold e.o.	14	27	13	9	3
't Achterveld	0	5	5	18	15
Tubbergen	0	674	350	203	164
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	5	0	6	1	
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	54	85	81	20
Twickel	0	0	22	35	7
Vriezenveen e.o.	0	5	6	27	21
West-Twente	119	171	155	72	37
Zenderen	5	114	61	78	31
Zuider Vechtlanden	0	28	0	0	1
Zuid-Oost Twente	0	0	63	88	41
Noord Oost Twente	0	165	125	127	156

Figuur 147. Totaal aantal gedode konijnen per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Van de 1.004 gedode dieren in 2018 zijn er 140 gedood op basis van de vrijstelling. In de WBE-gebieden Hugale, IJsselstreek, Tubbergen zijn de meeste konijnen gedood op basis van de vrijstelling. Kijkend naar de jachtgegevens dan zie je dat de meeste konijnen in het jachtseizoen met een piek in december worden gedood. Ook hierbij zie je dat de WBE-gebieden Hugale, IJsselstreek en Tubbergen eruit springen.

Bij het melden van gedode dieren welke op de wildlijst en/of de landelijke vrijstellingslijst vermeld zijn dient opgemerkt te worden dat registratie hiervan pas verplicht is vanaf 2017. De meldingen van gedode dieren in de periode tot 2017 gebeurde op vrijwillige basis en geeft dus geen volledig beeld van het aantal geschoten dieren. De gegevens tot 2017 zijn dan ook zeer beperkt bruikbaar.

Jaar	Aantal gedode dieren op basis vrijstelling
2014	50
2015	528
2016	650
2017	273
2018	140

Figuur 148. Totaal aantal gedode konijnen op basis van de landelijke vrijstelling in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	4	5	0	5
De Hof van Twente	0	0	0	1	8
De IJssellanden	0	30	49	10	7
De Koerkamp	0	0	11	12	13
De Vechtstroom	23	12	23	18	1
D'Oldematen	0	0	0	16	0
Heeten e.o.	0	72	90	4	2
Holten	0	0	0	8	5
Hugale	0	119	98	44	9
IJsselstreek Salland	0	26	85	52	4
Jachtvereniging Kampen	0	5	1	0	0
Lemelerberg e.o.	0	14	10	0	0
Lonneker Losser	0	0	0	9	3
Noorder Vechtlanden	0	0	1	8	3
Ommen-Den Ham	0	7	5	10	10
Salland Midden	0	7	0	9	1
Sallandse heuvelrug	0	0	0	2	0
Steenwijkerwold e.o.	0	9	4	4	1
't Achterveld	0	0	0	1	0
Tubbergen	0	132	153	42	34
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	2	0	0
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	21	25	2	12
Twickel	0	0	0	1	0
Vriezenveen e.o.	0	0	0	1	7
West Twente	27	48	46	5	12
Zenderen	0	22	24	0	0
Zuid-Oost Twente	0	0	12	13	3
Noord Oost Twente	0	0	6	1	0

Figuur 149. Totaal aantal gedode konijnen per WBE op basis van de Landelijke vrijstelling in de periode 01-01-2013 t/m 13-10-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Jaar	Aantal gedode dieren jacht
2014	218
2015	1.840
2016	1.182
2017	1.116
2018	864

Figuur 150. Totaal aantal gedode konijnen tijdens de jacht in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	96	45	63	31
De Hof van Twente	0	25	44	35	91
De IJssellanden	0	25	116	21	2
De Koerkamp	1	20	48	8	18
De Vechtstroom	97	62	30	15	21
De Weerribben	0	30	0	0	
D'Oldematen	0	0	2	3	1
Heeten e.o.	0	254	45	43	2
Holten	0	1	32	29	51
Hugale	0	241	115	102	36
IJsselstreek Salland	2	5	43	50	11
Jachtvereniging Kampen	0	7	0	0	
Lemelerberg e.o.	0	30	2	2	5
Lonneker Losser	0	0	1	40	77
Noorder Vechtlanden	0	4	4	5	15
Ommen-Den Ham	2	20	14	22	56
Salland midden	0	6	14	8	14
Sallandse heuvelrug	0	0	8	1	
Steenwijkerwold e.o.	14	18	9	5	2
't Achterveld	0	5	5	17	15
Tubbergen	0	542	197	161	130
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	5	0	4	1	
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	33	60	79	8
Twickel	0	0	22	34	7
Vriezenveen e.o.	0	5	6	26	14
West-Twente	92	123	109	67	25
Zenderen	5	92	37	78	31

Zuider Vechtlanden	0	28	0	0	1
Zuid-Oost Twente	0	0	51	75	38
Noord Oost Twente	0	165	119	126	156

Figuur 151. Totaal aantal gedode konijnen tijdens de jacht in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.3.7 Staat van instandhouding

Gezien het feit dat het konijn al geruime tijd aanwezig is in zowel Nederland als Overijssel, dat de aantallen ondanks en wellicht mede dankzij het gevoerde beheer stabiel zijn, er in ruime mate geschikt habitat aanwezig is en het konijn een ruim verspreidingsgebied kent zal de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komen.

Ook de jaarlijkse telgegevens en verplichte registratie van afschot dragen bij aan het borgen van de gunstige staat van instandhouding. Daarnaast wordt de gunstige staat van instandhouding geborgd in de onderbouwing voor de landelijke vrijstelling.

9.3.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

9.3.9 Beheermaatregelen

Het konijn is op basis van de Wet natuurbescherming een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (art. 3.20 lid 2). De jacht is hierbij geopend van 15 augustus tot en met 31 januari. Hierbij is de jachthouder wettelijk verplicht te zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld.

Daarnaast kunnen konijnen jaarrond worden geschoten op basis van de landelijke vrijstelling.

Jachthouders zijn op grond van de Wet natuurbescherming verplicht afschot te registreren op een door de faunabeheereenheid vastgesteld wijze of applicatie. In Overijssel is hiervoor een Faunaregistratiesysteem ter beschikking gesteld aan de jachthouders.

Tevens dienen trendtellingen uitgevoerd te worden. Deze dienen uitgevoerd te worden door middel van een door de faunabeheereenheid vast te stellen protocol en geregistreerd te worden in het ter beschikking gestelde Faunaregistratiesysteem.

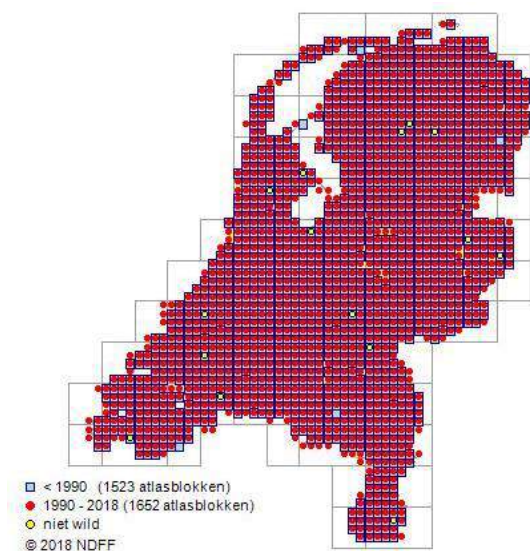
9.4 Haas (*Lepus europaeus*)

9.4.1 Algemeen

De haas is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Ook is de haas een aangewezen wildsoort volgens art 3.20 lid 2 van de Wet natuurbescherming.

9.4.2 Kwantitatieve gegevens

De haas komt overal in Nederland voor. Landelijk gezien vertoonde de hazenstand in de jaren 1970 een dalende trend. Deze teruggang was evident op de oostelijke en zuidelijke zandgronden, en in akkerbouwgebieden op zeeklei, maar dat gold niet voor de rivierkleigebieden en de Friese zandgronden. De achteruitgang werd toen in veel landen van Europa waargenomen en de oorzaken waren divers, maar de hoofdoorzaak lag bij intensivering en schaalvergroting van de landbouw. Daarnaast werden effecten van slechte weersomstandigheden en predatie versterkt door het ontbreken van gevarieerd voedsel en dekking. Na een daling eind jaren 1990 laat het NEM-meetnet Dagactieve Zoogdieren van 2003 tot 2011 een stijgende trend zien, en daarna weer een daling.

Figuur 152. Verspreiding van het haas over Nederland (bron: NDFF, 2018)

9.4.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Met uitzondering van de bebouwde kommen en grote open wateren kan de haas overal in Overijssel worden aangetroffen.

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de wildsoorten geteld. De tellingen worden steeds nauwkeuriger echter doordat men nog moet wennen en het systeem van wild tellen in 2017 nog niet in alle WBE-gebieden voldoende geïmplementeerd was zijn de gegevens zeer beperkt bruikbaar.

Door de beperkte gegevens van twee jaar kan hier ook nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	307	356
Lonneker Losser	86	72
Holten	79	140
De IJssellanden (OV)	522	745
De Hof van Twente	178	157
Jachtvereniging Kampen	223	274
Twickel	0	232
IJsselstreek Salland	106	175
Zuid-Oost Twente	117	166
Lemelerberg e.o.	62	92
West-Twente	0	2.556
Hugale	113	154
Noorder Vechtlanden	0	238
Salland Midden	77	51
De Dinkelstreek	57	72
Het Reestgebied	35	86
Zenderen	85	146
D'Oldematen (OV)	148	195
De Koerkamp	473	327
Tubbergen	663	1860
De Vechtstroom	105	88
Sallandse heuvelrug	56	94
Ommen-Den Ham	0	128
Steenwijkerwold e.o.	126	94
Vriezenveen e.o.	41	121
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	419
De Noord-Westhoek (OV)	190	229
't Achterveld (OV)	218	99
De Weerribben	41	25
Tussen Vecht en Dedemsvaart	49	63
Zuider Vechtlanden	219	187
Noord Oost Twente	226	360
Totaal	4.602	10.001

Figuur 153. Getelde hazen in 2017 en 2018 in Overijssel (bron FRS)

9.4.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wnb is de haas een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (Art. 3.20 lid 2 Wnb). De jacht op hazen is geopend van 15 oktober tot en met 31 december.

Het doel van het beheer is om een redelijke wildstand te behouden en schade te voorkomen in het jachtveld. Ook dient ernstige schade of overlast worden voorkomen en beperkt. Daarbij dient geen afbreuk aan de staat van instandhouding te worden gedaan.

9.4.5 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn geen schade gegevens van het Haas bekend.

9.4.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

In alle WBE-gebieden zijn hazen gedood de afgelopen 5 jaar. De meeste hazen zijn in de WBE-gebieden De IJssellanden, Heeten e.o., IJsselstreek/ Salland, Tubbergen en West-Twente gedood.

Bij het melden van gedode dieren welke op de wildlijst vermeld zijn dient opgemerkt te worden dat registratie hiervan pas verplicht is vanaf 2017. De meldingen van gedode dieren in de periode tot 2017 gebeurde op vrijwillige basis en geeft dus geen volledig beeld van het aantal gedode dieren. De gegevens tot 2017 zijn dan ook zeer beperkt bruikbaar.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	602
2015	3.711
2016	4.721
2017	7.707
2018	6.411

Figuur 154. Aantal gedode hazen in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	46	70	162	138
De Hof van Twente	0	69	203	303	525
De IJssellanden	0	638	272	1.020	555
De Koerkamp	4	40	63	258	183
De Noord-Westhoek	0	7	69	101	100
De Vechtstroom	336	186	231	236	192
De Weerribben	6	78	26	51	31
D'Oldematen	0	48	92	155	137
Heeten	0	305	339	451	234
Het Reestgebied	11	19	27	28	45
Holten	0	7	35	156	164
Hugale	0	251	306	259	125
IJsselstreek Salland	9	141	597	598	365
Jachtvereniging Kampen	0	184	87	343	297
Lemelerberg e.o.	0	93	83	72	48
Lonneker Losser	0	0	4	54	139
Noorder Vechtlanden	0	29	64	242	215
Ommen-Den Ham	12	71	42	68	112
Salland Midden	0	22	295	379	358
Sallandse heuvelrug	0	1	19	40	24
Steenwijkerwold e.o.	2	14	22	71	26
't Achterveld	0	3	20	155	346
Tubbergen	0	588	606	630	659
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	26	33	59	71	69
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	162	99	180	164
Twickel	0	0	126	151	94
Vriezenveen e.o.	0	66	89	199	165
West-Twente	177	290	309	470	164
Zenderen	15	150	168	280	252
Zuider Vechtlanden	0	26	23	45	46
Zuid-Oost Twente	0	0	74	158	85
Noord Oost Twente	4	107	186	321	350

Figuur 155. Aantal gedode hazen per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.4.7 Staat van instandhouding

Gezien het feit dat de haas al geruime tijd aanwezig is in zowel Nederland als Overijssel, dat de aantallen ondanks en wellicht mede dankzij het gevoerde beheer stabiel zijn, er in ruime mate geschikt habitat aanwezig is en de haas een ruim verspreidingsgebied kent zal de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komen.

Ook de jaarlijkse telgegevens en verplichte registratie van afschot dragen bij aan het borgen van de gunstige staat van instandhouding.

9.4.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

9.4.9 Beheermaatregelen

Het haas is op basis van de Wet natuurbescherming een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (art. 3.20 lid 2). De jacht is hierbij geopend van 15 oktober tot en met 31 december. Hierbij is de jachthouder wettelijk verplicht te zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld.

Jachthouders zijn op grond van de Wet natuurbescherming verplicht afschot te registreren op een door de faunabeheereenheid vastgesteld wijze of applicatie. In Overijssel is hiervoor een Faunaregistratiesysteem ter beschikking gesteld aan de jachthouders.

Tevens dienen trendtellingen uitgevoerd te worden. Deze dienen uitgevoerd te worden door middel van een door de faunabeheereenheid vast te stellen protocol en geregistreerd te worden in het ter beschikking gestelde Faunaregistratiesysteem.

9.5 Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

9.5.1 Algemeen

De wilde eend is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

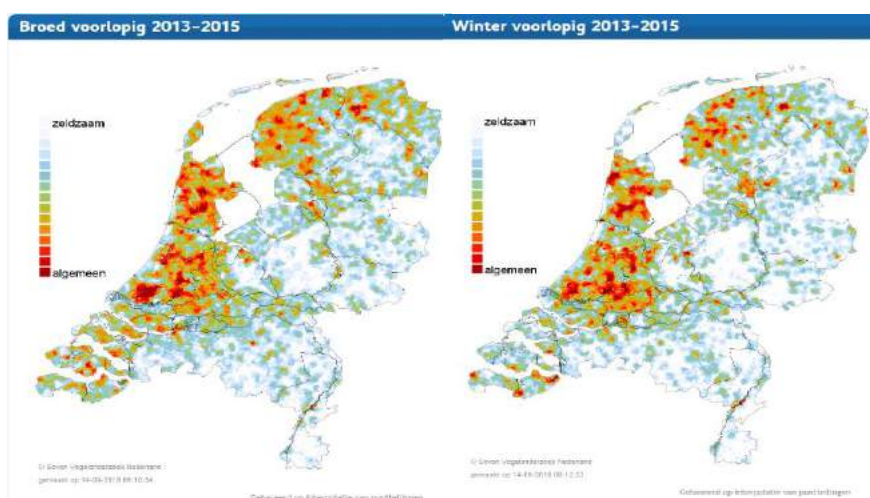
9.5.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende wilde eenden

De wilde eend is een van de meest verbreide Nederlandse broedvogels. De meerderheid nestelt in de laaggelegen delen van het land, vooral in waterrijke polders en moerassen. Op de hoge gronden is deze eend minder talrijk maar ontbreekt hij zelden; soms broedt hij op grote afstand van water. Ook in stedelijk gebied is de wilde eend een gewone broedvogel. Aantallen en verspreiding leken op landelijk niveau lange tijd nauwelijks verandering te ondergaan. Regionale afnames, zoals door verdroging van duinvalleien, werden gecompenseerd door toename elders. Sinds ongeveer 1990 nemen de aantallen echter af. Zie figuur 159 voor de verspreiding van de wilde eend.

Overwinterende wilde eenden

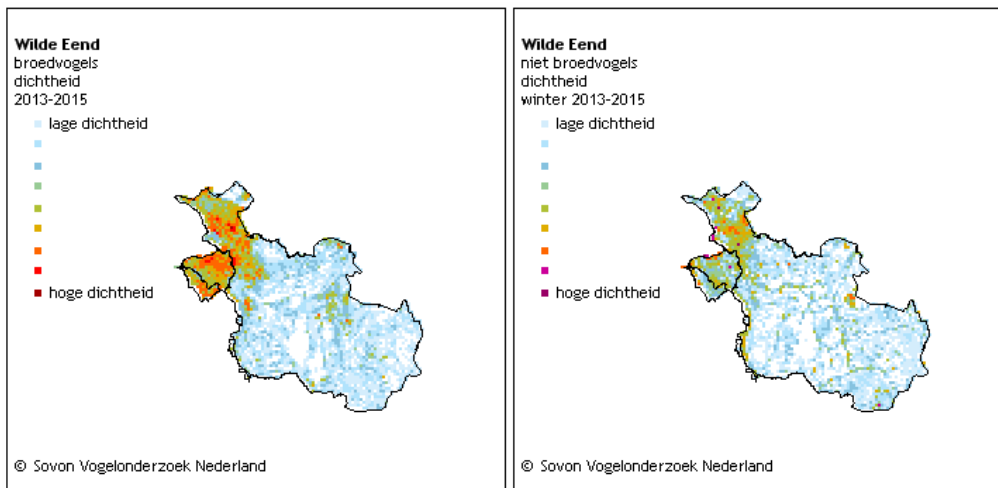
De aantallen zijn het hoogst in de wintermaanden, wanneer wilde eenden zowel in open wateren als boerenland en stedelijk gebied talrijk zijn. De aantallen zijn betrekkelijk ongevoelig voor de nukken van het weer. Strenge vorst of zware sneeuwval leiden bij deze winterharde soort hooguit tot verplaatsingen naar open water of voerplekken, maar niet tot wegtrek over grote afstanden. De landelijk getelde aantallen nemen sinds ongeveer 2000 gaandeweg af. De oorzaak kan liggen in de afname van de eigen broedpopulatie, maar ook met een verschuiving van de winterverspreiding binnen Europa. Door gemiddeld zachtere winters hebben Noord-Europese broedvogels vermoedelijk minder neiging om tot in Nederland te overwinteren.

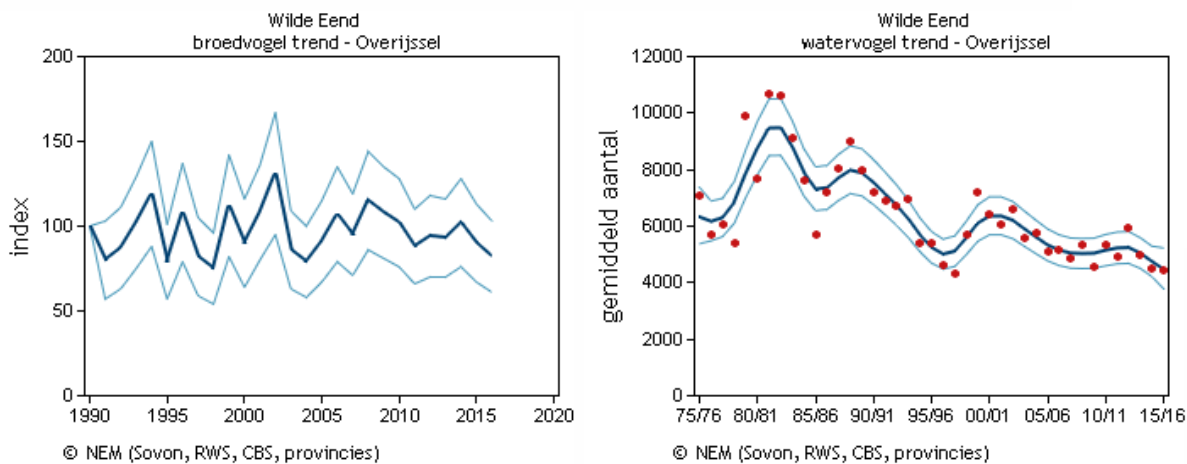
Figuur 156. Verspreiding van de wilde eend als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1860>)

9.5.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Verspreid over de gehele provincie komt de wilde eend voor waarbij het zwaartepunt zicht bevindt in de kop van Overijssel en langs de IJssel. De trend binnen Overijssel is een licht afnemende trend.

Figuur 157. Verspreiding van de wilde eend als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 158. Trend van de wilde eend als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de wildsoorten geteld. De tellingen zijn niet volledig, omdat voor 2017 het tellen van wildsoorten niet verplicht was.

Door de beperkte gegevens van de afgelopen twee jaar kan hier ook nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	68	83
Lonneker Losser	54	39
Holten	40	55
De IJssellanden (OV)	1.543	1.575
De Hof van Twente	161	120
Jachtvereniging Kampen	356	464
Twickel	0	509
IJsselstreek Salland	68	163
Zuid-Oost Twente	228	250
Lemelerberg e.o.	66	72
West-Twente	0	2102
Hugale	97	172
Noorder Vechtlanden	0	216
Salland Midden	0	39
De Dinkelstreek	25	2
Het Reestgebied	24	136
Zenderen	80	81
D'Oldematen (OV)	460	361
De Koerkamp	221	163
Tubbergen	257	513
De Vechtstroom	115	129
Sallandse heuvelrug	63	33
Ommen-Den Ham	0	128
Steenwijkerwold e.o.	121	84
Vriezenveen e.o.	171	145
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	619
De Noord-Westhoek (OV)	1.228	1.466
't Achterveld (OV)	80	20
De Weerribben	630	375
Tussen Vecht en Dedemsvaart	98	240
Zuider Vechtlanden	330	283
Noord Oost Twente	249	149
Totaal	6.833	10.786

Figuur 159. Getelde wilde eenden in 2017-2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.5.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De wilde eend is als niet-broedvogel als instandhoudingsdoel van de Rijntakken opgenomen. In de Wnb is de wilde eend een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (Art. 3.20 lid 2 Wnb). De jacht op wilde eenden is geopend van 15 augustus tot en met 31 januari.

Het doel van het beheer is om een redelijke wildstand te behouden en schade te voorkomen. Daarbij dient geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats te vinden.

9.5.5 Schadehistorie en effectiviteit

In 2015 is ontheffing verleend voor het doden van wilde eenden met gebruikmaking van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op schade percelen voor zover deze bestaan uit graanpercelen, en direct daaraan grenzende percelen voor 12 WBE's, zijnde Tussen grens & Vecht-De Akkerlanden, De Noord-Westhoek, De Vechtstroom, Tussen Vecht en Dedemsvaart, IJsselvallei, De Weerribben, IJsselstreek-Wijhe, Noorder Vechtlanden, Ootmarsum, West Twente, Ommen-Den Ham en D'Oldematen. Dit voor de periode van 1 juli tot 15 augustus.

Daarnaast is voor WBE De IJssellanden ontheffing verleend voor het doden van wilde eenden met behulp van het geweer ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op schade percelen voor zover deze bestaan uit graanpercelen, vollegrondsgroente-percelen en direct daaraan grenzende percelen. Dit voor de periode van 1 mei tot 15 augustus.

Een aantal belangrijke voorschriften verbonden aan deze ontheffing zijn:

- Deze ontheffing mag gebruikt worden vanaf een half uur voor zonsopkomst tot een half uur na zonsondergang.
- Er mag pas van deze ontheffing gebruik gemaakt worden, nadat de inzet van 2 preventieve maatregelen onvoldoende gebleken zijn, zoals beschreven in het Handboek Faunaschade van BIJ12.

De getaxeerde schade veroorzaakt door de wilde eend betreft 1 melding op ijsbergsla. Deze schade bevond zich in de WBE IJssellanden, in het jaar 2014 (zie figuur 160), waarbij deze plaatsvond in de maanden september (zie figuur 162). In 2015 tot en met 2018 zijn er geen meldingen meer gedaan van schade door wilde eenden.

WBE	Ijsbergsla	Totaal getaxeerde waarde
De IJssellanden	€ 4.950	€ 4.950
Totaal		€ 4.950

Figuur 160. Getaxeerde schade door wilde eenden per gewas en per WBE en per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 4.950
2015	€ 0
2016	€ 0
2017	€ 0
2018	€ 0

Figuur 161. Getaxeerde schade door wilde eenden per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 0
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 4.950
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 162. Getaxeerde schade door wilde eenden per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Aangezien BIJ12 geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die bejaagbaar zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij BIJ12. Het niet verstrekken van tegemoetkomingen in de schade beperkt zich tot de periode dat de soort ook daadwerkelijk bejaagbaar is. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

9.5.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

Het aantal gedode dieren is sinds 2014 sterk toegenomen van 968 wilde eenden tot 7.981 wilde eenden in 2017, welke voornamelijk in december worden gedood. In alle WBE-gebieden zijn wilde eenden gedood de afgelopen 5 jaar (zie figuur 163).

In 2017 zijn de meeste wilde eenden in de WBE's De IJssellanden, IJsselstreek/ Salland, Tubbergen en Twickel gedood. Hiervan zijn 139 dieren met een ontheffing gedood, de meesten in juli en augustus. Dit aantal schommelde tussen 2014 en 2018 tussen de 69 en 139 wilde eenden. 78% van

deze meldingen kwamen van de WBE's De Noord-Westhoek en De Vechtstroom. Zie hiervoor figuur 164 t/m figuur 166.

Bij het melden van gedode dieren welke op de wildlijst vermeld zijn dient opgemerkt te worden dat registratie hiervan pas verplicht is vanaf 2017. De meldingen van gedode dieren in de periode tot 2017 gebeurde op vrijwillige basis en geeft dus geen volledig beeld van het aantal geschoten dieren. De gegevens tot 2017 zijn dan ook zeer beperkt bruikbaar.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	968
2015	4.647
2016	6.184
2017	7.981
2018	6.297

Figuur 163. Totaal aantal gedode wilde eenden in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	49	38	265	80
De Hof van Twente	0	56	194	372	412
De IJssellanden	10	737	891	786	596
De Koerkamp	10	24	31	128	85
De Noord-Westhoek	15	29	69	269	324
De Vechtstroom	677	459	340	378	310
De Weerribben	61	378	214	135	198
D'Oldematen	11	125	144	129	112
Heeten e.o.	0	372	177	277	99
Het Reestgebied	23	15	26	36	39
Holten	0	2	12	125	113
Hugale	0	195	276	254	130
IJsselstreek Salland	22	114	679	537	307
Jachtvereniging Kampen	0	333	226	370	89
Lemelerberg e.o.	0	141	29	41	62
Lonneker Losser	0	0	51	70	298
Noorder Vechtlanden	0	30	47	152	114
Ommen-Den Ham	18	94	27	52	166
Salland Midden	0	63	259	327	255
Sallandse heuvelrug	0	0	13	42	23

Steenwijkerwold e.o.	14	12	100	122	57
't Achterveld	0	0	0	67	49
Tubbergen	0	350	362	534	420
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	16	70	87	74	97
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	493	348	325	308
Twickel	0	0	640	576	375
Vriezenveen e.o.	0	77	227	427	197
West-Twente	78	177	185	337	85
Zenderen	6	128	127	203	197
Zuider Vechtlanden	0	26	6	19	25
Zuid-Oost Twente	0	0	74	244	108
Noord Oost Twente	7	98	276	297	563

Figuur 164. Totaalaantal gedode wilde eenden per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Jaar	Aantal gedode dieren vanuit ontheffing
2014	79
2015	69
2016	109
2017	139
2018	63

Figuur 165. Aantal gedode wilde eenden op basis van een ontheffing in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De IJssellanden	7	10	6	5	2
De Noord-Westhoek	15	14	16	66	43
De Vechtstroom	5	0	26	43	16
De Weerribben	0	1	1	2	0
D'Oldematen	2	5	0	2	0
IJsselstreek Salland	20	18	1	3	0
Noorder Vechtlanden	0	0	0	0	2
Ommen-Den Ham	14	0	0	0	0
Noord Oost Twente	7	0	0	0	0
Steenwijkerwold e.o.	0	4	19	5	0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	6	28	11	0
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	0	12	0	0

West-Twente	0	2	0	0	0
De Koerkamp	9	9	0	2	0

Figuur 166. Aantal gedode wilde eenden per WBE op basis van een ontheffing in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Jaar	Aantal gedode dieren tijdens de jacht
2014	889
2015	4.578
2016	6.075
2017	7.842
2018	6.234

Figuur 167. Aantal gedode wilden eenden tijdens de jacht in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	49	38	265	80
De Hof van Twente	0	56	194	372	412
De IJssellanden	3	727	885	781	594
De Koerkamp	1	15	31	126	85
De Noord-Westhoek	0	15	53	203	281
De Vechtstroom	672	459	314	335	294
De Weerribben	61	377	213	133	198
D'Oldematen	9	120	144	127	112
Heeten e.o.	0	372	177	277	99
Het Reestgebied	23	15	26	36	39
Holten	0	2	12	125	113
Hugale	0	195	276	254	130
IJsselstreek Salland	2	96	678	534	307
Jachtvereniging Kampen	0	333	226	370	89
Lemelerberg e.o.	0	141	29	41	62
Lonneker Losser	0	0	51	70	298
Noorder Vechtlanden	0	30	47	152	112
Ommen-Den Ham	4	94	27	52	166
Salland Midden	0	63	259	327	255
Sallandse heuvelrug	0	0	13	42	23
Steenwijkerwold e.o.	14	8	81	117	57
't Achterveld	0	0	0	67	49
Tubbergen	0	350	362	534	420

Tussen Grens & Vecht De Akkerlanden	16	64	59	63	97
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	493	336	325	308
Twickel	0	0	640	576	375
Vriezenveen e.o.	0	77	227	427	197
West-Twente	78	175	185	337	85
Zenderen	6	128	127	203	197
Zuider Vechtlanden	0	26	6	19	25
Zuid-Oost Twente	0	0	74	244	108
Noord Oost Twente	0	98	276	297	563

Figuur 168. Aantal gedode wilde eenden per WBE tijdens de jacht in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.5.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de wilde eend als broedvogel in Nederland is beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
matig ongunstig	gunstig	gunstig	gunstig	matig ongunstig

Als niet-broedvogel is de staat van instandhouding van de wilde eend in Nederland beoordeeld als zeer ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
zeer ongunstig	gunstig	matig ongunstig	matig ongunstig	zeer ongunstig

9.5.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

9.5.9 Beheermaatregelen

De Wilde eend is op basis van de Wet natuurbescherming een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (art. 3.20 lid 2). De jacht is hierbij geopend van 15 augustus tot en met 31 januari. Hierbij is de jachthouder wettelijk verplicht te zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld.

Voor de periode van 15 juli tot 15 augustus vraagt de FBE ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het doden van wilde eenden met behulp van het geweer vanaf een uur voor zonsopkomst tot een uur na zonsopgang ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen op schade percelen voor zover deze bestaan uit (gelegerde) graanpercelen, en direct daaraan grenzende percelen, gelegen binnen de volgende WBE gebieden: De IJssellanden, Tussen Grens & Vecht-De Akkerlanden, De Noord-Westhoek, De Vechtstroom, Tussen Vecht en Dedemsvaart, De Weerribben, IJsselstreek-Salland, Noorder Vechtlanden, Noord Oost Twente, Ommen-Den Ham, West-Twente en D'Oldematen.

I.v.m. de zeer ongunstige staat van instandhouding van de wilde eend betreft de aanvraag géén ontheffing op voorhand, maar een ontheffing waarvan slechts gebruik kan worden gemaakt bij schade of dreigende schade en pas nadat een toezichthouder van de provincie Overijssel dit heeft geconstateerd. In de praktijk zal dit niet vaak voorkomen maar kan, indien nodig, schadebestrijding met het geweer plaatsvinden en wordt op deze manier voldaan aan de Beleidsregel Natuur Overijssel art. 6.3 Beperking schade en tegemoetkoming. Bovendien mogen per bejaagactie per schadeperceel per dag maximaal 40 wilde eenden geschoten worden.

Met deze beperkte wijze van schadebestrijding zal de staat van instandhouding van de wilde eend in Overijssel niet verslechteren.

9.6 Fazant (*Phasianus colchicus*)

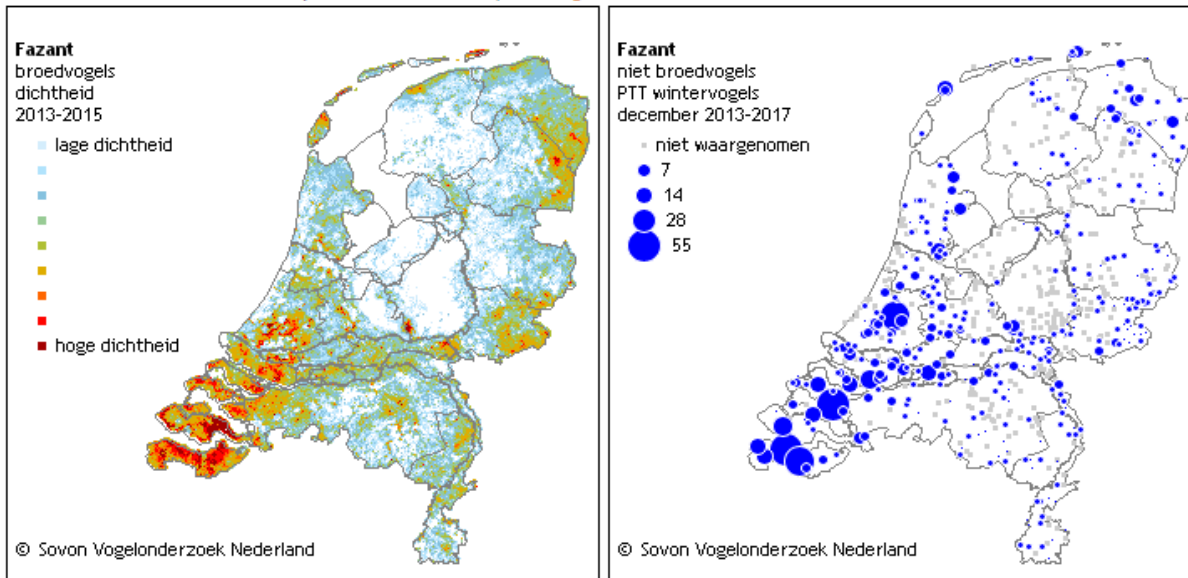
9.6.1 Algemeen

De fazant is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen. Ook is de fazant een aangewezen wildsoort volgens art 3.20 lid 2 van de Wet natuurbescherming.

9.6.2 Kwantitatieve gegevens

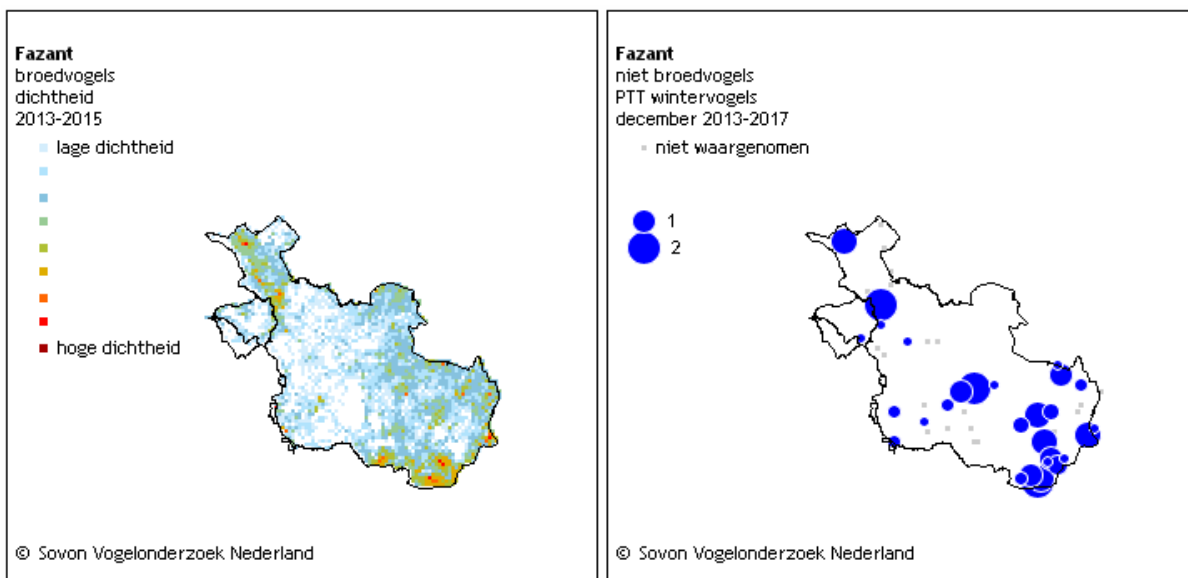
Overzomerende fazanten

Fazanten komen in grote delen van Nederland voor maar ontbreken in stedelijk gebied en bosrijke omgeving. Ze zijn het talrijkst in agrarisch gebied op de kleigronden van Zuidwest- en Noordoost-Nederland. Rond 1975 kwamen Fazanten nog wijdverspreid voor op de Veluwe en in andere bosachtige gebieden. De verdwijning hier, en de scherpe afname op veel plaatsen elders, is een gevolg van het vanaf 1978 geleidelijk afbouwen van het uitzetbeleid. De onnatuurlijk hoge dichtheden die daarvan het gevolg waren, verdwenen als gevolg van predatie door vos en havik, iets dat versneld werd door enkele strenge winters. De afname vlakt inmiddels af en de soort weet zich in verschillende delen van het land te handhaven, zij het in lagere dichtheden dan weleer. In najaar en winter vormen fazanten groepjes die op plekken met veel voedsel en dekking samscholen. Zulke plekken liggen doorgaans op slechts enkele honderden meters van de broedplaats. Grotere verplaatsingen lijken niet voor te komen. De wintergroepen vallen in het vroege voorjaar uiteen.

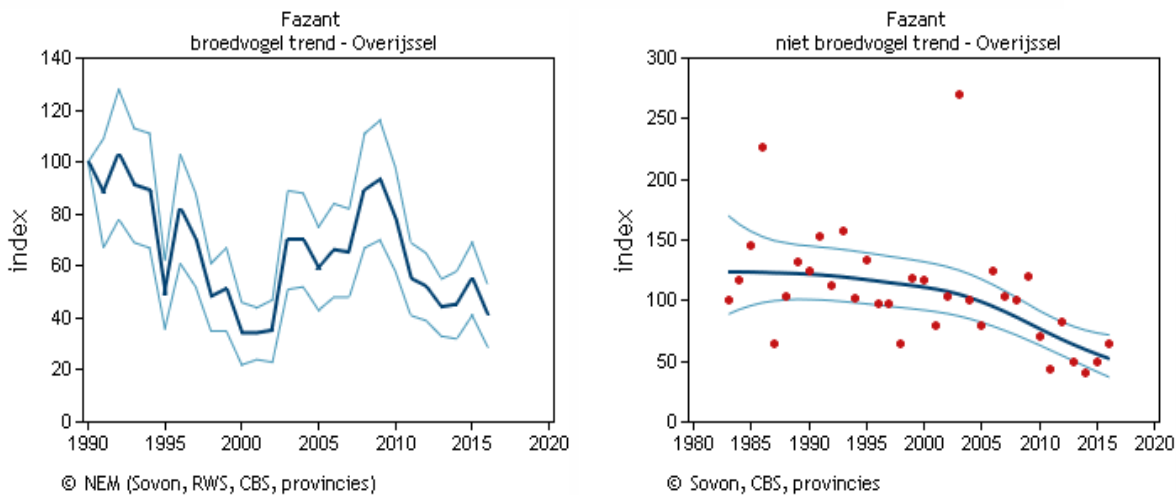

Figuur 169. Verspreiding van de fazant als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/3940>)

De fazant is redelijk gelijkmatig over de provincie verspreid. De trend van de soort neemt geleidelijk af.

Figuur 170. Voorkomen fazant in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/3940>)

Figuur 171. Trend fazant als broedvogel en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/3940>)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de wildsoorten geteld.

Door de beperkte gegevens van twee jaar kan hier ook nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	5	12
Lonneker Losser	28	25
Holten	4	3
De IJssellanden (OV)	71	60
De Hof van Twente	40	29
Jachtvereniging Kampen	7	10
Twickel	0	26
IJsselstreek Salland	13	5
Zuid-Oost Twente	44	55
Lemelerberg e.o.	4	12
West-Twente	0	287
Hugale	59	57
Noorder Vechtlanden	0	0
Salland Midden	0	0
De Dinkelstreek	14	10
Het Reestgebied	3	3
Zenderen	16	18
D'Oldematen (OV)	9	7

De Koerkamp	13	9
Tubbergen	100	280
De Vechtstroom	45	28
Sallandse heuvelrug	0	0
Ommen-Den Ham	0	9
Steenwijkerwold e.o.	2	0
Vriezenveen e.o.	13	13
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	102
De Noord-Westhoek (OV)	22	16
't Achterveld (OV)	19	3
De Weerribben	15	15
Tussen Vecht en Dedemsvaart	30	16
Zuider Vechtlanden	4	5
Noord Oost Twente	48	78
Totaal	628	1.193

Figuur 172. Getelde fazanten in 2017 en 2018 in Overijssel (bron: FRS)

9.6.3 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wnb is de fazant een beschermde inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (Art. 3.20 lid 2 Wnb). De jacht op de fazant haan is geopend van 15 oktober tot en met 31 januari en op de fazant hen van 15 oktober tot 31 december.

Het doel van het beheer is om een redelijke wildstand te behouden en schade te voorkomen in het jachtveld. Ook dient belangrijke schade worden voorkomen en beperkt. Daarbij dient geen verslechtering van de staat van instandhouding plaats te vinden.

9.6.4 Schadehistorie en effectiviteit

Voor fazanten zijn in de periode van 1 januari 2014 tot 31 december 2018 geen schade gegevens bekend.

Aangezien BIJ12 geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die bejaagbaar zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij BIJ12. Het niet verstrekken van tegemoetkomingen in de schade beperkt zich tot de periode dat de soort ook daadwerkelijk bejaagbaar is. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

9.6.5 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de WBE-gebieden Hof van Twente, De Vechtstroom en Tubbergen worden de meeste fazanten gedood.

Bij het melden van gedode dieren welke op de wildlijst vermeld zijn dient opgemerkt te worden dat registratie hiervan pas verplicht is vanaf 2017. De meldingen van gedode dieren in de periode tot 2017 gebeurde op vrijwillige basis en geeft dus geen volledig beeld van het aantal geschoten dieren. De gegevens tot 2017 zijn dan ook zeer beperkt bruikbaar.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	167
2015	521
2016	757
2017	1.052
2018	1.053

Figuur 173. Aantal gedode fazanten in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	7	8	21	20
De Hof van Twente	0	64	95	139	208
De IJssellanden	0	17	13	15	5
De Koerkamp	0	0	2	27	49
De Vechtstroom	146	85	76	80	78
De Weerribben	1	0	1	0	0
Heeten e.o.	0	9	7	3	0
Het Reestgebied	2	1	1	7	8
Holten	0	0	0	29	60
Hugale	0	72	56	70	33
IJsselstreek Salland	0	3	55	50	18
Jachtvereniging Kampen	0	3	0	1	0
Lemelerberg e.o.	0	0	1	1	1
Lonneker Losser	0	0	2	35	66
Noorder Vechtlanden	0	0	0	2	0
Ommen-Den Ham	4	1	1	2	7
Salland Midden	0	3	0	5	3
Sallandse heuvelrug	0	0	1	3	3
Steenwijkerwold e.o.	0	0	1	2	0
't Achterveld	0	0	5	11	16
Tubbergen	0	127	115	154	124

Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	4	7	9	18
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	72	70	86	57
Twickel	0	0	114	65	38
Vriezenveen e.o.	0	6	10	13	18
West-Twente	14	16	31	59	20
Zenderen	0	15	14	42	41
Zuider Vechtlanden	0	0	0	1	0
Zuid-Oost Twente	0	0	50	89	106
Noord Oost Twente	0	13	19	31	56

Figuur 174. Aantal gedode fazanten per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: FRS)

9.6.6 Staat van instandhouding

Gezien het feit dat de fazant al geruime tijd aanwezig is in zowel Nederland als Overijssel en er in ruime mate geschikt habitat aanwezig is en de fazant een ruim verspreidingsgebied kent zal de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komen.

Ook de jaarlijkse telgegevens en verplichte registratie van afschot dragen bij aan het borgen van de gunstige staat van instandhouding.

9.6.7 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

9.6.8 Beheermaatregelen

De fazant is op basis van de Wet natuurbescherming een beschermd inheemse diersoort, als ook een aangewezen wildsoort, waarop de jacht geopend is (art. 3.20 lid 2). De jacht is hierbij geopend van 15 oktober tot en met 31 januari voor de fazantenhaan en vanaf 15 oktober tot en met 31 december op de fazant hen. Hierbij is de jachthouder wettelijk verplicht te zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld.

Jachthouders zijn op grond van de Wet natuurbescherming verplicht afschot te registreren op een door de faunabeheereenheid vastgestelde wijze of applicatie. In Overijssel is hiervoor een Faunaregistratiesysteem ter beschikking gesteld aan de jachthouders.

Tevens dienen trendtellingen uitgevoerd te worden. Deze dienen uitgevoerd te worden door middel van een door de faunabeheereenheid vast te stellen protocol en geregistreerd te worden in het ter beschikking gestelde Faunaregistratiesysteem.

10 Landelijke vrijstelling

10.1 Inleiding landelijke vrijstelling

10.1.1 Wettelijk kader landelijke vrijstelling

Artikel 3.15 lid 1 Wnb geeft de minister de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur beschermde vogels en dieren van soorten als bedoeld in artikel 3.5 en artikel 3.10 Wnb (die niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen en die in het gehele land schade veroorzaken) aan te wijzen. Door middel van deze aanwijzing wordt dan vrijstelling van verboden verleend voor de schadebestrijding door grondgebruikers.

De vrijstelling wordt verleend voor handelingen op door de grondgebruiker gebruikte gronden, dan wel in of aan door hem gebruikte opstallen, ter voorkoming van in het lopende of daaropvolgende jaar dreigende schade op deze gronden, in of aan deze opstallen, of in het omringende gebied. Onder de Wnb zijn op het moment van vaststelling van dit Faunabeheerplan de soorten als landelijk vrijgestelde soort opgenomen in het Besluit natuurbescherming.

Als vogels en dieren van soorten als bedoeld in artikel 3.15, eerste lid, van de wet worden op grond van artikel 3.1 Besluit natuurbescherming aangewezen:

- Canadese gans (*Branta canadensis* en *Branta hutchinsii hutchinsii*);
- (de Kleine Canadese gans (*Branta Hutchinsii Hutchinsii*) komt in Overijssel niet of nauwelijks voor en wordt verder in deze paragraaf dan ook niet behandeld)
- Houtduif (*Columba palumbus*);
- Kauw (*Corvus monedula*);
- Konijn (*Oryctolagus cuniculus*);
- Vos (*Vulpes vulpes*);
- Zwarte kraai (*Corvus corone corone*).

Artikel 3.2 van de Regeling natuurbescherming schrijft voor dat de handelingen, waarvoor de vrijstelling wordt verleend, plaats dienen te vinden overeenkomstig het vastgestelde Faunabeheerplan, hetgeen ook in de Wnb staat. Het besluit om de soorten Canadese gans, zwarte kraai, kauw, houtduif, konijn en vos op de landelijke vrijstellingslijst te zetten is gebaseerd op de afweging dat plaatsing op deze lijst alleen mogelijk is voor soorten die in het gehele land schade aanrichten en die niet in hun voortbestaan worden bedreigd.

In paragraaf 3.1 van de toelichting van de regeling Wet natuurbeheer staat vermeld dat bij de aanwijzing van voor de landelijke vrijstelling in aanmerking komende dieren in het Besluit natuurbescherming is getoetst of is voldaan aan het wettelijke vereiste dat het moet gaan om dieren van soorten die landelijk schade veroorzaken. Ook is getoetst of een vrijstelling voor de betrokken dieren is te rechtvaardigen in het licht van de wettelijke vereisten voor het toelaten van afwijkingen van de wettelijke verbodsbepalingen. Het moet derhalve gaan om soorten die niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen, en de schade die dieren van de betrokken

soorten veroorzaken moet behoren tot de typen schade, genoemd in artikel 3.15, zesde lid, van de wet. Voor alle aan te wijzen soorten geldt daarnaast als vereiste dat er geen reële alternatieven beschikbaar zijn in de vorm van effectieve middelen of methoden om de betrokken schade te voorkomen zónder overtreding van de verbodsbepalingen, bijvoorbeeld effectieve middelen voor het weghouden of verjagen van de betrokken vogels en andere dieren. Zoals in paragraaf 4.1 van de nota van toelichting bij het Besluit natuurbescherming is uiteengezet, is ten aanzien van de Canadese gans, de houtduif, de kauw, het konijn, de vos en de zwarte kraai aan al deze vereisten voldaan.

10.1.2 Doelomschrijving

Schadepreventie en schadebestrijding

Door het gebruik van de landelijke vrijstelling voor soorten wordt in de wet genoemde vormen van schade beperkt, dan wel wordt schade voorkomen in de nabije toekomst of in omliggende gebieden. Door het uitvoeren van schadebestrijding en –preventie blijft de werkelijke en geregistreerde schade laag. Bij onvoldoende mogelijkheden tot schadebestrijding zal de stand van schadesoorten oplopen en schade toenemen. Het reduceren van populaties tot een niveau van aanvaardbare schade kent een lange weg, maar is wel een efficiënte werkwijze. Het onderliggende faunabeheerplan moet de grondgebruiker de ruimte bieden om een laag schadeniveau te handhaven of te bereiken.

Staat van instandhouding

Landelijk vrijgestelde soorten (om te doden)

Bij de aanwijzing als landelijk vrijgestelde soorten (art. 3.15 lid 1 Wnb en 3.1 Bnb) is reeds bepaald dat de aangewezen diersoorten niet in hun voortbestaan worden bedreigd of dat gevaar lopen.

Provinciaal vrijgestelde soorten (om te doden)

10.1.3 Maatregelen

De passende en doeltreffende maatregelen die een jacht(akte)houder en/of grondgebruiker kan nemen ter voorkoming dan wel beperking van schade door vrijgestelde soorten, zijn verschillende visuele en akoestische middelen, zoals laserpistolen, vogelverschrikkers, vlaggen, linten, ballonnen, vliegers, afweerpistolen en knalapparaten (BIJ12, Faunaschade Preventie Kit). Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode, daarna wennen de dieren eraan. Door deze middelen af te wisselen wordt de effectiviteit verhoogd en gewenning zoveel mogelijk voorkomen. Verjagingsmethoden in combinatie met afschot werken effectiever en voorkomen gewenning (Guldemond e.a. 2016).

10.1.4 Verplichte registratie afschot

Op grond van de Wet natuurbescherming dient de jachtaktehouder zijn afschot van alle vrijgestelde soorten te registreren. In dit faunabeheerplan wordt bepaald dat registratie van afschot voortdurend plaatsvindt, maar minimaal eens per kwartaal. Op deze wijze heeft de faunabeheereenheid gedurende het gehele jaar een goed beeld van het gerealiseerde afschot.

Alle jachtaktehouders worden dan ook verplicht om minimaal per kwartaal het afschot van vrijgestelde soorten te registreren op een door de faunabeheereenheid vastgestelde wijze en/of in een door haar beschikbaar gestelde applicatie. De registratie dient plaats te vinden binnen een maand na afloop van het kwartaal. De jachtaktehouder kan, voor zover hij/zij in gezagsverhouding

staat tot de jachthouder, de registratie van afschot ook laten uitvoeren door de jachthouder. De gegevens zijn o.a. noodzakelijk voor monitoring, publicatie en volgende faunabeheerplannen. Met deze registratiegegevens kan, mede in combinatie met schademeldingen, voor de komende planperiodes inzicht worden gekregen in de wijze waarop planmatige en gecoördineerde schadebestrijding plaatsvindt.

10.1.5 Verplichte registratie trendtellingen

In de POV worden in hoofdstuk 7.8.4 eisen gesteld aan beheer en schadebestrijding. Hierin is aangegeven dat populaties van in het wild levende dieren, genoemd in het Faunabeheerplan, moeten worden geteld en geregistreerd. Hiervoor wordt geteld op basis van een door de Faunabeheereenheid vast te stellen protocol en geregistreerd in een door haar beschikbaar gestelde applicatie. Voor het opstellen en evalueren van deze plannen zijn de data over afschot, maar ook gegevens over trendtellingen noodzakelijk.

10.1.6 Publicatie van afschot- en telgegevens

Afschot- en telgegevens worden jaarlijks door de faunabeheereenheid gepubliceerd in een jaarverslag op het niveau van de provincie. Deze publicatie dient uitsluitend ter verantwoording van de uitvoering van het faunabeheerplan.

10.1.7 Beheer en schadebestrijding in Natura 2000 gebieden

Voor de bestrijding van schade veroorzaakt door vrijgestelde soorten kan onder bepaalde omstandigheden een vergunning op grond van de Wnb noodzakelijk zijn.

10.2 Zwarte kraai (*Corvus corone*)

10.2.1 Algemeen

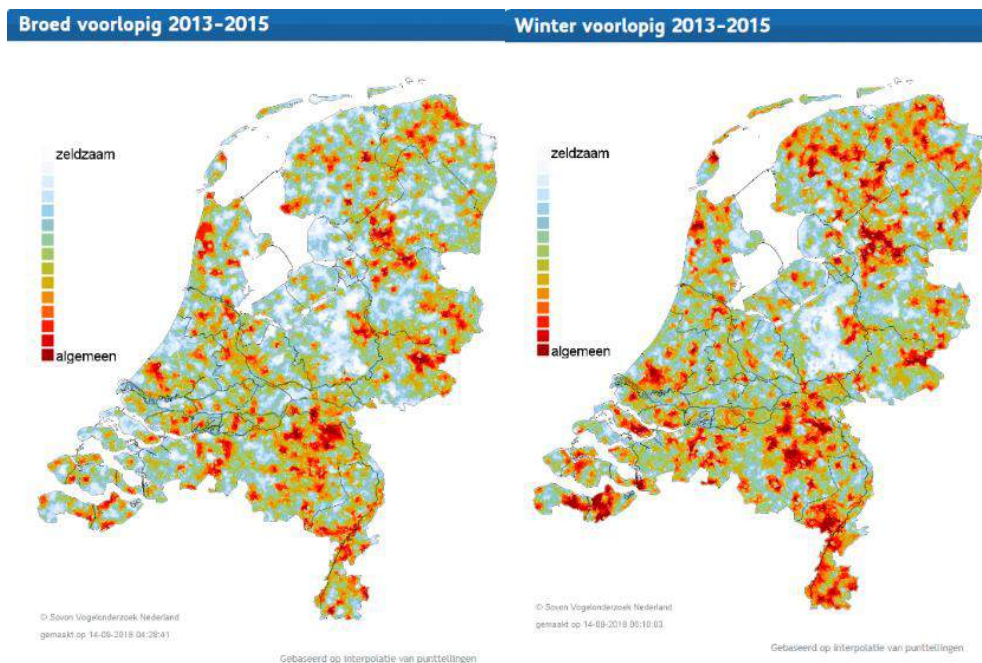
De zwarte kraai is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen. Voor de zwarte kraai geldt een landelijke vrijstelling tot afschot bij dreigende schade gedurende het hele jaar.

10.2.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende zwarte kraaien

Zwarte kraaien behoren tot de meest verspreide broedvogels en bewonen zowel open landbouw- of natuurgebieden als bossen en steden. De hoogste dichtheden vinden we in kleinschalig boerenland. De verspreiding is sinds ongeveer 1975 sterk uitgebreid. Voorheen te open gebieden (Zeeland) werden geschikt door ouder wordende beplanting en afnemende jachtdruk. Drooggevallen gronden (zuidelijk Flevoland, Lauwersmeer) werden vlot gekoloniseerd. De landelijke broedpopulatie is toegenomen, vooral in boerenland en stedelijk gebied. In grote aaneengesloten bossen zijn zwarte kraaien juist schaarser geworden door de opkomst van predatoren als havik en buizerd. Zie de kaart in figuur 179 voor de verspreiding van de zwarte kraai.

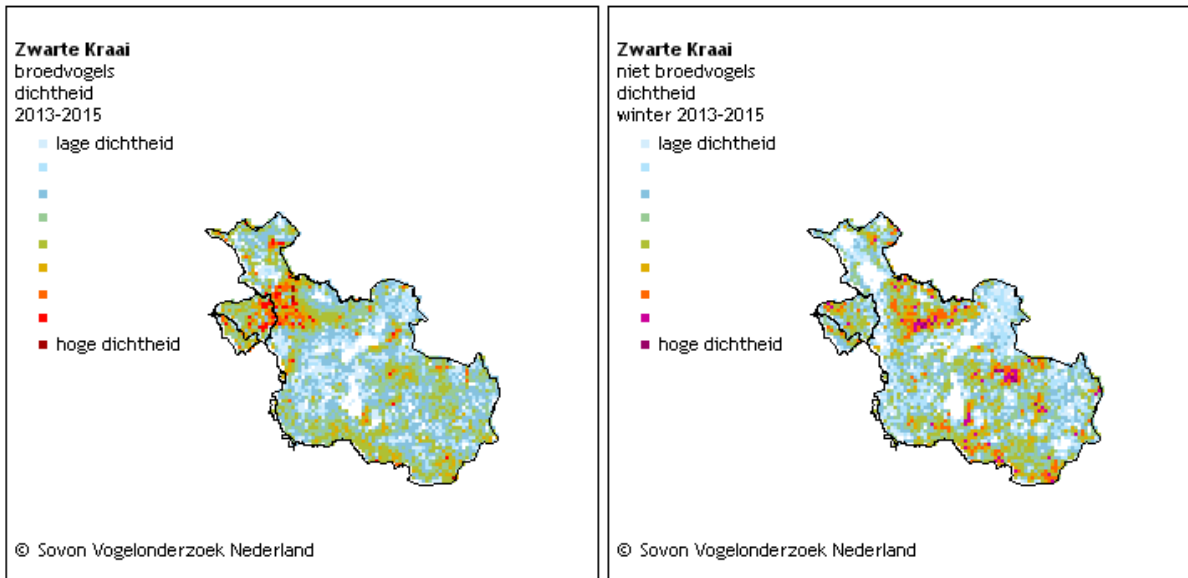
Nederlandse zwarte kraaien zijn standvogels, al vertonen sommige jonge vogels enig zwerfgedrag. Ook in de omliggende landen staat de soort als honkvast bekend. Dat neemt niet weg dat op sommige plekken gerichte verplaatsingen in de bekende trekrichtingen worden opgemerkt. Dat is met name in het voorjaar opvallend op locaties als Breskens en de Eemshaven. De meeste verplaatsingen spelen zich af tussen half maart en begin mei, met de piek half april. De weinige min of meer gerichte najaar verplaatsingen vinden voornamelijk in oktober plaats. Niet-geslachtsrijpe vogels en zwarte kraaien die geen territorium konden veroveren houden zich het hele jaar op in groepen tot vele tientallen of een honderdtal vogels. Zie de kaart in figuur 175 voor de verspreiding van de zwarte kraai.

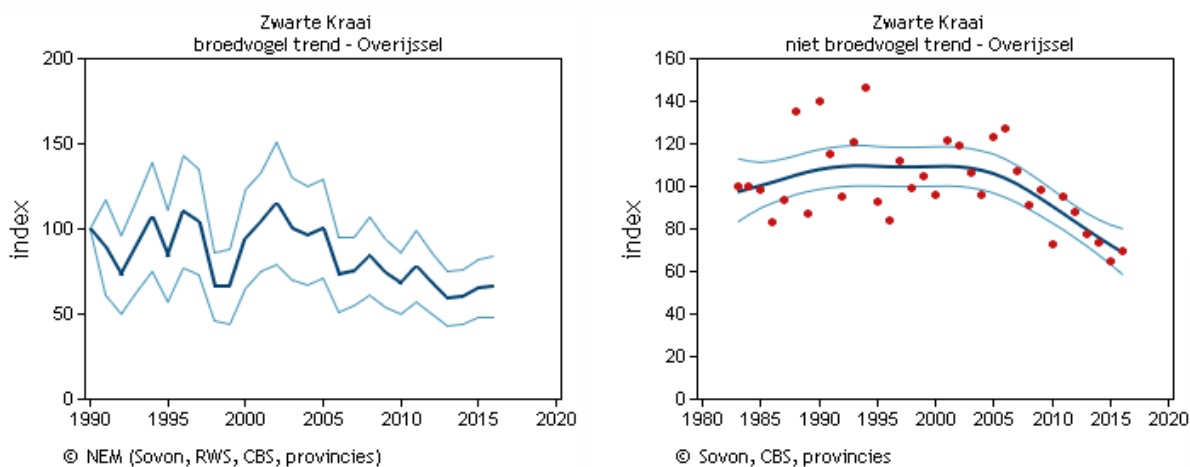
Figuur 175. Verspreiding van de zwarte kraai als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/15671>)

10.2.3 Voorkomen en trend in Overijssel

In Overijssel liggen de hoogste dichtheden broedvogels ten noorden van Zwolle. De niet-broedvogels zijn meer verspreid over de provincie. De trend broedvogels lijkt zich te stabiliseren. De trend niet-broedvogels blijft in een dalende lijn doorzetten.

Figuur 176. Verspreiding van de zwarte kraai als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 177. Trend van de zwarte kraai als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de landelijk vrijgestelde soorten geteld. Zie hiervoor figuur 178. In 2017 werden er 6.884 kraaien geteld en in 2018 waren dit er 11.736. Door de beperkte gegevens van twee jaar kan hier nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	113	240
Lonneker Losser	157	206
Holten	105	111
De IJssellanden (OV)	462	455
De Hof van Twente	682	0
Jachtvereniging Kampen	150	182
Twickel	0	913
IJsselstreek Salland	270	351
Zuid-Oost Twente	241	0
Lemelerberg e.o.	142	173
West-Twente	0	2.554
Hugale	138	221
Noorder Vechtlanden	0	249
Salland Midden	0	299
De Dinkelstreek	189	294
Het Reestgebied	188	256
Zenderen	313	577
D'Oldematen (OV)	97	210
De Koerkamp	315	175
Tubbergen	671	1.244
De Vechtstroom	665	667
Sallandse heuvelrug	84	86
Ommen-Den Ham	0	108
Steenwijkerwold e.o.	166	101
Vriezenveen e.o.	391	373
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	359
De Noord-Westhoek (OV)	286	411
't Achterveld (OV)	219	88
De Weerribben	32	44
Tussen Vecht en Dedemsvaart	152	155
Zuider Vechtlanden	178	221
Noord Oost Twente	478	413
Totaal	6.884	11.736

Figuur 178. Getelde kraaien in 2017 en 2018 in Overijssel (bron: FRS)

10.2.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de kraai een beschermde inheemse diersoort. Kraaien kunnen het gehele jaar gedood worden op basis van de landelijke vrijstelling.

Het doel van de schadebestrijding is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken waarbij de staat van instandhouding gegarandeerd blijft.

10.2.5 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn in totaal 2 meldingen bekend van landbouwschade veroorzaakt door kraaien. Er is voor € 157,- aan schade getaxeerd. Deze schade werd veroorzaakt in de maand juni van 2014, zie hiervoor de figuur 179 t/m figuur 182.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Mais	2	€ 157

Figuur 179. Getaxeerde schade door kraaien in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel

WBE	Mais	Totaal getaxeerde waarde
IJsselstreek Salland	€ 157	€ 157

Figuur 180. Getaxeerde schade door kraaien per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 157
2015	€ 0
2016	€ 0
2017	€ 0
2018	€ 0

Figuur 181. Getaxeerde schade door kraaien per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 0
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 157
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 182. Getaxeerde schade door kraaien per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel

Aangezien het BIJ12, unit Faunazaken geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die landelijke of provinciaal vrijgesteld zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij het BIJ12, unit Faunazaken. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

10.2.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

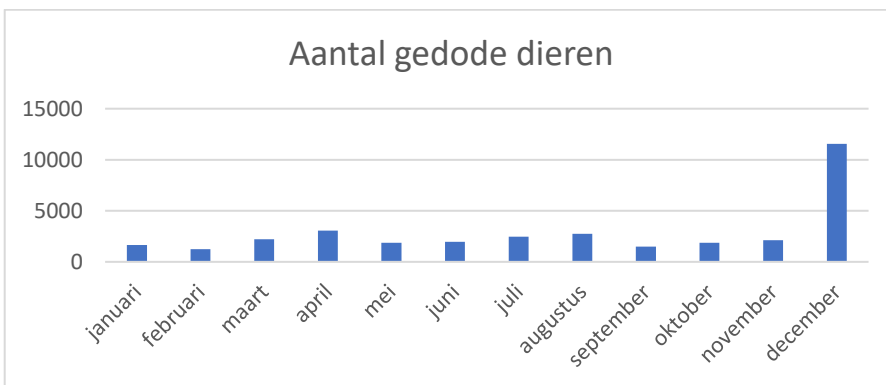
Het aantal gedode dieren lijkt sinds 2014 sterk toegenomen van 1467 kraaien tot 10.305 kraaien in 2017, zie hiervoor figuur 183 t/m figuur 186. Echter, voor 2017 was verplichte registratie van afschot van landelijk vrijgestelde soorten nog niet verplicht. Deze gegevens werden op vrijwillige basis ingevoerd echter niet door alle beheerders. Pas vanaf 2017 wordt er dus een trend opgebouwd in de afschotgegevens. Echter, dit is een te korte periode om al een trend in af te kunnen lijden. Over alle jaren is december de maand waarin de meeste kraaien worden gedood. Zeer waarschijnlijk komt dit doordat jagers in deze maanden ook al actief zijn vanwege de jacht op de 5 jachtsoorten. In maart, april, juli en augustus is een lichte piek van aantal gedode kraaien te zien, ook bij de afschotgegevens per maand dient voor de jaren tot 2017 opgemerkt te worden dat dit op vrijwillige basis gebeurde. In alle WBE-gebieden zijn kraaien gedood de afgelopen 6 jaar, waarbij de meesten in de WBE-gebieden De Vechtstroom, Tubbergen en West-Twente.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	1.467
2015	4.836
2016	7.833
2017	10.305
2018	9.826

Figuur 183. Aantal gedode dieren per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Periode	Aantal gedode dieren
Januari	1.650
Februari	1.252
Maart	2.220
April	3.070
Mei	1.870
Juni	1.950
Juli	2.477
Augustus	2.738
September	1.491
Oktober	1.876
November	2.120
December	11.556

Figuur 184. Aantal gedode dieren per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 185. Aantal gedode dieren per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	12	82	139	296
De Hof van Twente	0	10	155	1054	765
De IJssellanden	58	255	753	612	311
De Koerkamp	0	27	71	235	247
De Noord-Westhoek	71	9	43	219	173
De Vechtstroom	659	313	584	312	559
De Weerribben	0	173	57	25	6
D'Oldematen	4	47	270	165	213
Heeten e.o.	0	434	371	195	321
Het Reestgebied	32	16	35	482	132
Holten	0	0	181	414	447
Hugale	0	317	547	254	349
IJsselstreek Salland	2	57	510	358	474
Jachtvereniging Kampen	1	527	450	370	226
Lemelerberg e.o.	0	139	114	140	58
Lonneker Losser	0	0	136	392	387
Noorder Vechtlanden	0	53	210	372	407
Ommen-Den Ham	0	85	60	75	60
Salland Midden	0	25	229	380	237
Sallandse heuvelrug	0	3	18	10	67
Steenwijkerwold e.o.	5	7	37	80	58
't Achterveld	0	0	70	250	194
Tubbergen	0	411	655	514	681
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	61	17	109	206	202
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	420	227	347	298
Twickel	12	16	604	538	251
Vriezenveen e.o.	0	225	175	265	462
West-Twente	556	567	572	585	369
Zenderen	6	476	241	387	338
Zuider Vechtlanden	0	8	10	41	113
Zuid-Oost Twente	0	0	102	532	485
Noord Oost Twente	0	150	137	317	605

Figuur 186. Aantal gedode dieren per jaar, per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

10.2.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de zwarte kraai als broedvogel en als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als gunstig. De staat van instandhouding buiten het broedseizoen is identiek aan die van broedvogels, omdat het om dezelfde vogels gaat (bron: www.sovon.nl).

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

10.2.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

10.2.9 Beheermaatregelen

De Faunabeheereenheid Overijssel vraagt voor de duur van het Faunabeheerplan ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het vangen van zwarte kraaien met behulp van een kraaienvangkooi.

- Periode 15 februari (1 maand voor het broedseizoen) - 15 augustus.
In deze periode is de effectiviteit van het vangmiddel het grootst.
- ter voorkoming van schade aan flora en fauna.
- op gronden gelegen binnen de aangewezen weidevogel- en open akkergebieden zoals opgenomen in het meest actuele Natuurbeheerplan van de provincie Overijssel en op gronden gelegen binnen het aangewezen korhoendergebied op de Sallandse Heuvelrug, met een buffer van 5 kilometer daaromheen
- Maximaal 1 kraaienvangkooi per 250 hectare.
Redenatie: Vanwege het kleinschalige landschap in Overijssel en het belang om de populatie laag te houden deze norm hanteren. Indien het oppervlak voor een vangkooi groter wordt, wordt het effect op de populatie zeer klein geacht.

Monitoring van de populatie, schade en afschot van kraaien in Overijssel is een belangrijk onderdeel van het beheer.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Het bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en jaarlijks te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse trendtellingen te organiseren door de FBE conform het protocol voorjaarstelling FBE.

10.3 Kauw (*Corvus monedula*)

10.3.1 Algemeen

De kauw is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen. Voor de kauw geldt een landelijke vrijstelling tot afschot bij dreigende schade.

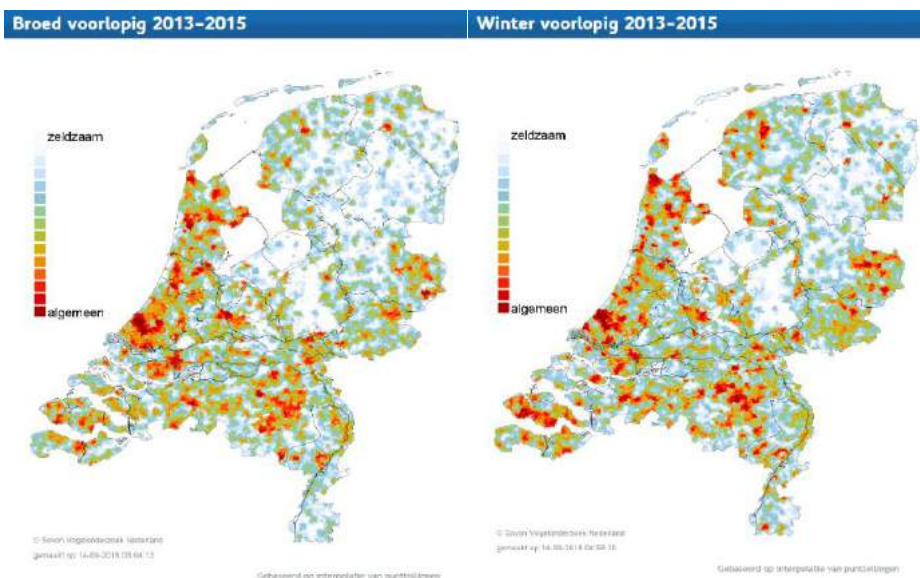
10.3.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende kauwen

Door het hele land zijn broedende kauwen te vinden. Ze zijn het talrijkst in stedelijk gebied (vooral oudere wijken) en kleinschalig boerenland. Grote aaneengesloten bossen worden gemedend, terwijl open landschappen en natuurgebieden soms wel, soms ook niet bezet zijn. Sinds ongeveer 1975 breidde de soort zich uit over delen van Zeeland en Flevoland, waar hij eerst ontbrak. Tegelijkertijd namen de aantallen in kleine bossen af, deels misschien door onrust en predatie door haviken. De landelijke stand is al tientallen jaren min of meer stabiel. Zie figuur 192 voor de verspreiding van de kauw op kaart.

Overwinterende kauwen

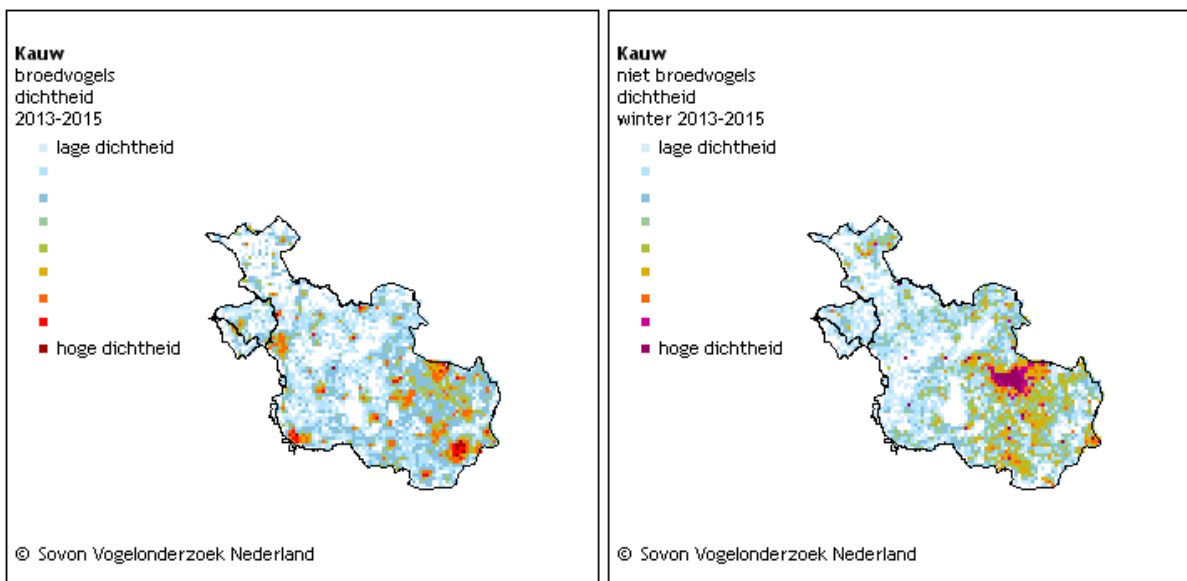
Onze eigen kauwen blijven vrijwel geheel in eigen land. Doortrek van oostelijke en noordelijke kauwen is vooral in de tweede helft van oktober opvallend. Een deel blijft bij ons overwinteren en sommige vogels vertonen kenmerken van noordse kauw (*C. m. monedula*) of Russische kauw (*C. m. soemmerringii*), hoewel de verschillen subtiel zijn. Er zijn enige aanwijzingen dat zulke vogels in afnemende mate in ons land verblijven. De voorjaarstrek vindt vooral in maart en de eerste helft van april plaats. Zie figuur 187 voor de verspreiding van de kauw op kaart.

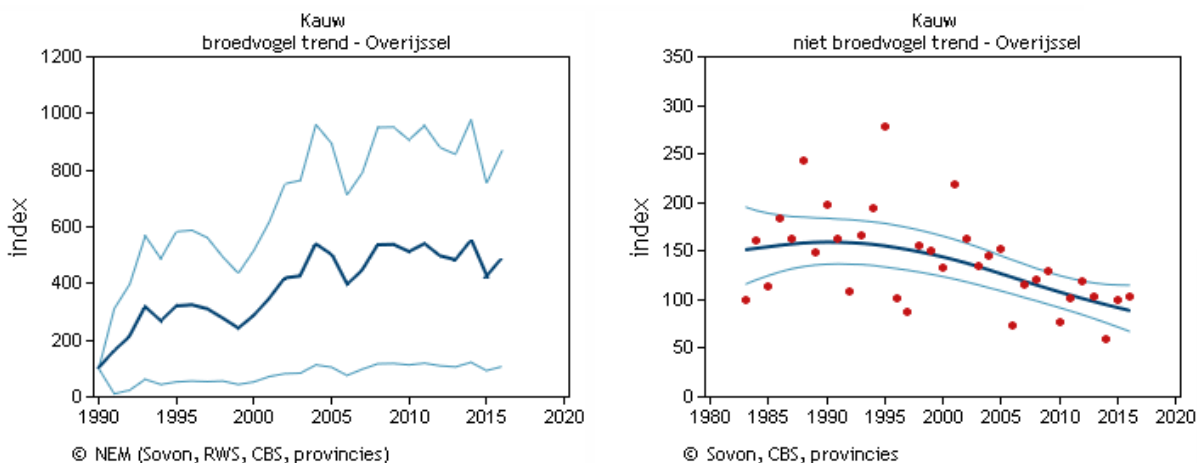
Figuur 187. Verspreiding van de kauw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/15600>)

10.3.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Kauwen komen als broedvogel voornamelijk in het oosten van de provincie voor. Als niet-broedvogel is er een sterke concentratie rond het gebied Almelo, Vriezenveen en Tubbergen. De trend broedvogels blijft redelijk op hetzelfde pijl. Hoewel de trend niet-broedvogels dezelfde daling blijft aanhouden.

Figuur 188. Verspreiding van de kauw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 189. Trend van de kauw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming worden de landelijk vrijgestelde soorten geteld. In 2017 werden er 6.628 kauwtjes geteld in 2018 waren dit er 11.593. Door de beperkte gegevens van twee jaar kan hier nog geen duidelijke trend uit worden afgeleid.

WBE	2017	2018
De Dinkelstreek	270	325
De Hof van Twente	703	0
De IJssellanden (OV)	246	277
De Koerkamp	142	93
De Noord-Westhoek (OV)	12	51
De Vechtstroom	572	652
De Weerribben	0	46
D'Oldematen (OV)	49	99
Heeten e.o.	137	180
Het Reestgebied	3	101
Holten	31	30
Hugale	285	426
IJsselstreek Salland	446	284
Jachtvereniging Kampen	114	94
Lemelerberg e.o.	179	103
Lonneker Losser	80	67
Noorder Vechtlanden	0	287
Ommen-Den Ham	0	45
Salland Midden	0	231
Sallandse heuvelrug	150	56
Steenwijkerwold e.o.	58	5
't Achterveld (OV)	131	22
Tubbergen	703	1.423
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	217
Tussen Vecht en Dedemsvaart	76	126
Twickel	0	930
Vriezenveen e.o.	206	180
West-Twente	0	3.361
Zenderen	653	854
Zuider Vechtlanden	140	135
Zuid-Oost Twente	95	0
Noord Oost Twente	1.147	893
Totaal	6.628	11.593

Figuur 190. Getelde kauwtjes in 2017 en 2018 in Overijssel in Overijssel (bron: FRS)

10.3.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de kauw een beschermde inheemse diersoort. Kauwen kunnen het gehele jaar gedood worden op basis van de landelijke vrijstelling.

Het doel van de schadebestrijding is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken waarbij de staat van instandhouding gegarandeerd blijft.

10.3.5 Schadehistorie en effectiviteit

Voor de kauw zijn er in de periode 2014 t/m 208 geen schademeldingen bekend.

Aangezien het BIJ12, unit Faunazaken geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die landelijke of provinciaal vrijgesteld zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij het BIJ12, unit Faunazaken. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

10.3.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

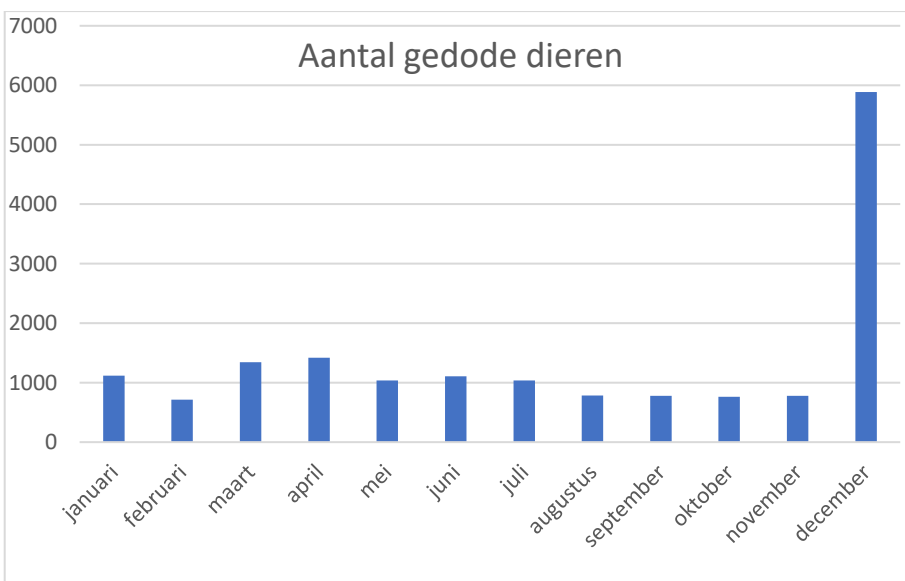
Het aantal gedode dieren lijkt sinds 2014 sterk toegenomen van 553 kauwen tot 4.824 kauwen in 2017, zie hiervoor figuur 191 t/m figuur 194. Echter, voor 2017 was verplichte registratie van afschot van landelijk vrijgestelde soorten nog niet verplicht. Deze gegevens werden op vrijwillige basis ingevoerd alleen niet door alle beheerders. Pas vanaf 2017 wordt er een trend opgebouwd in de afschotgegevens. Echter, dit is een te korte periode om al een trend in af te kunnen leiden waarbij voor 2018 nog opgemerkt dient te worden dat dit nog geen geheel jaar betreft. Over alle jaren is december de maand waarin de meeste kauwen worden gedood en in de maanden februari, september, oktober en november de minste. Zeer waarschijnlijk worden in december de meeste kauwen geschoten doordat jagers in deze maanden ook al actief zijn vanwege de jacht op de 5 jachtsoorten. In de WBE-gebieden De IJssellanden, De Vechtstromen, Hugale, Tubbergen, Vriezenveen e.o., West-Twente en Zenderen worden de meeste kauwen gedood.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	553
2015	2.924
2016	4.299
2017	4.824
2018	4.173

Figuur 191. Aantal gedode dieren per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Periode	Aantal gedode dieren
Januari	1.120
Februari	716
Maart	1.342
April	1.419
Mei	1.037
Juni	1.107
Juli	1.037
Augustus	784
September	781
Oktober	763
November	780
December	5.887

Figuur 192. Aantal gedode dieren per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 193. Aantal gedode dieren per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	0	37	72	100
De Hof van Twente	0	1	52	514	333
De IJssellanden	85	210	334	256	170
De Koerkamp	0	16	33	63	82
De Noord-Westhoek	0	1	10	8	20
De Vechtstroom	185	148	298	109	295
De Weerribben	0	11	36	3	32
D'Oldematen	0	12	16	17	26
Heeten e.o.	0	243	129	62	147
Het Reestgebied	0	1	3	22	2
Holten	0	0	57	179	151
Hugale	0	326	537	505	232
IJsselstreek Salland	0	48	152	132	153
Jachtvereniging Kampen	0	210	148	304	95
Lemelerberg e.o.	0	44	25	18	36
Lonneker Losser	0	0	14	86	60
Noorder Vechtlanden	0	13	64	47	40
Ommen-Den Ham	0	74	51	12	8
Salland Midden	0	10	95	88	62
Sallandse heuvelrug	0	0	2	0	38
Steenwijkerwold e.o.	11	0	2	11	0
't Achterveld	0	0	0	147	155
Tubbergen	0	231	825	396	482
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	8	10	97	114
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	125	76	118	87
Twickel	0	0	330	256	112
Vriezenveen e.o.	0	461	223	199	271
West-Twente	272	302	364	314	280
Zenderen	0	346	225	294	203
Zuider Vechtlanden	0	0	0	5	3
Zuid-Oost Twente	0	0	44	285	146
Noord Oost Twente	0	29	107	156	235

Figuur 194. Aantal gedode dieren per jaar, per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

10.3.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de kauw als broedvogel in Nederland is beoordeeld als matig ongunstig. De staat van instandhouding van de kauw al niet broedvogel is niet bekend. Echter, gezien de dalende trend als benoemd in 10.2.1 is het waarschijnlijk dat deze ook als matig ongunstig gekwalificeerd kan worden.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Matig ongunstig	Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig

10.3.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

10.3.9 Beheermaatregelen

De kauw is aangemerkt als landelijk vrijgestelde soort en zal dan ook in de provincie worden bestreden ter preventie van schade aan gewassen en flora en fauna. Daarnaast is er over de afgelopen jaren sprake van een toename van het aantal kauwen. Het laatste jaar is de populatie afgenomen waarbij de staat van instandhouding niet in het gevaar komt bij afschot. Deze staat van instandhouding wordt ook geborgd door de landelijke onderbouwing welke gebruikt is voor plaatsing van de kauw op de landelijke vrijstellingslijst.

Monitoring van de populatie, schade en afschot van kraaien in Overijssel is een belangrijk onderdeel van het beheer.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Het bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en jaarlijks te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse trendtellingen te organiseren door de FBE conform het protocol voorjaarstelling FBE.

10.4 Vos (*Vulpes vulpes*)

10.4.1 Algemeen

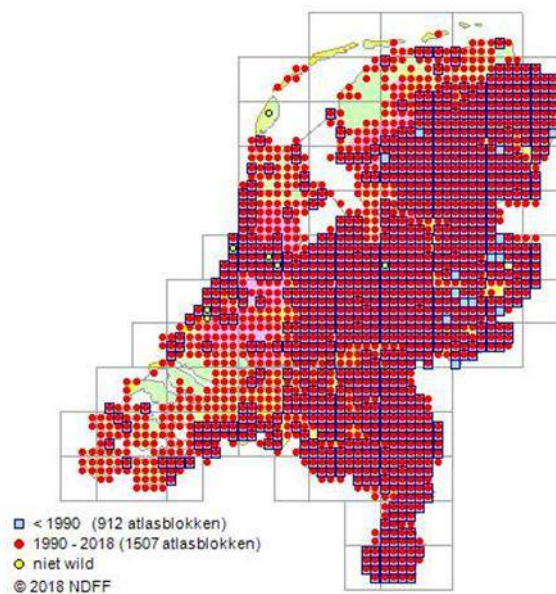
De vos is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. De vos is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen.

10.4.2 Kwantitatieve gegevens

Nederland

Van oudsher is de vos een soort van de hogere zandgronden. De kerngebieden bevinden zich om deze reden voornamelijk in de oostelijk en zuidelijk gelegen provincies en provincie Utrecht. Sinds 1970 heeft het leefgebied zich steeds verder uitgebreid richting het noorden en westen van het land. Zo is de vos momenteel ook in Laag-Nederland een algemene soort. Verandering van het landschap is hier de belangrijkste reden van. En dan met name een vergroting van het oppervlak groenvoorziening in combinatie met uitbreiding van dorpen en steden.

Het leefgebied van een vos in Nederland is zeer afwisselend. Naast bos- en natuurgebieden behoren inmiddels ook parken, duinen, landbouwgebieden en zelfs stads- en dorpsranden tot het leefgebied. Hierbij is het belangrijk dat het leefgebied over voldoende dekking en voedsel beschikt. De mate waarin dit aanwezig is bepaald grotendeels de omvang van het territorium. Zo varieert de omvang van het leefgebied tussen de 50 en 900 ha (Sim Broekhuizen, 2016). In het stedelijk gebied is dit territorium aanmerkelijk kleiner, soms maar 30 ha. In open landbouwgebieden bevinden zich over het algemeen de grootste territoriums (Verspreidingsatlas, 2018).

Figuur 195. Verspreiding vos binnen Nederland (bron: Verspreidingsatlas, 2018)

10.4.3 Voorkomen en trend in Overijssel

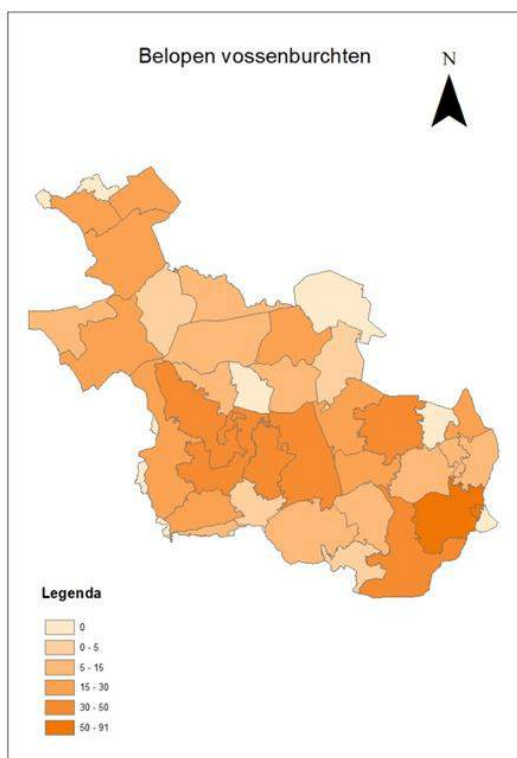
Volgens een kaart van het aantal gedode vossen in 1954 en 1955 blijkt dat er weinig meldingen in het noordwesten, zuidwesten en zuiden van de provincie zijn. Dit zijn over het algemeen de nattere gebieden binnen de provincie. Naar alle verwachting kwam de vos voor deze jaren nog minimaal voor in deze gebieden.

Momenteel komen in de gehele provincie Overijssel vossen voor. Door de verschillende WBE's is in 2018 een telling uitgevoerd naar de hoeveelheid belopen vossenburchten binnen hun werkgebied. De resultaten die hieruit voortkwamen geven een globaal overzicht van de vossendichtheid binnen de provincie Overijssel. Echter, een aantal WBE's hebben deze telling niet uitgevoerd, of niet op de juiste wijze ingeleverd. Ook zijn er gebieden waar vossen geen burchten hebben zoals bijvoorbeeld in moerassen of natte veenweidegebieden. Hierdoor zijn de resultaten een vertekend beeld van de werkelijkheid.

WBE	Belopen burchten vos 2018
Heeten e.o.	36
Rossum	14
Lonneker Losser	91
Holten	4
De IJssellanden	16
De Hof van Twente	7
Ootmarsum en omstreken	-
Jachtvereniging Kampen	8
Twickel	12
IJsselstreek Salland	18
Zuid-Oost Twente	46
Lemelerberg e.o.	23
West-Twente	40
Hugale	13
Noorder Vechtlanden	7
Salland Midden	34
Beneden Dinkel e.o.	17
De Dinkelstreek	9
Het Reestgebied	12
Zenderen	16
D'Oldematen	4
De Koerkamp	21
Tubbergen	43
De Vechtstroom	-

Sallandse heuvelrug	42
Ommen-Den Ham	8
Steenwijkerwold e.o.	28
Vriezenveen e.o.	18
Gorssel	5
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	4
De Noord-Westhoek	17
't Achterveld	3
De Weerribben	19
Tussen Vecht en Dedemsvaart	15
Zuider Vechtlanden	10
Totaal	660

Figuur 196. Belopen vossenburchten binnen het werkgebied van de WBE in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 197. Verspreidingskaart belopen vossenburchten in Overijssel (bron: FRS)

Uitgaande van deze resultaten bevindt de grootste dichtheid zich in het zuidoosten van Twente en het centrum van Salland met als kern de Sallandse heuvelrug.

10.4.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De vos is een beschermde soort en valt onder het beschermingsregime van 'andere soorten', volgens de Wet natuurbescherming. Daarnaast is de soort niet aangewezen als instandhoudingsdoel voor een Natura 2000-gebied of t.b.v. het Natuurnetwerk Nederland. De soort bevindt zich op de landelijke vrijstellingslijst voor grondgebruikers en gedeputeerde staten zijn bevoegd een ontheffing te verlenen voor het doden van de vos in de periode vanaf zonsondergang tot zonsopkomst.

Het doel van het beheer is het streven naar het volgende beoogde resultaat:

- Geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de vos.
- Voorkomen en beperken van ernstige schade.
- Voorkomen en beperken van schade aan flora en fauna.
- Voorkomen van het onnodig lijden van dieren.

10.4.5 Schadehistorie en effectiviteit

De afgegeven ontheffing in 2014 bood een verruiming van de aangewezen middelen en methoden die geboden zijn in het kader van de landelijke vrijstelling voor grondgebruikers. Zo maakt de betreffende ontheffing het mogelijk vossen te doden gebruikmakende van het geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur in de periode vanaf zonsondergang tot zonsopkomst. De gebieden die hiervoor in aanmerking komen, zijn de aangewezen weidevogel- en korhoendergebieden met een buffer van 5 km.

De ontheffing is destijds verleend ter voorkoming van schade aan fauna in alle weidevogel- en korhoendergebieden met een buffer van 5 km daaromheen. Deze geldt voor de periode van 1 december tot 15 juli.

Schade/belang

In de komende planperiode kan vossenschade worden verwacht aan de volgende maatschappelijke belangen.

- Schade aan fauna (m.n. bodembroeders als weidevogels en korhoenders).
- Openbare veiligheid.
- Ter voorkoming van schade aan industrieterreinen en begraafplaatsen.
- Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom

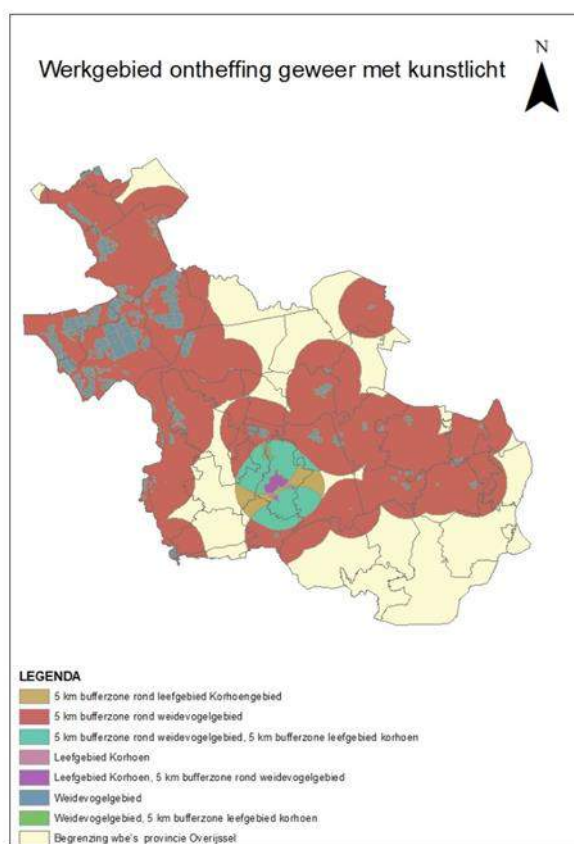
De meest primaire schade wordt verwacht aan fauna (weidevogels en korhoenders).

Schade aan fauna

Weidevogels

De afgelopen decennia zijn de aantallen weidevogels in ons land flink afgenomen. Met name de laatste jaren is voor een aantal soorten een versnelling in de afname zichtbaar. Ondanks deze grote achteruitgang is Nederland nog steeds een karakteristiek weidevogelland. Met name voor een soort als de grutto behoort Nederland tot één van de belangrijkste broedgebieden. Van de Noordwest-Europese populatie broedt ca. 90% in Nederland. Van de wereldpopulatie broedt ongeveer de helft in

Nederland. Om deze reden heeft Nederland een internationale verantwoording voor de instandhouding van deze soort. In Overijssel bevinden zich de grootste aantallen weidevogels in de lager gelegen nattere gebieden. Deze gebieden bevinden zich voornamelijk in het noordwesten van de provincie. Het betreft hier voornamelijk de volgende gebieden; Polder Mastenbroek, het weidegebied ten zuiden van Kampen, het gebied rond De Wieden en de Weerribben, het veenweidegebied rond Staphorst en de uiterwaarden langs de IJssel en IJsselmonding. In figuur 198 is de ligging van deze weidevogelgebieden zichtbaar.

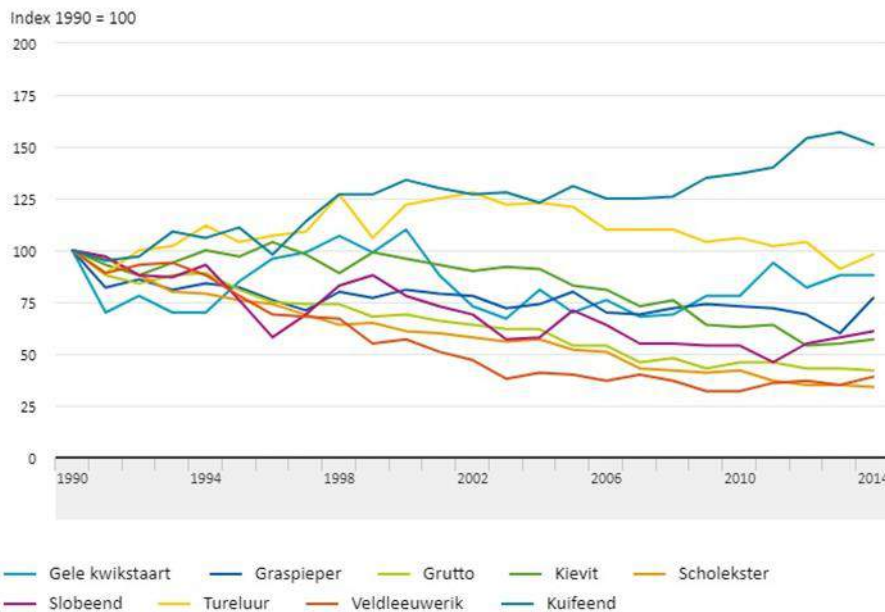

Figuur 198. Alle weidevogel- en korhoengebieden in Overijssel met een buffer van 5 km daaromheen

De achteruitgang van het aantal weidevogels heeft verschillende oorzaken. Zo is het leefgebied van weidevogels de afgelopen jaren sterk veranderd. Dit is grotendeels toe te wijden aan een wijziging in de agrarische bedrijfsvoering. Wijzigingen van de afgelopen jaren zijn; landbouwintensivering, lager waterpeil, intensiever maaieregime (vroeger in het jaar, vaker, 's nachts) en het verdwijnen van hooilanden. Daarnaast is predatiedruk van verschillende predatoren de afgelopen jaren toegenomen. Met name kwijnende populaties zijn kwetsbaar voor de gevolgen van een verhoogde predatiedruk. Weidevogels kenmerkend voor de veenweidegebieden als Watersnip, Tureluur, Grutto, Kemphaan, Slobeend en weidevogelpopulaties in Noordwest-Overijssel zoals de zomertaling behoren tot de meest kritische soorten. In figuur 199 is de aantalsontwikkeling van verschillende

weidevogelsoorten zichtbaar over de periode 1990-2014 (CBS, SOVON, 2015). Zo is het aantal grutto's van 1990 tot 2014 met 58% afgenomen.

Weidevogelpopulatie 1990 - 2014

Bron: Netwerk Ecologische Monitoring (CBS, Sovon, Provincies)

Figuur 199. Ontwikkeling aantal weidevogels 1990-2014 in Overijssel (CBS, SOVON, 2015)

In opdracht van collectief Noordwest-Overijssel is door ecologisch adviesbureau Altenburg en Wymenga onderzoek uitgevoerd naar de mate van predatie op weidevogellegfels in drie belangrijke karakteristieke weidevogelgebieden in Noordwest-Overijssel. Het betreft hier de volgende gebieden; Lierderbroek (1500 ha), Het Staphorsterveld (1200 ha) en Tolhuislanden (500 ha). De resultaten wijzen uit dat het uitkomstsucces van de Kievit, Grutto en Wulp met respectievelijk 34%, 43% en 25% in 2016 te laag is om de populatie in stand te houden. Van de totale hoeveelheid nesten bij alle drie de soorten werd 55% tot 65% gepredeerd. Hierbij is predatie bij alle 3 de soorten verreweg de grootste oorzaak van legselverlies. Uit onderzoek is ook gebleken dat de vos met 70% van alle gepredeerde nesten, verreweg de grootste predator van weidevogellegfels is. Daarnaast blijkt dat de predatiedruk in de onderzoeksgebieden in 2016 hoger lag dan de gemiddelde predatiecijfers in provincie Overijssel in 2012 (E.B. Oosterveld, 2017).

De uitkomsten van dit onderzoek komen overeen met de uitkomsten van voorgaand onderzoek uitgevoerd door Alterra. In 2001 heeft Alterra een onderzoek uitgevoerd naar de oorzaken van predatie op de weidevogelstand. In 2005 heeft dit geresulteerd in een onderzoeksrapport genaamd "Weidevogels en predatie". Ook uit dit onderzoek werd geconcludeerd dat predatie de grootste oorzaak is van het legselverlies in de betreffende onderzoeksgebieden. Ook kwam uit dit onderzoek

naar voren dat de legselpredatie in Noordwest-Overijssel hoger lag dan de gemiddelde predatiedruk in Nederland (W. Teunissen, 2005).

Korhoen

Begin vorige eeuw was Nederland nog het leefgebied van duizenden korhoenders. Deze soort leefden in de overgang van kleine akkers en heidevelden, die toen nog veelvuldig in ons land voorkwamen. In 1974 heeft het toenmalige Rijksinstituut voor natuurbeheer besloten een landelijke korhoendertelling uitgevoerd, waarbij in totaal 450 baltsende hanen geteld werden. Deze achteruitgang heeft zich de afgelopen decennia voortgezet, waarbij ten slotte in 2013 een dieptepunt bereikt is met 2 baltsende hanen op de Sallandse heuvelrug. De voornaamste oorzaak van deze harde achteruitgang is het verdwijnen en versnipperen van geschikt habitat, afname van de kwaliteit van de habitat, een te kleine populatieomvang, predatiedruk, menselijke verstoring en klimaatverandering. Momenteel bevindt zich slechts een kleine geïsoleerde populatie korhoenders op de Sallandse heuvelrug. Door verschillende partijen wordt sterk ingezet om van deze laatste overgebleven korhoenders een duurzame populatie te maken. Zo vinden er verschillende herstelmaatregelen plaats in het leefgebied, om de kwaliteit te verhogen. Ook worden regelmatig korhoenders uitgezet om de huidige populatie in stand te houden. Zo zijn er in 2018 nog 25 Zweedse korhoenders uitgezet op de Sallandse heuvelrug.

De Wageningen universiteit heeft een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke oorzaken van de achteruitgang van de korhoen in Nederland en eventuele mogelijkheden voor behoud. Dit onderzoek heeft in 2014 geleid tot het onderzoeksrapport "Doorstart van het Nederlandse korhoen?". Uit de resultaten van dit onderzoek kan onder andere opgemaakt worden dat de grootste oorzaak van achteruitgang van de populatie korhoenders in Nederland komt door de verslechtering van de habitat. Bij niet vitale populaties speelt predatie een steeds grotere rol in de verdere achteruitgang. Naast de directe impact van predatie speelt ook de indirecte vorm een grote rol bij het gedrag van korhoenders. Zo blijkt dat bepaalde plekken uit voorzorg worden vermeden. Naar verwachting is de havik de grootste predator van de korhoenderpopulatie op de Sallandse heuvelrug. Exacte predatiecijfers van het korhoen zijn echter niet bekend (H.A.H. Jansman, 2014).

Schade aan waterkeringen, wegen en spoorwegen

In de komende beheerplanperiode kan er mogelijk graafschade ontstaan aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, wegen en spoorwegen zoals vermeld in art. 3.10 Wet natuurbescherming.

Graafschade aan de hierboven beschreven bouwwerken kunnen voor gevaarlijke situaties zorgen, en op deze manier de openbare veiligheid in gevaar brengen.

Schade aan industrieterreinen en begraafplaatsen

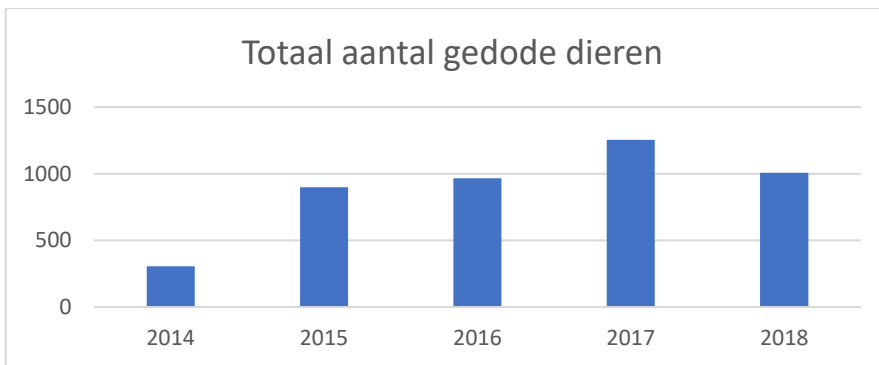
In de komende beheerplanperiode kan er mogelijk graafschade ontstaan aan industrieterreinen en begraafplaatsen zoals vermeld in art. 3.10 Wnb.

10.4.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

De afschotgegevens van de vos van de afgelopen 5 jaar geven een duidelijk zichtbaar beeld van het verhoogde afschot van de afgelopen jaren.

Jaar	Totaal aantal gedode dieren
2014	305
2015	899
2016	966
2017	1.256
2018	1.007

Figuur 200. Totaal aantal gedode vossen van de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

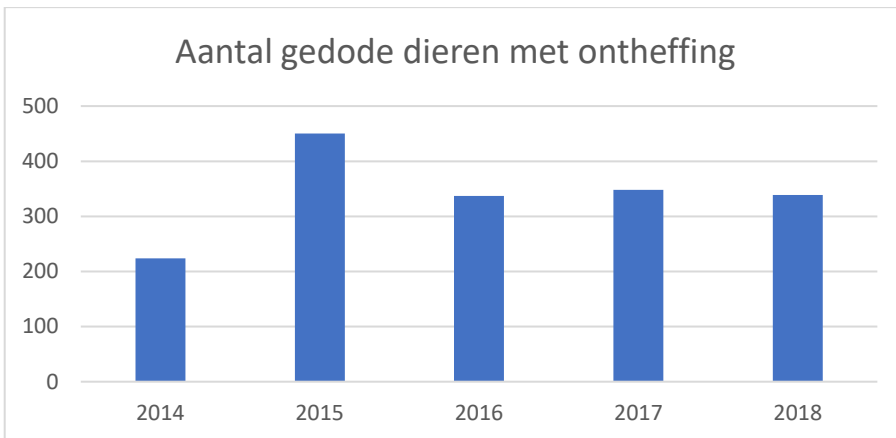

Figuur 201. Totaal aantal gedode vossen van de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

Wanneer het totale afschot uitgesplitst wordt in afschot op basis van de landelijke vrijstelling en afschot op basis van de ontheffing valt met name op dat het afschot t.b.v. de landelijke vrijstelling voor grondgebruikers de afgelopen jaren aanzienlijk is gestegen. Daarentegen blijven de afschotgegevens m.b.v. ontheffing van geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur de afgelopen jaren op een redelijk gelijk niveau (zie figuur 202 en figuur 203).

Jaar	Aantal gedode dieren met ontheffing
2014	224
2015	450
2016	337
2017	348
2018	339

Figuur 202. Aantal gedode vossen met ontheffing de afgelopen 6 jaar (bron FRS)

Figuur 203. Aantal gedode vossen met ontheffing de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

Jaar	Aantal gedode dieren met landelijke vrijstelling
2014	81
2015	449
2016	629
2017	907
2018	668

Figuur 204. Aantal gedode vossen met landelijke vrijstelling de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 205. Aantal gedode vossen met landelijke vrijstelling de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

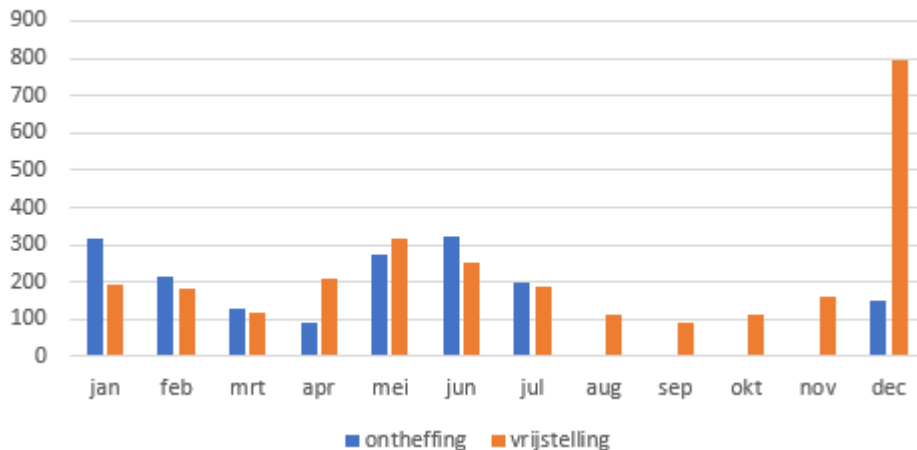
De periode waarin deze vossen gedurende het jaar worden geschoten is zeer wisselend. Goed zichtbaar is dat het afschot in de maand december opvallend veel hoger ligt dan de rest van de maanden. Dit is te verklaren uit de cijfers in het FRS waaruit blijkt dat in de jaren 2014 t/m 2016 het afschot op grond van de landelijke vrijstelling van het hele jaar in december werd geregistreerd.

Vanaf 01-01-2017 is de verplichte afschotregistratie op grond van de Wet natuurbescherming ingevoerd en wordt er adequaat geregistreerd. Daarnaast valt op dat er in de maanden mei, juni en juli een verhoogd afschot plaatsvindt. Deze komt naar alle waarschijnlijkheid door het afschot van vossenjongen in deze periode. Ook is een toename in de afschotgegevens zichtbaar in de maanden januari en februari. In deze maanden vindt de ranstijd plaats, waardoor vossen met name in het donker sneller zichtbaar zijn. Wel valt wel op dat er in de periode augustus t/m november het afschot vele malen lager ligt dan in de rest het jaar. Dit komt omdat in deze periode geen gebruik gemaakt mocht worden van de ontheffing geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur.

Periode	Totaal aantal gedode vossen 2014 - 2018		
	O.g.v. ontheffing	O.g.v. vrijstelling	Totaal
Januari	315	192	507
Februari	217	185	402
Maart	127	120	247
April	91	210	301
Mei	275	318	593
Juni	322	255	577
Juli	198	189	387
Augustus	0	111	111
September	0	89	89
Oktober	0	113	113
November	0	163	163
December	151	796	947
Totaal	1.696	2.741	4.437

Figuur 206. Totaal aantal gedode vossen 2014 – 2018 per maand in Overijssel (bron: FRS)

afschot vos 2014 - 2018

Figuur 207. Totaalaantal gedode vossen in verschillende periodes in Overijssel in het jaar 2014 t/m 2018 (bron: FRS)

De afschotgegevens per WBE van de afgelopen 5 jaar geven een goed beeld van de verplichting tot afschotregistratie bij de vos als landelijk vrijgestelde soort sinds de inwerkingtreding van de Wnb. In 2014 werden nog nauwelijks gedode vossen geregistreerd, in de jaren 2015 - 2016 namen de aantallen gedode vossen sterk toe, deze toename is naar alle verwachting te wijden aan het advies dat de FBE destijds gaf aan verschillende WBE's om gedode vossen te registreren als voorbode op de Wet natuurbescherming. In 2017 liggen de afschotgegevens verreweg het hoogst. Met de ingang van Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 is het immers verplicht alle gedode dieren te registreren in het faunaregistratiesysteem.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	1	15	52	25
De Hof van Twente	0	2	10	45	51
De IJssellanden	0	2	19	57	28
De Koerkamp	1	8	12	27	21
De Noord-Westhoek	0	0	0	3	5
De Vechtstroom	32	21	33	21	32
De weerribben	0	39	8	14	6
D'Oldematen	0	9	26	55	18
Heeten e.o.	0	41	26	14	19
Het Reestgebied	3	3	9	15	21
Holten	0	1	9	14	20
Hugale	0	31	65	18	17
IJsselstreek Salland	1	12	21	22	27

Jachtvereniging Kampen	0	19	9	12	5
Lemelerberg e.o.	0	48	13	20	15
Lonneker Losser	0	0	10	44	62
Noorder Vechtlanden	0	2	2	12	9
Ommen Den Ham	0	4	15	26	26
Salland Midden	0	8	12	35	37
Sallandse heuvelrug	0	0	17	29	5
Steenwijkerwold e.o.	3	1	17	32	38
't Achterveld	0	0	0	5	4
Tubbergen	0	77	44	63	33
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	9	4	17	13	3
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	33	24	48	35
Twickel	0	0	39	23	8
Vriezenveen e.o.	0	6	17	25	21
West-Twente	22	28	53	43	16
Zenderen	10	27	47	30	28
Zuider Vechtlanden	0	3	2	13	12
Zuid-Oost Twente	0	0	4	29	10
Noord Oost Twente	0	13	34	46	29

Figuur 208. Aantal gedode vossen met vrijstelling per WBE van de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

In tegenstelling tot de landelijke vrijstelling, is het altijd verplicht geweest vossen te registreren die gedood zijn o.b.v. de afgegeven ontheffing geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur. Opvallend is dat naast het aantal gedode vossen op basis van de landelijke vrijstelling, nog steeds zoveel grote hoeveelheden vossen gedood worden m.b.v. de afgegeven ontheffing. Het aantal gedode vossen d.m.v. een ontheffing is de afgelopen 5 jaar redelijk stabiel gebleven.

In 2017, waarbij alle gegevens zowel voor landelijke vrijstelling als voor de afgegeven ontheffing zijn geregistreerd, is te zien dat in totaal een kwart van het totaal aantal geregistreerde vossen is geschoten d.m.v. de afgegeven ontheffing. Daarboven op komt nog dat het doden van de vos als landelijk vrijgestelde soort in de gehele provincie Overijssel is toegestaan, terwijl het doden van vossen o.b.v. de afgegeven ontheffing in slechts bepaalde delen van provincie Overijssel is toegestaan. Dit geeft aan dat de afgegeven ontheffing waarbij gebruik gemaakt wordt van het geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur een zeer effectief middel blijkt te zijn.

Op basis van de landelijke vrijstelling mag de vos slechts bestreden worden tussen zonsopkomst en zonsondergang. Daardoor is de vos vooral een nachtdier geworden, die zich overdag niet of nauwelijks meer laat zien. Ook bevinden burchten zich vaak in ontoegankelijke natuurterreinen,

waardoor burchtenjacht moeilijk of niet mogelijk is. Met behulp van de afgegeven ontheffing waarbij gebruik gemaakt kan worden van geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur, is het mogelijk om de vos van zonsondergang tot zonsopkomst te bestrijden. Dit is het dagdeel dat de vos het meest actief is.

De meest kwetsbare periode voor weidevogels, wat betreft nestelen, broeden en niet-vlieg vlugge jongen grootbrengen, is de periode van 1 februari tot 15 juli. Om de predatie voor deze kwetsbare periode zo veel mogelijk te reduceren, dient de vossenstand voor deze periode in de betreffende gebieden zo laag mogelijk te zijn. Om deze reden is beheer van 1 december tot 15 juli uitgevoerd.

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	1	3	3	6
De Hof van Twente	24	27	31	21	17
De IJssellanden	23	32	23	35	27
De Noord-Westhoek	21	82	30	50	66
De Vechtstroom	8	14	14	5	4
De Weerribben	12	35	25	30	48
D'Oldematen	27	49	23	31	8
Heeten	6	16	6	19	10
Het Reestgebied	3	0	3	16	8
Holten	0	3	2	0	2
Hugale	0	0	1	0	0
IJsselstreek Salland	15	24	14	10	20
Jachtvereniging Kampen	4	19	11	14	26
Lemelerberg e.o.	11	3	1	7	4
Noorder Vechtlanden	21	18	30	24	15
Oldebroek Oosterwolde	2	2	9	0	0
Ommen-Den Ham	7	4	12	5	6
Salland Midden	15	34	22	28	23
Sallandse heuvelrug	2	7	5	13	8
Steenwijkerwold e.o.	1	5	3	1	8
Tubbergen	0	8	9	3	18
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	0	2	2
Tussen Vecht en Dedemsvaart	4	3	0	0	0
Twickel	0	0	1	0	0
Vriezenveen e.o.	0	22	11	7	3
West-Twente	14	26	7	8	3
Zenderen	1	2	6	2	0

Zuider Vechtlanden	1	10	9	6	1
Zuid-Oost Twente	0	0	2	0	0
Noord Oost Twente	0	1	23	8	2
De Koerkamp	2	3	1	0	4

Figuur 209. Aantal gedode vossen met ontheffing per WBE van de afgelopen 6 jaar in Overijssel (bron: FRS)

10.4.7 Staat van instandhouding

Bij het plaatsen van de Vos op de landelijk vrijstellingenlijst heeft de minister al geoordeeld dat de gunstige staat van instandhouding van de soort is aangetoond. Het verlenen van een ontheffing voor het gebruik van kunstlicht verandert hier niets aan. Uitgangspunt van de benodigde ontheffing voor de bestrijding van vossen is dat deze slechts van toepassing is op specifieke locaties en omstandigheden, zodanig dat door de beperkte omvang daarvan geen significant effect op de vossenstand optreedt. De rechterlijke uitspraak LJN: BB5460 bekrachtigt dit.

10.4.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

10.4.9 Beheermaatregelen

De kwetsbare populatie weidevogels en korhoenders zijn dalende en kwetsbaar en daarmee gevoelig voor predatie. Om deze reden is er noodzaak voor een verlenging van de ontheffing op grond van het Faunabeheerplan 2014-2019. Hierbij mag in de periode van 1 december tot 15 juli van zonsondergang tot zonsopkomst gebruik gemaakt worden van een geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur in de daarvoor aangewezen gebieden. De aangewezen gebieden zijn alle door de provincie erkende weidevogel- en korhoengebieden met daaromheen een buffer van 5 km, gelegen binnen de provinciegrenzen (zie figuur 198).

Daarnaast werkt De provincie Overijssel aan een nieuw programma akkervogels, vergelijkbaar aan dat voor de weidevogels (zie bijlage: Actieplan weide- en akkervogels Overijssel 2018-2021). Het gaat om soorten als patrijs, veldleeuwerik en gele kwikstaart. Ook in de gebieden aangewezen voor akkervogels zouden een straal van 5 km voor bestrijding van vos met lichtbak en nachtzichtapparatuur van zonsondergang tot zonsopgang mogelijk moeten worden gemaakt. Het is niet onmogelijk dat in de komende jaren akkervogelgebieden worden aangewezen op plekken die niet aangewezen zijn voor weidevogels. Ook akkervogels als patrijs die nog zeldzamer zijn dan sommige weidevogels, verdienen bescherming van zo'n 5 km bufferzone.

Er wordt voor een verlenging van de afgegeven ontheffing gepleit, omdat blijkt dat de predatie van vossen op weidevogels aanzienlijk is, het slecht gaat met de stand van kwetsbare bodem broedende

vogels en aangezien afschot in de nachtperiode in de vorige planperiode zijn effectiviteit heeft aangetoond, doordat 25% van het totale aantal vossen geschoten is op basis van deze ontheffing. Het gebruik van de landelijke vrijstelling is slechts toegestaan van zonsopkomst tot zonsondergang, en dan bevindt de vos zich hoofdzakelijk in moeilijk begaanbare gebieden of terreinen die niet toegankelijk zijn. Waarbij een vos zich overdag voornamelijk in onbegaanbaar terrein bevindt en dit van zonsondergang tot zonsopkomst verruilt voor begaanbaar terrein. Door de vos te bestrijden van zonsondergang tot zonsopkomst neemt om deze reden de effectiviteit enorm toe. Een noodzaak hierbij is dat er gebruik gemaakt moet kunnen worden van geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur.

Deze ontheffing dient afgegeven te worden op basis van 'schade aan fauna', dat volgens art. 3.8 en 3.10 van de Wet natuurbescherming een voorwaarde is tot afwijking van het beschermingsregime van 'andere soorten', waar de vos onderdeel van uitmaakt.

Het doden van vossen o.b.v. de landelijke vrijstelling in combinatie met de ontheffing voorziet in de komende planperiode voor een afname van het predatieniveau bij zowel weidvogelpopulaties als de korhoenpopulatie. Door zowel gebruik te maken van de landelijke vrijstelling als afgegeven ontheffing ligt het schadebestrijdingsniveau in de weidevogel- korhoengebieden een stuk hoger, dan alleen gebruik te maken van de afgegeven ontheffing (Veerman, 2006).

In gebieden waar geen ontheffing is gegeven voor het gebruik van geweer met kunstlicht en/of geweer met nachtzichtapparatuur, kan m.b.v. de landelijke vrijstelling invulling worden gegeven aan een afname van de hoeveelheid vossen. Door vossen buiten het aangewezen werkgebied van de ontheffing te bestrijden, wordt nieuwe bezetting van territoriums binnen het werkgebied van de afgegeven ontheffing zoveel mogelijk voorkomen.

Monitoring van aantallen, schade en afschot van vossen in Overijssel is een belangrijk onderdeel van de bestrijding. Het monitoren van het aantal vossen is ingewikkeld, maar cruciaal om inzicht te krijgen in de aantalsontwikkeling van de soort. Momenteel kan slechts wat over de aantallen gezegd worden a.d.h.v. de telgegevens die door verschillende WBE's verzameld zijn over de hoeveelheid belopen vossenburchten. Door een aantal WBE's zijn geen of naar alle verwachting onjuiste resultaten toegestuurd wat betreft het aantal belopen burchten. In de komende planperiode zal er een professionaliseringslag plaats moeten vinden bij de WBE's zodat ook de aantallen belopen vossenburchten in de provincie Overijssel inzichtelijk worden.

Met de ingang van de Wet natuurbescherming op 1 januari 2017, worden naast alle afschotgegevens van de afgegeven ontheffing ook alle afschotgegevens van de landelijke vrijstelling geregistreerd. De afschotregistratie is verplicht onder de Wet natuurbescherming en zal in de komende planperiode dus ook worden uitgevoerd.

Aan deze monitoring wordt de volgende invulling gegeven:

- Bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en jaarlijks rapporten aan de provincie.
- Jaarlijkse telling naar het aantal belopen vossenburchten in het werkgebied van verschillende WBE's. Bij voorkeur wordt dit uitgevoerd in het voorjaar (april/mei), waarbij het gebruik van een burcht het best zichtbaar is. Deze uitkomsten worden jaarlijks gerapporteerd aan de provincie.

10.4.10 Plaats en perioden van beheermaatregelen

De Faunabeheereenheid Overijssel vraagt voor de duur van het Faunabeheerplan ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor:

- het doden van vossen met het geweer en met kunstmatige lichtbron en/of met nachtzichtapparatuur op gronden gelegen binnen de aangewezen weidevogel- en open akkergebieden zoals opgenomen in het meest actuele Natuurbeheerplan van de provincie Overijssel, met een buffer van 5 kilometer daaromheen en in de periode van 1 december tot en met 15 juli.
- het doden van vossen met het geweer met kunstmatige lichtbron en/of met nachtzichtapparatuur op gronden gelegen binnen het aangewezen korhoendergebied op de Sallandse Heuvelrug, met een buffer van 5 kilometer daaromheen, in de periode van 1 december tot en met 15 juli.

10.5 Grote Canadese gans (*Branta canadensis canadensis*)

10.5.1 Algemeen

De grote Canadese gans is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen.

Voor de grote Canadese gans geldt een landelijke vrijstelling tot afschot bij dreigende schade gedurende het hele jaar.

10.5.2 Kwantitatieve gegevens

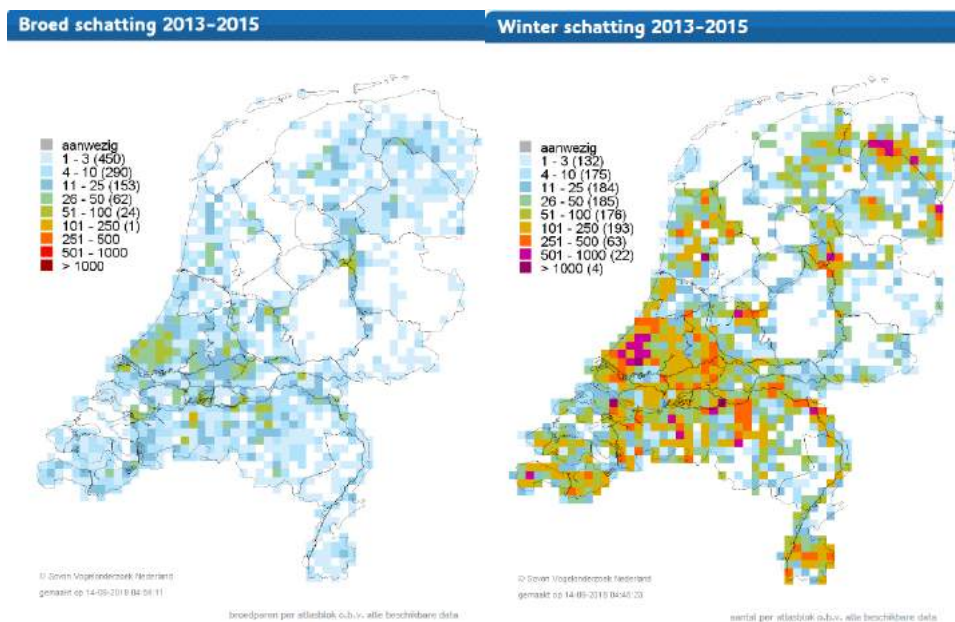
Overzomerende grote Canadese ganzen

De broedpopulatie bestaat uit nazaten van losgelaten of ontsnapte vogels. De eerste broedgevallen, vanaf 1974, mislukten veelal door afschot en verstoring. Dit hield de stormachtige kolonisatie van Nederland echter niet tegen. Deze vond in eerste instantie plaats vanuit verspreidingskernen zoals in Noord- en Zuid-Holland en het westen en midden van Noord-Brabant. Nog steeds zijn deze provincies goed voor minstens de helft van de broedpopulatie.

Deze omvatte rond 2000 al 1200 paren en groeide daarna sterk door. Door het optreden van ondersoorten, hybriden en nakomelingen van mengparen (bijvoorbeeld met brandgans of grauwe gans) vertoont een deel van de grote Canadese ganzen 'onzuivere' kenmerken. Zie de kaart in figuur 219 voor de verspreiding van de grote Canadese gans.

Overwinterende grote Canadese ganzen

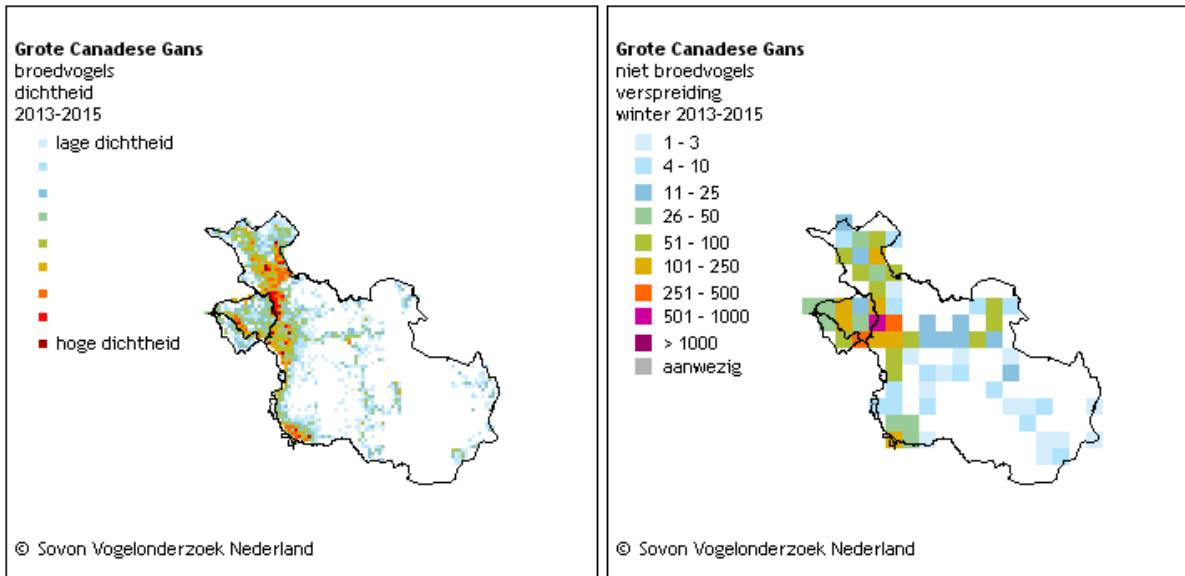
Vóór het ontstaan van een eigen broedpopulatie waren grote Canadese ganzen alleen in strenge winters, zoals 1978/79, in noemenswaardige aantallen aanwezig. Het ging dan om Zweedse vogels. Zulke invasies worden niet meer vastgesteld of verdrinken in de snel gegroeide eigen populatie. Deze betreft grotendeels standvogels, 's winters aangevuld met vogels uit aangrenzende landen. Recent in Nederland geringde vogels zijn overigens wel teruggevonden tot in Zuid-Zweden. De belangrijkste verplaatsingen vinden plaats in de ruiperiode in juni, als vogels uit omringende landen in Nederland komen ruien, maar tegelijk vanuit Nederland ook rui-trek naar elders optreedt. De landelijke aantallen zijn vooral vanaf 1995 sterk toegenomen. De groepen zijn het grootst in de nazomer en de herfst, wanneer de ganzen veelal oogstresten op akkers bezoeken. In de loop van de winter vallen de meeste groepen uiteen. Tussen juni en augustus ontstaan rui-concentraties tot enkele duizenden vogels op grote open wateren. Zie de kaart in figuur 210 voor de verspreiding van de grote Canadese gans.

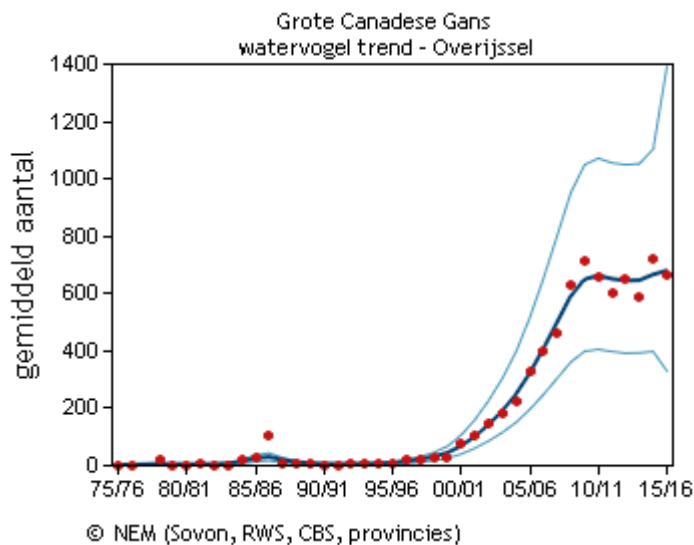
Figuur 210. Verspreiding van de grote Canadese gans als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1661>)

10.5.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Zowel als broedvogel en als niet-broedvogel komt de Grote Canadese gans voornamelijk in het zuiden van de provincie voor. Na een sterke toename tussen 2000 en 2010 lijkt de trend nu stabiel te blijven.

Figuur 211. Verspreiding van de Grote Canadese gans als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 212. Trend van de Grote Canadese gans als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Het aantal grote Canadese ganzen is sinds 2013 toegenomen van 1.563 tot 3.285 in 2018, zie hiervoor figuur 213. Elk jaar werden meer zomerganzen aangetroffen. Voor het grootste deel worden de overzomerende grote Canadese ganzen in Overijssel geteld langs de IJssel.

Jaar	Aantal zomerganzen
2013	1.563
2014	1.757
2015	2.673
2016	2.696
2017	2.748
2018	3.285

Figuur 213. Getelde Canadese ganzen in 2013 t/m 2018 in Overijssel (bron: FRS)

10.5.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de grote Canadese gans een beschermde inheemse diersoort, als ook geplaatst op de landelijke vrijstellingslijst. De grote Canadese ganzen kunnen het gehele jaar geschoten worden ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Het doel van het beheer is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken waarbij de staat van instandhouding gegarandeerd blijft.

10.5.5 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn in totaal 48 meldingen bekend van schade veroorzaakt door grote Canadese ganzen, zie hiervoor figuur 214 en figuur 215. Er is voor € 11.301,- aan schade getaxeerd, geheel door schade aan blijvend grasland. De schade wordt veroorzaakt tussen februari en augustus en is verdeeld over 9 WBE's, waarbij de schade in de WBE's De IJssellanden, Noord-Westhoek en D'Oldematen het hoogste was.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	48	€ 11.301

Figuur 214. Getaxeerde schade door Canadese ganzen in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

WBE	Blijvend grasland	Totaal getaxeerde waarde
Beneden de Linde	€ 106	€ 106
De IJssellanden	€ 5.418	€ 5.418
IJsselstreek Salland	€ 632	€ 632
Jachtvereniging Kampen	€ 249	€ 249
De Koerkamp	€ 161	€ 161
De Noord-Westhoek	€ 2.034	€ 2.034
Oldebroek/Oosterwolde	€ 95	€ 95
D'Oldematen	€ 2.525	€ 2.525
De Weerribben	€ 39	€ 39

Figuur 215. Getaxeerde schade door Canadese ganzen per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Jaar	Getaxeerd bedrag
2014	€ 2.175
2015	€ 3.582
2016	€ 598
2017	€ 1.027
2018	€ 3.919

Figuur 216. Getaxeerde schade door Canadese ganzen per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerd bedrag
Januari	€ 0
Februari	€ 1.418
Maart	€ 1.941
April	€ 1.952
Mei	€ 1.260
Juni	€ 2.809
Juli	€ 1.739
Augustus	€ 182
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 217. Getaxeerde schade door Canadese ganzen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Aangezien het BIJ12, unit Faunazaken geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die landelijke of provinciaal vrijgesteld zijn, is er voor grondgebruikers geen reden om schade te claimen bij het BIJ12, unit Faunazaken. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker schade claimt. De werkelijke schadegegevens zijn daardoor onvolledig.

10.5.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

Het aantal gedode dieren is sinds 2014 toegenomen van 558 Canadese ganzen tot 700 Canadese ganzen in 2016. In 2017 is het aantal gedode dieren weer gezakt tot 323 dieren in 2018. Vanaf augustus tot en met december worden de meeste dieren gedood.

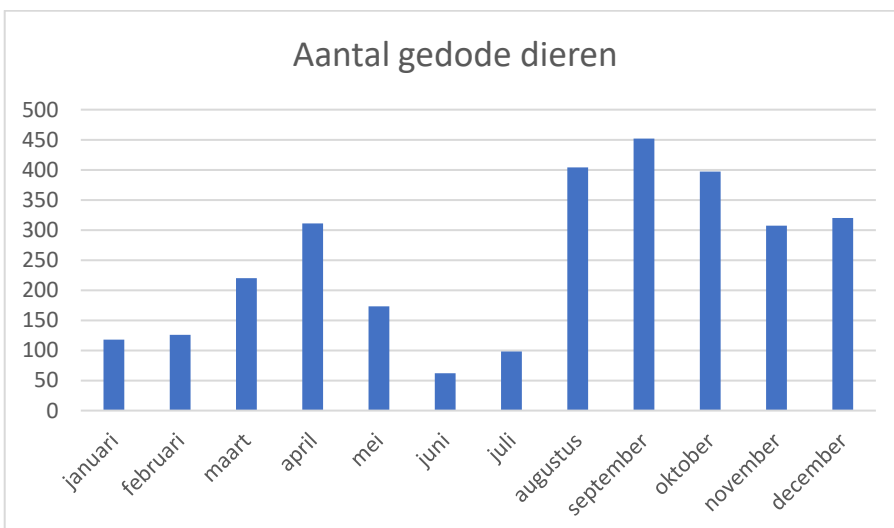
Omdat de meeste Canadese ganzen verblijven rondom de IJssel worden hier ook de meeste Canadese ganzen gedood. Dit zie je terug in de cijfers van de verschillende WBE's. De WBE's De IJssellanden, D'Oldematen en IJsselstreek Salland hebben daarom de hoogste aantallen gedode Grote Canadese ganzen. Hier waren de schades ook het hoogste.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	558
2015	480
2016	700
2017	460
2018	323

Figuur 218. Aantal gedode dieren per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Periode	Aantal gedode dieren
Januari	118
Februari	126
Maart	220
April	311
Mei	173
Juni	62
Juli	98
Augustus	404
September	452
Oktober	397
November	307
December	320

Figuur 219. Aantal gedode dieren per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 220. Aantal gedode dieren per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	0	0	0	0	3
De IJssellanden	217	155	255	141	77
De Koerkamp	37	10	7	30	31
De Noord-Westhoek	36	40	43	58	13
De Vechtstroom	31	10	7	11	1
De Weerribben	7	5	13	5	3
D'Oldematen	106	71	99	63	29
Heeten e.o.	0	0	16	0	2
Het Reestgebied	0	0	0	0	2
Holten	0	0	13	2	0
IJsselstreek Salland	66	36	60	63	109
Jachtvereniging Kampen	17	119	58	42	3
Lemelerberg e.o.	0	0	0	0	1
Lonneker Losser	0	0	0	7	0
Noorder Vechtlanden	3	3	16	13	4
Oldebroek Oosterwolde	0	0	0	0	0
Ommen-Den Ham	0	0	13	0	0
Salland Midden	28	19	58	4	23
Steenwijkerwold e.o.	10	2	17	6	6
Tubbergen	0	2	0	0	0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	29	11	1
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	1	5	1	5
Vriezenveen e.o.	0	0	0	2	0
West-Twente	0	0	1	0	0
Zenderen	0	5	0	0	0
Zuider Vechtlanden	0	2	0	0	10
Zuid-Oost Twente	0	0	0	1	0

Figuur 221. Aantal gedode dieren per jaar, per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

10.5.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de grote Canadese gans als broedvogel in Nederland is beoordeeld als gunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

Als niet-broedvogel is de staat van instandhouding van de grote Canadese gans in Nederland beoordeeld als gunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

10.5.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

10.5.9 Beheermaatregelen

De Grote Canadese gans is aangemerkt als landelijk vrijgestelde soort en zal dan ook in de provincie worden bestreden ter preventie van schade aan gewassen en flora en fauna.

De afschotcijfers geven weer dat er afschot gepleegd is in de WBE's waar ook schade is. WBE's met minder schade laten ook een duidelijk lagere afschotcijfers zien. Aangenomen mag dan ook worden dat er alleen afschot wordt gepleegd wanneer er schade is of wanneer dreigt te ontstaan.

De populatie Grote Canadese ganzen verschilt per WBE. De verwachting is dat de staat van instandhouding niet in gevaar komt bij afschot. Deze staat van instandhouding wordt ook geborgd door de landelijke onderbouwing welke gebruikt is voor plaatsing van de Grote Canadese gans op de landelijke vrijstellingslijst.

Monitoring van de populatie, schade en afschot van Grote Canadese ganzen in Overijssel is een belangrijk onderdeel van het beheer.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Het bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en jaarlijks te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse zomer- en wintertellingen te organiseren door de FBE conform het protocol zomertelling ganzen van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen (april, 2012).

11 Overige soorten

11.1 Roek (*Corvus frugilegus*)

11.1.1 Algemeen

De roek is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen.

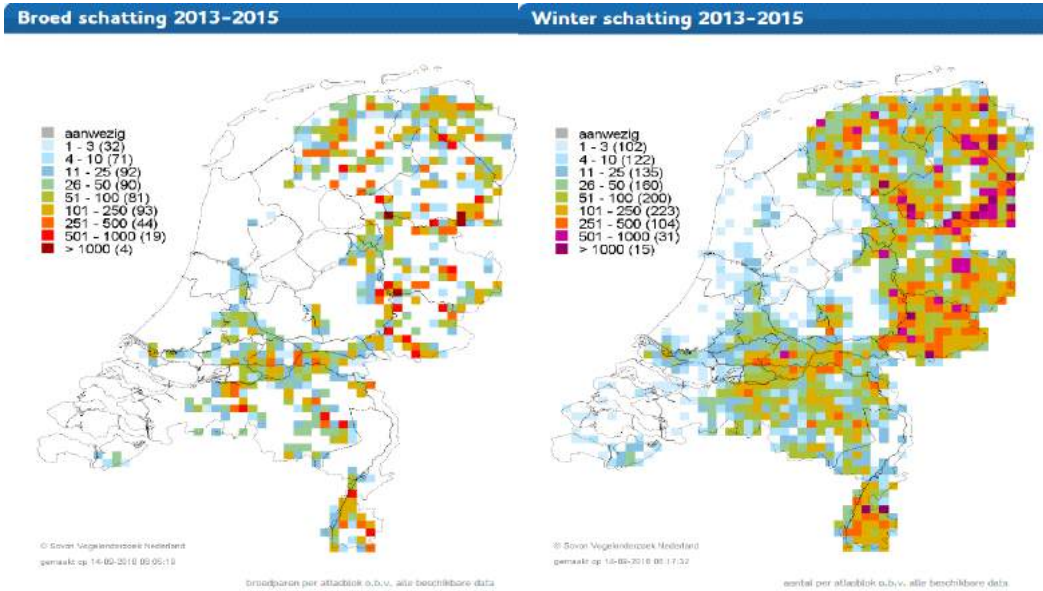
11.1.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende roeken

Door vervolging en onopzettelijke vergiftiging (landbouwbestrijdingsmiddelen) was de Nederlandse stand rond 1970 op een dieptepunt, maar herstelde zich in de periode daarna. Vanaf ongeveer 2000 nemen de aantallen licht af, deels als gevolg van verstoring in verband met overlast en vermeende schade. Door verstoring neigen voorheen grote kolonies ertoe zich over meerdere locaties te verspreiden. De bijna 900 kolonies bestaan meestal uit enkele tientallen tot een honderdtal nesten, de grootste tellen rond 1000 nesten. Zo'n 80% van de roeken broedt in Gelderland, Drenthe, Overijssel, Noord-Brabant en Friesland. Vestigingen in het westen van het land, in het verleden niet ongewoon, zijn momenteel schaars maar nemen weer toe. In Nederland zijn er bij tellingen van nesten bij kolonies 43.188 nesten geteld en wordt de broedpopulatie geschat op 47.500 – 53.200 roeken (bron: www.sovon.nl).

Overwinterende roeken

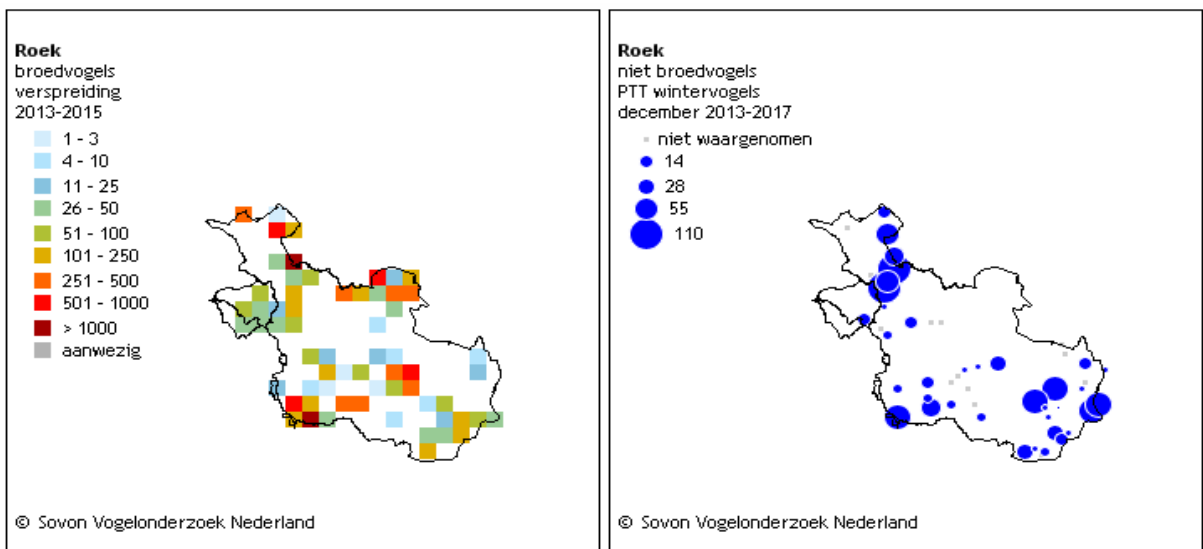
De verspreiding in het winterhalfjaar overlapt met die in de broedtijd. Nederlandse broedvogels overwinteren nabij de eigen broedplaats, misschien met uitzondering van een deel van de onvolwassen vogels. De instroom van Noord- en Oost-Europese overwinteraars is vanaf ongeveer 1995 aan het droogvallen. Waarschijnlijk overwinteren zulke vogels in toenemende mate in of dichterbij het eigen broedgebied, een verschijnsel dat zich eerder bij bonte kraai voordeed. De afname van roeken van elders is ook te merken in de trekmaanden maart en, vooral, oktober. Op trektelposten zijn de lange slierten trekkende roeken duidelijk zeldzamer dan enkele tientallen jaren geleden. Het geschatte maximumaantal roeken in de winter, in de periode 2013-2015, is geschat op 150.000 – 175.000 roeken (bron: www.sovon.nl).

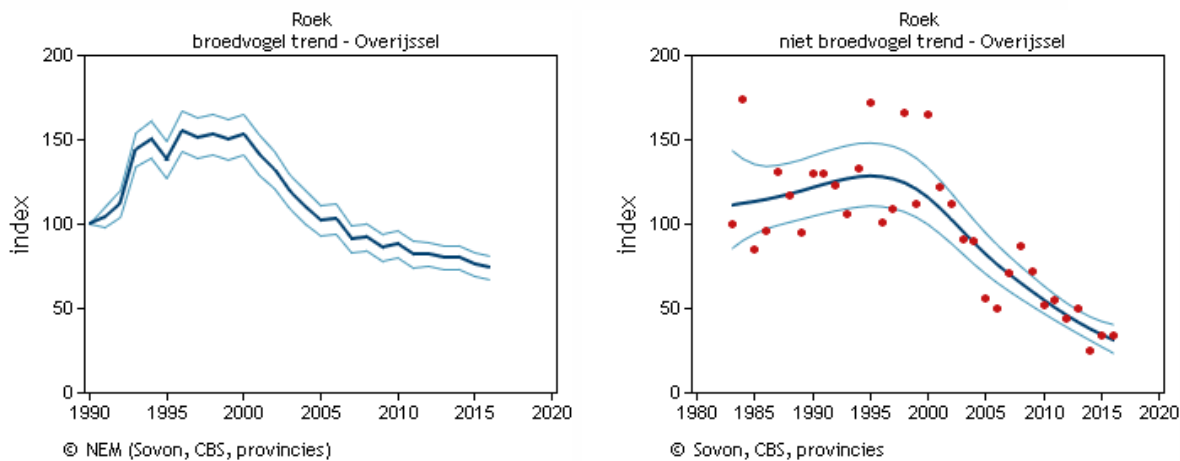
Figuur 222. Verspreiding van de roek als broed- en als niet-broedvogel in Nederland (bron: www.Sovon.nl)

11.1.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De broedpopulatie van de roek in Overijssel is sinds 2000 afgenomen. Tussen 2000 en 2010 was er een sterke afname te zien, nu is deze afname minder sterk. Tijdens de zometellingen, uitgevoerd door WBE's, zijn in 2018 in totaal 5853 roeken geteld. In de winter zijn er bij de tellingen uitgevoerd door Sovon. De uitkomsten hiervan worden afgezet tegen het jaartal 1990 als indexcijfer.

Figuur 223. Verspreiding van de roek als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 224. Trend van de roek als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

De meeste roeken bevinden zich in het werkgebied van de WBE's West-Twente en De Vechtstroom. Ook in de WBE-gebieden Holten, De IJssellanden, Salland Midden, D'Oldematen en Zenderen zijn de aantallen relatief hoog. In 2018 zijn er ruim 5.800 roeken geteld. Zie figuur 225.

WBE	2017	2018
Heeten e.o.	65	55
Lonneker Losser	200	100
Holten	4	315
De IJssellanden (OV)	606	511
De Hof van Twente	4	0
Jachtvereniging Kampen	9	21
Twickel	0	48
IJsselstreek Salland	37	45
Zuid-Oost Twente	18	0
Lemelerberg e.o.	11	0
West-Twente	0	1025
Hugale	0	6
Noorder Vechtlanden	0	32
Salland Midden	0	456
De Dinkelstreek	0	0
Het Reestgebied	0	150
Zenderen	124	494
D'Oldematen (OV)	125	264
De Koerkamp	113	183
Tubbergen	18	37

De Vechtstroom	1.604	1.851
Sallandse heuvelrug	2	0
Ommen-Den Ham	0	0
Steenwijkerwold e.o.	58	41
Vriezenveen e.o.	206	107
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	57
De Noord-Westhoek (OV)	12	25
't Achterveld (OV)	131	0
De Weerribben	0	0
Tussen Vecht en Dedemsvaart	76	0
Zuider Vechtlanden	140	0
Noord Oost Twente	20	30
Totaal	3.583	5.853

Figuur 225. Getelde roeken in 2017 en 2018 bij de jaarlijkse voorjaarsstelling Faunasoorten in Overijssel (bron: FRS)

11.1.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wnb is de roek een beschermde inheemse diersoort.

Het doel van het beleid is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken waarbij geen verslechtering ontstaat van de staat van instandhouding.

11.1.5 Schadehistorie en effectiviteit

Figuur 226 geeft de getaxeerde schade per jaar weer. De schade veroorzaakt door roeken fluctueert sterk over de afgelopen jaren.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 344
2015	€ 1.634
2016	€ 0
2017	€ 2.618
2018	€ 0

Figuur 226. Getaxeerde schade 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

In totaal zijn er 5 schademeldingen gedaan met een totale schade van € 4.596,- over de jaren 2014 tot en met 2018, zie hiervoor de figuur 227 t/m figuur 229. De meeste meldingen betroffen schade op maisakkers waarop ook de hoogste totaalschade getaxeerd werd.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Mais	3	€ 1.978
Wintergraan	1	€ 1.104
Zomergraan	1	€ 1.514

Figuur 227. Getaxeerde schade door roeken per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

WBE	Mais	wintergraan	zomergraan	Totaal getaxeerde waarde
IJsselvallei		€ 1.104		€ 1.104
Jachtvereniging Kampen	€ 1.978			€ 1.978
Holten			€ 1.514	€ 1.514

Figuur 228. Getaxeerde schade door roeken per gewas en per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 1.104
Februari	€ 0
Maart	€ 0
April	€ 1.514
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 1.978
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 229. Getaxeerde schade door roeken per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Aangezien BIJ12 unit Faunazaken geen tegemoetkomingen in schade verleent veroorzaakt door dieren die landelijke of provinciaal vrijgesteld zijn, is er voor grondgebruikers geen reden een tegemoetkoming faunaschade aan te vragen bij het BIJ12, unit Faunazaken. De meldingsbereidheid is hierdoor zeer laag en daarnaast worden er ook kosten in rekening gebracht wanneer een grondgebruiker een tegemoetkoming aanvraagt. De volledigheid van deze schadegegevens is daardoor niet representatief.

11.1.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

Het aantal gedode dieren is geregistreerd van 2014 tot en met 2018.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	0
2015	727
2016	1.350
2017	1.303
2018	884

Figuur 230. Aantallen gedode roeken in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

De roeken worden het gehele jaar gedood met een duidelijke piek in december. Dit hoge aantal in december valt samen met het jachtseizoen van de wildsoorten. Veel jagers zijn in deze periode actief in het veld vanwege het jachtseizoen en plegen in die periode tijdens de jacht op andere soorten, ook afschot op roeken. Zie figuur 231.

In de WBE-gebieden De Vechtstroom, De IJssellanden, Holten, Tussen Vecht en Dedemsvaart, West-Twente en Zenderen zijn de meeste dieren gedood. Zie figuur 241.

Periode	Aantal gedode dieren
Januari	94
Februari	162
Maart	160
April	438
Mei	579
Juni	358
Juli	317
Augustus	236
September	374
Oktober	140
November	136
December	1.220

Figuur 231. Aantallen gedode roeken in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2015	2016	2017	2018
De Dinkelstreek	0	0	0	1
De Hof van Twente	2	0	0	0
De IJssellanden	16	119	73	119
De Koerkamp	0	1	31	26
De Noord-Westhoek	0	4	48	27
De Vechtstroom	337	429	349	214
D'Oldematen	22	2	0	10
Heeten e.o.	51	59	8	12
Het Reestgebied	0	0	20	0
Holten	0	22	150	219
Hugale	0	11	18	14
IJsselstreek Salland	4	24	23	33
Jachtvereniging Kampen	30	16	38	1
Lemelerberg e.o.	2	0	0	0
Lonneker Losser	0	0	60	10
Noorder Vechtlanden	0	97	49	3
Ommen-Den Ham	0	2	12	0
Noord Oost Twente	0	0	1	0
Salland Midden	0	3	0	11
Steenwijkerwold e.o.	0	0	11	1
't Achterveld	0	0	4	0
Tubbergen	28	6	0	0
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	0	0	17	41
Tussen Vecht en Dedemsvaart	170	177	156	67
Vriezenveen e.o.	5	49	48	12
West-Twente	0	258	79	14
Zenderen	60	54	59	28
Zuid-Oost Twente	0	17	49	21

Figuur 232. Aantallen gedode roeken per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: FRS)

11.1.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de roek als broedvogel in Nederland is beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

De staat van instandhouding van de roek als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als zeer ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Zeer ongunstig	Zeer ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Zeer ongunstig

De staat van instandhouding van de roek in Overijssel wijkt niet af van de landelijke staat van instandhouding.

11.1.8 Natura 2000

Voor het doden van roeken in en rondom de Natura 2000-gebieden is een vergunning Wet natuurbescherming noodzakelijk, tenzij dit in het Natura 2000-beheerplan is opgenomen. Het doden van roeken mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden.

11.1.9 Plaats en perioden van beheermaatregelen

In de afgelopen beheerperiode heeft de roek op de provinciale vrijstellingslijst gestaan. Per 01 november 2018 is deze vrijstelling komen te vervallen. Voor de komende beheerperiode worden voor de roek vooralsnog geen beheermaatregelen voorgesteld. Mochten de maatregelen, niet zijnde ondersteunend afschot, leiden tot onvoldoende resultaat en toename van de schade zal alsnog ontheffing voor ondersteunend afschot worden aangevraagd.

Indien en voor zover een ontheffing voor ondersteunend afschot wordt aangevraagd dan is dit van toepassing ingeval van belangrijke schade aan gewassen of ter voorkoming daarvan, op tenminste 500 m1 afstand van de kolonie en met een maximum van 5 stuks per bejaagactie per schadepceel per dag.

11.2 Spreeuw (*Sturnus vulgaris*)

11.2.1 Algemeen

De spreeuw is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is niet als instandhoudingsdoelstelling van Natura 2000-gebieden opgenomen.

11.2.2 Kwantitatieve gegevens

Broedvogels

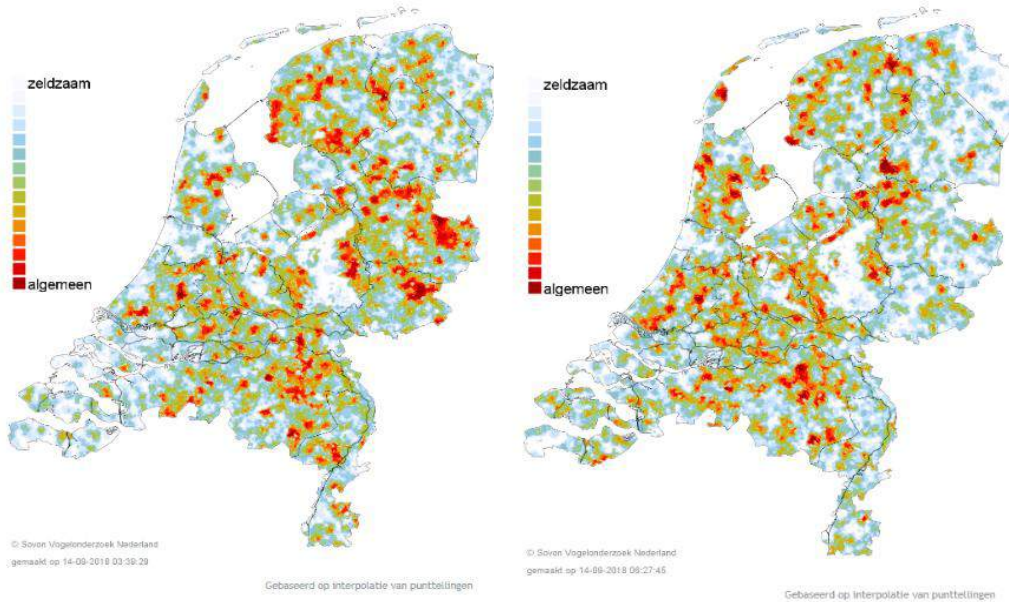
Spreeuwen zijn in het hele land bekende broedvogels. Ze zijn het talrijkst in boerenland met veel gras en in stedelijk gebied met veel gazons. Het voorkomen in bos blijft beperkt tot randsituaties. De landelijke aantallen namen vermoedelijk tot midden twintigste eeuw toe. Vanaf 1990 of eerder is het echter afname wat de klok slaat, in het bijzonder in bossen. De afstand tot voedselgebieden (graslanden) is vermoedelijk op veel plekken te groot geworden voor profijtelijk broeden. De aantalsontwikkeling in boerenland en stedelijk gebied is divers, al krijgen negatieve tendensen ook daar de overhand. Zie de kaart in figuur 242 voor de verspreiding van de spreeuw. De totale broedpopulatie werd in de periode 2013-2015 geschat op 450.000 – 750.000 spreeuwen (bron: www.sovon.nl).

Wintergasten

De Nederlandse broedvogels zijn standvogel of trekken in september en oktober enkele honderden kilometers weg. Grote aantallen Oost-, Noord- en Midden-Europese spreeuwen bezoeken ons land, met pieken in juli (na het uitvliegen van de jongen) en de herfst (trek). Vooral half oktober kunnen indrukwekkende fronten spreeuwen passeren, met name langs de Hollands-Zeeuwse kust. De verspreiding van de overwinteraars is weersafhankelijk: bij zacht weer vooral in de graslanden, bij streng winterweer ook veel in stedelijk gebied. De voorjaarstrek vindt vooral in maart plaats. Zie figuur 233 voor de verspreiding van de spreeuw. De maximale populatie in de winter werd in de periode 2013-2015 geschat op 1.000.000 – 3.000.000 spreeuwen.

Broed voorlopig 2013-2015

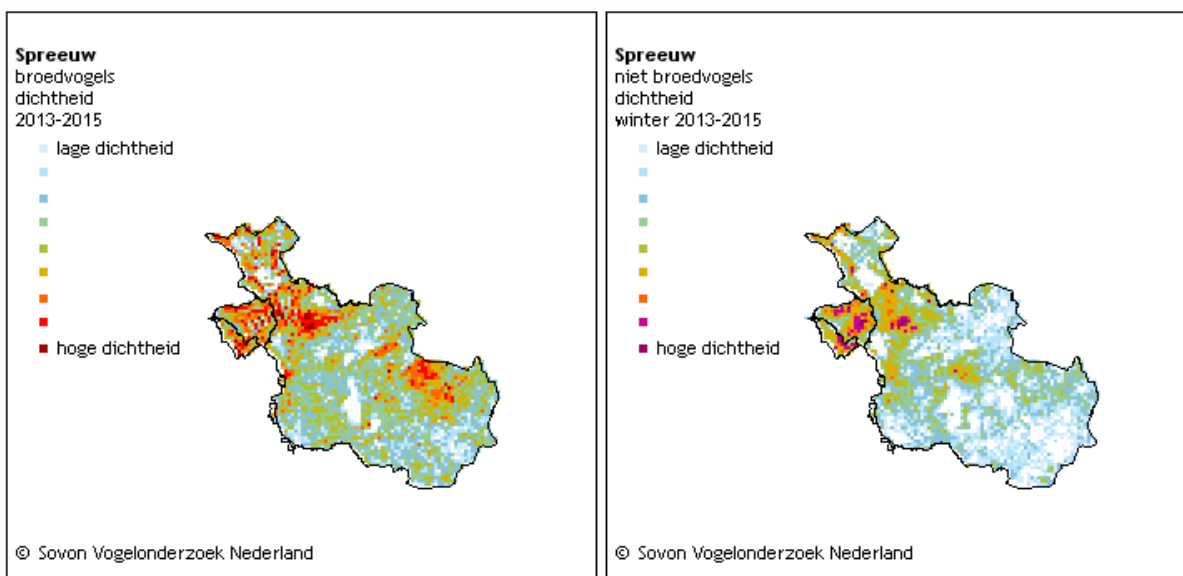
Winter voorlopig 2013-2015

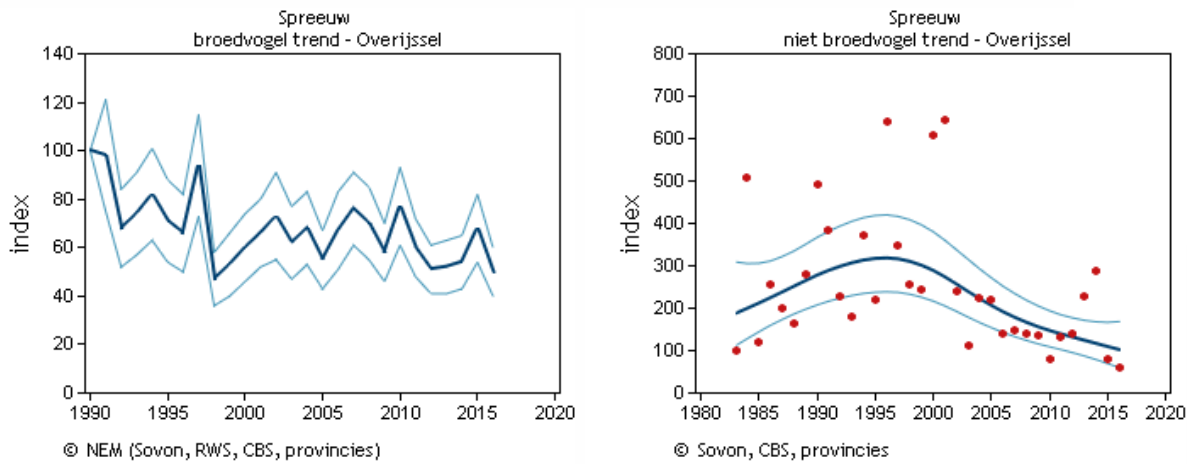
Figuur 233. Verspreiding van de spreeuw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/15820>)

11.2.3 Voorkomen en trend in Overijssel

In Overijssel komt de spreeuw als broedvogel verspreid in Overijssel voor. In de winter leeft het merendeel van de spreeuwen in de kop van Overijssel. De trend laat al jaren een daling zien in Overijssel. Het indexcijfer voor broedvogels 2016 bedroeg 50 en voor niet-broedvogels 59 (bron: www.sovon.nl).

Figuur 234. Verspreiding van de spreeuw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 235. Trend van de spreeuw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

11.2.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de spreeuw een beschermde inheemse diersoort.

Het doel van het beheer is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken waarbij geen verslechtering ontstaat van de staat van instandhouding.

11.2.5 Schadehistorie en effectiviteit

In de afgelopen beheerperiode heeft de WBE Jachtvereniging Kampen een ontheffing gehad voor het doden van spreeuwen. Het betrof hier in eerste instantie een ontheffing voor de periode van 1 juli tot en met 15 september echter werd deze periode al snel gewijzigd naar 1 augustus tot en met 15 oktober.

Het betrof een ontheffing voor het voorkomen van belangrijke schade aan mais met behulp van het geweer. Per schadebestrijdingsactie mogen maximaal 5 spreeuwen gedood worden.

In totaal zijn 2 schademeldingen gedaan met een totale schade van € 1.978,- over de jaren 2014 tot en met 2018. Dit betrof twee uitgekeerde schades in de WBE Jachtvereniging Kampen op maisakkers in september 2014 en 2015.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 344
2015	€ 1.634
2016	€ 0
2017	€ 0
2018	€ 0

Figuur 236. Getaxeerde schade door spreeuwen per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Mais	2	€ 1.978

Figuur 237. Getaxeerde schade door spreeuwen per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

WBE	Mais	Totaal getaxeerde schade
Jachtvereniging Kampen	€ 1.978	€ 1.978

Figuur 238. Getaxeerde schade door spreeuwen per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 0
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 1.978
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 239. Getaxeerde schade door spreeuwen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

11.2.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

Alleen in januari 2017 zijn 124 spreeuwen gedood in de WBE Jachtvereniging Kampen. In 2017 is geen schade getaxeerd aan gewassen. Aangenomen mag worden dat met deze acties geleid hebben tot het voorkomen van belangrijke schade. Dit mag mede aangenomen worden vanwege de voorschriften welke in de ontheffing opgenomen zijn.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	0
2015	0
2016	0
2017	124
2018	0

Figuur 240. Aantal gedode spreeuwen per jaar in Overijssel (bron: FRS)

11.2.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de spreeuw als broedvogel in Nederland is beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

De staat van instandhouding van de spreeuw als niet-broedvogel in Nederland is beoordeeld als gunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

De staat van instandhouding van de spreeuw in Overijssel wijkt niet af van de landelijke staat van instandhouding.

11.2.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

11.2.9 Beheermaatregelen

In de afgelopen beheerperiode is voor het bestrijden van schade veroorzaakt door de spreeuw ontheffing verleend in het werkgebied van de wbe Jachtvereniging Kampen.

Voor de komende beheerperiode wordt voor de spreeuw vooralsnog geen beheermaatregelen voorgesteld. Mochten de maatregelen, niet zijnde ondersteunend afschot, leiden tot onvoldoende resultaat en toename van de schade zal alsnog ontheffing voor ondersteunend afschot worden aangevraagd.

Indien en voor zover een ontheffing voor ondersteunend afschot wordt aangevraagd dan is dit van toepassing ingeval van belangrijke schade aan gewassen. Met een maximum van 5 stuks per bejaagactie per schadeperceel per dag rekening houdend met de matig-ongunstige staat van instandhouding.

12 Exoten en verwilderde dieren

12.1 Algemeen

Sinds 1 januari 2018 zijn Gedeputeerde Staten van Overijssel verantwoordelijk voor het uitvoeren van maatregelen in de provincie gericht op de bestrijding van invasieve exoten die op de Europese Unielijst staan. De provincie Overijssel is in 2018 begonnen met verkenning voor de invulling van het provinciale invasieve exotenbeleid (flora en fauna). Bij deze verkenning zijn de volgende zoogdieren en vogels van de Unielijst aangemerkt als relevant voor de provincie Overijssel.

<u>Zoogdieren</u>	<u>Vogels</u>
Wasbeer	Nijlgans
Wasbeerhond	Heilige ibis
Muskusrat (Waterschappen)	Rosse stekelstaart
Beverrat (Waterschappen)	Halsbandparkiet

Medio juni 2019 komt de provincie met een Plan van Aanpak, uitmondend in een rapportage. In afstemming met zgn. groene partners zal vervolgens input worden gegeven voor de uiteindelijke beleidsuitwerking.

De FBE Overijssel acht één opdracht ex. art. 3.18 Wnb voor de reeds geselecteerde soorten wenselijk.

Voor het Faunabeheerplan 2019-2024 zullen in dit hoofdstuk de soorten nijlgans, Indische gans, rosse stekelstaart, marterhond en verwilderde kat uitgewerkt worden (kader faunabeheerplan 2019-2024).

12.2 Nijlgans (*Alopochen aegypticus*)

12.2.1 Algemeen

De nijlgans is een exoot en is daarmee niet beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. De nijlgans staat ook vermeld op de unielijst als invasieve exoot.

12.2.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende nijlganzen

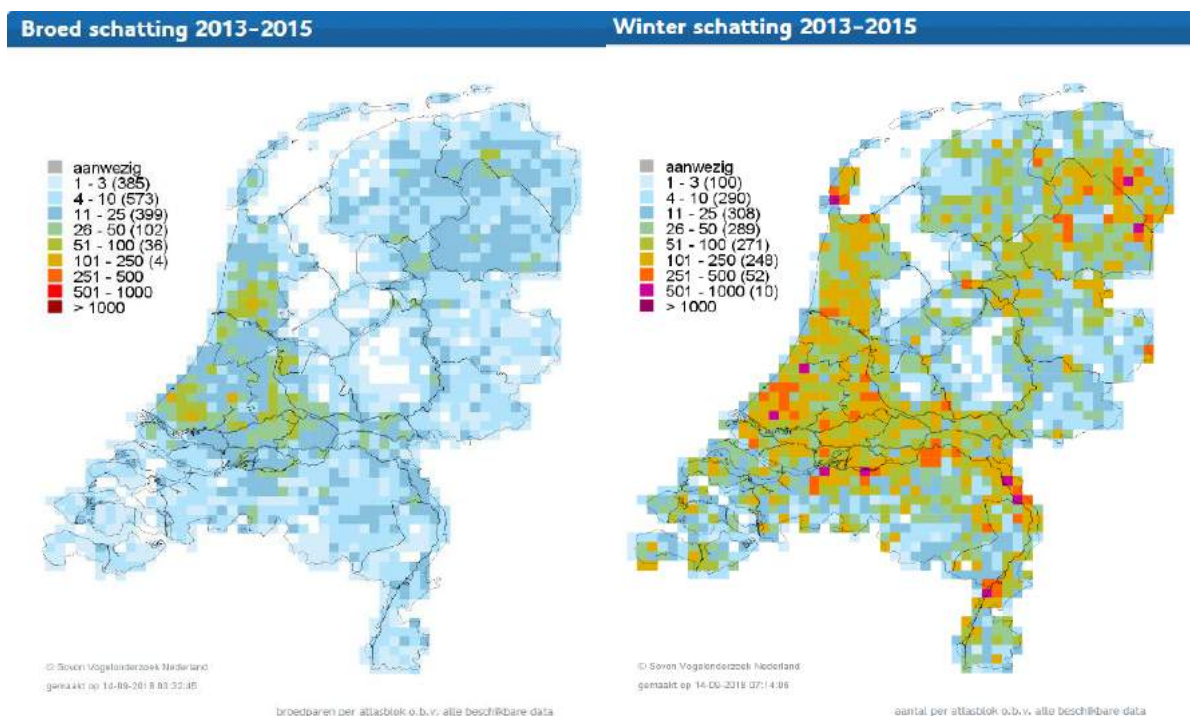
Nijlganzen, afstammelingen van losgelaten of ontsnapte siervogels, zijn een bekende verschijning in het landschap. Toch deden ze pas in 1967 hun intrede als broedvogel. Vanuit verspreidingskernen bij Den Haag, Groningen en in het oostelijk Rivierengebied koloniseerden ze grote delen van het land. De hoogste dichtheden vinden we in graslandgebieden met waterpartijen in de laaggelegen delen van vooral West-Nederland en het rivierengebied. De nijlgans komt eveneens tot broeden in stedelijk gebied en zelfs tot diep in grote bossen, op gekraakte roofvogelnesten. Het succes van deze soort is deels een gevolg van het lange broedseizoen en meerdere broedsels per jaar, tot midden in de winter. Nijlganzen verdedigen zich fel tegen predatoren of andere indringers. Toch zijn er tot

dušverre geen aanwijzingen dat dit ten koste van andere watervogelpopulaties gaat. Zie figuur 241 voor de verspreidingskaarten van de nijlgans.

Overwinterende nijlganzen

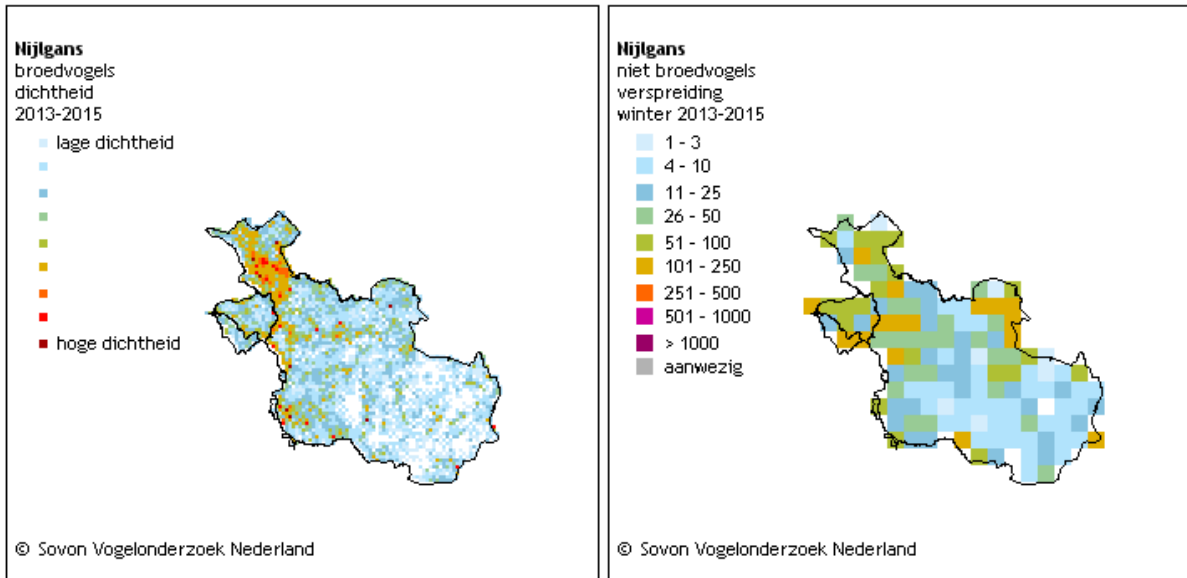
Een deel van de nijlganzen trekt het hele jaar paarsgewijs op, maar vooral in de nazomer en de winter sluiten andere zich aan tot groepen van soms enkele honderden. Ze foerageren op graslanden en oogstresten op bouwland (vooral mais) en rusten en ruien op open water. Aflezingen van gekleurde vogels bewijzen hun mobiliteit, zowel binnen Nederland als over de grens in bijvoorbeeld Duitsland. De grootste aantallen zijn, net als in de broedtijd, te vinden in het westen van het land en het Rivierengebied. De landelijk getelde aantallen namen sterk toe in het voetspoor van de sterk gegroeide Nederlandse broedpopulatie. Sinds de eeuwwisseling zwakt de toename af. Mogelijke oorzaken zijn afschot en het vol raken van de bekende broedgebieden. Zie figuur 241 voor de verspreidingskaarten van de nijlgans.

Voorkomen en trend in Overijssel

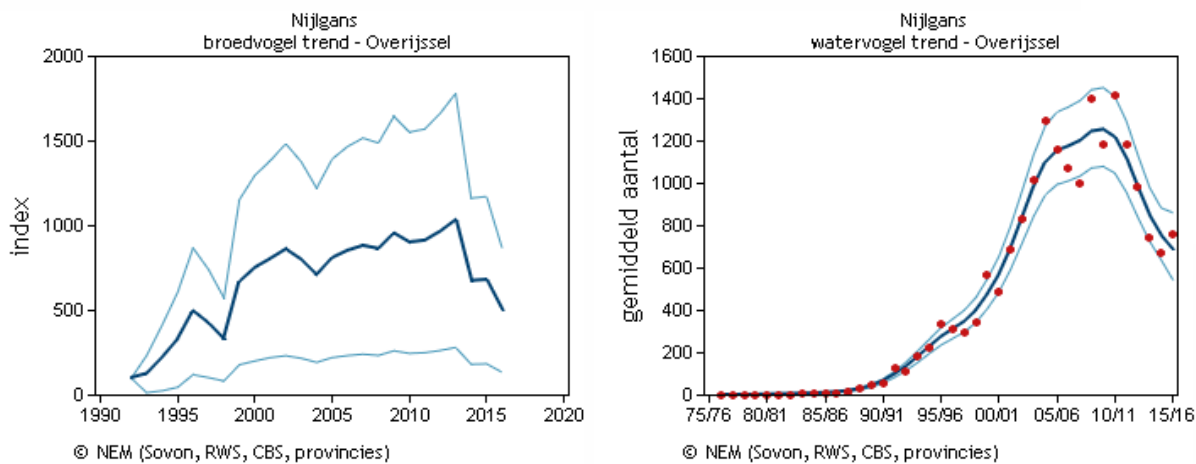

Figuur 241. Verspreiding van de Nijlgans als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1700>)

In de kop van Overijssel bevinden zich de meeste nijlganzen. De aantallen in de provincie namen tot 2011 explosief toe. Momenteel is er een flinke daling ingezet.

Figuur 242. Verspreiding van de Nijlgans als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

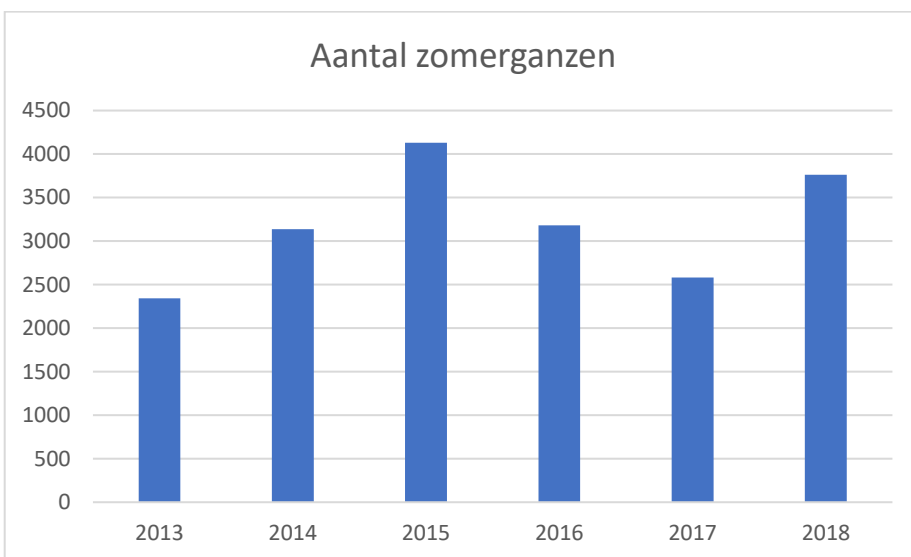

Figuur 243. Trend van de nijlgans als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Het aantal zomerganzen is redelijk stabiel gedurende de afgelopen aantal jaren. Het schommelt tussen de 2.341 ganzen in 2013 en 4.129 in 2015.

Jaar	Aantal zomerganzen
2013	2.341
2014	3.138
2015	4.129
2016	3.182
2017	2.582
2018	3.762

Figuur 244. Aantal getelde zomerganzen per jaar in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 245. Aantal getelde zomerganzen per jaar 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

12.2.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De nijlgans is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland.

Het doel van het beheer is om belangrijke schade te voorkomen en om schade aan flora en fauna te voorkomen.

12.2.5 Schadehistorie en effectiviteit

In totaal zijn 28 schademeldingen ontvangen met een totale getaxeerde schade van € 5.835,-. De grootste en meeste schade maken de nijlganzen op blijvend grasland, 26 meldingen met een schade van € 5.681,-, zie figuur 247. Lastig is dat schade niet vergoed wordt wanneer deze door nijlganzen is aangericht. Dit maakt de bereidheid onder agrariërs om schade te melden een stuk lager. De schade aan gewassen zal in de praktijk een stuk hoger zijn. Dit wordt benadrukt door acties van medewerkers van de provincie welke bij bedrijven met schade aangericht door nijlganzen zijn gaan kijken.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	26	€ 5.681
Nieuw ingezaaid grasland	1	€ 143
Wintergraan	1	€ 11

Figuur 246. Getaxeerde schade door nijlganzen per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

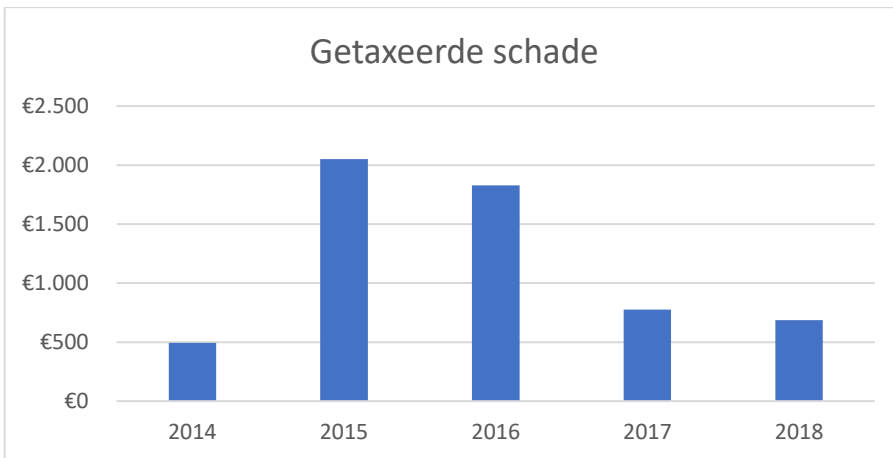
WBE	Blijvend grasland	Nieuw ingezaaid grasland	Wintergraan	Totaal getaxeerde waarde
Beneden de Linde			€ 11	€ 11
De IJssellanden	€ 123			€ 123
Jachtvereniging Kampen	€ 218			€ 218
D'Oldematen	€ 114			€ 114
De Hof van Twente	€ 1			€ 1
IJsselstreek Salland	€ 1.562			€ 1.562
Noord-Westhoek	€ 3.590			€ 3.590
STAD Losser	€ 23			€ 23
Steenwijkerwold e.o.	€ 30			€ 30
Onbekend	€ 20	€ 143		€ 163

Figuur 247. Getaxeerde schade door nijlganzen per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (Bron: FRS)

In de WBE's IJsselstreek Salland, De Noord-Westhoek en De Weerribben zijn de meeste schades getaxeerd. De schades vonden alle jaren plaats, waarbij in 2015 en 2016 de meeste schade aanwezig was. In de maanden februari, maart en mei werd de meeste schade gemeld.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 493
2015	€ 2.050
2016	€ 1.829
2017	€ 777
2018	€ 686

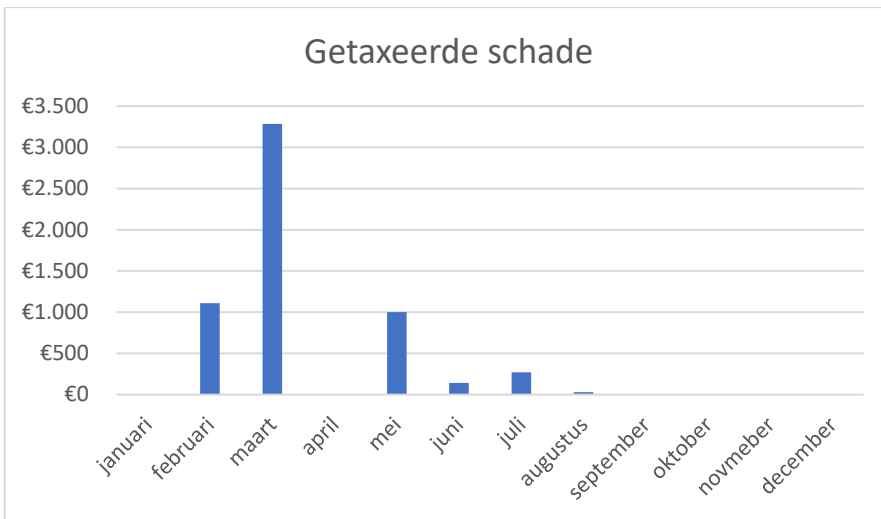
Figuur 248. Getaxeerde schade door nijlganzen per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 249. Getaxeerde schade door nijlganzen per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 1.108
Maart	€ 3.282
April	€ 0
Mei	€ 1.001
Juni	€ 141
Juli	€ 272
Augustus	€ 28
September	€ 3
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 250. Getaxeerde schade door nijlganzen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 251. Getaxeerde schade door nijlganzen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

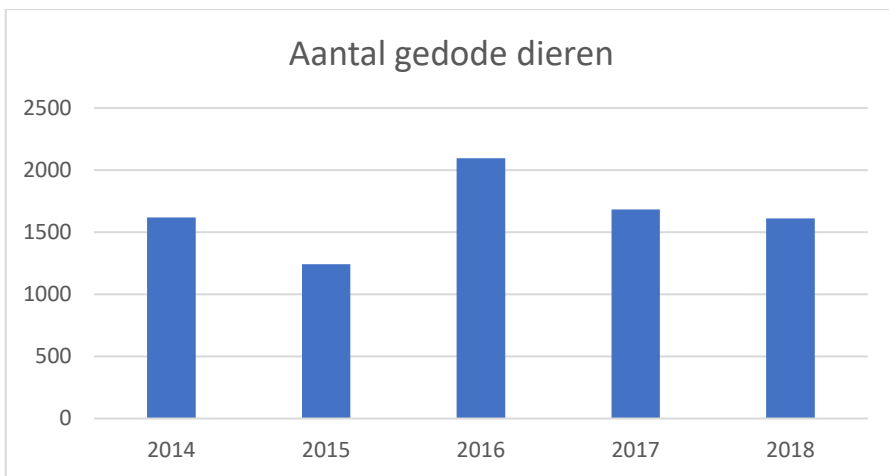
12.2.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode was het in diverse WBE-gebieden mogelijk om nijlganzen te doden. Deze mogelijkheid werd gegeven door een vijftal aanwijzingen welke actief zijn binnen de provincie.

Er was een trend gaande waarbij het aantal gedode dieren gestaag afnam. In 2016 was er echter weer een aanzienlijke piek in het afschot waarna de afnemende trend weer doorzette. De grote toename van gedode dieren is voornamelijk toe te schrijven aan één WBE, zijnde WBE De Akkerlanden, Tussen Grens & Vecht.

Jaar	Aantal gedode dieren
2014	1.619
2015	1.244
2016	2.095
2017	1.684
2018	1.611

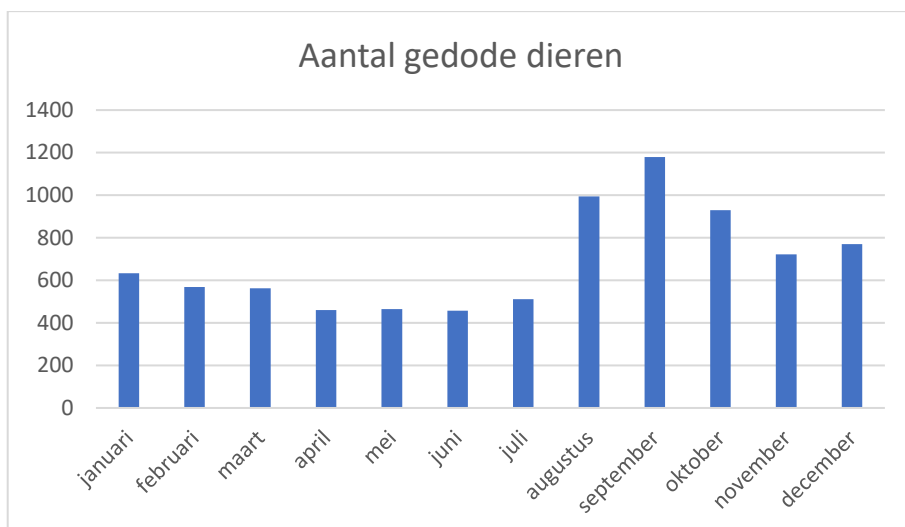
Figuur 252. Aantal gedode nijlganzen per jaar in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 253. Aantal gedode nijlganzen in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Periode	Aantal gedode dieren
Januari	633
Februari	569
Maart	562
April	460
Mei	465
Juni	457
Juli	512
Augustus	994
September	1.179
Oktober	930
November	722
December	770

Figuur 254. Aantal gedode nijlganzen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 255. Aantal gedode nijlganzen per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

WBE	2013	2014	2015	2016	2017	2018
De Hof van Twente	133	123	92	95	165	76
De IJssellanden	143	152	138	107	136	87
De Noord-Westhoek	325	310	239	293	239	256
De Vechtstroom	0	1	4	191	152	149
De Weerribben	49	55	58	73	41	26
D'Oldematen	279	216	143	160	198	203
Heeten e.o.	30	29	24	67	8	17
Het Reestgebied	0	0	0	0	16	12
Holten	0	0	0	35	23	4
Hugale	0	2	1	0	0	0
IJsselstreek Salland	227	198	209	134	81	68
Jachtvereniging Kampen	145	84	64	31	86	48
Lemelerberg e.o.	1	0	0	5	0	3
Noorder Vechtlanden	1	12	0	15	41	61
Ommen-Den Ham	0	0	0	0	29	25
Salland Midden	212	135	43	79	100	135
Steenwijkerwold e.o.	137	71	31	90	80	47
Tubbergen	0	0	0	0	1	17
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	15	170	165	521	113	150
Tussen Vecht en Dedemsvaart	0	0	0	105	39	155
Vriezenveen e.o.	1	4	4	29	12	6

West-Twente	77	54	29	56	54	38
Zuider Vechtlanden	0	0	0	4	64	19
Zuid-Oost Twente	1	3	0	0	0	0
Noord Oost Twente	0	0	0	5	5	9

Figuur 256. Aantal gedode nijlganzen per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

12.2.7 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

12.2.8 Beheermaatregelen

De nijlgans is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland. Daarnaast is de soort ook opgenomen op de Unielijst.

Om belangrijke schade aan gewassen en flora en fauna te voorkomen kan het gebruik van de huidige aanwijzingen worden voortgezet.

Monitoring van de populatie, schade en afschot van nijlganzen in Overijssel is een belangrijk onderdeel van het beheer.

Aan deze monitoring wordt invulling gegeven door:

- Het bijhouden van afschotgegevens in het faunaregistratiesysteem en jaarlijks te rapporteren aan de provincie.
- Jaarlijkse zomer- en wintertellingen te organiseren door de FBE conform het protocol zomertelling ganzen van de landelijke technische werkgroep zomertelling ganzen (april, 2012).

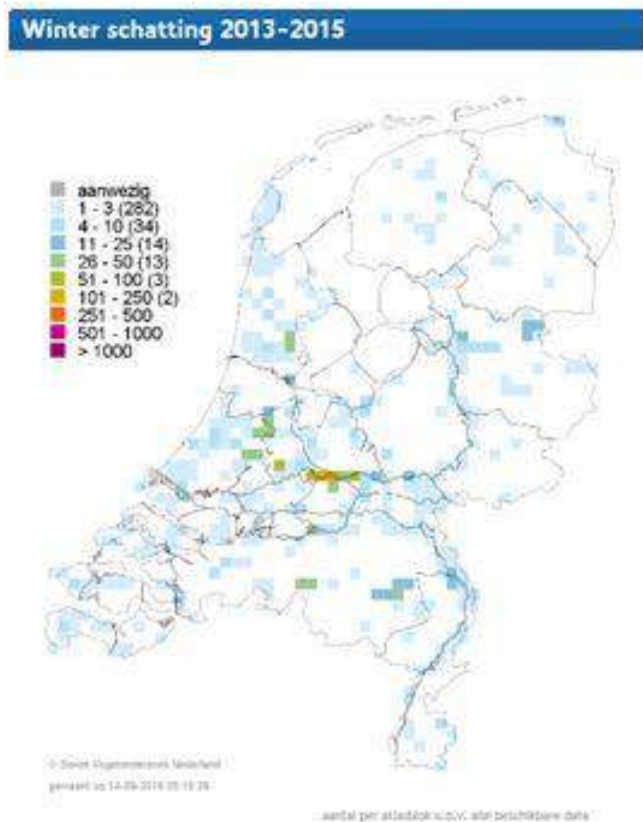
Daarnaast komt de provincie medio 2019 met een Plan van Aanpak m.b.t. exoten, uitmondend in een rapportage. In afstemming met de 'groene partners' zal vervolgens input worden gegeven voor de uiteindelijke beleidsuitwerking.

De FBE Overijssel acht één opdracht ex. art. 3.18 Wnb voor de reeds geselecteerde soorten, waaronder de Nijlgans, wenselijk.

12.3 Indische gans (*Anser indicus*)

12.3.1 Algemeen

De Indische gans is een exoot en is daarmee niet beschermd op grond van de Wet natuurbescherming.

Figuur 257. Verspreiding van de Indische gans als niet-broedvogel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1620>)

12.3.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende Indische ganzen

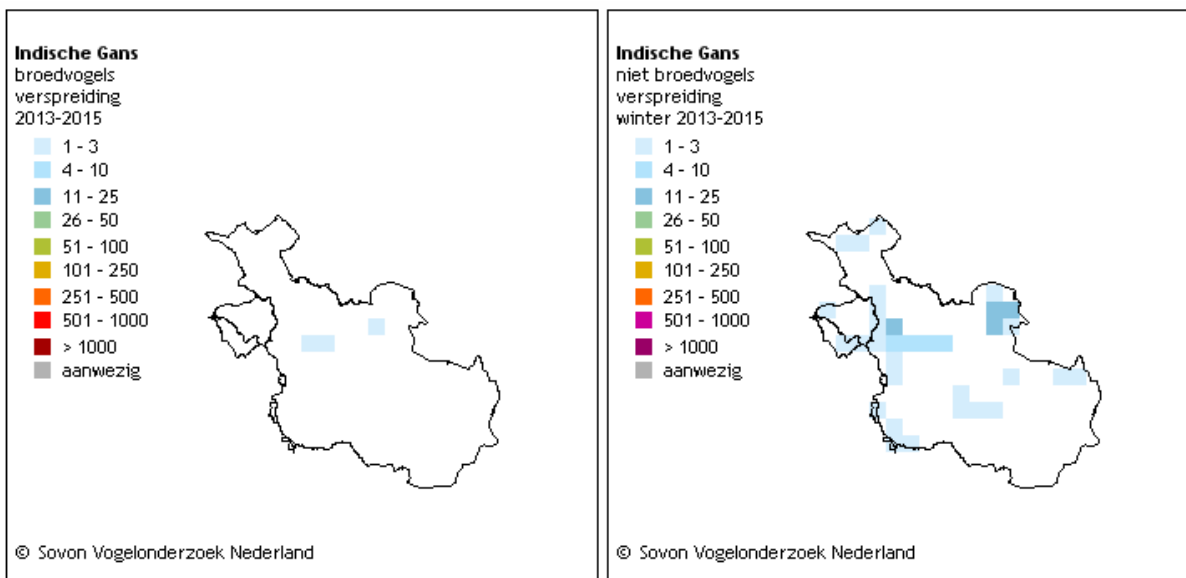
Vanaf 1986 broeden er jaarlijks Indische ganzen in ons land. De aantallen namen langzaam toe naar rond de 100 paren tijdens de eeuwwisseling en nog wat meer daarna. Van een stormachtige toename, zoals bij verschillende andere ganzen is geen sprake. Het gaat om nakomelingen van losgelaten of ontsnapte vogels, die veelal nog bij de oorspronkelijke locaties broeden. Voorbeelden zijn de omgeving van Nieuwkoop en enkele gebieden langs de Lek. Vaak nestelen verschillende paren op korte afstand van elkaar op eilanden of kribben. Het duurt overigens soms enkele jaren voordat lokaal aanwezige vogels tot broeden overgaan. Het aantal broedvogels in Nederland is in de periode 2013-2015 geschat op 50-90 exemplaren.

Overwinterende Indische ganzen

De meeste Indische ganzen worden gezien in de omgeving van de broedplaatsen, waar ze zich veelal aansluiten bij andere ganzen. De Nederlandse vogels, die standvogel zijn, krijgen in het winterhalfjaar gezelschap van wat vogels uit aangrenzende landen. Lokale bestrijdingsacties zorgen soms voor een gevoelige terugval van de aantallen. Zie verspreidingskaart in figuur 257. Het geschatte maximum in de winter werd in de periode 2013-2015 geschat op 250 – 400 Indische ganzen.

12.3.3 Voorkomen en trend in Overijssel

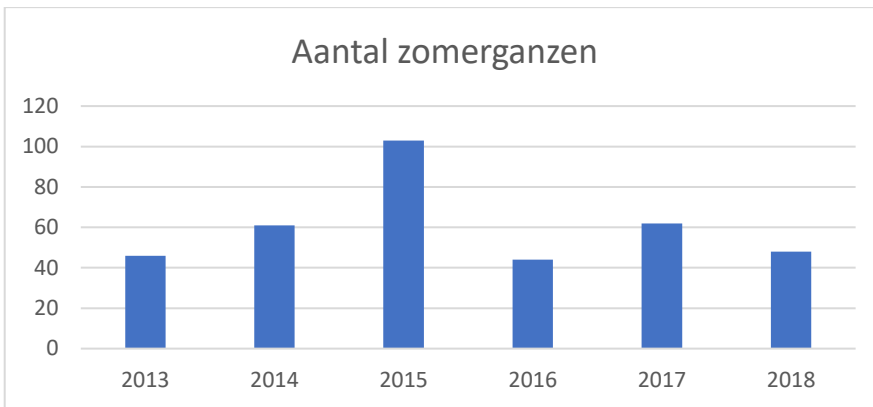
Binnen de provincie komt de Indische gans maar sporadisch voor. Er zijn te weinig telgegevens bekend om iets over de trend binnen Overijssel te kunnen zeggen.

Figuur 258. Verspreiding van de Indische gans als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nlnl/provincies>)

Jaar	Aantal zomerganzen
2013	46
2014	61
2015	103
2016	44
2017	62
2018	48

Figuur 259. Aantal getelde zomerganzen per jaar in Overijssel (bron: FRS)

Figuur 260. Aantal getelde zomerganzen per jaar 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: FRS)

12.3.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De Indische gans is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland.

Het doel van het beheer is om belangrijke schade te voorkomen en om schade aan flora en fauna te voorkomen.

12.3.5 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn voor de provincie Overijssel geen gegevens bekend over schade gevallen van de Indische gans.

12.3.6 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing [art. 3.17 Wnb] in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

12.3.7 Beheermaatregelen

Medio juni 2019 komt de provincie met een Plan van Aanpak, uitmondend in een rapportage. In afstemming met zgn. groene partners zal vervolgens input worden gegeven voor de uiteindelijke beleidsuitwerking.

De FBE Overijssel acht één opdracht ex. art. 3.18 Wnb voor de reeds geselecteerde soorten, waaronder de Indische gans, wenselijk.

Vooruitlopend op deze beleidsuitwerking acht de FBE Overijssel verdere beheermaatregelen op dit moment niet van toepassing.

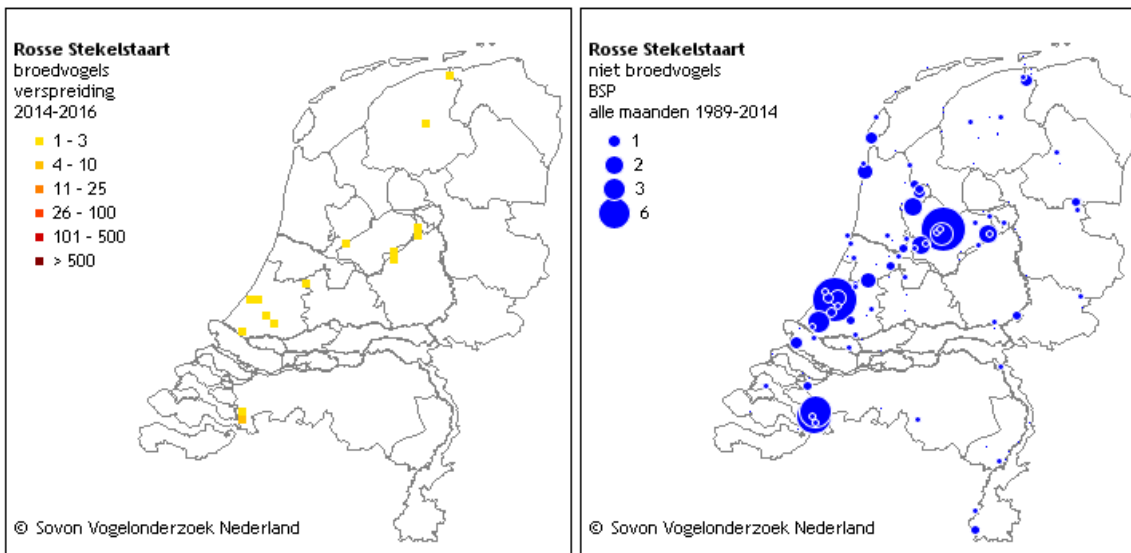
12.4 Rosse stekelstaart (*Oxyura jamaicensis*)

12.4.1 Algemeen

De rosse stekelstaart is een exoot en is daarmee niet beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. De rosse stekelstaart is een invasieve exoot en een bedreiging voor de zeldzame witkopeend. Er zijn Europese afspraken om de rosse stekelstaart in de natuur te elimineren.

12.4.2 Kwantitatieve gegevens

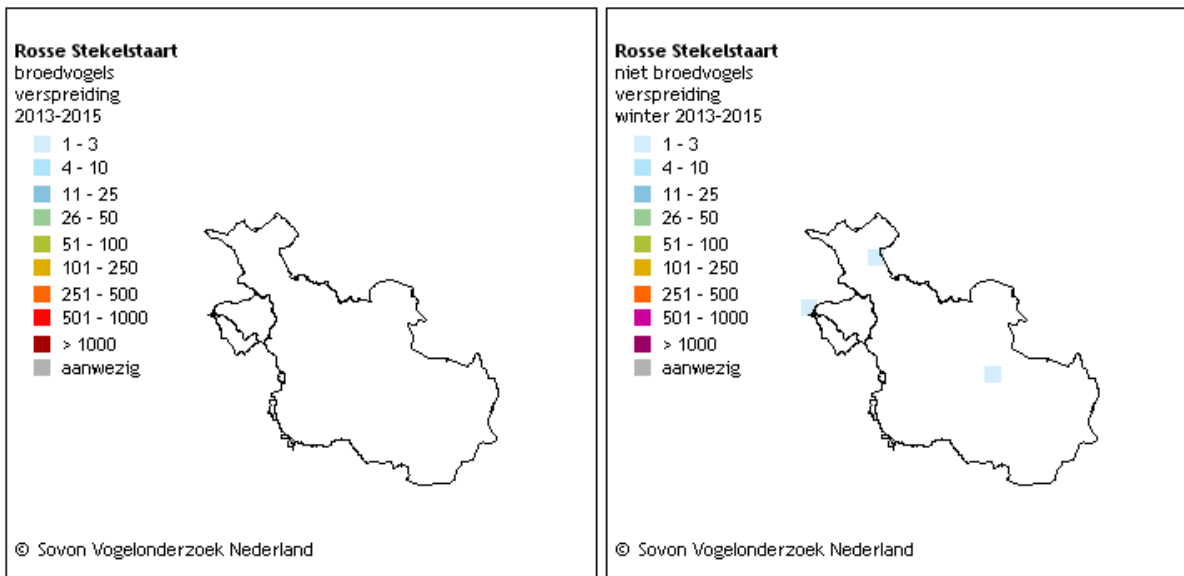
Zowel als broedvogel als niet broedvogel komt de rosse stekelstaart maar sporadisch voor in Nederland. De landelijke broedpopulatie werd in 2013-2015 geschat op 15 – 30 stuks. De maximum winter populatie werd ook in de periode 2013- 2015 geschat op 60 – 80.

Figuur 261. Verspreiding van de Rosse stekelstaart als broedvogel en niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl>)

12.4.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Ook binnen de provincie komt de rosse stekelstaart maar sporadisch voor. Er zijn te weinig telgegevens bekend om iets over de trend binnen Overijssel te kunnen zeggen.

Figuur 262. Verspreiding van de rosse stekelstaart als broedvogel en niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl>)

12.4.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De rosse stekelstaart is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland.

Het doel van het beheer is het voorkomen en beperken van belangrijke schade en het voorkomen van schade aan flora en fauna.

12.4.5 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn voor de provincie Overijssel geen gegevens bekend over schade gevallen van de rosse stekelstaart.

12.4.6 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

12.4.7 Beheermaatregelen

De rosse stekelstaart is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland. Daarnaast is de soort ook opgenomen op de Unielijst.

Medio juni 2019 komt de provincie met een Plan van Aanpak, uitmondend in een rapportage.

In afstemming met zgn. groene partners zal vervolgens input worden gegeven voor de uiteindelijke beleidsuitwerking.

De FBE Overijssel acht één opdracht ex. art. 3.18 Wnb voor de reeds geselecteerde soorten, waaronder de rosse stekelstaart, wenselijk.

Vooruitlopend op deze beleidsuitwerking acht de FBE Overijssel verdere beheermaatregelen op dit moment niet wenselijk.

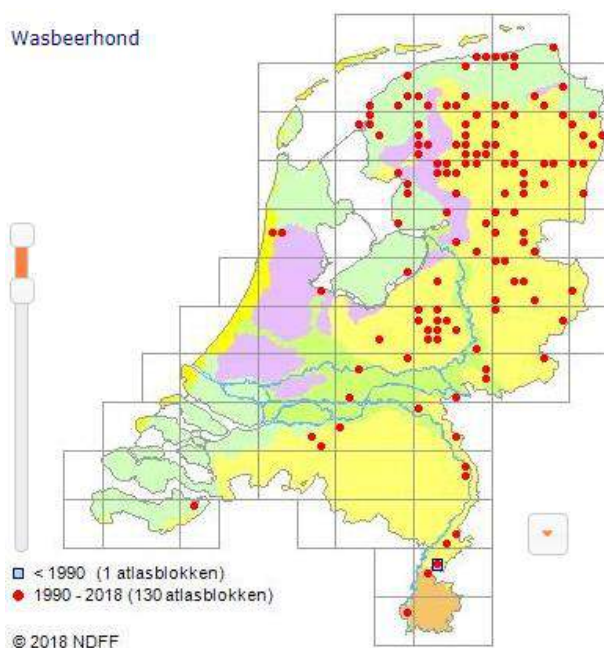
12.5 Marterhond (*Nyctereutes procyonoides*)

12.5.1 Algemeen

De marterhond is een exoot en is daarmee niet beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. De marterhond staat ook vermeld op de Unielijst als invasieve exoot.

12.5.2 Kwantitatieve gegevens

De Marterhond of ook wel wasbeerhond genoemd komt oorspronkelijk voor in Oost-Azië. Rond de jaren dertig van de vorige eeuw zijn in Oost-Europa marterhonden ontsnapt uit pelsdierfokkerijen en in de jaren vijftig van de vorige eeuw is de soort uitgezet in West Rusland als nieuwe jachtsoort. Vanaf 1986 zijn diverse waarnemingen van de soort gedaan in Nederland. Ook wordt de soort redelijk verspreid over Noord en Oost Nederland waargenomen. (zie figuur 263). De verwachting is dat de soort verder zal toenemen. (zoogdiervereniging, 2018)

Figuur 263. Verspreiding van de Wasbeerhond in Overijssel
 (bron: <https://www.verspreidingsatlas.nl/8496176>)

12.5.3 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De marterhond is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland.

Het doel van het beheer is het voorkomen en beperken van ernstige schade.

12.5.4 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn voor de provincie Overijssel geen gegevens bekend over schade gevallen van de marterhond.

12.5.5 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

12.5.6 Beheermaatregelen

De marterhond is een exoot, waardoor deze niet is beschermd in Nederland. Daarnaast is de soort ook opgenomen op de Unielijst.

Medio juni 2019 komt de provincie met een Plan van Aanpak, uitmondend in een rapportage. In afstemming met zgn. groene partners zal vervolgens input worden gegeven voor de uiteindelijke beleidsuitwerking.

De FBE Overijssel acht één opdracht ex. art. 3.18 Wnb voor de reeds geselecteerde soorten, waaronder de marterhond, wenselijk.

Vooruitlopend op deze beleidsuitwerking acht de FBE Overijssel verdere beheermaatregelen op dit moment niet wenselijk.

12.6 Verwilderde kat (*Felis sylvestris catus*)

12.6.1 Algemeen

De verwilderde kat is een verwilderd huisdier en is daarmee niet beschermd op grond van de Wet natuurbescherming.

12.6.2 Kwantitatieve gegevens

Er zijn maar beperkte gegevens over het aantal verwilderde katten in Nederland. Uit onderzoek blijkt dat de aantallen ergens tussen 135.590 en 1.207.331 individuen ligt.

De verwilderde katten brengen diverse problemen met zich mee. De katten brengen grote schade aan voornamelijk inheemse vogelsoorten. Daarnaast lijden de dieren zelf aan slechte gezondheidstoestanden. (Dr. Ir. F. Neijenhuis, 2015) Uit onderzoek op Schiermonnikoog blijkt dat per 50 katten jaarlijks ongeveer 24 duizend veldmuizen en bijna 6 duizend vogels worden gegeten. (De

Levende Natuur, 2013) De kans op hybridisatie met de wilde kat is klein. Binnen de provincie Overijssel is dit zelfs geheel niet aan de orde bij het ontbreken van de wilde kat. (D.R. Lammertsma, 2011). Over de aantallen verwilderde katten binnen Overijssel zijn geen aantallen bekend.

12.6.3 Wettelijke status en Provinciaal beleid

De verwilderde kat is een verwilderd huisdier en is daarmee niet beschermd. Het doel van het beheer is om ernstige schade te voorkomen.

12.6.4 Schadehistorie en effectiviteit

Er zijn voor de provincie Overijssel geen gegevens bekend over schade gevallen van de verwilderde kat.

12.6.5 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

12.6.6 Beheermaatregelen

De FBE zal in overleg met de provincie bepalen of en wanneer bepaalde beheermaatregelen moeten/mogen worden uitgevoerd.

13 Overige soorten (schadehistorie)

13.1 Das (*Meles meles*)

13.1.1 Algemeen

De das is beschermd op grond van Europese Habitatrichtlijn en op grond van de Wet natuurbescherming.

13.1.2 Kwantitatieve gegevens

Het verspreidingsgebied van de das beslaat voornamelijk de oostelijke helft van Nederland. Het verspreidingsgebied van de das breidt zich uit naar het westen van het land. Met name de hogere zandgronden in het midden van Overijssel, zijn gunstig voor de marterachtige. Inmiddels komt de das echter vlak dekkend voor in de provincie. De populatie dassen in Overijssel neemt toe, zoals ook de landelijk trend laat zien. De staat van instandhouding in Overijssel is dan ook beoordeeld als gunstig. De totale populatie dassen in Nederland wordt geschat op ca. 6.500 (bron: schatting veldmedewerkers ecologie).

13.1.3 Voorkomen en trend in Overijssel

Met name de hogere zandgronden in het midden van Overijssel, zijn gunstig voor de marterachtigen. Inmiddels is duidelijk dat de das zich langzaam uitbreidt richting Twente. De natte gebieden en polders in het westen en noordwesten van Overijssel, laat hij links liggen. De populatie dassen in Overijssel neemt toe, zoals ook de landelijk trend laat zien. De totale populatie dassen in Overijssel wordt geschat op ca. 1.500 (bron: schatting veldmedewerkers ecologie).

13.1.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de das een beschermd inheems diersoort. Het doel van het beheer is om ernstige schade te voorkomen. Daarbij dient geen afbreuk aan de staat van instandhouding te worden gedaan.

13.1.5 Schadehistorie en effectiviteit

Schade aan gewassen

Afgelopen 5 jaar is de getaxeerde schade veroorzaakt door de das opgelopen tot € 32.532,-. De meeste schade veroorzaakt de das op maispercelen, dit zijn dan ook 22 meldingen met een totale schade van € 23.868,-. Zie figuur 264.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	9	€ 8.414
Nieuw ingezaaid grasland	1	€ 250
Mais	22	€ 23.868
Totaal	32	€ 32.532

Figuur 264. Getaxeerde schade door das per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

In WBE Den Ham-Ommen en de WBE het Reestgebied is de schade relatief hoog, respectievelijk € 5.331,- en € 14.360,-. Zie figuur 265.

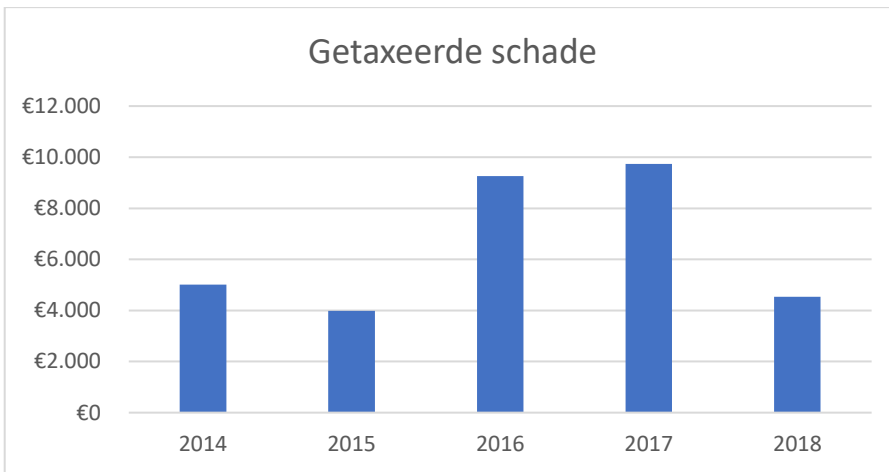
WBE	Blijvend grasland	Nieuw ingezaaid grasland	Mais	Totaal getaxeerde waarde
Heeten e.o.	€ 207		€ 412	€ 619
Holten	€ 485			€ 485
Ommen-Den Ham	€ 0		€ 5.331	€ 5.331
IJsselstreek Salland		€ 250		€ 250
Het Reestgebied			€ 14.360	€ 14.360
Salland Midden			€ 286	€ 286
Tussen Vecht en Dedemsvaart	€ 533		€ 3.479	€ 4.012
Twickel	€ 481			€ 481
Vriezenveen e.o.	€ 3.490			€ 3.490
Zuider Vechtlanden	€ 3.218			€ 3.218
Totaal	€ 8.414	€ 250	€ 23.868	€ 32.532

Figuur 265. Getaxeerde schade door das per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

In 2017 was de hoogste schade, namelijk € 13.490,-. In de maanden augustus en september werd de hoogste schade gemeld.

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 5.014
2015	€ 3.987
2016	€ 9.260
2017	€ 13.490
2018	€ 4.540

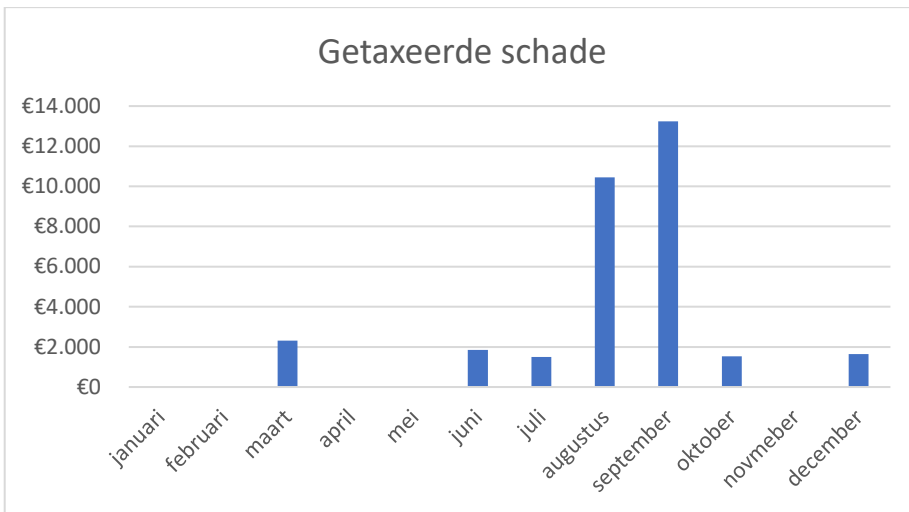
Figuur 266. Getaxeerde schade door das per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 267. Getaxeerde schade door das per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 2.314
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 1.842
Juli	€ 1.502
Augustus	€ 10.447
September	€ 13.244
Oktober	€ 1.535
November	€ 0
December	€ 1.648

Figuur 268. Getaxeerde schade door das per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 269. Getaxeerde schade door das per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Er zijn verschillende overeenkomsten afgesloten waarbij grondeigenaren een compensatievergoeding ontvangen omdat dassen ieder jaar weer schade aanrichten op hun gronden.

De uitgekeerde schade bestaat uit twee delen een schadecompensatie en een gedoogcompensatie.

Jaar	Uitgekeerde schade	Schadecompensatie	Gedoogcompensatie	Getaxeerd bedrag weiland	Getaxeerd bedrag mais	Getaxeerd bedrag wisselteelt
2012	€ 13.110	€ 8.207	€ 4.903	€ 5.371	€ 6.483	€ 2.451
2013	€ 15.038	€11.683	€3.355	€ 5.371	€ 6.483	€ 2.451
2014	€ 15.038	€16.736	€ 1.698	€ 5.371	€ 6.483	€ 2.451
2015	€ 21.810	€16.140	€ 5.670	€ 5.933	€ 2.482	€ 6.565
2016	€ 19.305	€10.546	€ 8.759	€ 7.218	€ 10.057	€ 0
2017	€ 18.461	€15.706	€ 2.755	€ 8.652	€ 6.664	€ 0

Figuur 270. Uitgekeerde schade in de periode 30-12-2009 t/m 04-09-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Woonplaats	Gem. uitgekeerde schade	Gem. schade-compensatie	Gem. gedoog-compensatie	Gem. getaxeerd bedrag weiland	Gem. getaxeerd bedrag mais	Gem. getaxeerd bedrag wisselteelt
Dalfsen	€ 14.466	€ 11.766	€ 2.700	€ 8.439	€ 2.905	€ 0
Deventer	€ 4.092	€ 3.552	€ 540	€ 324	€ 2.670	€ 378
Heeten	€ 12.488	€ 8.708	€ 3.780	€ 216	€ 8.491	€ 0
IJhorst	€ 9.206	€ 8.126	€ 1.080	€ 4.003	€ 2.016	€ 675
Ommen	€ 29.214	€ 27.706	€ 7.560	€ 10.173	€ 7.410	€ 8.754
Raalte	€ 1.954	€ 1.414	€ 540	€ 1.412	€ 0	€ 0
Staphorst	€ 3.620	€ 2.540	€ 1.080	€ 2.540	€ 0	€ 0
Stegeren	€ 6.894	€ 6.354	€ 540	€ 4.520	€ 1.625	€ 0
Vilsteren	€ 9.932	€ 8.852	€ 1.080	€ 3.632	€ 5.040	€ 0

Figuur 271. Uitgekeerde schade in de periode 30-12-2009 t/m 04-09-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Woonplaats	Uitgekeerde schade 2012	Uitgekeerde schade 2013	Uitgekeerde schade 2014	Uitgekeerde schade 2015	Uitgekeerde schade 2016	Uitgekeerde schade 2017
Dalfsen	€ 2.107	€ 2.107	€ 2.107	€ 2.107	€ 0	€ 6.038
Deventer	€ 558	€ 558	€ 558	€ 558	€ 0	€ 1.860
Heeten	€ 2.088	€ 2.088	€ 2.088	€ 2.088	€ 0	€ 4.136
IJhorst	€ 1.129	€ 1.129	€ 1.129	€ 1.129	€ 0	€ 4.690
Ommen	€ 6.364	€ 6.364	€ 6.364	€ 6.364	€ 0	€ 9.810
Raalte	€ 360	€ 360	€ 360	€ 360	€ 0	€ 514
Staphorst	€ 655	€ 655	€ 655	€ 655	€ 0	€ 1.000
Stegeren	€ 1.159	€ 1.159	€ 1.159	€ 1.159	€ 0	€ 2.258
Vilsteren	€ 618	€ 618	€ 618	€ 618	€ 0	€ 7.460

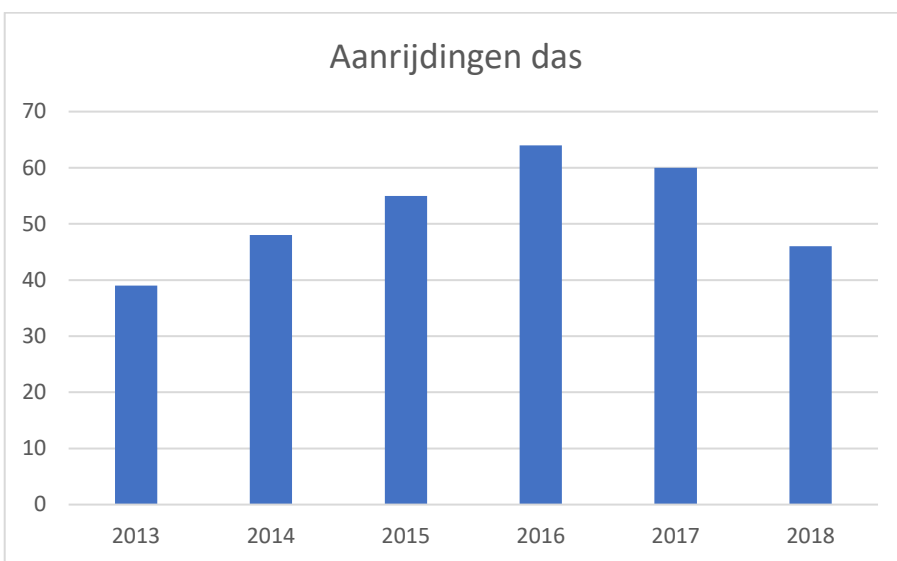
Figuur 272. Uitgekeerde schade in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Openbare veiligheid

Voor de das worden aanrijdingen met dassen bijgehouden. In de jaren 2014 tot en met 2017 zijn ieder jaar tussen de 48 en 64 aanrijdingen met dassen gemeld. Het meeste aanrijdingen met dassen vinden plaats in Het Reestgebied, Lemelerberg, Noorder Vechtlanden, Ommen-Den Ham en Salland-Midden. Een kaart welke de aanrijdingen met dassen in Overijssel weergeeft is opgenomen als Bijlage 8.

Jaar	Aanrijdingen das
2013	39
2014	48
2015	55
2016	64
2017	60
2018	46

Figuur 273. Valwild in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BRS)

Figuur 274. Valwild per jaar in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BRS)

WBE	Aanrijdingen das
D'Oldematen	3
De Hof van Twente	1
De Koerkamp	9
De Vechtstroom	10
Holten	15
Tussen Grens en Vecht De Akkerlanden	7
Heeten	11
Het Reestgebied	24
Holten	5
Ijssellanden	1
Ijsselstreek Salland	15
Lemelerberg	28
Lonneker Losser	5
Noorder Vechtlanden	29

Ommen-Den Ham	26
Noord Oost Twente	1
Salland Midden	26
Sallandse heuvelrug	7
Steenwijkerwold e.o.	7
't Achterveld	4
Tussen Vecht en Dedemsvaart	15
Twickel	5
Vriezenveen	7
West Twente	18
Zenderen	2
Zuid-Oost Twente	3
Zuider Vechtlanden	28
Totaal	312

Figuur 275. Aanrijdingen per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BRS)

13.1.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd

13.1.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de das in Nederland als ook in Overijssel is beoordeeld als gunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

13.1.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

13.1.9 Beheermaatregelen

De das staat in het Kader FBP 2019-2024 in de kolom overige soorten om de komende planperiode te monitoren. Als blijkt dat de schade veroorzaakt door de das blijft toenemen dan komt dit tot uitdrukking in de monitoringscyclus (zie hoofdstuk 2) wat kan leiden tot beleidsaanpassing. Voor preventiemaatregelen wordt verwezen naar de preventiekit van BIJ12.

13.2 Kleine zwaan (*Cygnus bewickii*)

13.2.1 Algemeen

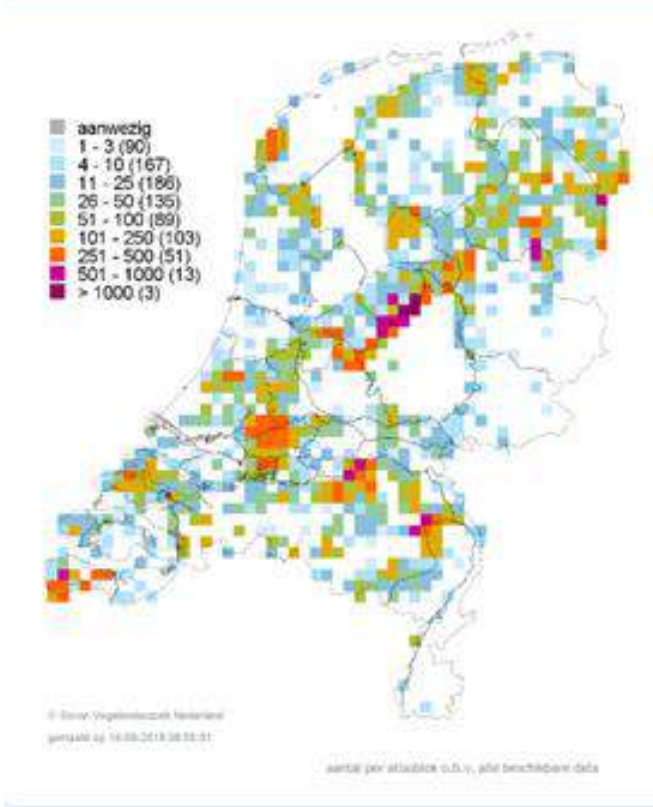
De kleine zwaan is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

13.2.2 Kwantitatieve gegevens

Overwinterende kleine zwanen

Kleine zwanen arriveren vanaf oktober in ons land en verlaten dat in februari of maart, tegenwoordig in toenemende mate al in december-januari. De eerst aangekomen vogels zoeken grote open wateren op, vooral het Lauwersmeer, Veluwemeer en IJsselmeer. Hier foerageren soms meer dan 1000 kleine zwanen op ondergedoken waterplanten. Wanneer deze voedselvoorraad uitgeput is, gaan ze naar het boerenland. Ze benutten dan voedselresten op akkers en plas-dras situaties in graslanden, bijvoorbeeld na overstromingen langs de Grote Rivieren. Sneeuw en vorst zorgen voor enige verplaatsingen binnen het land, met meer nadruk op de zuidwestelijke helft. De landelijke aantallen namen vanaf 1975 eerst toe, maar vanaf 1995 weer af. De afname hangt samen met tegenvallend broedsucces: het aandeel jongen in de wintergroepen is al vele jaren relatief laag. De vogels blijven bovendien steeds korter in ons land pleisteren. Desondanks overwintert soms de helft van de NW-Europese populatie in Nederland. De geschatte maximum populatie in Nederland bedraagt 7.600 – 11.000 kleine zwanen. Broedvogels zijn niet aanwezig in Nederland (bron: www.sovon.nl).

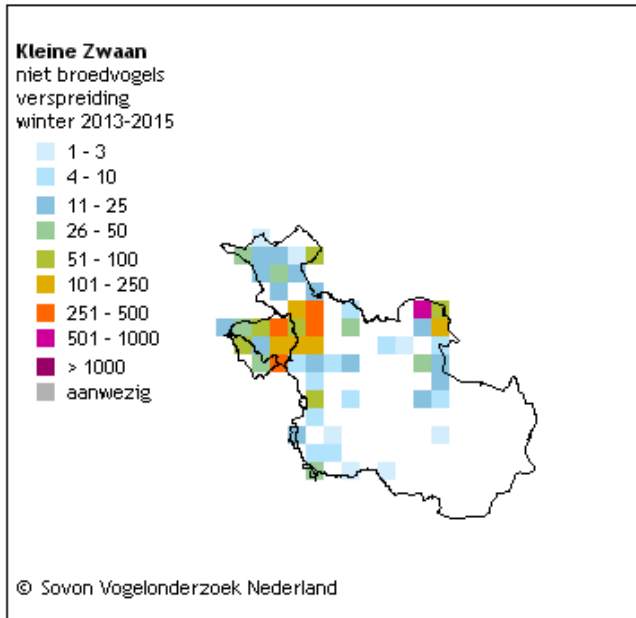
Winter schatting 2013-2015

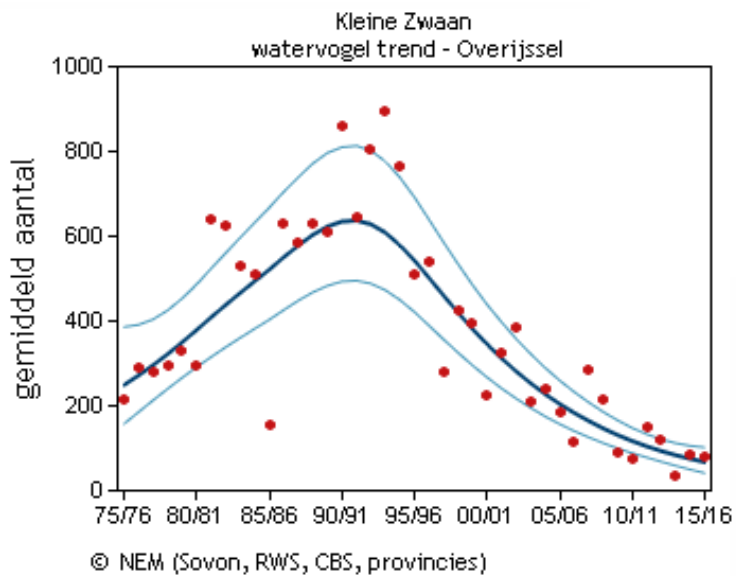
Figuur 276. Verspreiding van de kleine zwaan als niet-broedvogel in Overijssel
 (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/1530>)

13.2.3 Voorkomen en trend in Overijssel

De kleine zwaan komt in Overijssel met name voor langs de IJssel en in de kop van Overijssel. Opvallend is dat er sprake is van een dalende trend, welke waarschijnlijk veroorzaakt wordt door een tegenvallend broedsucces. In januari 2014 is er een slaappleatsentelling uitgevoerd door Sovon, in Overijssel, waarbij 150 kleine zwanen zijn geteld.

Figuur 277. Verspreiding van de kleine zwaan als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 278. Trend van de kleine zwaan als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

13.2.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de kleine zwaan een beschermd inheems diersoort. In de Natura 2000-gebieden De Wieden, Rijntakken, Ketelmeer & Vossemeer, Veluwerandmeren, Zwarte Meer en Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht is de kleine zwaan als instandhoudingsdoel opgenomen.

Het doel van het beheer is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken. Hierbij mag geen verslechtering van de staat van instandhouding voordoen.

13.2.5 Schadehistorie en effectiviteit

Totaal zijn in de periode 2014 tot en met 2018, 3 schademeldingen gedaan van schade veroorzaakt door de kleine zwaan met een totale getaxeerde schade van € 3.589,-.

Deze schade is veroorzaakt op blijvend grasland en eenmaal op nieuw ingezaaid grasland in WBE de IJssellanden. Zie figuur 279 t/m figuur 284.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Blijvend grasland	2	€ 2.360
Nieuw ingezaaid grasland	1	€ 1.229
Totaal	3	€ 3.589

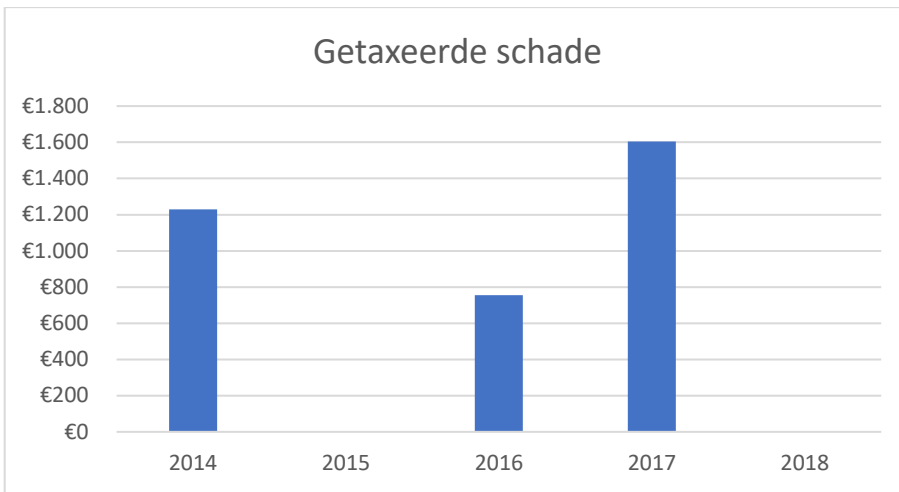
Figuur 279. Getaxeerde schade per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

WBE	Blijvend grasland	Nieuw ingezaaid grasland	Totaal getaxeerde schade
De IJssellanden	€ 2.360	€ 1.229	€ 2.360
Totaal	€ 2.360	€ 1.229	€ 2.360

Figuur 280. Getaxeerde schade per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 1.229
2015	€ 0
2016	€ 756
2017	€ 1.604
2018	€ 0

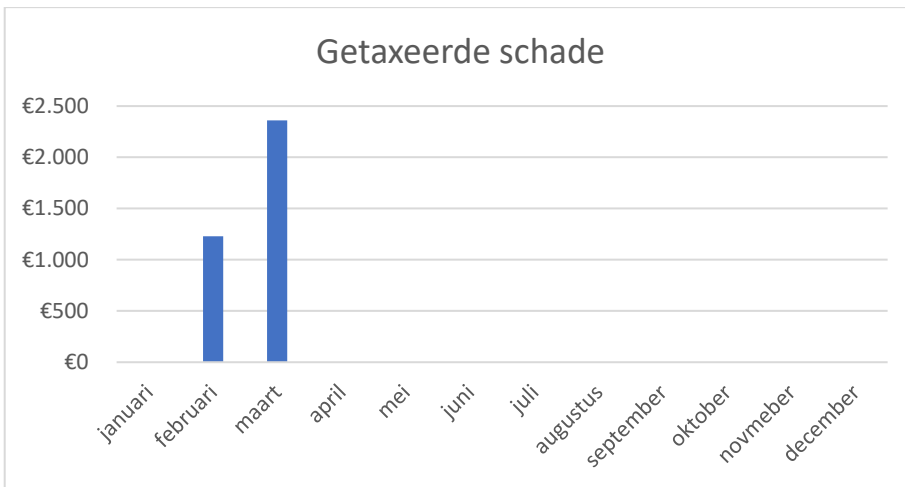
Figuur 281. Getaxeerde schade in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 282. Getaxeerde schade in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 1.229
Maart	€ 2.360
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 0
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 283. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 284. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel (bron: BIJ12, unit Faunazaken)

13.2.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd.

13.2.7 Staat van instandhouding

Als niet-broedvogel is de staat van instandhouding van de kleine zwaan in Nederland als ook voor Overijssel beoordeeld als zeer ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
zeer ongunstig	matig ongunstig	gunstig	matig ongunstig	zeer ongunstig

13.2.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

13.2.9 Beheermaatregelen

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd. De verwachting is dat in de nieuwe periode geen ontheffing aangevraagd of verstrekt zal worden.

13.3 Kokmeeuw (*Croicocephalus ridibundus*)

13.3.1 Algemeen

De kokmeeuw is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Deze soort is als instandhoudingsdoelstelling van diverse Natura 2000-gebieden opgenomen, waarbij zij is aangewezen als niet-broedvogel.

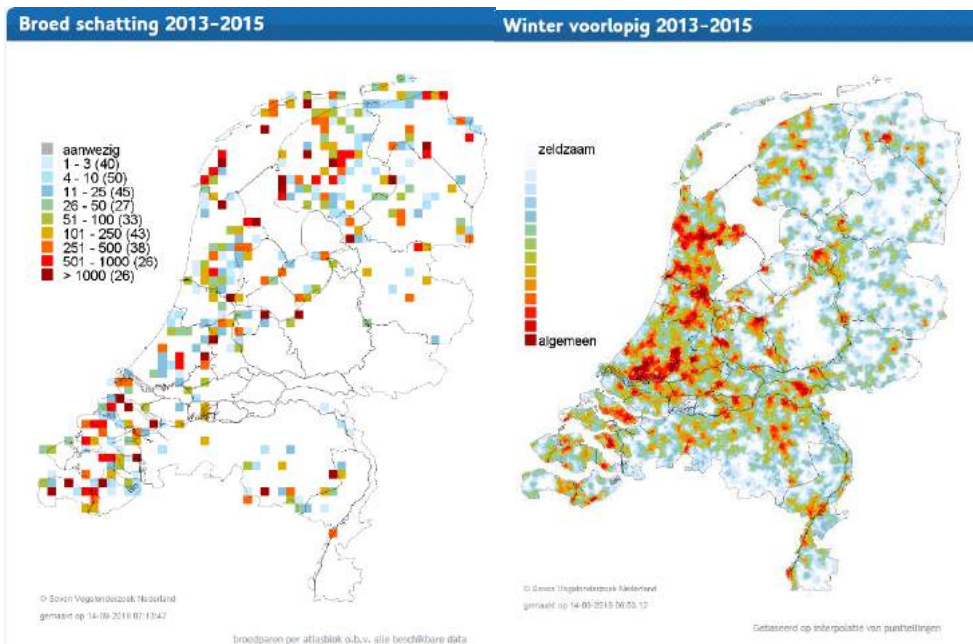
13.3.2 Kwantitatieve gegevens

Overzomerende kokmeeuwen

Kokmeeuwen werden in de twintigste eeuw gaandeweg talrijker, met topaantallen in de jaren tachtig toen er 225.000 paren in ons land nestelden. Ze profiteerden destijds van een groter voedselaanbod door menselijke activiteiten: landbouw, vuilstort en wintervoeding. Inmiddels zijn de aantallen echter gehalveerd. Vooral in het binnenland verdwenen veel kolonies. In het Waddengebied verging het de soort naar verhouding beter; hier zit ook de grootste kolonie, op Griend, die in sommige jaren tot 30.000 paren telt. Elders in het Waddengebied verdwenen veel kolonies. De landelijke neergang valt samen met slecht broedsucces door voedselproblemen en predatie van eieren en jongen. Intensiever grondgebruik (o.a. verdroging en vermesting) en afdekken van vuilstortplaatsen pakten eveneens ongunstig uit. De totale broedpopulatie werd in 2016 geschat op 102.000 – 108.500 kokmeeuwen (bron: www.sovon.nl). Zie figuur 294 voor de verspreidingskaarten van de kokmeeuw.

Overwinterende kokmeeuwen

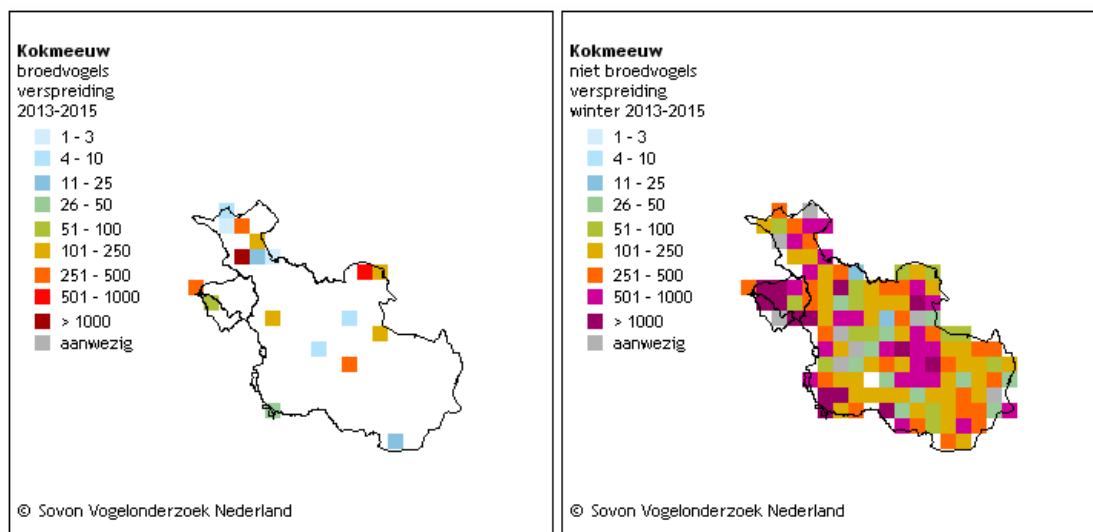
De broedkolonies stromen leeg in juli en augustus. In dezelfde tijd begint ook de doortrek, die aanvankelijk vooral langs de kust opvalt en merendeels jonge vogels betreft. De trek, al snel in het hele land merkbaar, houdt aan tot diep in de winter. Van de nazomer tot het voorjaar zijn kokmeeuwen in het hele land te vinden. Onder normale omstandigheden zoeken ze voedsel vooral in open graslanden. Na sneeuwval of strenge vorst verplaatsen vele vogels zich naar bebouwd gebied of trekken weg. Op droogvallende uiterwaarden na overstroming en op gemeenschappelijke slaapplekken concentreren zich soms tienduizenden kokmeeuwen. De voorjaarstrek speelt zich grotendeels af in maart. De soort kampt in heel West- en Noord-Europa met teruglopende aantallen. Vandaar dat kokmeeuwen bij ons ook buiten de broedtijd minder talrijk werden sinds de jaren tachtig. Zie figuur 285 voor de verspreidingskaarten van de kokmeeuw. Het geschatte maximum in de winter werd in de periode 2013-2015 geschat op 380.000 – 420.000 kokmeeuwen.

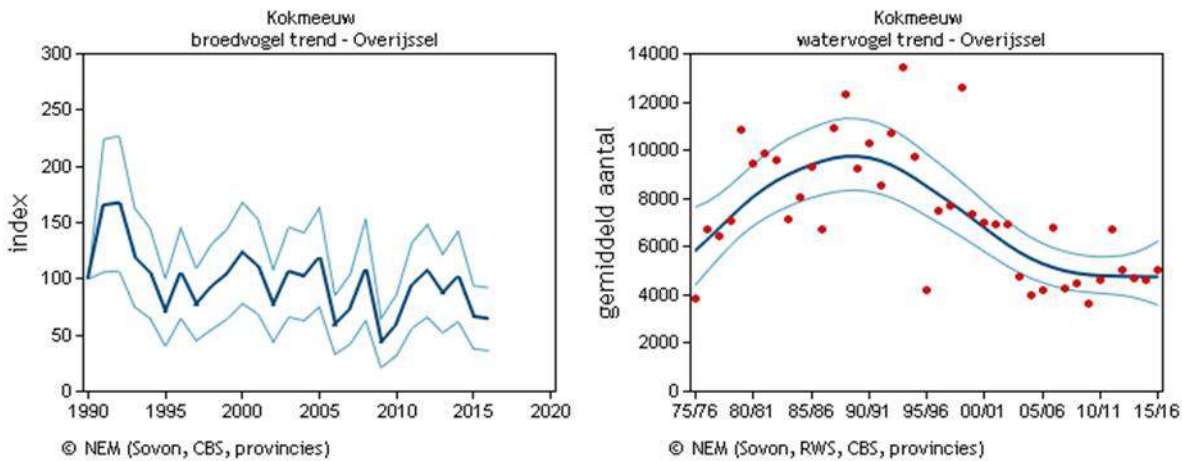
Figuur 285. Verspreiding van de kokmeeuw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/5820>)

13.3.3 Voorkomen en trend in Overijssel

In provincie Overijssel worden de meeste kokmeeuwen gezien rondom de IJssel en in de Wieden en Weerribben. Na een daling in de populatie van de jaren 90 lijkt de populatie nu redelijk stabiel te zijn. voor het jaar 2015 zijn door Sovon 5030 kokmeeuwen geschat als seizoen gemiddelde. Als broedvogels wordt de populatie kokmeeuwen in Overijssel geschat op ca. 1000 vogels (bron: schatting veldmedewerkers ecologie).

Figuur 286. Verspreiding van de kokmeeuw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel (bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

Figuur 287. Trend van de kokmeeuw als broed- en als niet-broedvogel in Overijssel
(bron: <http://www.vogelatlas.nl/nl/provincies>)

13.3.4 Wettelijke status en Provinciaal beleid

In de Wet natuurbescherming is de kokmeeuw een beschermd inheemse diersoort.

Het doel van het beheer is om belangrijke schade te voorkomen en te beperken. Hierbij mag geen verslechtering van de staat van instandhouding voordoen.

13.3.5 Schadehistorie en effectiviteit

De getaxeerde schade veroorzaakt door de kokmeeuwen gedurende de jaren 2014 tot en met 2018 is € 8.085,- op mais. Het betreft hier een enkele melding. Deze schade deed zich voor in het WBE-gebied IJssellanden in juni 2015. Zie figuur 288 t/m figuur 293.

Gewas	Aantal meldingen	Getaxeerde schade
Mais	1	€ 8.085
Totaal	2	€ 8.085

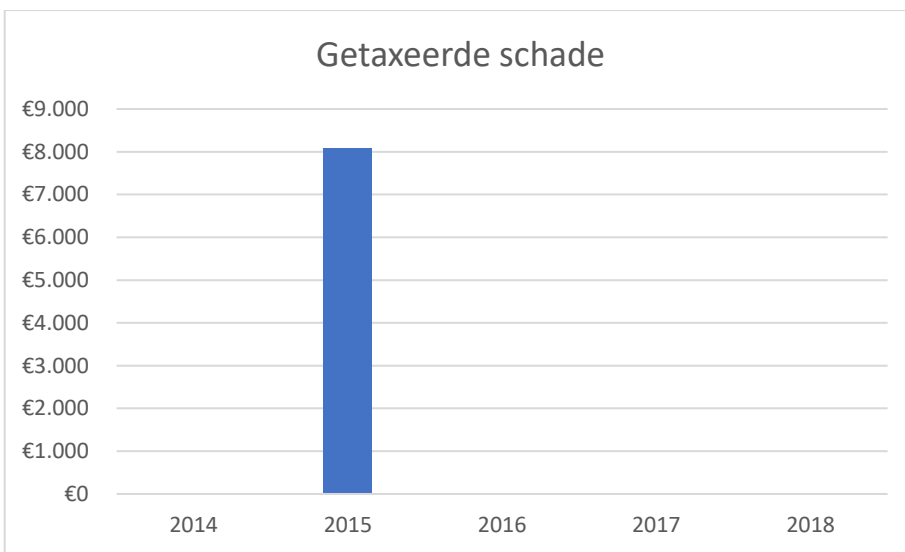
Figuur 288. Getaxeerde schade per gewas in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

WBE	Mais	Totaal getaxeerde schade
De IJssellanden	€ 8.085	€ 8.085
Totaal		€ 8.085

Figuur 289. Getaxeerde schade per WBE in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Jaar	Getaxeerde schade
2014	€ 0
2015	€ 8.085
2016	€ 0
2017	€ 0
2018	€ 0

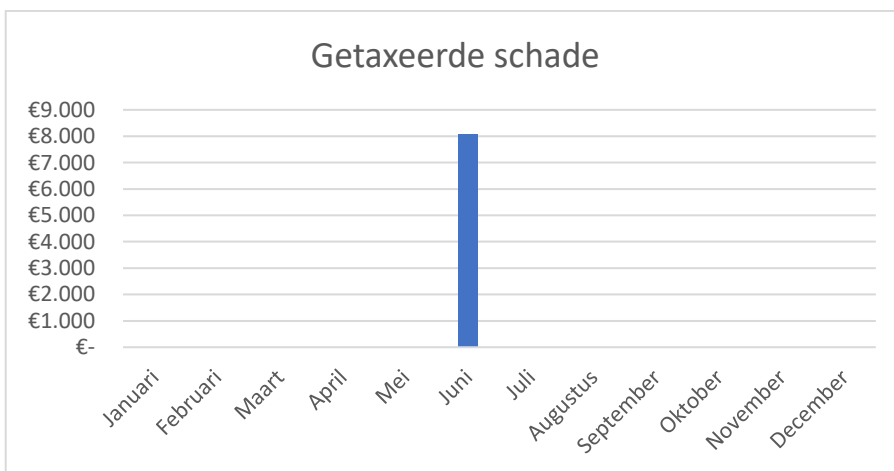
Figuur 290. Getaxeerde schade in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 291. Getaxeerde schade in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Periode	Getaxeerde schade
Januari	€ 0
Februari	€ 0
Maart	€ 0
April	€ 0
Mei	€ 0
Juni	€ 8.085
Juli	€ 0
Augustus	€ 0
September	€ 0
Oktober	€ 0
November	€ 0
December	€ 0

Figuur 292. Getaxeerde schade in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

Figuur 293. Getaxeerde schade per maand in de periode 01-01-2014 t/m 31-12-2018 in Overijssel
(bron: BIJ12, unit Faunazaken)

13.3.6 Gevoerd beheer afgelopen periode

In de afgelopen beheerperiode zijn er geen beheermaatregelen uitgevoerd

13.3.7 Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de kokmeeuw als broedvogel in Nederland als ook in Overijssel is beoordeeld als matig ongunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Matig ongunstig	Gunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

Als niet-broedvogel is de staat van instandhouding van de kokmeeuw in Nederland als ook in Overijssel is beoordeeld als gunstig.

Beoordeling Staat van Instandhouding				
Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig	Gunstig

13.3.8 Natura 2000

Voor het eventuele gebruik van een ontheffing (art. 3.17 Wnb) in en nabij Natura 2000-gebieden kan een vergunning ex. art. 2.7 Wnb noodzakelijk zijn. Zie ook de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden. Het gebruik van een vrijstelling, ontheffing of opdracht mag geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden. Wanneer deze maatregel in de Natura 2000-gebieden toch toegepast zou worden en significant negatieve effecten zou kunnen hebben is een vergunning noodzakelijk.

13.3.9 Beheermaatregelen

In de afgelopen beheerperiode zijn geen beheermaatregelen uitgevoerd. De verwachting is dat in de nieuwe beheerperiode geen ontheffing aangevraagd zal worden voor het doden van de kokmeeuw.

Bijlagen

Voor de bijlagen verwijzen wij u naar het bijlagendocument.